

MILIK NEGARA

KAMUS

BAHASA SIMALUNGUN – INDONESIA

Edisi Kedua

**Kementerian Pendidikan dan Kebudayaan
Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa
Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara
2015**

TIM REDAKSI

KAMUS

BAHASA SIMALUNGUN – INDONESIA

Edisi Kedua

Penanggung Jawab

Tengku Syarfina
Kepala Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara

Penyunting Penyelia

Amrin Saragih

Wakil Penyunting Penyelia

Amran Purba

Ketua Tim Penyusun

Zufri Hidayat

Anggota Tim Penyusun

Anharuddin Hutasuhut, Chairani Nasution,
Sri Asrianti, Juliana

PENYUMBANG DAN PENGUMPUL DATA

KAMUS

BAHASA SIMALUNGUN – INDONESIA

Edisi Kedua

Penyumbang Data

Nekman Saragih, Japiten Sumbayak,
Jan Derita Wilson Sinaga, Jaweslin Saragih,
Sahdinson Saragih, Jamel Sinaga,
J. Sihaloho, Kalkedon Purba,
Dearson Damanik, Masrul Purba,
Dina Ria Saragih, Jasirman Sinaga

Pengumpul Data

Anharuddin Hutasuhut, Zufri Hidayat,
Chairani Nasution, Sri Asrianti,
Juliana, Nurelide

KATA PENGANTAR
KEPALA BALAI BAHASA
PROVINSI SUMATERA UTARA

Edisi Kedua

Provinsi Sumatera Utara memiliki beragam bahasa daerah, antara lain bahasa Melayu, Simalungun, Karo, Toba, Angkola/Mandailing, dan Nias. Semua bahasa daerah tersebut masih dituturkan oleh masyarakat pendukungnya.

Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara sebagai Unit Pelaksana Teknis (UPT) Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa di Provinsi Sumatera Utara memiliki tupoksi melakukan penelitian, pembinaan, pengembangan, dan pelestarian di bidang kebahasaan dan kesastraan yang bertujuan untuk meningkatkan mutu penggunaan bahasa Indonesia serta mendorong pertumbuhan dan peningkatan apresiasi masyarakat terhadap sastra Indonesia dan bahasa daerah, khususnya di wilayah Sumatera Utara. Berkaitan dengan itu, penyusunan kamus bahasa daerah merupakan salah satu kegiatan kebahasaan yang bertujuan untuk melestarikan bahasa dan budaya serta nilai-nilai moral yang terkandung di dalamnya.

Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara mengucapkan terima kasih yang setulusnya kepada semua pihak yang telah membantu penyelesaian penyusunan Kamus Bahasa Simalungun–Indonesia. Semoga segala jerih payah itu menjadi amal ibadah kita semua. Amin.

Medan, September 2015

Dr. T. Syarfina, M.Hum.

PRAKATA

Edisi Kedua

Puji syukur tim penyusun ucapkan ke hadirat Allah SWT yang telah memberikan rahmat dan karunia sehingga tim dapat menyelesaikan penyusunan Kamus Simalungun—Indonesia Edisi Kedua ini.

Bahasa daerah merupakan kekayaan budaya yang perlu dilestarikan. Oleh karena itu, penyusunan dan pemutakhiran kamus bahasa daerah perlu dilakukan agar bahasa daerah tetap lestari dan tidak tergerus arus modernisasi.

Pada tahun 1985 Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa (sekarang Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa) telah menyusun Kamus Simalungun—Indonesia, tetapi masih perlu dilakukan pemutakhiran. Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara selaku UPT Badan Pengembangan dan Pembinaan Bahasa telah melakukan pemutakhiran kamus tersebut selama tiga tahun, yakni 2011—2013. Pemutakhiran kamus dimaksud berupa perbaikan dan penyempurnaan definisi, contoh penggunaan lema, tata bahasa, pemberian label lema dan sublema, serta penambahan lema dan sublema.

Dari seluruh lema yang terkumpul dalam kamus ini, baru sebagian yang dapat diberi label asal kata karena keterbatasan waktu. Selain itu, ada beberapa lema yang dimuat pada edisi pertama, tetapi tidak dimuat lagi dalam edisi kedua karena setelah diverifikasi lema-lema tersebut tidak dikenal.

Ucapan terima kasih kami sampaikan kepada Prof. Amrin Saragih, M.A., Ph.D. (mantan Kepala Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara) dan Dr. T. Syarfina, M.Hum. (Kepala Balai Bahasa Provinsi Sumatera Utara) yang telah memercayakan tugas ini kepada kami. Kami juga mengucapkan terima kasih kepada para narasumber yang telah meluangkan waktu dengan penuh kesabaran dalam memberikan informasi yang dibutuhkan. Demikian juga kepada semua peserta Lokakarya Kamus

Simalungun—Indonesia yang dilaksanakan di Medan pada tanggal 29 Juli 2013, kami ucapkan terima kasih.

Seperti peribahasa ”bunga yang harum juga ada durinya” untuk mengungkapkan makna tiada pekerjaan yang sempurna. Kamus ini juga belum sempurna. Akhirnya, semua kekurangan atau pun kesalahan yang terdapat dalam kamus ini akan menjadi tanggung jawab tim. Oleh karena itu, semua kritik dan saran yang bersifat konstruktif terhadap kamus ini akan kami sambut dengan senang hati.

Medan, Agustus 2015

Tim Penyusun

PENGUMPUL DATA

KAMUS

BAHASA SIMALUNGUN – INDONESIA

Edisi Pertama

Zubeirsyah M. Hasyim
Zainal Abidin
Nurhayati Lubis
Bahren Umar Siregar
Farida Dahlan
T. Ayub Sulaiman
Zulkifli Safii

PRAKATA

Edisi Pertama

Kamus Simalungun—Indonesia ini disusun berdasarkan hasil penelitian yang dilaksanakan oleh suatu tim yang ditunjuk oleh Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa di Jakarta dengan surat penunjukan tahun 1981.

Dalam melaksanakan penelitian ini, tim telah mengumpulkan dan mencatat sebanyak lebih kurang 5.500 kartu per kata. Lama mengerjakannya adalah sepuluh bulan, yaitu sejak bulan Januari 1981 sampai dengan Oktober 1981. Sistem yang digunakan ialah pencatatan teks korpus disertai wawancara dengan para manusia sumber, dan dilaksanakan lebih kurang selama lima bulan sejak Januari sampai dengan Mei 1981. Pengolahan data itu dilakukan selama empat bulan, yaitu sejak Juni sampai dengan September 1981. Dengan demikian, jelas bahwa waktu yang dipergunakan untuk menyusun kamus Simalungun—Indonesia ini memang terlalu singkat sehingga sudah tentu pula hasilnya mempunyai kelemahan dan kekurangan-kekeurangan.

Kepada Prof. Dr. P.W.J. Nababan, selaku Pemimpin Proyek Pengembangan Bahasa dan Sastra Indonesia dan Daerah, Departemen Pendidikan dan Kebudayaan Jakarta, yang telah memercayakan kepada tim penyusun kamus Simalungun—Indonesia ini, sejak mulai mengerjakannya sampai tersusunnya kamus ini, dengan ini kami mengucapkan terima kasih. Di samping itu, tidak lupa pula kami mengucapkan terima kasih kepada para narasumber, yang dengan sabar dan tidak jemu-jemunya melayani pertanyaan-pertanyaan kami. Demikian juga kepada semua pihak, baik perseorangan maupun kelompok dan instansi yang telah membantu kami dalam menyusun kamus ini, kami ucapkan terima kasih pula.

Akhirnya semua kelemahan, kekurangan, ataupun kesalahan yang terdapat dalam kamus ini akan menjadi tanggung jawab tim. Oleh sebab itu, semua tegur sapa, kritik, dan saran yang bersifat konstruktif terhadap kamus ini sangat diharapkan dan akan kami sambut dengan senang hati.

Medan, Januari 1982

Tim Penyusun

DAFTAR ISI

Tim Redaksi Edisi Kedua -----	iii
Penyumbang dan Pengumpul Data Edisi Kedua -----	iv
Kata Pengantar Edisi Kedua -----	v
Prakata Edisi Kedua -----	vi
Pengumpul Data Edisi Pertama -----	viii
Prakata Edisi Pertama -----	ix
Daftar Isi -----	xi
Petunjuk Pemakaian Kamus -----	xiii
A -----	1
B -----	18
D -----	38
E -----	54
G -----	57
H -----	75
I -----	102
J -----	108
K -----	118
L -----	121
M -----	142
N -----	158
O -----	163
P -----	169
R -----	188
S -----	202
T -----	233
U -----	256
W -----	263
Y -----	264
Pustaka Acuan -----	265

Petunjuk Pemakaian Kamus

1. Abjad

Abjad yang digunakan di dalam Kamus Bahasa Simalungun—Indonesia ini adalah abjad latin sebagaimana yang digunakan dalam bahasa Indonesia, yaitu A, B, D, E, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, R, S, T, U, W, dan Y.

2. Ejaan

Ejaan yang digunakan dalam kamus ini adalah sebagai berikut.

2.1 Vokal

Huruf	Fonem	Contoh	Arti
a	/a/	abab	'abu'
e	/e/	eas	'lalai'
	/E/	eta	'ayo'
i	/i/	iba	'lebih'
o	/o/	dos	'sama'
	/O/	dotok	'bunyi'
u	/u/	ugah	'luka'

2.2 Konsonan

Huruf	Fonem	Contoh	Arti
b	/b/	ban	'tetap'
d	/d/	deber	'lempar'
g	/g/	gaor	'kacau'
h	/h/	hata	'kata'
j	/j/	jajan	'banyak'
k	/k/	kaha	'kakak'
l	/l/	lapit	'alas'
m	/m/	mosap	'basah'
n	/n/	niombah	'anak'
p	/p/	pindo	'minta'
r	/r/	rosuh	'suka'
s	/s/	suli	'tunas'
t	/t/	tonggor	'lihat'
w	/w/	weiweian	'pemintal tali'
y	/y/	ya	'bara'

2.3 Tanda Baca

2.3.1 Tanda Hubung (-)

- Tanda hubung digunakan untuk menyambung unsur-unsur kata ulang.
Contoh: **doding-doding** 'nyanyian'
- Tanda hubung digunakan di depan kata bilangan yang menunjukkan tingkat atau urutan.
Contoh: ke-2, ke-3

2.3.2 Huruf Miring

Huruf miring digunakan untuk menuliskan label kelas kata, label kiasan dan peribahasa, serta contoh pemakaian lema atau sublema dalam kalimat.

- Label kelas kata: *a* (adjektiva), *adv* (adverbia), *n* (nomina), *num* (numeralia), *v* (verba), *pron* (pronomina), dan *p* (partikel).
- Label kiasan dan peribahasa: *ki* (kiasan) dan *pb* (peribahasa).
- Contoh pemakaian lema atau sublema dalam kalimat:
dadap *v* raba; **1** jamah: *ulang dadap ulog ai* jangan jamah ular itu; **2** terka; duga

2.3.3 Garis Bawah

Garis bawah digunakan untuk menandai lema atau sublema yang terdapat dalam contoh kalimat.

Contoh:

ajak *v* tunggang; naik;

mangajak *v* menunggang: *amang mangajak huda*
ayah menunggang kuda;

mangajaki *v* menunggangi

2.3.4 Kurung Siku ([...])

Kurung siku digunakan untuk menandai pelafalan lema.
Contoh:

alehon [alɛhɔn] *v* peluk

2.3.5 Cetak Tebal

Cetak tebal digunakan untuk menandai lema, sublema, gabungan kata, polisemi, dan kata yang dirujuk.

Contoh:

- lema: **bada** *v* tengkar

- sublema: **marbada** *v* bertengkar

- gabungan kata: **ompung** *pron* nenek/kakek

ompung nini *pron* **1** ayah dari nenek; **2** ibu dari kakek;

ompung nono *pron* **1** ayah dari kakek; **2** ibu dari nenek

- Kata yang dirujuk: **lua** → **luah**

2.3.6 Titik Koma (;)

- Titik koma digunakan untuk memisahkan bentuk-bentuk kata yang bermakna sama atau hampir sama (sinonim) yang terdapat pada penjelasan makna.

Contoh:

ambulu *n* bulu; rambut

- b. Titik koma digunakan sebagai penanda akhir penjelasan makna sebuah sublema yang masih belum merupakan bentuk akhir derivasi.

Contoh:

atas *n* atas; bagian (tempat) yang lebih tinggi: *i*

atas *lamari* di atas lemari;

padatas *v* menaruh di atas;

paratas *n* **1** bagian paling atas; **2** orang atas

- c. Titik koma digunakan sebagai penanda akhir penjelasan makna polisemi (kata yang bermakna lebih dari satu).

Contoh:

bajan, mabajan *a* jelek; **1** buruk; **2** jahat: *halak*

bajan orang jahat

2.3.7 Titik Dua (:)

Titik dua digunakan sebagai pengganti kata *misalnya* di akhir kata deskripsi dan sebelum contoh pemakaian lema dan sublema dalam kalimat.

Contoh:

bala *n* musibah: *nagori ai hona* bala kampung itu kena bencana

2.3.8 Tika Atas atau Superskrip

Tika atas atau superskrip (¹..., ²...) digunakan untuk menandai bentuk homonim yang homograf dan homofon (diletakkan di depan lema yang memiliki bentuk homonim, setengah spasi ke atas).

Contoh:

¹**baya** *n* bara; benda yang terbakar dan masih berapi

²**baya** *n* panggilan antar perempuan yang sebaya atau kepada yang lebih muda

2.3.9 Angka Arab

Angka Arab bercetak tebal (**1**, **2**, **3**, ...) dipakai untuk menandai bentuk polisem (yaitu arti kesatu, kedua, dan seterusnya).

Contoh:

lisat [lisat] *v* **1** jepit: *ia* lisat *i labah* dia terjepit di pintu;

2 himpit; **3** linds

3. Label dan Singkatan Kata

<i>a</i>	adjektiva
<i>adv</i>	adverbia
<i>Bdr</i>	Bandar
<i>kas</i>	kasar
<i>ki</i>	kiasan
<i>kp</i>	kependekan

<i>Kr</i>	Karo
<i>Mly</i>	Melayu
<i>n</i>	nomina
<i>num</i>	numeralia
<i>p</i>	partikel
<i>pb</i>	peribahasa
<i>pron</i>	pronomina
<i>Ry</i>	Raya
<i>Sp</i>	Sipispis
<i>Tb</i>	Toba
<i>v</i>	verba

4. Bentuk Susunan Kamus

Kata dasar (lema) dan kata turunan (sublema) Kamus Bahasa Simalungun—Indonesia ini disusun sebagai berikut.

1. Kata dasar
2. Kata berimbuhan
3. Kata ulang
4. Gabungan kata

Contoh:

- a. *tortor* merupakan kata dasar dan *tortor sombah*, *manortor*, *manortorhon*, *panortor*, *panortoran*, dan *tartortorhon* merupakan bentuk derivasinya, jadi susunannya adalah sebagai berikut:

tortor

manortor

manortorhon

panortoran

tartortorhon

tortor sombah

- b. *dalan* merupakan kata dasar sedangkan *mandalanhon*, *mandalani*, *mardalan*, *pardalan*, *pardalanan*, *mardalan-dalan* merupakan bentuk derivasinya, jadi susunannya adalah sebagai berikut:

dalan

mandalanhon

mandalani

mardalan

pardalan

pardalanan

mardalan-dalan

5. Lafal

- a. Kamus ini dilengkapi dengan cara membaca yang ditulis dengan menggunakan lambang fonetis yang diletakkan di samping lema.

Contoh:

amang [amarŋ] *n* ayah

eta [ɛta] *p* ayo

olo [ɔlɔ] *p* ya

- b. Pada umumnya bunyi /e/ dalam bahasa Simalungun adalah /E/ (taling), tetapi dituliskan dengan vokal “e”.
- c. Hampir semua lafal /o/ dalam bahasa Simalungun adalah /O/, ditulis “o”, seperti: *oak* ‘suara’, *boli* ‘beli’, *oto* ‘bodoh’.
- d. Hampir semua lafal konsonan rangkap mengikuti lafal konsonan akhir yang mengikutinya.

Contoh:

ambirang [abbirarŋ] *n* sejenis ulat: ambirang *mamangani*
pusukni lompah ulat ambirang memakani pucuk sayur

ampar [appar] *v* berserak: ampar *haganup ugasta* barang-
barang kita berserak semua

andigan [addigan] *pron* kapan: andigan *do ahu marhasil*
kapankah aku akan berhasil

angka [akka] terka: angka *lobei* coba terka

anjak [ajjaʔ] *v* pijak: anjak *ma gelah hubang in* pijak saja
lumpur itu

A

a [a] *n* huruf pertama dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

abab [abab] *n* **1** abu (hasil pembakaran): abab *ni rih* abu lalang; **2** debu;

marabab *v* berdebu: marabab *jabu ai* rumah itu berdebu

abal [abal] *n* jalan setapak (yang dilalui oleh manusia): *mardalan ia hum* abal dia berjalan dari jalan setapak;

abalan *n* jalan setapak (yang dilalui binatang di hutan); abalan *ni rusa* jalan yang biasa dilalui rusa

abalabal [abal abal] *n* tempat garam yang terbuat dari bambu

abang [abay] *n* abang;

marabang *v* **1** berabang; **2** berabang (memanggil abang)

abara [abara] *n* bahu

abing [abij] *v* pangku;

abingan *n* pangkuan;

abinghon *v* pangkukan;

iabing *v* dipangku;

iabinghon *v* dipangkukan;

mangabing *v* memangku: *halak ai* mangabing *anggi* orang itu memangku adik;

mangabinghon *v* memangkukan;

pangabingan *v* cara memangku;

parabing *n* pemangku; orang yang memangku;

parabingan *n* tempat memangku

abir [abir] *n* harapan: abir *ni uhur* harapan hati

abis [abis] *v* ambil;

mangabisi *v* mengambil: mangabisi *gambiri ia i juma* dia mengambil kemiri di ladang

abit [abit] *n* kain: *buat* abit *ai!* pakai kain dulu!

abu [abu] *n* abu

abuan [abuan] *n* abu dapur: *adong* abuan *i tataring* ada abu di dapur

abuk-abuk [abu' abu'] *n* debu: *bahat do* abukakbuk *i pardalanan* banyak debu di jalan

abul [abul] *a* tanggung: abul *ganjang ni hayu* kayu itu tanggung panjangnya

abur [abur] *v* berserak: *omei ai* abur padi itu berserak;

isabur *v* diserak;

maraburan *v* berserakan;

saburhon *v* serakkan

abur-abur *v* berserakan: abur-abur *bulung ai* daun itu berserakan;

acar [acar] *n* acar

adad [adad] *v* memilih bibit: adad *omei bahen bonih tahun rah* bibit padi dipilih untuk benih tahun ini

adang [aday] *v* hambat: adang *mardalan ia* menghambat jalan itu

adangan [adayan] *n* waktu (yang sudah ditentukan): *lape das* adangan *ni* belum sampai waktunya

adap [mayadap], **mangadap** *v* menghadap: mangadap *hu lobei ni partongah* kamu menghadap kearah depan

adar [adar] *adv* **1** tepat pada waktunya: adar *ni halak mangan* sudah waktunya orang-orang makan; **2** musim

adat [adat] *n* adat: *lang iboto* adat *anak ai* anak itu tidak tahu adat

adatua [adatua] *adv* moga-moga

aday [aday] *pron* itu

adei [adey] *v* pertimbangkan: adeihon *parsoalan ai* pertimbangan persoalan ini

adon [adɔn] *pron* ini

adong [adɔŋ] *v* 1 ada: adong do *duitmu ase mamboli buku on* apakah ada uangmu untuk membeli buku itu; 2 punya;

adonghon *v* adakan;

iadonghon *v* diadakan;

mangadonghon *v* mengadakan;

marnadong berada; 1 *v* ada (di); 2 *a* berpunya; kaya;

paradongi *n* keberadaan;

sinadongan *n* harta yang dimiliki

taradonghon *v* teradakan;

adop [adɔp] *n* susu: anggi inum adop adik minum susu

adou [madɔwadow], **madouadou** *v* jalan-jalan: madouadou inang hu Berastagi ibu pergi ke Berastagi

adoyup [adɔyup] *n* nama sejenis tumbuhan: adoyup i roban bapa bapa menebang kayu adoyup

adu [majadu], **mangadu** *v* 1 mendakwa; 2 *n* lomba

adua duan [adu aduan] *n* pemberitahuan

adum [adum], **mangadum** *v* mengaku silap: mangadum halak ai dia mengaku silap

aduri [adduri] *n* nira (pohon nyiru besar)

æk [aæk] *n* air

aer [aer] *v* campur: aer kopi pangkon dadih campur kopi dengan susu

agab-agab [agab agab] *n* berahi

¹**agad** [agad] *v* sadap: agad lobei *bagod ai* sadap aren itu

iagad *v* disadap;

maragad *v* menyadap: margadad *bagod* menyadap enau;

pangagad *v* cara menyadap;

paragad *n* penyadap

²**agad** [agad] *v* pikir; kira ;duga

agad-agad [agad agad] *n* pahat; alat (perkakas): huboli sada *agad-agad* saya membeli satu buah pahat

agadi [agadi] *n* alat menyadap: mambahen agadi si tukang bosi si tukang besi membuat alat untuk menyadap

agak [agaʔ] *adv* kira-kira: agak pitu halak kira-kira ada tujuh orang;

agakni *adv* mungkin: agakni abang roh sadari on mungkin abang tiba hari ini

agam [agam] *n* 1 jantan: dayok agam ayam jantan 2 bibit: agam ni omei ini bibit padi; **agam-agam** *n* persediaan: agam-agam panganon domma bois persediaan makanan telah habis

agan [agan] *n* pikir: agan lobe baru boli sabah ai pikir dahulu, baru beli sawah itu;

iagan *v* dipikir

age [agɛ] *p* biar age ma au laho *mi* biarlah aku yang pergi

agembit [agembit] *p* walaupun: agembit laho ia walaupun ia pergi

agena [agɛna] *p* biar: agena hata ni roha mu biar bagaimanapun itu kata hati mu

agendo [agɛndɔ] *adv* sekurang-kurangnya: agendo adong lima ribu rupei sekurang-kurangnya lima ribu rupiah

ageni [agɛni] *p* biarlah: ageni saotik biarlah sedikit

agepe [agepɛ] *p* meskipun: agepe roh udan, roh ia meskipun hujan turun, dia datang

agih [agih] *adv* agaknya: agih ni ia maila agaknya dia malu

agil [agil] *v* tindih;

paagil *v* bertindih: buei urat paagil banyaknya urat bertindih

agoan [agowan] *n* kehilangan: anak ni dayoh agoan anak ayam kehilangan induknya

agong [agɔŋ] *n* 1 arang: mamboli agong inang i tiga ibu membeli arang di pasar; 2 mendapat malu: ulang gouskon agong ni i pakkon ni inang ipardom, pb jangan membuat malu ibu

agoragon [agɔragɔn] *a* terkenal: partiga-tiga na agoragon pedagang yang terkenal

agu [agu] *v* campur: agu kopi pangkon gula campur kopi dengan gula

ah [ah] *p* ah: dakdanak ai mangkkatahon ah bani inangni anak itu mengatakan ah, pada ibunya

aha [aha] *pron* apa; apakah: aha ma iboan ham hunjai? apakah yang kamu bawa dari sana?

ahap [ahap] *n* 1 rasa: hurang sodap ahap hu menurut saya, rasanya kurang enak; 2 perasaan batin

marhasap *v* merasa: lang Simalungun anggo marhasap Simalungun bukan suku simalungun kalau tidak bisa (sanubari) Simalungun

pangahap *n* perasaan: pangahap hu rahanan sonon ibaen menurut saya, lebih baik dibuat seperti ini

ahar [ahar] *v* habiskan: ahar indahan ai! habiskan nasi itu

ahir [ahir] *a* parah: ahir naborit do danak parah penyakit anak itu

ahu [ahu] *pron* aku: ahu mamasa buku saya membaca buku;

ahut [ahut] *v* membersihkan: si butet ahut bagas ai si Bute membersihkan rumah

ai [ai] *pron* itu: gogoh do lotusan dolok Sibayak ai letusan gunung Sibayak itu sangat dahsyat

ai lo [aɪlɔ] *p* aduh: ai lo borit naheihu hona batu aduh, sakit kakiku kena batu

aik [tariʔ] *v* tarik: aik tali lembu ai! tarik tali lembu itu!

ailli [ayli] *n* babi hutan: ailli mamangani jagul i juma babi hutan memakani jagung di kebun

aima [ayma] *p* 1 ialah: pancasila aima falsafah ni bangso Indonesia pancasila ialah falsafah bangsa Indonesia ; 2 *v* sama maknanya dengan: Desember aima bulan pasampuluh dua Desember sama dengan bulan kedua belas

ain [ayn] *v* angkat: ain karosi ai angkat kursi itu!

aing [ayɲ] *v* mengaduh: ia aing ia mengaduh

ajak [ajaʔ] *v* 1 tunggang: ajak mahuda in, ulang mabiar ho tunggangilah kuda itu, jangan takut; 2 naik;

mangajak *v* menunggang: amang mangajak huda ayah menunggang kuda;

mangajaki *v* 1 menunggangi; 2 menaiki

ajal [ajal] *n* ajal: lape ajal marpantang matei belum ajal berpantang mati

ajang [ajaj] *n* kepunyaan: ajang ni ise buku ai kepunyaan siapa buku ini?

¹**ajar** [ajar] *n* nasehat: tangar ajar ni inang dengar nasihat ibu!;

²**ajar** [ajar] *v* ajar; **mangajar** *v* mengajar;

mangajari *v* mengajari;
mangajarhon *v* mengajarkan;
marlajar *v* **1** belajar: *ahu marlajar halani sihol pistar* saya belajar agar pintar; **2** berlatih: *sidea marlajar mandoding* mereka berlatih menyanyi;
pangajar *n* pengajar;
pangajaran *n* pengajaran;
parlajar *n* pelajar;
parlajaran (**siparlajari**) *n* pelajaran: *ia domma manamathon parlajaran* ni ia sudah menamatkan pelajarannya;
tarajari *v* terajari

ajat [ajat] *a* gatal: *tangan ni adek ajat halani batang buruk* tangan adik gatal kena ulat bulu

aji [aji] *n* racun: *si ucok matei inum aji* si Ucok mati minum racun

ajibeot [ajibɛyɔt] *n* ilmu sihir (yang membuat mulut miring)

ajiturtur [ajiturtur] *n* ilmu yang membuat tubuh gatal-gatal

ajimat [ajimat] *n* ajimat: *datu mambahen ajimat* datu membuat ajimat

ajuk [ajuʔ] *v* jaja; jajakan: *ajukhon kueh ai jajakan kue itu*

akah-akah [akah akah] *a* canggung: *anak boru ai akahakah tumong gadis itu canggung sekali*

akal [akal] *n* pikiran: *magou akal hu* akal pikiranku hilang

akim [akim] *a* yakin: *au akim ia laho roh* aku yakin dia akan datang

aku [aku], **mangaku** *v* mengaku: *panangko ai mangaku salahni* pencuri itu mengakui kesalahannya;
mangahu *v* mengaku: *ia mangahu salah* ia mengaku salah;

mangahui *v* mengakui: *panangko ai mangahui salahni* pencuri itu mengakui kesalahannya;

pangahuon *n* pengakuan

alad [alad] *n* tujuan: *huja alad mu* kemana tujuanmu?

alah [alah] *v* kalah: *ia alah judi* dia kalah bermain judi

alai [alayi] *v* usir;

mangalai *v* mengusir: *ia mangalai aili hun jumani* dia mengusir babi hutan dari ladangnya

alal [alal] *n* suara: *alal adek jenges* suara adek merdu

alaman → **laman**

alamat [alamat] *n* tanda: *aha alamat lombu ai* apa tandanya lembu itu?

alamen [alamɛn] *n* halaman: *si Ani manapu halaman* si Ani menyapu halaman

¹**alang** [alar] *v* tanggung: *ulang alang hanami horja*: jangan tanggung kalau bekerja

²**alang** [alar] *a* tanggung (karena belum biasa mengerjakannya): *ulang pala alang laho marsahap* jangan tanggung untuk berbicara

alani [alani] *p* karena

alapalap [alap alap] *n* sangkutan; gantungan: *alapalap pakean* gantungan baju

alat [alat alat] , **alat-alat** *n* tanda-tanda: *alat-alat birong dong bai gurung ni* tanda-tanda hitam ada dibadannya;

alatan *n* tandanya: *aha altan ia panangko* apa tandanya dia pencuri

albag [albag] *v* pukul: *ulang albag huting ai* jangan pukul kucing itu!

albak [albaʔ] *v* kelupas;

mangalbak *v* mengelubas
mangalbak *bohi halak ai* wajah
 orang itu mengelupas

albas [albas] *adv* jatuh tiba-tiba:
anggi ni albas adiknya jatuh
 tiba-tiba

albug [albug] *v* telan: albug *lobei*
aubat telan obatnya

aldak [aldaʔ] *a* letih;
mangaldakkon *v* meletihkan:
pardalanan on mangaldakkon
hami perjalanan ini meletihkan
 kami

aldom [aldom] *v* tutup: aludom
ibah ai tutup pintu itu

ale [alɛ] *p* hei: ale *hasonaman*
tengarma hami mandoding hei,
 kawan dengarlah kami
 menyanyi

alehon [alɛhɔn] *v* peluk:
maralehon *sidea halani*
marsihol mereka berpelukan
 karena rindu

alging [algiŋ] *n* seraut: *buat masa*
alging *bulu i* ambilah seraut
 bambo itu

algup [algup] *n* sesuap: algup
indahan sesuap nasi

aliali [aliali] *n* kalung (kalung
 berisikan obat untuk bayi laki-
 laki)

alih [alih] *v* 1 berubah: *domma alih*
uhurni telah berubah hatinya; 2
v meminjam: alih *pensel si*
Butet si Butet meminjam pensil

alikan [alikan] *n* kepunyaan:
alikan *adek buku on* buku ini
 kepunyaan adek

alilingei [aliliŋɛy] *n* ikat pinggang
 yang terbuat dari tembaga:
mamakei alilingei si abang
abang memakai ikat pinggang

¹**alim** [alim] *v* salin: *surat on i*
alim *pakon dawat* surat ini
 disalin dengan tinta;
ialimko *v* disalin

²**alim** [alim] *n* nama sejenis
 pohon: *laklak ni alim i bahen*
pustaha kulit pohon alim itu
 buat pustaha;

alimi [alimi] *v* simpan: *i pematang*
raya bahat i tubuhhon koperasi
alimi *pinjom* di Pematang Raya
 banyak didirikan koperasi
 simpan pinjam;
alimian *v* simpanan;
ipaalimihon *v* disimpankan

aling [aliŋ] *n* perintah: *anggo*
pulisi menangkap halak,
memaei surot aling kalau
 polisi menangkap orang harus
 memakai surat perintah

alingit [alijit] *n* nama sejenis
 pohon: *tanom lobei alingit ai*
ase tubuh tanam dulu pohon
 alingit itu supaya tumbuh

alir [aliri] *v* alir;
aliri *v* alirkan: aliri *bah ai hu*
sabah ase tubuh omei alirkan
 air itu ke sawah biar tumbuh
 padinya
manjalir *n* mengalir

alis [alis] *v* 1 raut: alis *lobei pensel*
ai ase runsing ujungni raut
 pensil itu supaya runcing
 ujungnya;
 2 halus (dihaluskan dengan
 menggunakan alat): alis *lobei*
kayu ai haluskan kayu itu

alit [alit] *n* lilit; gulung: alit *tali on*
 gulung tali ini;
mangalit *v* melilit;
 menggulung;
mangaliti *v* melilit: *andor*
mangliti *hayu banggal ai*
 tanaman andor melilit kayu
 besar itu

allokkon [allokkɔn] *v* buang:
allokkon *hayu ai* buang kayu
 itu;
mangallokkon *v* membuang:
anggi angallokkon *batu* adik
 membuang batu;

pangallokkon *n* pembuang;
orang
yang membuang: *ise*
panggallokkon sappah ai siapa
pembuang sampah itu;
tarallokkon *v* terbuang

¹**alo** [alɔ] *p* ya (menyatakan
setuju);

alohon *p* iyaikan;
ialohon *p* diiyaikan;
mangalohon *p* mengiyaikan

²**alo** [alɔ] *n* lawan;

mangalo *v* melawan;
maralo *v* berlawanan;
sipangalo *n* pelawan;

aloalo [alɔalɔ] *v* sambut;

ialoalo *v* disambut;
mangaloalo *v* menyambut

alog [alɔg] *n* batas: *on ma alog ni*
ini batasnya

alogo-alogo [alogo alogo] *n*
penyakit sesak napas yang
disebabkan karena udara dingin

alogo [alɔgɔ] *n* angin

alokon [alɔkɔn] *n* keinginan tidak
sampai: *ulang tangis ma ho*
halani alokon kau jangan
menangis karena keinginan yang
tidak sampai

aloling [alɔliŋ] *n* suara: *aloling ni*
tartenggar hanjon suaranya
terdengar dari sini

alop [alɔp] *v* ambil: *salah alop*
salah ambil;

mangalop *v* mengambil:
amang mangalop hayu i juma
bapak mengambil kayu di
kebun

alpak [alpaʔ] *v* potong: *alpak hayu*
on pting kayu ini

altang [altɔŋ], **maltang** *a* berat

altung [altuŋ], **maltungaltung** *v*
terjurai-jurai

alub [alub] *n* muka: *mardaraoh*
alub si Ani muka si Ani
berdarah

alud [alud] *v* memijit: *alud*
gurungku pijit punggungku;

aludi *v* pijati;

ialud *v* dipijat;

ialudhon *v* dipijatkan;

mangalud *v* memijat;

paralud *n* pemijat

alug [alug] *n* keinginan tidak
sampai

aluk [aluʔ] *v* menjilat bibir: *tingki*
aluk ia huidah aku melihatnya
ketika menjilat bibir

¹**alumalum** [alumalum] *n* nama
penyakit: *alum-alum boni*
tonton sakit alumalum di dada;

²**alumalum** [alumalum] *n* nama
tumbuhan untuk obat: *dong*
alum-alum i juma nima?
adakah tumbuhan alum-alum di
ladang kalian?

alur [alur] *n* pihak: *alur ni lang*
adong nasapanriaan tidak ada
yang sehat dipihaknya

alus [alus] *a* **1** halus: *sira na alus*
garam yang halus; **2** lembut:
alus do tilam ai tilam itu
lembut

alut [alut] *v* urut;

ialut *v* diurut;

mangalut *v* mengurut

amak [amaʔ] *n* tikar: *amparhon*
amak in bentangkan tikar itu;

maramak *v* bertikar

amang [amay] *n* ayah: *amang*
nonoi hanami niombahmon
ayah lihat kami anak-anakmu;

maramang *v* berayah;

amang-amang *v* suami;

maramang-amang *v* bersuami

ambah [abbah] *n* **1** tambah *dua*
ambah sada sama dengan tolu
dua ditambah satu sama dengan
tiga; **2** *v* menjadi lebih banyak:
domma ibere bahat mangindo
ambah pe tong sudah diberi
banyak masih meminta lebih
banyak lagi

ambang [abbay] *n* sedia: ambang
hepeng mu sediakan uangmu

ambarita [abbarita] *n* jari manis:
tintin bai ambarita mu cincin di
jari manismu

ambasang [abbasay] *n* buah
bacang: *magatol ho na gotahni*
ambasang gatal kena getah
buah bacang

ambat [abbat] *v* hambat: *ulang*
ambat *ahu laho podas hu* misir
jangan hambat aku, aku mau
cepat pergi

ambei [abbey] *v* 1 rendam: ambei
boras on rendam beras ini; 2
melenggang (tidak membawa
apa-apa): ambei *ia roh*
hunjuma dia tidak membawa
apa-apa dari ladang

ambia [abbia] *pron* panggilan
untuk anak lelaki yang sebaya
atau lebih muda: *ombus lobei*
apui ai, ambia hembus dulu
api itu, polan

ambil [abbil] *a* iba: ambil *uhurhu*
mangindah inang mahorja iba
hatiku melihat ibu bekerja

ambilan [abbilan] *n* khotbah:
ambilan *sadari on* kotbah hari
ini

ambing [abbij], **maming** *v*
menggelambir

ambirambir [abbir abbir] *n* umbai
(seperti umbai pada hiou)

ambirang [abbiray] *n* sejenis ulat:
ambirang *mamangani* *pusukni*
lompah ulat ambirang
memakani pucuk sayur

ambis [abbis] *v* habis: ambis
haganupan, aha petang na
tading semuanya habis tidak
ada yang tertinggal;
pangambis *n* penghabisan
(paling ujung)

¹**ambit** [abbit] *p* jika, kiranya:
ambit *ma namin jenges ahu*
jika saja aku cantik

²**ambit** [abbit] *v* gendong: ambit
gelah niombahmu ai gendong
di depan saja anakmu;

mangambit *v* menggendong

ambok [abbɔʔ] *v* hilang: ambok
duithu i tongoh dalam hilang
uangku di tengah jalan

ambolas [abbɔlas] *n* hujan batu:
halani ambolas maseda
baganup suan suanan karena
hujan batu rusak semua
tanaman

ambom [abbɔm] *n* pantat: ambom
ni baggal pantatnya besar

amboru [abbɔru] *n* saudara
perempuan (kakak dan adik
perempuan ayah): amboru *na*
jenges bibi yang cantik

ambotik [abbɔtiʔ] *n* pepaya: *dua*
kibul ambotik dua buah pepaya;
songon parbuahni ambotik
seperti pepaya berbuah, *pb*
menambah kesusahan orang
lain

ambul [abbul] *n* saudara
perempuan (dari pihak ayah):
ambul *lang adong be* saudara
perempuan ayah tidak ada lagi

ambulu [abbulu] *n* bulu: ambulu *ni*
tanganni alus-alus bulu di
tangannya halus-halus;

mangambului *v* mencabuti
bulu (ayam dsb) yg telah
dipotong: *eda mangambului*
dayok kakak mencabuti bulu
ayam;

marambulu *v* berbulu

ambung [ambuy] *v* buang: ambung
boras i baen adek beras
terbuang oleh adek;

ambunghon *v* buangkan;

iambunghon *v* dibuangkan;

mangambunghon *v* melemparkan;

pagombung *v* pelempar

ambur [ambur] *v* 1 jatuh; 2
berserakan; 3 menetes

amburu [abburu] *n* saudara laki-laki ayah: *amburu ai loho* saudara laki-laki ayah sudah pergi

amis [amis] *v* kupas (dengan tipis): *amis anas ai* kupas tipis nenas itu

¹**ampa** [appa] *p* **1** dan: *haduan ahu ampa ia misir hu Jakarta* aku dan dia pergi ke Jakarta lusa; **2** *adv* juga: *sadari on hanami ampa hu juma* kami pergi ke ladang juga hari ini

²**ampa** [appa] *adv* juga

ampan [appan] *n* kain lampin; kain bedung: *domma iambang ho ampan ni niombahmu?* sudah kau sediakan kain bedung anakmu?

ampangampangan [appay appayan] *n* kulit kambing: *ampang-ampangan bai do ibaen gondang* kulit kambing dapat dijadikan gendang

ampar [appar] *v* **1** berserak: *ampar haganup ugasta* barang-barang kita berserak semua; **2** bentang;

amparhon *v* bentangkan;

iamparhon *v* dibentangkan;

mangamparhon *v* mengamparkan;

pangampar *v* cara mengampar

amparan [apparan] *n* tikar: *buat hujon amparan ai* bawa tikar itu kesini

ampe [appɛy], **mangampe** *v* tunggang, menunggang: *mangampe huda hami sadarion* menunggang kuda kami hari ini

ampiarawas [appirawas] *n* sejenis kayu: *ampirawas i baen ompung tungkoni* kayu ampirawas dibuat tongkat

ampilaos [appilaos] *n* hujan: *ampilos nabodari* hujan lebat sehari

ampin → **ampan**

ampipira [ampipira] *n* sejenis kayu: *ampipira ibaen soban* kayu ampipira dibuat kayu bakar

¹**ampir** [appir] *adv* hampir: *ampir ahu madabuh* aku hampir jatuh

²**ampir** [appir], **mangampir** *a* kram; kebas: *mangampir nahei au kakiku* kebas

ampis [ampis] *n* tepi: *ampis ni lombang* tepi jurang

ampit [appit] *v* sepak: *ampit bola ai das hu atas* sepak bola itu sampai ke atas

ampod [appod] *v* sambung: *ampodhon ni tali hail* sambungkan tali pancing ini

ampodui [appoduy] *n* tikus bambu: *bahat ampodui i juma namai* banyak tikus bambu diladang kami

ampoldang [appolday] *n* bangsa: *ampoldang Jepang lopak-lopak haganupan* bangsa jepang semua berkulit putih

ampong [appɔŋ] *v* putus angan-angan: *ampog mangidah pertahou mu nahurong jebes* putus harapanku melihat tingkahmu yang tidak baik

ampor [appor] *v* menuang air sedikit-sedikit: *ampor hutangan hu ase hususi* tuangkan air ketangkanku sedikit-sedikit biar ku cuci

ampordang [apporday] *n* kepodang

ampu [appu] *v* pangku: *ampu ni ombah on* pangku adikmu;

ampuhon *v* pangkukan;

iampuhon *v* dipangkukan;

mangampu *v* memangku;

pangampu *v* cara memangku

parampu *n* alat memangku

ampud [appud] *v* menghabiskan:
on ma ampud ni inilah yang
penghabisan

ampuk [appuʔ] *n* sejenis burung:
anggo do diampuk pangan ho
pernahkah kamu makan burung
ampuk

ampul [appul] *v* sapih: *baru onam*
umurni domma ampul baru
enam bulan umurnya sudah
disapih;

iampul *v* disapih;

mangampul *v* menyapih

ampul-ampul [appul appul]*n*
kupu-kupu: *ampul-ampul ai*
sogob bani bunga kupu-kupu
itu hingga di bunga

ampun [ampun] *n* ampun: *ampun*
lang manangko be ahu ampun
bu, aku tidak mencuri lagi

anak [anaʔ] *n* anak laki-laki: *anak*
ni sada do hansa anak laki-
lakinya cuma satu

anas [anas] *n* nenas: *gok do anas i*
huta nami banyak nenas di
kampung kami;

anason *n* penyakit yang di-
sebabkan makan nenas

andal [addal] *n* pantat buruk yang
gundul: *andal ni bodat maos*
seng marbulu on pantat buruk
itu sudah hilang bulunya

andalotung [addalɔtɯŋ] *n* sejenis
tumbuhan: *itondaiho do*
andalotung na songon on
tahukah kamu tumbuhan
andalotung?

andalu [addalu] *n* alu: *andalu ai*
ibahen humbani hayu alu itu
dibuat dari kayu

¹**andar** [addar] *n* tangga: *andar ni*
jabu tangga rumah;

marandar *v* bertangga

²**andar** [addar] *a* miring: *bonani*
mangga andar halani masursur
tanohni pohon mangga itu
miring karena tanahnya
longsor;

andatang [addatay] *n* sejenis
tumbuh-tumbuhan: *andatang*
ipatuduh hubangku tumbuhan
andatang diperlihatkan padaku

andehit [addehit] *n* sejenis kayu:
andehit buei ni isuan kayu
andehit banyak ditanam

andigan [addigan] *pron* kapan:
andigan do ahu marhasil
kapankah aku akan berhasil;
atap andigan kapan-kapan;
age andigan kapan saja

andilou [addilɔw] *n* sejenis kayu:
andilou iboan inang hu huta
kayu andilou dibawa ibu ke
kampung

andin [addin] *pron* itulah: *andin*
ma imang hu itu suaminya

andodot [addɔɔt] *n* sejenis
serangga penyengat: *bihong*
naidoit andodot ai bengkak
digigit andodot

andohar [addɔhar] *adv* mudah-
mudahan: *andohar ma boi hita*
mandapot gogoh mudah-
mudahan kita mendapatkan
kekuatan

andolog [addɔɔɔg] *n* sejenis kayu:
andolog buei i harangan kayu
andolog banyak di hutan

andon [addɔn] *pron* ini: *buat ma*
demban andon ambillah sirih
ini

andor [andɔr] *n* tali dari
tumbuhan: *andor baen*
pengikatni soban min ini tali
untuk mengikat kayu bakarmu

andorasi [addɔrasi] *n* sejenis
kayu: *andorasi na tenger hayu*
pohon andorasi keras kayunya

andori [addɔri] *n* tampah: *ise na*
mambayu andori ai? siapa
yang menganyam tampah itu?

andudur [addudur] *n* pohon palem:
andudur isuan bapa i lobei ni
bagas pohon palem ditanam
bapa di depan rumah

andugur [addugur] *n* sejenis kayu: andugur adong i pudi bagas nami kayu andugur ada di belakang rumah kami

anduh [adduh] *n* anak tiri: piga anduh na idapothon ho? berapa anak tiri mu?

anduhur [adduhur] *n* perkutut

andui [addui] *v* ratap: andui boi mambaenn tangis tangis yang meratap membuat hat sedih

andung [addun] *v* rasa: andung lobei maborit atap lang coba dulu sakit atau tidak

andupar [addupar] *n* sejenis kayu: andupar boi ibaen tiang jabu kayu andupar dapat dijadikan tiang rumah

anduri [adduri] *n* tampah: *ise mamboli* anduri ai? siapa yang membeli tampah itu

andurman [addurman] *n* sejenis burung: *i tembak amang* andurman natuari burung andurman ditembak bapak semalam

aneane [anɛ anɛ] *n* anak bungsu: *payah do mantubuhkon* aneane susah sekali melahirkan anak bungsu

ang [aŋ] *v* mengangakan mulut: ang hupamasuk galuh ngangakan mulut supaya masuk pisangnya

angas [aŋas] *v* dikeringkan (dengan bara api): angas indahan ai anggo domma gurgur kalau sudah mendidih nasi itu keringkan dengan bara api

anget [aŋet] *a* pelan: anget marsahap, ase ulang puho ompungmu pelan bicara agar tidak bangun nenekmu

angga [aŋga] *p* kalau: angga banyak hu hai lang bangku sombong kalau aku kaya aku tidak akan sombong

anggala [aŋgala] *n* jerami

anggap [aŋgap] *v* anggap: anggap ma au borumu kandung anggaplah aku anak perempuan kandungmu

anggapan [aŋgapan] *n* anggapan: anggapan hu ho na galak, hape bag aku pikir kau orang yang cerewet, ternyata tidak

anggara [aŋgara] *n* hari ketiga dalam kelender simalungun: anggara halak simalungun nama hari orang simalungun

anggarba [aŋgarba] *n* daun pandan yang berdaun lebar dan panjang sebagai bahan pembuat: anggarba boi ibayu mambaen amak daun aggarba untuk membuat tikar

anggi [aŋgi] *n* adik: anggi mambuat tolur ni dayok adik mengambil telur ayam;

maranggi *v* mempunyai adik;

nasianggi *n* adik ipar;

angging [aŋging] *v* cuci rambut; keramas: angging ma domma kotor jambulanmu keramaslah, sudah kotor rambutmu

anggir [aŋgir] *n* sesuatu yang dipakai untuk keramas (jeruk purut, bunga-bung dll): anggir ibuat utei keramaslah pakai buah jeruk

anggo [aŋgo] *p* jika: anggo maborit ulu pangan tambar ai kalau sakit kepala makanlah obat itu

anggogoh [aŋgɔgɔh] *n* sejenis burung: anggogoh habang ai burung anggogoh itu terbang

anggoh [aŋgɔh] *v* cium (tentang bau-bauan): anggoh lobei kamar nima ai, bau lang kalia isapu cium dulu kamar kalia itu, baunya seperti tak pernah disapu;

manganggoh *v* mencium: huting na manganggoh na laho sipanganonni kucing selalu mencium apa yang akan dimakan

anggola → **anggala**

angguk [aŋgu⁷], **mangangguk** *v* menangis: angguk *dansa horjani tiap ari* menangis saja kerjanya tiap hari

anggur [aŋgur] *n* anggur: *boli bangku* anggur *ai* belikan aku anggur itu

anggurisa [aŋgurisa] *n* sejenis burung enggang: anggurisa *taboh daini* burung anggurisa enak rasanya

angin [aŋin] *a* tekun: angin *ia marlajar* dia belajar dengan tekun

angir [aŋir] *n* tahi anak bayi: angir *lape marbau* tahi anak bayi belum berbau

angka [akka] *terka*: angka *lobei* coba terka

angkar [akkar] *adv* **1** kurang masak: *iandahan na* angkar *nasinya* kurang masak; **2** kurang tidur: angkar *ma au nabodari* aku kurang tidur semalam

angkat [akkat] *v* angkat; **1** naikkan: angkat *tangan* angkat tangan; **2** ambil; bawa: *ulang pala maila-ila*, angkat *ma gela* sudahlah jangan malu-malu, angkat saja;

iangkat *v* diangkat;

mangangkat *v* mengangkat;

tarangkat *v* terangkat

angkihi [aŋkihi] *n* sejenis rumput: *i pangan horbo* angkihi *on* rumput angkihi dimakan kerbau

angkip [akkip] *n* jepitan janggut: *bakku lobei* angkip *ai* pinjam dulu jepitan janggut itu

angkirbung [akkirbuŋ] *n* sejenis tumbuhan: *ija i buat ho* angkirbung *dimana* kau ambil daun angkirbung itu

angkis [akkis] *v* habis: angkis *omei ai i pangan dayok* habislah padi itu dimakan ayam

angkut [akkut] *v* ambil: angkut *hayu ai* ambil kayu itu

angkolir [aŋkolir] *n* sejenis burung: *manangkap* angkolir *hanami i harangan* kami menangkap burung angkolir di hutan

angkora [aŋkora] *v* panggil: *halak na indilo* angkora *seorang yang* diharap kedatangannya

angkulu → **angkula**

angkulu [akkulu] *n* **1** tubuh (keseluruhan bagian tubuh): angkulu *ni inang galek tumang badan* ibu lemas sekali; **2** diri sendiri; *marhasadon* angkulu *ampa pikiran, pb* sesuai perkataan dengan perbuatan; **marangkulu, marangkula** *v* bertubuh: angkula *ni anggi ullopak* adik mempunyai tubuh lebih putih

angkup [akkup] *n* sebelah menyebelah: angkup *juma nami* sebelah menyebelah lading kami

angkut [aŋkut] *v* angkut: angkut *ma omei ai* angkut dulu padi itu

angsa [aŋsa] *n* angsa: *mamalihara* angsa *hanami* kami memelihara angsa

anjah [anjah] *pron* dari mana: anjah *hani ma* dari mana kamu?; **2** *ki* mengukur jalan: anjah *dansa horjani tiap ari* mengukur jalan kerjanya setiap hari

¹**anjaha** [anjaha] *adv* sambil: *ia ma juguk i lapou* anjaha *mangisop* dia duduk di warung sambil merokok

²**anjaha** [anjaha] *p* dengan: *ia marsahap anjaha ni ompung ia berbicara dengan nenek*

anjai [anjai] *adv* akan (untuk menyatakan sesuatu yang tidak diharapkan): *ibotoh seng anjai udan dia mengetahui bahwa tidak akan hujan*

anjak [ajjaʔ] *v* pijak: *tentara ni jopang ai anjak parsabahan tentara jepang itu melintasi persawahan;*

manganjaki *v* memijak; melewati: *kereta api ai manganjaki parsabaan kereta api itu melintasi pesawahan*

anjat [ajjal] *v* mati (ungkapan kasar): *anjat ho, hurang ajar mati kau, kurang ajar*

anjang [ajjaŋ] *a* angkuh: *halak na anjang orang yang angkuh*

anjei [anjey] *v* tangkis: *anjei gelah, ase ulang hona tangkislah biar jangan kena!*

anjing [anjɪŋ] *n* anjing: *anjing manggan holi-holi anjing makan tulang-tulang*

anjis [anjis] *v* lari kencang: *anjis ia halani mabiar ia berlari kencang karena takut;*

manganjis *v* berlari kencang

anju [anju] *v* bujuk: *anju ma anggimu bujuklah adikmu;*

ianju *v* dibujuk;

manganju *v* membujuk;

panganju *n* pembujuk

¹**anjuk** [anjuʔ], **taranjuk** *a* berlebih: *anjuk sobanni sada hayu kayu bakarnya lebih satu*

²**anjuk** [anjuʔ] *n* tanjung

anjung [anjɔŋ] *v* jolok: *anjung jabu ai jolok jambu itu*

anjur [anjur] *v* lewat: *anjur haganupan lewatlah semuanya*

anrip-anrip [arrip arrip] *n* kelelawar (yang masih kecil)

ansiansi [assiansi] *n* sejenis rumput: *ansiansi tambar ni dakdanak rumput asiansi untuk obat anak-anak*

ansilum [assilum] *n* sejenis pohon buah: *mananom ansilum amang i juma ayah menanam pohon ansilum di ladang*

ansimun [assimun] *n* mentimun: *sadia hargani ansimun ai sakilo berapa harga mentimun sekilo*

ansisi [assisi] *a* sembarang: *ulang ansisi marhata-hata jangan sembarang berkata kata*

ansisibang [assisibang] *n* lipan: *bahat do ansisibang i pudu banyak sekali lipan di belakang*

ansoanso [assɔansɔ] *v* **1** menganggur: *halak ai ansoanso orang itu menganggur;* **2** melarat: *ia ansonso dia hidupnya melarat*

ansog [assɔg] *n* sejenis binatang

ansubah [assubah] *n* tempat air yang terbuat dari bambu dua ruas: *amang mambahen ansubah ayah membuat tempat air*

ansuh [assuh] *v* tampung (menampung air dimasukkan ke dalam ansubah);

maransuh *v* menampung

ansul [assul] *v* tersentuh: *ansul nahei ni bani butu kakinya tersentuh batu*

antah [attah] *adv* belum tentu

antak [attaʔ] *n* agak; kira-kira: *antak songon nai ma kira-kira begitulah*

antal [attal] *n* rasa: *sonang antal uhur ni senang rasa hatinya*

antaldon [attaldɔn] *n* sejenis keladi hutan: *ulang jolom antaldon ai jangan pegang antaldon itu*

antalis [attalis] *n* siku: *maborit*
antalis *anggi* siku adikku sakit

antan [attan] *v* timbang: antan
boras on timbanglah beras itu

antaran [attaran] *n* ketika:
antaran *musim udan* ketika
 musim hujan

antarsa [attarsa] *n* sejenis pohon:
antarsa *dairi masiah* pohon
 antarsa rasanya pedas

antarsih [attarsih] *n* sejenis
 burung: *ajang nise antarsih ai*
 milik siapakah burung antarsih
 itu

antigan → **andigan**

antigau [attigaw] *p* bilamana

antik [atti[?]] *n* sejenis tumbuhan
 daunnya berasa asam: *mombuat*
antik *i juma si Taing si Taing*
 mengambil tumbuhan antik di
 ladang

antikan [attikan] *n* harta: *bahat*
antikan *halak ai* orang itu
 banyak harta

antil [attil] *adv* kurang (tidak
 cukup)

anting [attij] *n* sejenis kelelawar:
adong do anting i harangan
 adakah kelelawar di hutan

antinganou [attijanow] *n*
 serangga busuk: *ulang jolom*
antinganou *marbau holi*
tanganmu serangga itu jangan
 dipegang serangga itu,
 tanganmu nanti bau

antinganting [attij attij] *n*
 kerabu;
maranting-anting *v* berkerabu

antipa [attipa] *n* kura-kura: *tolur*
antipa *ipangan halak do* telur
 penyusut dimakan orang

antirha [attirha] *n* sejenis ubi
 kayu besar: *jual ma antirha ai*
hu tiga jual ubi kayu itu ke
 pekan

antoh [attoh] *adv* belum tentu

antong [attoŋ] *pron* jika begitu:
antong *sonai hatamu dear ma*
 jika begitu ucapanmu, baiklah

antorkis [attorkis] *n* keladi hutan:
antorkis *sipanjononi* babi
 keladi hutan adalah makanan
 babi

antuk [attu[?]] *v* tersentuh

anturang [atturaj] *n* mamak
 perempuan: *i ja anturang ai* di
 mana mamak perempuan itu

anturgok [atturgɔ[?]] *a* tegak:
anturgok *ho lobei* tegakkan
 kepalamu

antus [attus] *v* ceritakan: antus
turilukian ai boni ceritakan
 kejadian itu padanya

aong [aɔŋ] *v* ada: aong *apei i*
bagas ada tikar di rumahku

aor [aɔr] *v* keluyuran: mangaor
anggi ai anak itu keluyuran

apa [appa] *p* dan

apap [apap] *v* panjang: apap *lobei*
hayu ai panjat panjat dulu
 pohon itu

apas [apas] *a* sombong: apas
halak ai orang itu sombong;
mangapas *v* remeh

apei [apey] *n* tikar: *amparhon*
lobei apei in bentangkan dulu
 tikarnya;
marapei *v* bertikar

¹**apil** [apil] *n* pagar yang tidak
 dapat ditembus peluru dibuat
 dari ruyung atau kayu-kayu
 bulat yang disusun untuk
 benteng (kubu pertahanan)

²**apil** [apil] *v* hafal: apil *parlajaran*
ai! hafal pelajaran itu!;
iapil *v* dihapal
apilan *n* hafalan
mangapil *v* menghafal;
mangapilhon *v* menghafalkan;
pangapilan *v* menghafalan;

apit [apit] *v* jepit;
marapit *v* menjepit;

tarapit *v* terjepit: tarapit *halak ai* orang itu terjepit
apoh [apɔh], **apohapoh** *v* hibur;
mangapoh *v* menghibur
apokat [pɔkat] *n* avokad
apui [apuy] *n* api: *songon apui milasmu* seperti api panas badanmu;
marapui *v* berapi;
marapui-apui *a* *ki* bersemangat sekali
apung [apuy] *a* kebal
¹**apus** [apus] *n* sapu
²**apus** [apus] *v* hapus; usap;
mangapus *v* menghapus: *ia mangapus lukani sambil mangingat nasib ni na sial* ia menghapus lukanya sambil mengingat nasibnya yang sial;
mangapushon *v* mengusapkan
ara [ara] *n* pohon ara
arah [arah] *n* peraturan
arah-arah [arah arah], **mangarahkon** *v* ajak, mengajak
arang [aray] *n* arang: arang *ni hayu* arang kayu
arap [arap] *v* harap: arap *uhurhu ho roh* saya berharap engkau datang;
mangarap *v* mengharap;
mangarapkon *v* mengharapkan;
tararap *v* terharap
¹**aras** [aras] *a* 1 dangkal: aras *ni bah* airnya dangkal; 2 bodoh: aras *ni uhur* bodoh
²**aras** [aras] *n* arus: aras *ni bah* arus sungai
arbah [arbah] *a* basah: arbah *bajuni* bajunya basah; **mangarbah** *v* membasahi; **tarbah** *v* dibasahi
arban [arbas] *n* lereng: arban *dolog ai doldol pakon do juma nami* lereng gunung itu dekat sekali dengan ladang kami

arbab [arbab] *n* sejenis kecapi: *danak ai maboli arbab* anak itu membeli arbab
¹**arbong** [arɔŋ] *n* melintang: *adong hayu arbong i tonga dalam* ada kayu melintang di tengah jalan
²**arbong** [arɔŋ] *v* bentang: *adong sabah arbong i arban* dolog ai ada sawah terbentang di lereng gunung itu
ardah [ardah] *a* rapat;
iardahkon *v* dirapatkan: *ulang songon on iardahkon antong arsik* jangan dirapatkan seperti ini, nanti rusak;
mangardahkon *v* merapatkan
ardak [ardaʔ] *v* asuh
ardom [ardɔm] *v* makan beras: *manuk ai ardom* ayam itu makan beras
¹**arepat** [arɛpat] *a* lumpuh: arepat *nahe ni* lumpuh kakinya
²**arepat** [arepat] *n* tumpuan hati: *songon arepat na marhata-hata bani sisombahon* segenap kata-kata diutarakan dalam persembahan
arga [arga] *n* harga;
mararga *v* berharga
arhat [arhat] *v* pegang: *ulang songon i arhat* jangan dipegang begitu
ari [ari] *n* hari: *roh inang ari Minggu on* datang ibu hari Minggu ini;
arian *n* siang hari: marangkat *arian hanami* kami berangkat siang;
marari *v* berjaga-jaga pada siang hari;
sadari *num* sehari
ari-ari *n* setiap hari;
arian [arian] *n* siang: arian *borngin* siang malam
aribut [aribut] *n* ijuk: aribut tali ijuk

arid [arid] *v* meraut: *inang arid pinsil* ibu meraut pinsil

¹**arid** [arid] *v* mengikat hewan dekat dengan tempat tambatannya: *arid kambing ai* ikat kambing itu;

²**arid** [arid] *v* tambat: *arid tali ai* tambat tali itu;

arihan *n* tambatan

arihan uhur tambatan hati

³**arid** [arid], **aridkon** *v* ajak;

mangaridkon *v* mengajak

aridharid [aridharid] *a* mufakat;

maridharid *v* bermufakat: *sidea maridharid i jabu nami* mereka bermufakat di rumah kami

aring [aring] *n* bau aring: *aring sibuat ursa* bau aring disebabkan oleh rusa

arip-arip [arip arip] *n* kelelawar (yang masih kecil): *adong arip-arip bani hayu* ada kelelawar di pohon kayu

aris [aris] *n* bambu untuk membuat rumah: *halak ai mambahen jabu aris* orang itu membuat rumah bambu

ariskon [ariskon] *n* pertimbangan: *sonaha ariskon ni* bagaimana pertimbangannya

arjang [arjang] *v* lari: *panangko ai mararjang hu* harangan pencuri itu berlar ke hutan

arjuk [arju²] *v* jolok

arjuk [arju²arju²], **arjukarjuk** *n* galah: *bapa mamboan arjuk arjuk* ayah membawa galah;

mangarjuk *v* menggalah;

pangarjuk *n* penggalah;

tararjuk *v* tergalah

arob [arob] *n* sejenis daun-daunan

aroh [aroh] *n* keringkan

arot [arot], **marot** *a* tajam: *na arot ma pisau ai* pisau itu tajam

arsak [arsa²] *v* menimba: *arsak ni* bah menimba air

arsan [arsan] *n* resam

arsang [arsang] *a* sombong: *arsang halak ai* orang itu sombong

¹**arsik** [arsi²] *n* ikan mas yang dimasak dengan bumbu khusus;

mangarsik *v* menggulai ikan mas (dengan bumbu khusus): *ompung mangarsik* nenek menggulai ikan mas

²**arsik** [arsi²] *v* siksa;

mangarsik *v* menyiksa: *ulang ham mangarsik baliang ai* jangan kalian siksa anjing itu;

marsik *v* tersiksa;

pangarsik *n* penyiksa;

arta [arta] *n* harta: *arta na bahat* harta yang banyak

arti [arti] *n* arti

artikan [attikan] *n* kepunyaan: *artikan nisei horbou ai* kepunyaan siapa kerbau itu

arto [arto] *n* sirih: *ajang nisei arto* ae milik siapa sirih jalar itu

aru [aru] *v* jaja; jajakan

aruk [aru²] *v* jolok;

aruk-aruk *n* penjolok: *arukaruk ai* penjolok itu

arun [arun], **marun** *n* demam: *marun si Ana* si Ana sakit demam

arung-arung [arung arung] *n* seberau; sejenis rumput yang ditanam di pinggir sungai untuk menahan erosi

arus [arus], **arusan** *n* arti: *aha arus ni* apakah artinya?;

mangarusi *v* mengerti;

pangarusion *n* pengertian

asa [asa] *v* gosok

asah [asah] *v* gosok: *asah pisaou ai* gosoklah pisau itu;

asahan *n* batu pengasah: *asah pisaou pangkon asahan* asah pisau dengan batu pengasah

asak [asaʔ] **1** *a* lambat: *au asak roh* aku terlambat datang; **2** *v* padatkan: *asak omei na irgoni ai* padatkan padi di dalam goni itu

asakasak [asaʔasaʔ] *v* mengisi: *amang asak asak ni bodil* ayah mengisi bedil

¹**asal** [asal] *p* **1** kalau: *hubere pe hubam duit asal bujur marhorja* kau akan ku beri uang kalau rajin bekerja; **2** seandainya: *asal porsaya ia* seandainya dia percaya

²**asal** [asal] *n* asal (tentang daerah)

asap [asap] *n* asap: *asap ni bodil* asap bedil

asar [asar] *n* sarang: *asar ni manuk-manuk* sarang burung

asas [asas] *n* merpati: *asas ni ise ai* merpati siapa itu

ase [ase] *p* supaya: *inang manapu jabu ase borsih* ibu menyapu rumah supaya bersih

asei [asey] *n* sapu: *inang mambahen asei* ibu membuat sapu

asih [asih] *n* Aceh: *halak asih* orang Aceh

asik [asiʔ] *a* busuk: *aha na asik ai* apa yang berbau busuk itu?

asil [asil] *n* cukai: *pemerintah mambuat asil* pemerintah mengambil cukai

askei [askɛy] *n* pantun: *askei ni halak melayu* pantun milik orang melayu

asok [asoʔ] *a* lambat: *asok mardalan* berjalan lambat

aspal [aspal] *n* aspal

assuan [asuan] *n* tembilang kayu (alat untuk menggali lubang bertangkai panjang)

asta [asta] *n* hasta: *sada asta* satu hasta

astu [astu] *v* bantu: *astu inang ai* bantu ibu itu

asu [asu] *n* anjing: *asu miise ai* anjing siapa ini

asup [asup] *v* sanggup: *asup au mambahen jabu* aku sanggup membuat rumah

atah [atah] *n* makanan mentah

atak [ataʔ] *adv* mungkin: *atak inang misir hu tiga mamboli dadih* mungkin ibu pergi ke pasar membeli susu

atap [atap] *adv* atau: *inang atap amang* ibu atau ayah

atar [atar] *a* wangi: *minak atar* minyak wangi

atar [attar] *n* ruang depan

atas [atas] *n* atas: *i atas lamari* di atas lemari;

padatas *v* menaruh di atas;

paratas *n* **1** bagian paling atas; **2** orang atas

atege [atege] *pron* begitu: *atege lobei* begitu saja

atei [atey atey], **atei-atei** *n* hati: *pangahap ni atei hu* perasaan hatiku kurang sedap;

mardiateihon *v* memperhatikan;

mampardiateihon *v* memperhatikan: *Jasmen*

mampardiateihon niombah ni marguro-guro Jasmen memperhatikan anaknya bermain-main

atene [atɛnɛ] *pron* begitu: *au hatakon atene* aku katakan begitu

atiha [atiha] *n* tenung

atik [atiʔ] *Tb adv* mungkin

atikan [atikan] *n* kepunyaan: *atikan niise sabah ai?* kepunyaan siapa sawah itu?

atipatip [atippatip] *n* perangkap: *begu ai masuk atipatip* harimau itu masuk perangkap

atok [atoʔ] *a* sampai hati: *atok ni ai bakku ia* sampai hati benar dia

atur [atur] *v* atur;

aturan *n* aturan;

mangatur *v* mengatur;

maratur *v* beratur;

pangatur *n* pengatur;

paraturan *n* peraturan;

taratur *v* teratur;

au → **ahu**

aucang [awcaŋ] *v* meraung: *begu*

aucang i harangan harimau itu
meraung di hutan

aum [aum] *v* mengaum: *aum ni*
begu harimau mengaum

aup [aup] *v* timbul tenggelam:
hayu ni aup i bah banggal kayu
itu timbul tenggelam di sungai

awak [awaʔ] *n* pinggang: *awak ni*
dak danak pinggang anak-anak

awanawan [awan awan] *n* bagian
kepala anak kecil: *awanawan*
bain dakdagnak awan awan ada
di kepala

awang-awang [away away] *n*
udara: *manuk-manuk ai i*
awangawang burung itu ada di
udara

awas [awas] *v* kibas: *awas hon*
abit ai kibaskan kain itu

awat [awat] *n* pengembara: *halak*
awat orang pengembara

awei [awɛy] *n* derita: *lang boi*
mambahen inang mangawei
tidak boleh membuat ibu
menderita

awal awal [awal awal] *v* terayun:
halak ai awal awal orang itu
terayun ayun

ay [ayi] *pron* itu

ayak [ayaʔ] *v* 1 kejar: *ayak*
hambing ai kejar kambing itu;
n 2 ingin: *ayak uhur* ingin
memiliki sesuatu;

mangayak *v* mengejar:
parburu ayak ursa ai pemburu
mengejar rusa itu;

marsiayakan *v* berkejar-
kejaran;

pangayak *n* pengejar;

tarayak *v* terkejar;

ayakan [ayakan] *n* guna: *aha*
ayakan ho tangis apa guna kau
menangis

ayam [ayam] *n* binatang liar yang
dipelihara

ayan [ayan] *n* kaleng: *buat ayan*
minak lampu ambil kaleng
minyak lampu

ayap [ayap] *n* melayang

ayapan [ayapan] *n* hidangan:
ibere hubani ayapan tulang
paman disuguhkan hidangan

ayat [ayat] *n* surat; ayat:
mambassa ayat si tongat
tongat membaca surat itu

ayob [ayɔb] *v* angkat;

ayoban *n* tawanan

mangayob *v* mengangkat:
mangayop omei hun goni ia ia
mengangkat padi dengan goni;

pangayob *n* pengangkat;

ayum [huyum], **huyum** *n* pipi:
huyum adong i tubuh pipi
terletak di wajah

ayup [ayup] *v* hanyut: *halak ai*
ayup i bag banggal orang itu
hanyut di sungai besar

B

ba [ba] *n* induk surat ke 19 (dari surat sepuluh siah)

baba [baba] *n* mulut: *babah* *ni* baliang mulut anjing;

marbabah *v* bermulut;

sangkababah *v* 1 sesuap; 2 sepatah kata

babeng [babɛŋ] *n* hantu

babou [babow] *n* atas: *i* *babou* *ni* hayu di atas kayu

babui [babui] *n* babi: *adong* *babui* *i harangan ai* ada babi di hutan itu

bada [bada] *Tb* *v* tengkar;

mambadai *v* membantah;

menyanggah;

marbada *v* bertengkar

parbada *n* orang yang suka bertengkar;

badik [badi] *n* sejenis pisau

bador [badɔr] *a* malu: *ulang ham mambahen* *bador* jangan kau membuat malu;

pabadorhon *v* mempermalukan;

tarbador *v* menjadi malu

badou [badow] *n* ikan gabus

baen → **bahen**

bagah-bagah [bagah bagah] *n* 1 janji; 2 persetujuan;

mambagah-bagahi *v* menjanjikan;

mambagah-bagahkon *v* menjanjikan;

marbagah-bagah *v* 1 berjanji; mengucapkan janji; 2

menyanggupi: *halak ai marbagah bagah* hubanghu orang itu berjanji padaku

¹**bagas** [bagas] *a* dalam; 1 jauh dari permukaan: *bagas* *tumang hondot ni juma ai* dalam sekali jurang ladangnya; 2 paham benar-benar; 3 bagian yang di dalam: *i* *bagas* *pikiron* di dalam pikiran;

pabagashon *v* memperdalam

²**bagas** [bagas] *n* rumah

bagei [bagey] *n* macam; 1 jenis; 2 rupa;

marbagei-bagei *v* bermacam-macam; berbagai-bagai: *bagei sipanganon* bermacam-macam makanan

bagi [bagi] *n* bagi: *bagi* *ma duit ai* bagilah uang itu;

marbagi *v* berbagi;

bagian [bagian] *n* bagian;

parbagianan *n* *ki* nasib (peruntungan)

bagod [bagod] *n* aren: *adong tubuh* *bagod* *i jae* pohon aren tumbuh di situ

marbagod *v* menyadap:

marbagod *do* *amang*

pasikolahan ahu ayah

menyadap enau untuk

menyekolahkan aku

¹**bah** [bah] *n* air;

mangarbahi *v* mengairi;

marbah *v* berair;

tarbahi *v* terairi;

bah banggal sungai;

bah parigi perigi; sumur;

bah tubuh mata air;

bah udan air hujan;

²**bah** [bah] *n* sungai; *marulu do* *bah*, *marindung do suhat*, *pb* ada hulu sungai ada induk keladi; (orang yang lebih dihormati);

bah bolon sungai besar

baha [baha] *n* tabiat: *baha* *ni songon inangni* tabiatnya seperti ibunya

bahah [bahah] *n* mulut

bahal [bahal] *n* jalan setapak yang biasa dilalui manusia sehingga rumput-rumput di jalan tersebut mati: *bahal* *ni halak* jalan biasa dilalui orang

bahang [bahang] *v* larang: *bahang* *lobe anak ai* larang dulu anak itu

bahapal [bahapal] *n* nama sungai:

Bahapal goran ni *bah na marulu hun Dolok Simbolon* Bahapal nama sungai yang hulunya ke Dolok Simbolon

bahar [bahar] *v* gali: *bahar tano ai* gali tanah itu

¹**bahat** [bahat] *a* banyak;

pabahatkon *v* memperbanyak;

²**bahat** [bahat] *a* parah: *bahat do haborit danak ai* penyakit anak itu parah;

bahatan *a* lebih banyak;

bahat tu *a* terlampau banyak;

sabahat *num* sebanyak; sama banyak dengan

bahen [baɛn] *v* buat; lakukan: *aha na i bahen ni* apa yang telah diperbuatnya;

mambahen *v* membuat: *mambahen aha inang?* ibu membuat apa?;

pambahenan *n* perbuatan;

sibahen *n* pembuat;

sibahenon *n* sesuatu yang akan dibuat;

tarbahen *v* terbuat;

bahing [bahin] *v* putar: *bahing lobei lereng on* sepeda itu putar dulu arahnya

bahod [bahot] *a* tegap: *bahot tumang pamatang ni* tubuhnya sangat tegap

bahul [bahul] *n* perut anak: *borit bahul ni dakdanai ai* perut anak itu sakit

bahul-bahul [bahul bahul] *n* keranjang yang terbuat dari anyaman daun pandan

bahuta [bahuta] *a* mulia

bai [bai] *p* 1 untuk; 2 pada

baig [baig] *n* suara bedil: *tab, tub baig ni bodil tab, tub* suara bedil

baion [bayiɔn] *n* pandan

bair [beir] *n* suara petir: *bahat sora ni beir nantuari* suara petir terdengar kuat tadi malam

bais [bais] *n* suara lompatan

bait [bait] *v* bangkit: *bait ahu* aku bangkit

baja [baja] *n* waja: *bosi baja* besi waja

bajak [bajaʔ] *a* kaya

bajalinggei [bajaliggeɪ] *n* nama daerah: *au roh hun Bajalinggei* aku datang dari Bajalinggei

bajan [bajan], **mabajan** *a* 1 jelek (tentang wajah); 2 jahat (tentang watak): *halak bajan* orang jahat;

bajan tu *a* terlalu jelek

tarbajan *a* agak jelek;

bajang [bajar] *n* pasung

bajar [bajar] *n* kambing bandot;; *adong do bajar i juma* kambing jantan ada di ladang

bajar-bajar [bajar bajar] *n* pusar; poros: *anggo maborit boltok ra do mandarat bajarbajar ni bunga sihalani* agar tidak dakit perut letakkan bunga sihalani

bajaronggi [bajarɔŋgi] *n* semacam *dun seledri*: *bajaronggi tubuh i paya paya* daun bajaronggi tumbuh di payapaya

baji-baji [baji baji] *n* pahat

bajo [bajo] *n* besan

bajoh [bajoɥ] *n* bisul

¹**bajor** [bajoɾ] *a* miskin;

marbajoran *n* orang miskin: *sipanganon na ranggak gabe marbajoran* makanan itu disediakan untuk fakir miskin

²**bajor** [bajoɾ] *n* nama sejenis kayu

bajoraon [bajoraɔn] *a* takut; ngeri

¹**baju** [baju] *n* baju: *si Japorman mamboli baju* si Japorman membeli baju;

mambajui *v* membajui;

marbaju *v* berbaju

²**baju** [baju] *v* anyam:

mambaju *v* menganyam: *mambaju baion inang gabe apei* ibu menganyam pandan menjadi tikar

bajukan [bajukan] *n* telur yang tidak bisa menjadi anak (busuk): *tolor ni dayok na bajukan marbau tumang* telur ayam yang busuk sangat bau

bajut [bajut] *n* tempat sirih

bak [baʔ] *n* air enau

bakal [bakal] *n* tembakau: *bulung-bulung na somal ibahen halak bahen bakal* daun-daun itu biasa digunakan orang untuk jadi tembakau

bakarasan [bakarasan] *a* sudah tua: *bakarasan anak boru ai* anak perempuan itu sudah tua

bangkuang [bakkuway] *n* bengkuang

bala [bala] *n* musibah: *nagori ai hona bala* kampung itu kena bencana

bala-bala [bala bala] *n* ulat padi: *balabala sipanganan omei bahat tumang i sabah* ulat pemakan padi sangat banyak di sawah

balaborngin [balaborɲin] *n* sejenis lebah

balameha [balameha] *n* bekas batas ladang

balang [balay] *n* belalang: *balang na gorsing* belalang yang kuning

balanga [balaya] *n* belanga; kualiti besar: *manloppah gulei ahu i balanga* saya memasak gulai di belanga;

sabalanga *num* sebelanga

balas [balas] *v* balas;

ibalas *v* dibalas;

mambalas *v* membalas;

marsibalas *v* saling membalas;

tarbalas *v* terbalas

balbal [balbal] *v* pukul: *balbal lobei baliang ai* pukul dulu anjing itu;

mambalbal *v* memukul;

mambalbali *v* memukuli;

marsibalbalan *v* saling memukul

pambalbal *n* orang yang memukul;

balding [baldin] *n* kijang

balei [balɛy] *n* balai: *balei ianan ni tamui ai* balai disediakan untuk menerima tamu

balging [balgin] *a* bulat

balhap [balhap] *n* luka parah

bali [bali] *n* lunas: *anggo bali utang ni* sudah lunas hutangnya

baliang [baliang] *n* anjing;

parbaliangan *n* tempat anjing mencari binatang buruan

balibison [balibison] *a* pengkar

baliga [baliga] *n* perkakas tenun

balik [balɪʔ] *v* balik;

mambalik *v* membalik;

tarbalik *v* terbalik

balikangin [balikayin] *n* sejenis kayu

balikulak [balikulaʔ] *v* pergi balik: *balikulak au leng hu rumah* aku pergi balik ke rumah

¹**baling** [balin] *a* bentuk yang tidak simetris

²**baling** [balin] *a* putar

balimbing [balibbin] *n* belimbing

balinsah [balissah] *a* gelisah: *balinsah uhur ni* gelisah hatiku

balintang [balittan] *n* sejenis kayu untuk membuat dapur: *hayu andajup do somal ibahen balintang* kayu andajup biasa dibuat balintang

baliung [baliun] *n* sejenis kapak yang matanya dapat diputar

balobas [balobas] *n* belebas (penggaris): *adong do belebas ni si Ucok* ada belebas si Ucok

balog [balog] *n* batas: *balog ni juma* batas ladang;

marbalog *v* berbatas;

parbalog *n* perbatasan

balos [balos] *v* jawab;

balosan *n* jawaban

mambalosi *v* menjawab: *lang balos niombah ai anak itu tidak menjawab;*

marsibalosan *v* saling jawab;

baltuk [baltuʔ] *n* tangga: *mambahen baltuk tulang i pudi paman membuat tangga di belakang*

balu [balu] *n* janda (ditinggalkan oleh suami atau istri karena salah seorang meninggal dunia);

mangkabaluhon, mabalu *v* menjanda; menduda

balua [baluwa] *n* kijang

baluam [baluwam] *n* sejenis pandan unatuk membuat tempat sirih: *inang mangalop baluam* ibu mengambil baluam

balubu [balubu] *n* jurang yang dalam: *ulang dohori balubu* jangan dekati jurang itu

balugup [balugup] *a* bodoh

baluhat [baluhat] *n* tempat air terbuat dari bambu: *mangalop bah pakon baluhat* kaka mengambil air pakai baluhat

baluhur [baluhur] *n* sejenis pohon palem tetapi tidak berduri: *adong tubuh baluhur i balos juma* ada tumbuh pohon baluhur di batas ladang

baluju [baluju] *n* lutut: *maborit tumang baluju* au lututku sakit sekali

baluyu [baluyut] *n* tulang kering

balut [balut] *n* bungkus;

ibalut *v* dibungkus: *aha na ibalut ia*; apa yang sedang dibungkusnya

mambalut *v* membungkus:

mambalut lowoh inang ibu membungkus sayur;

pambalut *n* pembungkus;

tarbalut *v* terbungkus

bambam [bambam] *a* penyakit biri biri: *bambam das payah itambari* penyakit biri-biri susah diobati

bamu [bamu] *n* pada tuan: *mamboli au lereng bamu* ai aku membeli sepeda pada tuan

ban [ban] *n* tetap: *banhon* uhumu tetapkan hatimu

bana [bana] *pron* ia (orang yang dibicarakan): *lape onnga bana juppa hotang marduri* dia belum pernah melihat rotan berduri

banban [babban] *n* sejenis tumbuhan untuk membuat atap

bandar [badnar] *n* nama kampung: *bandar goran ni sada huta i Pamatang Siantar* Bandar nama sebuah kampung di pematang Siantar

bandaran [bandaran] *n* orang yang menjadi bandar dalam judi: *bandaran maningon bahat duit* menjadi bandar harus banyak duit

bandat [baddat] *a* lambat: *bandat tumang dakdanak ai* anak-anak itu sangat lambat

bandir [baddir] *n* sejenis tumbuhan pakis: *poso-poso ni bandir i giling bahen tambar borit binongei* pakis muda digiling untuk obat sakit pinggang

bandul [baddul] *a* majal (tumpul)

baneibatu [baneibatu] *n* sejenis rumput yang tumbuh di batu

baneipora [banipora] *n* sejenis kayu gabur tetapi sangat besar

bangak [bajaʔ] *a* tidak sopan

bangal [bajal] *a* tidak terajar

bangar [bajar] *a* besar: *lobih banggar ni uluni seng marimbang etek ni angkulani* lebih besar kepalanya tidak berimbang dengan badannya yang kecil

bangbang [baybay] *a* robek: *ma bangbang bajuni* bajunya robek

banggal [baggal] *a* besar: *hayu na banggal* kayu yang besar;

pabanggalhon *v*
membesarkan;

sibanggalan *v* paling besar

tarbanggal *a* agak besar;

banggir [banggir], **marbanggir** *a*
basi: *marbanggir panganon ai*
makanan itu basi

banggor [baygor] *a* demam:
banggor inang ni ibunya sakit

bangkang [bakkay] *v* tidak sampai
hati: *bangkang do au mangusir*
halaki ai aku tidak sampai hati
mengusir orang itu

bangkei [bakkɛy] *n* bangkai:
marbau tumang bangkei i
bangkai itu sangat bau

bangkin [bakkin] *pron* apalagi: *na*
marduit pe seng ra manolong,
bangkin na ma sombuh ma
yang banyak uangpun tidak
bisa menolong, apalagi orang
miskin

bangkir [bakkir] *n* belahan kayu
yang kecil

bangkis [bakkis] *n* zina;
marbangkis *v* berzina:
mardusa halak marbangkis
orang berdosa kalau berzina

bangkit [baykit] *v* angkat;
ipabangkit *v* diangkat:
ipabangkit gabe raja diangkat
menjadi raja

bangkou [bakkow] *v* berkeliling:
bangkou do halak hunaul laho
mangan orang-orang makan
duduk berkeliling;

iabangkouli *v* dikelilingi

¹**bangku** [bakku] *n* kataku

²**bangku** [bayku] *n* bangku

bangkudu [bakkudu] *n* buah
mengkudu

bangkuya [bakkuya] *n* sejenis
belalang

bangor [bayor] *n* cabang kayu
yang dibuat untuk mengambil
enau

bangsa [baysa] *n* bangsa

bangua [bayua] *n* pantang: *bangua*
do mangan dayo sadari on

bani [bani] *p* pada: *bani sada*
panorang pada suatu ketika

banitan [banitan] *n* nama sejenis
kayu

banjar [bajjar] *v* bersama-sama
berladang

banrag [barrag] *v* tidak teratur

bansah [bassah] *v* lepas dari
bahaya

bansal [bassal] *v* pijak;
mambansal *v* memijak

banta [batta] *n* pada kita: *adong*
banta omei lima goni ada padi
lima goni pada kita

bantai [bantay] *n* gantang (alat
untuk mengukur)

bantei [bantɛy] *n* bakul: *tolu*
bantei bahatni banyaknya tiga
bakul

banus [banus] *n* luka kena goresan

baoh [baoh] *n* bambu muda yang
dibelah tipis untuk membuat
tampah

¹**baor** [baor] *n* gagang jerat

²**baor** [baor], **mabaor** *v* hanyut;
mambaorhon *v* menghanyut-
kan;

tarbaorhon *v* terhanyutkan;
tidak sengaja dihanyutkan

bapa [bapa] *n* bapak: *ise goran ni*
bapa mu? siapa nama
ayahmu?;

habapaon *a* kebakapan;

marbapa *v* berbapak;

bapa anggi adik laki-laki ayah;

bapa tongah saudara laki-laki
ayah yang di tengah;

bapa tua abang dari ayah

bapbap [bapbap] *v* tampar: ulang bapbap panangko ai jangan tampar pencuri itu;
ibapbap *v* ditampar

bar [bar] *n* suara benda jatuh: tartangihon sora bar i jae terdengar suara benda jatuh di situ

barabara [barabara] *n* bahu: *i pokpok halak barabarana* bahunya dipukul orang

baradang [baraday] *n* lumbung: *bahat omei i baradang*

baragas [baragas] *n* babi hutan jantan

baragi [baragi] *n* sejenis burung: *bahat baragi i juma nami*

baragu [baragu] *n* sejenis batu

¹**barah** [barah] *p* mari: barah lobei hujon mari kesini dulu

²**barah** [bara] *a* dekat; hapir tiba (waktunya): *barah ma das idea roh* mereka datang sebentar lagi

³**barah** [barah] *adv* akan

barak [bara[?]] *n* badak

barang [baran], **barangbarang** *n* tempat keramat

barasbas [barabas] *a* ramah: barabas halak ai

barean [bareyan] *n* persembahan untuk mahluk halus: barean sada dayok si lopah satu ayam putih untuk persembahan

bareibe [bareybɛ] *adv* tampaknya: bareibe songon na manggila tampaknya seperti marah

barha [barha] *n* paduan warna hitam dan merah tua pada ayam

bariang [barian] *n* ikat erat-erat: bariang lobei soban kayu api itu ikat erat

baring-baring [barij barij] *n* tulang: *baliang mangan baring-baring* ajing makan tulang

baringbing [baribbij] *n* jengger ayam

baringin [barijin] *n* pohon beringin: *manroboh hayu baringin bapa i juma* ayah menebang pohon beringin di ladang

barinka [barikka] *n* ikat: barinka soban ai ikat kayu api itu

baris [baris] *v* baris;

marbaris *v* berbaris: marbaris dakdanak i sekolah

barita [barita] *n* berita;

tarbarita *v* terkenal

barna-barna [barna barna] *n* kulakasar (perabotan rumah)

baro [barɔ] *n* kudis;

baroon *v* kudisan

barsang [barsan] *a* kasar: timbahou barsang tembakau yang kasar

barisi [barisi] *v* bersin: ulang marborsi ijon jangan bersin disini

baru [baru] *a* baru: baru dope hiomu sarungmu masih baru

baruang [baruang] *n* beruang: *nabirong rupana baruang ai* beruang itu berwarna hitam

barubei [barubɛy] *n* nama kampung di Dolok Silau

barugu [barugu] *n* batu penindih yang ditenggelamkan ke dalam air agar benda tersebut tenggelam

baruh [baruh] *n* semacam tumbuhan untuk tali

barut [barut] *n* gondok;

baruton *n* gondokan (penyakit gondok)

basa [basa] *v* baca: basa lobei buku on baca dulu buku in;

mambasa *v* membaca;

mambasahon *v* membacakan: mambasahon surat bani ompung membacakan surat untuk nenek;

pambasa *n* pembaca;
tarbasa *v* terbaca
basah [basah] *a* basah: basah
hiou hu kainku basah
basahan [basahan] *n* kain basahan
 (kain yang digunakan sebagai
 penutup tubuh saat mandi):
boban basahan bawa kain
 basahanmu
basar [basar] *a* ramah: basar
tumang ia sonari ramah sekali
 ia sekarang;
basaran *a* lebih ramah;
basartu *a* terlalu ramah;
habasaran *n* keramahan;
parbasar *n* peramah;
tarbasar *a* agak ramah;
basbas [bas bas] *v* 1 libas;
 hantam;
mambasbas *v* melibas;
pambasbas *n* pelibas; 2 *a* bulir
 padi yang telah keluar semua
basebase [base base] *n* barang
 yang sudah lama tidak terpakai
basi [basi] *a* basi
basikah [basikkah] *n* tiang:
pongol basikah *bagas hanami*
 tiang rumah kami rubuh
basoh [basoh], **sibasoh** *n* dukun
 beranak: *ise basoh na?* siapa
 dukunnya?
basou [basow] *a* busuk: *domma*
basou ambotik on sudah busuk
 pepaya ini
bastu [bastu] *v* bantu: bastu *ahu*
mahorja bantu aku bekerja
basuh [basuh] *v* 1 basuh; 2 cuci
basuh *boras on* beras ini cuci
batak [bata?] *n* suku batak: *halak*
batak ahu orang batak aku
batal [batal] *a* pembangkang:
batal *dakadanak ai* anak itu
 pembangkang
batamagaluni [batamagaluni] *n*
 nama tumbuhan

batang [batan] *n* peti mati:
batanghon *ma bagkei ai*
 petikanlah mayat itu
batang [batan], **batangbatang** *n*
 batang kayu: *tutung*
batangbatang *ai* bakar batang
 kayu itu
batar [batar], **batarbatar** *n*
 benteng: *mambahen*
batarbatar *hanami i juma* kami
 membuat benteng di ladang
bataraguru [bataraguru] *n* nama
 dewa
batarsiang [batarsian] *n* sejenis
 tepung;
batik [bati?] *n* batik: *mahal batik*
hargani batik mahal harganya
batis [batis] *n* belah: batis *hayu ai*
 belah kayu itu;
batisi *v* belahi;
mambatis *v* membelah;
parbatis *n* pembelah
¹**batokan** [batokan] *n* bingkai:
batokan *ni anduri* bingkai
 tampah
²**batokan** [batokan] *n* lengan
batos [batos] *n* batas;
ibatos *v* dibatas;
mambatos *v* membatas: *ise*
mambatos *sabah on* siapa yang
 membatas sawah ini
¹**batu** [batu] *n* batu: *poyon tubuh*
bani batu on rumput itu
 tumbuh di batu;
marbatu *v* berbatu: *dalan ni*
marbatu jalan berbatu;
tarbatu *v* kena batu
²**batu** [batu] *n* biji: batu *ni untei*
 biji jeruk;
marbatu *v* berbiji
batuan [batuan] *n* timah:
mambahen parugas bani
batuan membuat perkakas
 rumah tangga dari timah
batuk [batu?] *n* batuk;
marbatuk *v* berbatuk;

mambatukkon *v* membatuk-
kan;
tarbatuk-batuk *v* terbatuk-
batuk;
batu r [batu r] *v* atur: *batu r dayok*
in bani pinggan atur ayam itu
kedalam piring
ba u [ba u] *n* bau: *ba u bangkei* bau
bangkai;
marba u *v* berbau;
saba u *n* sebau;
tarba u *v* agak bau
bauba uan [bauba uan] *n* rempah
rempah
ba u k [ba u²] *n* tembolok: *marisi*
omei ba u k ni dayok tembolok
ayam berisi padi
ba u ng [ba uŋ] *n* ikan baung: *tuhor*
ba u ng i tiga membeli ikan
baung di pekan
¹**bawa ng** [bawa ŋ] *n* bawang
(sejenis umbi-umbian);
²**bawa ng** [bawa ŋ] *n* rawa
¹**baya** [baya] *n* panggilan antar
perempuan yang sebaya atau
kepada yang lebih muda
²**baya** [baya] *n* bara
bayak [baya²] *a* kaya: *dob honsi*
bayak sesudah kaya;
bayakan *a* lebih kaya;
bayaktu *a* terlalu kaya;
habayakon *n* kekayaan;
sabayak *a* sekaya;
tarbayak *a* agak kaya
bayam [bayam] *n* bayam
bayoh [bay o h] *n* bisul;
bayohon *v* berbisul; ada
bisulnya
bayu [bayu] *v* anyam: *bayu apei ai*
anyam dulu tikar itu;
mambayu *v* menganyam
bebet [beβet] *a* gugup: *ulang*
bebet au jangan gugup kamu
begong [beg o ŋ] *a* bodoh: *begong*
tumang dakdanak ai anak itu
bodoh sekali

¹**begu** [begu] *n* hantu; setan:
adong begu i harangan ada
hantu di hutan; *sipajuh begu*
pemuja hantu;
marbegu *v* berhantu;
parbeguan *n* tempat yang
didiami hantu;
begu-begu *n* berhala;
begu ganjang hantu panjang;
begu monggop hantu yang
selalu mengincar mangsa;
begu salih-salihan hantu jadi-
jadian
²**begu** [begu] *n* harimau
behek [be hε²] *n* embik; tiruan
bunyi kambing;
marbehek *v* mengembik
beheng [be hεŋ] *n* hantu: *adong*
beheng i harangan ada hantu di
hutan
beibei [be y be y] *v* menari
memanggil roh
bejeg [be jεg] *v* hamil: *domma*
bejeg sonari dia sudah hamil
sekarang
beliang → **baliang**
belimbing [be lim bir] *n* belimbing
bengek [be ŋε²] *n* penyakit asma
benger [be ŋε r] *v* bengis: *benger*
tumang tulang mu pamanmu
sangat bengis
beniat [be niat] *v* gembung: *beniat*
boltok ni perutnya gembung
bensut [bessut] *v* mau menangis:
bensut dakdanak ai anak itu
mau menangis;
parbensut *n* orang yang
mudah menangis
benuh [be nuh] *v* bunuh: *benuh*
aili ai bunuh anjing hutan itu
beoh [be y o h] *a* liut (tentang
pisau): *pisou na lomag beoh*
dob itagilhon pisanya tidak
tajam meliut dipotongkan
beot [be y o t] *n* peot: *beot bibir ni*
hudon bibir periuknya peot;
ipamambeot *v* dipeoti

berag [bərag] *v* berserak-serak:
berag ganuo boras ai beras itu
berserak semua

berang [bəraŋ] *a* bengar

bere [bəɛ] *v* beri;

mambere *v* memberi:
*mambere lereng abang hubani
anggi na dob manamathon
parlajaranni* abang memberi
sepeda kepada adik yang telah
menamatkan pelajarannya;

marsiberean *v* saling
memberi;

pambere *n* pemberi;

sibere-bere *n* pemberiann;

tarbere *v* sudah diberi

berean [bəɛyan] *n* barang
(makanan dan sebagainya)
yang diberikan sebagai
persembahan kepada roh halus

bersah [bəssah] *n* percik: *ulang
barsah i bah* jangan percikkan
air itu

besan [bəsan] *n* besan: *domma
roh besan hanami* besan kami
sudah datang;

marbesan *v* berbesan

besseng [bəssɛŋ] *n* perut yang
gembung karena masuk angin

biag [biag], **biagbiag** *a* perut
besar: *biag halak ai* orang itu
perutnya besar

biak [biaʔ] *n* tabiat: *domma sonai
biak ni* sudah tabiatnya begitu

biar [biar], **mabiar** *a* takut: *halani
biar sidea, sahalak pe lang na
pag* karena mereka takut,
seorang pun tidak berani
bicara;

habiaran *n* ketakutan;

mabiartu *a* terlampau takut;

mambiar-biari *v* menakut-
nakuti;

marsihabiaran *a* saling
menyegani;

pambiar-biari *n* orang yang
menakut-nakuti;

parbiar *n* penakut

bibir [bibir] *n* bibir: *bibir na
gerger* bibir yang merah;

bibir lombang tebing jurang

bidak [bidak] *n* bidak: *bidak goran
ni buah catur* buah catur
dinamai bidak

bidang [bidan] *n* pagar: *bidang ni
bagas* pagar rumah

bidas [bidas] *v* hantam: *bidas hayu
on* hantam kayu itu

biding [bidiŋ] *n* tepi: *adong ma
paes i biding bah banggal* ada
seekor kancil di tepi sungai
besar;

mabiding *v* menepi;

mambidingi *v* menepi;

pabidingkon *v* menepikan

big [big] *n* suara pukulan

bigbig [bigbig] *n* pukul

¹**bigou** [bigouw] *n* tikar lebar,
terbuat dari pandan (plastik
dsb): *bigou pandani* tikar
pandan

²**bigou** [bigouw], **marbigou** *n*
buah-buahan yang mulai
masak: *adong galuh bigou i
juma nami* ada pisang mulai
menguning di lading kami

biha [biha] *v* terbuka

bihbihi [bihbihi] *n* daging suir:
*ibihbihi daging ni hum bani
holihlini* daging disuir dari dari
tulangnya

bija [bija] *n* sumpah;

mambija *v* menyumpah;

pabijahon *v* penyumpahan

bijak [bijaʔ] *a* bijak: *bijakan ma na
matei asal ulang laho bani
parjudi* kebaikan akan mati,
jangan pergi berjudi

bil [bil] *a* tajam

bilak [bilaʔ] *a* terlihat terang

bilalang [bilalay] *n* empedal

¹**bilang** [bilang] *v* hitung;

bilangi *v* periksa; hitungi

²**bilang** [bilang] *n* sesal;

- marbilang** *v* menyesal;
parbilangkon *v* penyesalan
- bilas** [bilas] *n* tahi mata
- bilbil** [bilbil] *v* menumbuk padi:
mambilbil lobei ase manaksak
 menumbuk padi dahulu supaya
 bisa memasak
- bilei** [bilɛy] *a* hina
- bilang** [bilgar] *v* luka parah:
bilang tumang ugahni lukanya
 sangat parah
- bilik** [bil[?]] *n* bilik: *adong do bilik i lopou?* apakah ada bilik di warung?
- biluk** [bilu[?]] *n* kamar tidur; bilik tempat tidur
- biluluk** [bilulu[?]] *n* sejenis kayu
- binang** [binaj] *v* tertutup: *binang hon labah ai* tutup pintu itu
- binanga** [binaja] *n* sungai
- binantang** [binattaj] *n* binatang:
binantang harangan binatang hutan
- binar** [binar], **marbinar** *n* mengeluarkan banyak darah:
marbinar do luhani lukanya banyak mengeluarkan darah
- bindu** [bindu] *n* bab; bagian isi buku
- binenge** [binɛŋɛ] *n* pinggang
- bingkarung** [bikkaruŋ] *n* jangkrik hutan
- bingkat** [bikkat] *n* berangkat:
domma bingkat ma bala ai tentara itu sudah berangkat
- bingkawan** [bikkawan] *n* cempedak
- bingke** [bikkɛ] *n* bingkai
- bingking** [bikkiŋ] *a* manjur:
bingking ni tambar obat yang manjur
- binjara** [bijjara] *n* perangkap:
bahen binjara bodat ai buat dahulu perangkap untuk monyet
- binjora** [bijjɔra] *n* jerat (untuk hewan liar)
- binjung** [bijjuŋ] *a* runcing:
binjung pisou on pisau itu runcing
- binongei** [binɔŋey] *n* pinggang:
boritton binongei au aku sakit pinggang;
marbinongei *v* berpinggang
- ¹**binsar** [bissar] *v* terbit;
habinsaran *n* tempat terbit matahari
- ²**binsar** [bissar] *v* campur: *binsar dadih pakon kopi* campurlah kopi dengan susu
- binsil** [bissil] *n* bagian kemaluan perempuan
- binsot** [bissɔt] *n* burung kecil;
sabinsot *a* sangat kecil
- binsusur** [bissusur] *n* binatang sejenis biawak
- bintang** [bittaj] *n* bintang:
maribu-ribu bintang na i langit beribu-ribu bintang di langit;
marbintang *v* berbintang
- bintang marratur** [bittaj marratur] *n* jenis kain adat simalungun
- bintatar** [bittatar] *n* sejenis kayu untuk kayu bakar
- bintih** [bittih] *n* sepak;
mabintih *v* menyepak: *lombu pe mabintih do lembu* juga bisa menyepak
- bintur** [bittur] *n* percik: *apui pe marbintur* api memercik
- bintutur** [bittutur] *n* binatang sejenis kangguru
- birah** [birah] *n* sejenis keladi
- birat** [birat], **marbirat** *n* banyak keluar darah dari luka
- biri-biri** [biri biri] *n* tahi mata (pada saat bangun tidur)
- biri-birion** [biri birion] *n* penyakit beri-beri

birikbirik [biri[?]biri[?]] *n* burung-burung yang biasa bergerombol
biring [biriŋ] *n* penyakit kulit
birong [birɔŋ] *n* hitam: *baju na birong* baju hitam;
birongan *adv* lebih hitam;
pabironghon *v* menghitamkan;
pambirong *n* penghitam
birsak [birsə[?]] *n* percik
biruh [biruh] *n* sejenis tumbuhan berdaun lebar: *dear do biruh ganti saong laho hu tiga* daun biruh baik untuk payung pergi ke pekan
bisa [bisa] *n* bisa (racun): *domma matei bisa ni ulog* bisa ularnya sudah mati
bisang [bisəŋ] *a* ribut; bising: *bisang tumang ho!* ribut sekali kau!
bisbis [bisbis] *n* burung kecil: *etek soramu tumang songon bisbis* kecil sekali suaramu seperti burung bisbis
biting [bitiŋ] *a* bising: *biting tumang songon baliang na darangon* bising sekali seperti anak anjing sedang bermain-main
bitis [bitis] *n* betis: *banggal bitis ni* bitisnya besar
¹**bituha** [bituha] *n* anak hewan berkaki empat yang baru lahir
²**bituha** [bituha] *n* perut;
mambituhai *v* membersihkan perut hewan dengan cara mengeluarkan isinya: *mambituha dengke inang* ibu membersihkan perut ikan
bius [bius] *n* bakul: *bius do namin gampil martuah* bakul menjadi bertuah
boa [boə], **paboa** *v* beri tahu (bertanya pada yang mandi apakah laki-laki itu perempuan);
paboahon *v* memberitahukan;

pamboa *n* pemberi tahu; pelapor;
tarpaboa *v* memberitahukan;
boa-boa *n* pemberitahuan
boan [boan] *v* bawa: *iboan bangkei hertanoman* mayat itu dibawa ke pekuburan;
boanon *n* sesuatu yang dibawa;
mamboan *v* membawa;
mamboanhon *v* membawakan;
marsiboan *v* saling membawa;
pamboan *n* pembawa;
tarboan *v* terbawa; *ia tarboan ni* *ugasan hasoman ni* terbawa olehnya barang temannya
boar [boar] *v* hanyut
bobah [bobah] *v* pimpin;
mambobahon *v* memimpin;
marbobah *v* berpimpin;
pambobahi *n* pemimpin
bobai [bobay] *v* bawa;
mambobai *v* membawa dengan tanpa memegang atau mengangkat yang dibawa: *au mambobai hasoman hu* *Raya* saya membawa teman ke Raya
bobak [boba[?]] *n* kulit binatang
boban [boban] *v* bawa
bobang [bobəŋ] *v* banjir: *bobang bah Silou seng tarsaborangi* sungai Silou banjir tidak bisa disebarangi
bobar [bobar] *n* luka yang hampir sembuh tersentuh lagi
bobat [bobat] *n* bebat;
marbobat *v* berbebat
bobod [bobod] *n* peralatan rumah tangga untuk menangkap ikan: *manaon bobot amang i bah*
bobor [bobɔr] *a* sangat takut
boboru [boboru] *a* belia: *boboru bapa ni* bapaknya muda belia
bodak [boda[?]] *n* bedak;
marbodak *v* berbedak
bodari [bodari] *n* petang;

bodat [bɔdat] *n* buruk: *ulang songon bodat parlahoumu jangan seperti buruk kelakuanmu*

bodil [bɔdil] *n* senapan;
mambodil *v* menembak: *mambodil leto amang i harangan ayah menembak burung di hutan;*
mambodil *v* menembak;
marbodil *v* bersenapan;
marsibodilan *v* baku tembak;
parbodil *n* penembak;
tarbodil *v* tertembak

bogang [bɔgaj] *n* ilmu hipnotis: *bogang mambahen siap halak seng marhata bogang ilmu yang membuaat orang tidak bisa berkata-kata*

bogar [bɔgar] *n* buah-buahan: *adong bogar songon gadung, galuh ijuma ada buah pisang dan ubi di ladang*

bogbog [bɔgbɔg] *v* pukul; *bogbog aili ai pukul babi itu;*
mambogbog *v* memukul;
mambogbogi *v* memukuli;
marsibogbogan *v* berpukul-pukulan

bogei [bɔgɛy] *v* dengar;
mambogei *v* mendengar: *hanami manbogei sora ni babui kami mendengar suara babi;*
pambogei *n* pendengar

boh [bɔh] *n* mendengus: *boh sora ni lembu lembu mendengus*

bohal [bɔhal] *n* bekal: *ulang ham lupa mamboan bohal jangan kau lupa membawa bekal*

bohi [bɔhi] *n* muka: *bohi ni seng bolak mukanya tidak lebar;*
marbohi *v* bermuka

bohok [bɔhɔk] *a* patuh: *bohok anak ni boru anak perempuan itu patuh*

boi [bɔi] *adv* bisa: *boi do inang mambahen baju ibu bisa membuat baju;*

iboihon *v* membolehkan

bois [bɔis] *v* habis: *bois seng dong tading be habis, tidak ada yang tertinggal lagi;*

mamboishon *v* menghabiskan;

tarboishon *v* dapat dihabiskan

boit [bɔit] *a* sakit: *boit sahap dompah dakdanak selalu sakit ketika masih kecil*

bojan [bɔjan] *a* sama-sama: *horja bojan bekerja sama*

bojei [bɔjɛy] *a* jelas: *bojei na bintang bintang yang terang*

bojing [bɔjiŋ] *v* larikan: *bojing boru ni ai larikan anak perempuannya*

bojol [bɔjɔl] *a* bebal: *bojol dakdanak ai anak ini sangat bebal*

bojon [bɔjɔn] *v* berikan kepadaku;
hujon *p* untukku

boku [bɔku] *a* beku: *minak halambir pe ra do boku minyak kelapa juga bisa beku*

bola [bɔla] *n* bola;
marbola *v* bermain bola

bolag [bɔlag] *a* luas;
marsibolagan *v* tidak sama luas: *marsibolagan juma ni sidea ladang mereka tidak sama luas*

pabolaghon *v* meluaskan;

bolah [bɔlah] *Ry* belah: *bolah joring ai belah jengkol itu;*
mambolah *v* membelah

bolajan [bɔlajan] *n* ayam liar: *bolajan songon dayok rimba ayam liar seperti ayam rimba*

bolajat [bɔlajat] *n* mesiu

bolang [bɔlaŋ] *n* belang: *si bolang birong si belang hitam*

bolat [bɔlat] *n* batas: *i bolat jabu batas rumah*

bolei [bɔləy] *n* bekas cambukan:
adong so bolei bani lembu ai
ada bekas cambukan pada
lembu itu

bolgang [bɔlgan] *Ry v* rebus:
bolgang ai ulang igarami
rebusan itu jangan digarami;
mambolgang *v* merebus

boli [bɔli] *Ry v* beli;
mamboli *v* membeli: *mamboli*
dayok inang laho hu tiga ibu
pergi ke pasar membeli ayam;
mambolihon *v* membelikan:
tulang mambolihon anggi baju
na jenges tumang paman
membelikan adik baju yang
sangat cantik;
pamboli *n* pembeli;
pambolion *n* pembelian;
tarboli *v* terbeli

boliala [bɔliala] *n* nama sejenis
padi: *boliala hurang sodapni*
daini beras jenis boliala
rasanya kurang enak dimakan

bolit [bɔlit] *v* belit: *bolit tali hon*
hu hayu ai! belit tali ini ke
kayu itu!

bolkih [bɔkkih] *n* kijang:
mambodil bolkih amang i
harangan ayah menembak
kijang di hutan

bolok [bɔlɔk], **bolok-bolok** *v*
perbodoh;
ibolok-bolok *v* diperbodoh:
ibolok-bolok halak on
diperbodohi orang ini

bolon [bɔlon] *Ry a* besar; luas:
bolon jabuni rumahnya besar

bolong [bɔlɔŋ] *v* cat: *domma*
ibolong bagas ni rumah ini
sudah dicat

boltok [bɔltɔʔ] *Ry n* perut; *boltok*
na banggal perut yang besar;
marboltok *v* berperut;
boltokni nahei betis: *boltokni*
nahei songon omei betisnya
seperti perut padi;
boltokni omei padi bunting

bolu → **boru**

boluk [bɔluʔ] *n* kelelawar

bombam [bɔbbam] *v* memasak
dengan memendam ke dalam
abu panas

¹**bona** [bɔna] *Ry n* pangkal: *ulang*
bastu hata na so binotoh bona
ujungna jangan ikut bicara yg
tidak tahu pangkal ujungnya;
seng daoh bonani hubani
tutuhoni, pb sifat anak tak jauh
dari orang tua;
bonahon *n* pangkalan;
marbona *v* berpangkal

bona [bɔna] *n* pohon

bonam [bɔnam] *v* benam: *bonam*
batu ai i bah benam batu itu di
sungai

bonang [bɔnaŋ] *Ry n* benang:
mamboli bonang bapa bani
inang ayah membeli benang
untuk ibu;
mambonang *v* membuat
benang

bonar [bɔnar] *Ry a* benar; *bonar*
hatani benar katanya;
habonaron *n* kebenaran:
habonaron do bona kebenaran
adalah segala-galanya

bonbon [bɔnbɔn] *n* lebah: *tolur*
bonboni telur lebah

bondar-bondar [bɔdar bɔdar] *n*
pelimbahan

bondil [bɔndil] *v* beliak;
tarbondil *v* terbeliak: *tarbondil*
mata nami dompak lombu na
banggal tumang terbeliak mata
kami melihat lembu yang
sangat besar

¹**bondul** [bɔndul] *a* majal (tumpul):
bondul pisou on pisau ini
tumpul

²**bondul** [bɔndul] *n* bentuk;
sabondul *adv* sebentar:
sabondul cincin sebentar
cincin

bondut [bɔndut] *Ry v* telan;

- ibondut** *v* ditelan;
mambondut *v* menelan:
mambondut *ubat анги ai* adik
 menelan obat itu;
tarbondut *v* tertelan
- bongah** [bɔŋah] *a* dingin
bongal [bɔŋal] *a* kecewa: bongal
uhurni hatinya kecewa
- bong-bong** [bɔŋ bɔŋ], **bong-
 bongan** *Ry n* bendungan;
 kolam: *marlange name i*
bombongan kami berenang di
 bendungan;
mambombong *v*
 membendung;
tarbombong *v* terbendung
- bongei** [bɔŋey] *n* sejenis ulat yang
 kecil
- bonggam** [bɔŋgam] *a* bodoh
- bonggar** [bɔŋgar] *v* ungkit:
bonggar *lobei laho*
mangkat na borat ungkit
 dahulu jika mengangkat yang
 berat
- bongkala** [bɔŋkala] *n* monyet
- bongkat** [bɔŋkat] *v* masuk:
bongkat *horbo hu juma* kerbau
 masuk ke ladang
- bongoh** [bɔŋɔh] *a* besar: bongoh
bitis ini besar betisnya
- bongsot** [bɔŋsɔt] *a* basah: bongsot
bajuni halani udan bajunya
 basah karena hujan
- bonguk-bonguk** [bɔŋuʔ bɔŋuʔ] *v*
 menangis: bonguk-bonguk *ia*
harani bongal ia menangis
 karena kecewa
- boni** → **bonih**
- boniaga** [bɔniaga] *a* berniaga:
halak ai boniaga *sere* orang itu
 berniaga emas
- boniara** [bɔniara] *n* sejenis pakis
 yang sering tumbuh di
 pinggir sungai
- bonih** [bɔnih] *Ry n* benih: bonih
suanon domma tubuh benih
 yang ditanam sudah tumbuh;
- pabonihkon** *n* membenihkan;
parbonih *n* pembenih
- boning** [bɔniŋ], **boning-boning** *n*
 sejenis binatang penyengat
- bonjang** [bɔŋjaŋ] *v* makan:
ibonjang *v* dimakan: *podas*
ibonjang *ubat ai!* cepat
 dimakan obat itu!;
mambonjang *v* memakan;
tarbonjang *v* termakan
- bonog** [bɔnɔŋ] *n* mendung
- bonoi** [bɔnɔy] *v* hilang: bonoi
horbo hu hilang kerbauku
- bonos** [bɔnɔs] *v* tidak peduli:
bonos *ahu pakon ia* aku tidak
 peduli kepadanya
- bonsala** [bɔssala] *n* burung murai
- bonsong** [bɔssɔŋ] *a* gembung:
bonsong *boltokni* perutnya
 gembung
- bontan** [bɔntan] *a* berat: bontan
tumang boras sada goni on
 beras satu goni sangat berat
- bontang** [bɔntaŋ] *n* perangkap
- bontar** [bɔttar] putih: bontar *rupa*
lombu ai warna lembu itu putih
- bonting** [bɔntiŋ] *n* ikat pinggang
- bontir** [bɔntir] *v* lempar: bontir
anjing pakon hayu lempar
 anjing dengan kayu
- bontuk** [bɔntuk] *a* bengkok: *hayu*
na bontuk kayu yang bengkok
- bop** [bɔp] *n* suatu tiruan bunyi:
bop *sorani hayu na dabuh* bop
 suara kayu yang jatuh
- bopbopan** [bɔpbɔpan] *n* landasan
 dari kayu
- boradang** [bɔraddaŋ] *n* tempat
 batang-barang di atas tungku
- ¹**boras** [bɔras] *Ry n* beras:
mamboli boras inang tolu goni
 ibu membeli beras tiga goni;
parborasan *n* tempat beras
 yang terbuat dari satu ruas
 bambu yang besar;

boras tenger *ki* beras yang diberikan pihak mertua kepada anak yang memasuki rumah baru supaya anak tersebut selamat menempati rumah baru

²**boras** [bɔras] *Ry n* buah;
marboras *v* berbuah: *parlobei marbunga ase marboras, pb* lebih dahulu berbunga baru berbuah, (semua ada aturannya);

boraspati [bɔraspati] *Ry n* cecak

borat [bɔrat] *Ry a* berat: *borat hayu ai* kayu itu berat;
borat uhur segan;
borat miut malas (pemalas);
borat angkula *ki* sedang hamil

borgoh [bɔrgɔh] *Ry a* dingin;
borgohan *a* kedinginan;
maborgoh *v* mendingin;
paborgohkon *v* mendinginkan;
parborgoh *v* orang yang suka kedinginan

borgok [bɔrgɔʔ] *Ry n* leher;
marborgok *v* berleher;
marborgokkon *v* harga diri: *botul do ho jolma na so marborgok* dasar manusia tidak punya harga diri

borgo [bɔrgɔ] *a* dingin

borhom [bɔrhɔm] *v* berhalangan karena penyakit

borin-borin [bɔrin bɔrin] *a* takut: *borin-borin ahu halani adong begu* aku takut karena ada harimau

borit [bɔrit], **boritan** *Ry a* sakit: *boriton ia dop mulak hun tiga* karena sakit ia pulang dari pekan;
borit-boritan *v cak* sakit-sakitan;
marboriton *v* berpenyakitan;
marborit-borit *v* bersakit-sakit;
borit batukkon sakit batuk yang sampai keluar dahak atau lendir;

borit uhur sakit hati;
paborit-borithon *v* menyakitkan

borkos [bɔrkɔs] *Ry n* ikat;
borkoshon *v* sesuatu yang akan diikat
mamborkos *v* mengikat kecil;

borngin [bɔrɲin] *n* malam;
marborngin *v* bermalam;
saborngin *n* semalam

borong [bɔrɔŋ] *n* sejenis kacang-kacangan

borongan [bɔrɔŋan] *n* pekerjaan borongan

borong-borong [bɔrɔŋ bɔrɔŋ] *Ry n* kumbang: *ulang ham songon borong-borong seng ra sip* jangan kau seperti kumbang, tidak mau diam

borsang [bɔrsaŋ] *a* sampah: *borsang ni omei*

borsih [bɔrsih] *Ry a* bersih: *bontar borsih boras ai* beras tu putih bersih;
haborsihon *n* kebersihan;
paborsihkon *v* membersihkan;
pamborsih *n* pembersih

boru [bɔru] *Ry n* anak perempuan: *boru ai mambahen kueh* anak perempuan itu membuat kue;
paboru 1 *n* pihak perempuan;
2 *v* menikahkan sambil memberangkatkan wanita ke rumah suaminya atau mertuanya

borua [bɔruwa] *n* perempuan: *borua ai inangni si Taing* perempuan itu ibu si Taing

boru-boru [bɔru bɔru] *n* betina: *huda boru-boru* kuda betina

borsih [bɔrsih] *a* bersih: *borsih tumang jabu nai* rumah ini bersih sekali;
haborsihon *n* kebersihan;
mamborsihkon *v* membersihkan;
pamborsih *n* pembersih

bosar [bɔsar] *a* meriah: bosar
dakdanak ai i bah meriah anak-
anak itu di sungai

bosbos [bɔsbɔs] *v* makan: *dayok ai*
bosbos omei i juma ayam itu
makan padi di ladang

bosei [bɔsey] *a* banyak: bosei
bodat i harangan banyak
monyet di hutan

bosi [bɔsi] *n* besi

bosik [bɔsiʔ] *v* pukul: bosik *huda*
on! pukul kuda ini!

bosol [bɔsɔl] *a* bengkak: *hulit*
nidoit rado bosol kulit yang
digigit dapat bengkak

bosur [bɔsur] *a* kenyang: *ulang*
songon begu na bosur jangan
seperti harimau yang kenyang

bosur [bɔsur] *Ry a* kenyang: *ulang*
songon begu na bosur jangan
seperti harimau kenyang;

bosuri *v* makan sampai
kenyang;

bosuran *a* cukup kenyang;

bosurtu *a* terlalu kenyang;

tarbosur *a* agak kenyang

botah [bɔtah] *n* antah

botang [bɔtaŋ] *a* kuat: botang *do*
hayu na i harangan ai kayu
yang tumbuh di hutan sangat
kuat

botar [bɔtar] *a* putih

botik [bɔtiʔ] *Ry n* perangkap
binatang

botik → **ambotik**

botoh [bɔtɔh] *Ry v* tahu;

mambotoh *v* mengetahui:
ganup do halak mambotoh *duit*
semua orang mengetahui
tentang uang;

marsibotohan *v* saling
mengetahui;

pambotoh *n* orang yang
mengetahui;

parbinotohan *n* pengetahuan;

tarbotoh *v* ketahuan;

si tahu surat *n* ahli agama

botokon [bɔtɔkɔn] *n* tangan: *na*
borit botokan *dakdanak ai*
tangan anak itu sakit

botol [bɔtɔl] *n* botol: *sada* botol
minak lampu satu botol minyak
lampu (minyak tanah)

botou [bɔtɔ] *Ry n* adik: botouhu
roh hujon adikku datang ke sini

botu [bɔtu] *n* kutu busuk

botul [bɔtul] *Ry a* betul: botul *do*
balos ni jawabannya betul;

mambotulhon *v*
membenarkan;

sabotulni *adv* sebenarnya;

botul-botul *a* betul-betul: *lang*
hu boto do botul-botul *danak ai*
saya betul-betul tidak kenal
anak itu

buah [buwah] *Ry n* buah: buah *ni*
ambotik buah pepaya

¹**bual** [buwal] *a* dusta: bual
sahapni haganupon ucapannya
semua dusta;

bualan *n* dusta;

marbual *v* berdusta; marbual
do horjaamu berdusta saja
pekerjaanmu;

²**bual** [buwal] *Ry v* berbicara;

marbualbual *v* bercakap-
cakap: marbualbual *hanami i*
lopou bercakap-cakap kami di
kedai;

saparbualan *n* kawan bicara;

bual-bual *v* berdusta;
berbohong: bual-bual *halak ai*
orang itu berbohong

buang [buwaŋ] *v* buang: buang
tompoh on! buang sampah ini!;

buangan *v* buangan (orang
yang dibuang);

tarbuang *v* terbang

buar-buar [buwar buwar] *n* nama
sejenis rotan

buat [buwat] *Ry v* ambil: buat *jolo*
gadung bulung bangku ambil
dulu daun ubi untukku;

- buathon** *v* ambilkan: buathon *bangku bah sotik* ambilkan sedikit air untukku;
mambuat *v* mengambil;
pambuat *n* pengambil;
buat-buat *a* suka mengambil
- buaya** [buwaya] *Ry n* buaya
- bubu** [bubu] *Ry n* bubu: *amang manjual bubu na baru nibuat inang* ayah menjual bubu yang baru dibuat oleh ibu;
mabubu *v* menyerupai bubu;
marbubu *v* memasang bubu
- bubung** [bubun] *v* naik: bubunghon *hayu nai ase marjomur hion au* naikkan kayunya agar aku bisa menjemur kain
- buei** [buey] *Ry* banyak; **1** besar jumlahnya; tidak sedikit; **2** *num* jumlah bilangan;
pabuei *v* perbanyak;
tarbuei *a* agak banyak
- bugah-bugah** [bugah bugah] *n* pemberitahuan
- buh** [buh] *v* jatuh: buh *hu toruh* jatuh ke bawah
- buha** [buha] *Ry v* buka;
mambuha *v* membuka: *anggi mambuha labah ai* adik membuka pintu itu;
pambuha *n* pembuka;
tarbuha *v* terbuka
- buhak** [buhak²] *n* sejenis penyakit kulit
- buhar** [buhar] *v* lari sekampung dikejar musuh: buhar *lang martujuan* lari sekampung tanpa tujuan
- buhit** [buhit] *n* bukit: *pusuk buhit* puncak bukit
- buhu** [buhu] *Ry n* ruas: buhu *ni tobu payah itagil* buku tebu sukar dipotong
- buhu-buhu** → **buhu**
- buhul** [buhul] *Ry n* janji: janji *nami nadua* janji kami berdua
- buhut** [buhut] *a* banyak kerja: buhut *au sonari* banyak pekerjaan aku hari ini
- bujang** [bujanj] *n* vagina
- bujuk** [buju²] *n* sejenis ikan
- bujung** [bujun] *n* perampok: *i tangkap polisi bujung ai* perampok itu ditangkap polisi
- bujur** [bujur] *Ry a* baik; benar;
tarbujur *a* agak baik
- bujur-bujur** [bujur bujur] *n* semacam tali yang terbuat dari kayu
- bujut** [bujut] *n* tupai
- bukbak** [bukba²] *v* debar: bukbak *uhur ni* hati ini berdebar
- buku-buku** [bukku bukku] *n* kutil;
marbuku-buku *v* berkutil
- bulan** [bulan] *Ry n* bulan: *rondang bulan* bulan purnama
- bulang** [bulanj] *Ry n* tudung (tudup kepala perempuan ketika pesta perkawinan);
mambulangkon *v* menudungkan
- bulawang** [bulawanj] *n* perjanjian: bulawang *ni sedea laho kawin mingon rup matei rup mangoloh* ketika menikah mereka berjanji sehidup semati
- bulbul** [bulbul] *v* gigit: *bere bani ambotik ase ibulbul ni ombah ni* pepaya itu berikan kepadanya supaya digigitnya
- buleile** [bulɛylɛ] *n* belalai: buleile *ni* gajah belalai gajah
- buliga** [buliga] *v* campur
- bulih** [bulih] *adv* boleh; dibenarkan: *lang bulih songon parlahou mi* kau tidak boleh berkelakuan seperti itu;
ipabulih *v* dibolehkan;
pabulihkon *v* membolehkan
- bulissah** [bulissah] *Ry a* resah; gelisah

bulugarung [bulugaruŋ] *n* alat penghisap rokok (candu)

buluh [buluh] *Ry n* bambu

bulung [buluŋ] *n* daun: *songon pardabui bulung torop, pb* seperti jatuhnya daun torop (lebih banyak bicara daripada bekerja)

bulur [bulur] *v* telan: *bulur tambar ni* minum obat ini

bulus [bulus] *n* lintas: *i bulus dakdanak ai dalanan* jalan itu dilintasi anak-anak

bulut [bulut] *v* terikat: *bulut manuk-manuk ai i bagas harangan* burung-burung itu terikat di dalam sangkar

bunbun [bubbun] *n* sejenis tumbuhan: *bunbun parsedahon tanoh* tumbuhan perusak tanah

bundong [buddoŋ] muram: *ulang bundom uhurmu* jangan muram hatimu

bunga [buŋa] *Ry n* bunga: *isuan anggi bunga on* ditanam adik bunga ini

bungaran [buŋaran] *adv* pertama dipakai: *bungaran bajungkon* bajuku ini pertama kali dipakai

bunghang [buŋbaŋ] *a* sangsi: *ulang bunghang misir* jangan sangsi kalau mau pergi

bunghung [buŋbuŋ] *n* lubang besar: *bunghung bongbongan nami, halani udan nabodari* kolam kami berlubang besar karena hujan semalam

bungkar [bukkar] *n* bongkar: *bungkar hayu halani udan marambolas* terbongkar kayu karena hujan deras

bungkas [bukkas] *v* pindah: *bungkas sidea hu Palembang* mereka pindah ke Palembang;
pabungkashon *v* memindahkan

bungkil [bukkil] *Ry v* tungging;

ibungkili *v* ditunggingi;

ipabungkil *v* ditunggingkan;

mambungkil *v* menungging;

mambungkilhon *v* menunggingkan;

mambungkili *v* menunggingi;

pantang mambungkil bai na godang pantang menungging terhadap orang yang lebih tua

bungkulan [buŋkulan] *n* bubung: *bungkulan ni bagas* bubungan rumah

bungkus [bukkus] *n* bungkus: *bungkus gulei on* bungkus daging ini;

ibungkus *v* dibungkus;

ibungkushon *v* dibungkuskan;

mambungkus *v* membungkus;

marbungkus *v* berbungkus

bunglei [buŋlɛ] *n* sejenis tumbuhan: *bunglei adong i harangan* bunglei ada di hutan

buni [buni] *n* sembunyi: *buni i lopak ni labah* bersembunyi dibalik pintu;

bunihon *v* sembunyikan;

ipabuni *v* disembunyikan

buniat [buniat] *v* gembung;

marbuniat *v* mengembung

bunsiak [bussiaʔ] *n* anak rambut: *bunsiak ni bahat tumang* anak rambutnya banyak sekali

bunsit [bussit] *n* sejenis penyakit besar perut: *bunsit songon na kandungan* perutnya besar seperti orang hamil

buntu [buttu] *Ry n* bukit: *i buntu do ianan ni sidea* di bukit tempat mereka;

mambuntu *n* membukit;

marbuntu *v* berbukit;

parbuntuon *n* perbukitan

bunuh [bunuh] *Ry v* bunuh;

mamunuh *v* membunuh;

marsibunuhan *v* saling membunuh;

pamunuh *n* pembunuh;

tarbunuh *v* terbunuh

bur [bur] *n* suara jatuh ke dalam sungai
burā [bura] *Ry n* kutuk: *ulang burā ia* jangan kutuk dia;
iburai *v* dikutuk;
mambura *v* mengutuk;
bura-bura *n* sumpah serapah;
parbura-bura *n* pengutuk
buragan [buragan] *n* teras: *adong do i bahen buragan ni bagas nima* adakah teras rumah kita dibuat
buragas [buragas] *a* marah: *ulang buragas ho* jangan marahlah;
buragason *n* kemarahan
buran [buran] *n* buruk: *songon buran sorani* seperti suara buruk
burawan [burawan] *a* sangat takut: *burawan ia halani hupambiarbiari* dia sangat takut ketika ditakut-takuti
burbar [burbar] *a* tidak beratur: *tartangar burbar i rumah ni* terdengar bunyi ribut didalam rumah ini
burbur [bubbur] *n* bubur: *burbur ni dayok* bubur ayam
burih [burih], **burih** *v* cuci; basuh: *burih tanganmu laho mangan* cuci tanganmu sebelum makan
burihan [burihan] *n* nama satu kampung di Raya
buringan [burijan] *n* lembing: *iboli bapa buringan i tiga ayah* membeli lembing di pekan
burnang [burnang] *a* bengkak: *burnang tangan ni dakdanak on* bengkak tangan anak ini
burnang [burnang] *Ry a* bengkak: *burnang tanganni* tangannya bengkak
burning → **burnang**
burta [butta] *v* diusir
burtaburta [butta butta] *n* nama sejenis tumbuh-tumbuhan
buru [buru] *Ry v* buru;

mamburu *v* memburu;
marburu *v* berburu;
parburu *n* pemburu
buruk [buru?] *a* buruk: *buruk hiou ni* kain ini buruk
burus [burus] *a* tiris: *burus bah ni bagod* mengambil air enau
burut [burut] *a* busuk: *burut ni untei* jeruk ini busuk
busbas [busbas] *a* tidak kokoh: *domma busbas bagas ai* rumah itu sudah lapuk
busbusan [busbusan] *n* kentut: *busbusan dakdanak on* anak ini kentut
busir [busir] *n* tampang
busisa [busisa] *a* gelisah: *busisa do dakadanak naboritan ai* borngin on anak yang sakit itu gelisah malam ini
busung [busun] *Ry a* busung;
mambusung *v* membusung
buta [buta] *a* bulat: *buta matani* matanya bulat
butah [butah] *v* butah (ucapan untuak mengusir babi)
butak [buta?] *Ry a* kotor: *butak bah ai* air itu kotor;
mambutaki *v* mengotori;
marbutak *v* berkotoran;
pambutakhon *n* pengotori;
sabutak *a* sama kotor dengan;
tarbutaki *v* terkotori;
butak-butak *n* kotoran
butar [butter] *n* atap dari bambu
butarbutar [butar butar] *n* tangkai
butet [butet] *n* panggilan untuk gadis kecil
butir [butir] *n* butir: *tolur tolu butir* tiga butir telur
butong [buton] *Ry a* bengkak;
mabutong *v* membengkak;
pabutonghon *v* menggem-bungkan
butuha [butuha] *n* usus
buyur [buyur] *Ry n* mayang padi

buyut [buyut] *n* tupai: *sapandai pandai ni buyut mallumpat sahali ningon madabuh do* sepandai pandai tupai melompat, sekali akan jatuh juga;

D

¹**da** [da] *p* ya; setuju: *ulang misir-misir hu rumahni halak, da!* jangan pergi ke rumah orang lain jika tidak perlu, ya!

²**da** [da] *n* huruf kesembilan dalam aksara Simalungun (dari surat Sapuluh Siah)

dabu [dabu], **dabudabu** *n* pertimbangan;
dabudabuhon *v* pertimbangkan: *sibotoh dabudabuhon ma hata ompung ta ai!* Pertimbangkanlah kata nenek kita itu!

dabuh [dabuh], **madabuh** *Ry v* jatuh: *halani madabuh ponggol naheini* karena jatuh, kakinya patah;
hadabuhan *n* kejatuhan;
mandabuhkon *v* menjatuhkan;
mangkadabuh *v* berjatuhan;
marsidabuhan *v* jatuh-menjatuhkan;
pardabuhan *n* tempat jatuh;
tardabuh *v* terjatuhkan

dadadur [dadadur] *n* lantai dekat dapur (terdapat pada rumah bertangga): *hundul hanami i dadadur* kami duduk di lantai dekat dapur

dadang [dadang] *v* diang;
mardadang *v* berdiang: *mardadang ma anggo borgohan* berdianglah kalau kedinginan;
pandadangan *n* tempat untuk berdiang

dadap [dadap] *v* raba: *ulang dadap ulog ai* jangan jamah ular itu;
mandadap *v* meraba: *ulang mandadap bai na golap* jangan meraba dalam gelap;
pardadap *n* peraba;
tardadap *v* teraba;

dadap-dadap *v* meraba-raba

dadih [dadih] *n* susu: *bahat do pitaminni dadih* susu banyak vitamin

¹**dagang** [dagang] *n* kebun

²**dagang** [dagang], **mardagang** *v* berusaha sendiri: *mardagang hu ianan ma daoh* berusaha sendiri pada tempat yang jauh

dagas [dagas] *n* bara api

dagei [dagɛy] *a* sedih: *dagei do pangahap meteian* sedih rasanya mengalami kemalaangan

dagil [dagil] *n* alat yang dipergunakan untuk membuang akar-akar pada ladang yang baru dibuka

daging [daging] *n* daging

dagor [dagor] *v* goyang: *dagor hayu ai idais logou* kayu itu bergoyang ditiup angin

¹**dagos** [dagos] **1** *v* memanaskan; **2** *n* api yang berbara banyak;
mandagos *v* *mandagos inang indahan nabodari* ibu memasak hidangan sehari-hari

²**dagos** [dagos] *a* sengsara: *oh, inang dagos ma au ase boritan boltok ni* oh, ibu sengsara aku karena penyakit perut ini;
madagoskon *v* menyengsarakan

dahal [dahal], **dahaldahal** *v* menangis keras hingga nafas tersendat-sendat: *ulang daha-dahal dassa horjamu, ho* jangan menangis saja kerjamu, ya

¹**dahan** [dahan], **dahan-dahan** *n* tangkai: *ulang iparseda dahan hayu ai* jangan dirusak tangkai pohon kayu itu!

²**dahan** [dahan] *v* masak; tanak: *ulang mandahan ihan sadari on!* jangan memasak ikan hari ini;

- mardahan** *v* memasak;
pardahanan *n* tempat memasak
- dahkam** [dakkam] *pron* sapaan kepada orang yang lebih tua dari pada kita tanpa membedakan jenis kelamin
- dahop** [dahop] *v* peluk; dekap: *dohop anggi min ase ulang madabuh* peluk adikmu agar tidak jatuh;
mandahop *v* memeluk;
mardahopan *v* berpelukan: *mardahopan sidea halani marsihol* mereka berpelukan karena rindu
- dahupa** [dahupa] *n* kemenyan: *datu na i samping rumah nami ai sering manutung dahupa* dukun yang di samping rumah kami itu sering membakar kemenyan
- dai** [dai] *Ry n* rasa: *dai lobei lompah on* rasai dulu sayur ini
- dais** [dais] *v* bersentuhan: *bulung ai dais halani iombus alogou* daun itu bersentuhan karena dihembus angin;
mandaiskon *v* menyentuhkan;
tardais *v* tersentuh
- dajal** [dajal] *a* bandal; keras kepala: *dajal dassa ho* engkau bandal sekali
- dajar** [dajar] *n* bunyi;
mardajar *v* berbunyi: *mardajar songon pardabuhni jolma* berbunyi seperti orang yang jatuh
- dakdak** [dakdaʔ] *Ry v* kejar: *dakdak sampe dapot* kejar sampai dapat;
mardakdak *v* mengejar;
marsidakdakan *v* berkejaran
- dakdanak** [dakdanaʔ] *Ry n* anak-anak: *pigama dakdanakni si dea?* sudah berapa anak mereka?
- dalahi** [dalahi] *Ry n* laki-laki: *piga hanima dalahi* berapa kalian laki-laki?
- dalan** [dalan] *n* jalan: *adong dua dalan, pilima salah sada* ada dua jalan, pilihlah salah satu;
dalanan *n* jalan yang harus dilewati;
mandalanhon *v* menyalakan;
mandalani *v* menyalani;
mardalan *v* berjalan;
pardalan *n* pejalan;
pardalanen *n* perjalanan;
mardalan-dalan *v* berjalan-jalan
- daldal** [daldal] *n* lebah; naning: *iharat daldal bibirku butong* bibirku bengkak digigit lebah
- dali** [dali] *Ry n* kacang
- dali-dali** [dali dali] *n* kacang panjang
- dalih** [dalih] *v* gencat; terhenti: *mase dalih bodil on?* mengapa gencat bedil ini?
- dalihan** [dalihan] *n* tungku: *padear lobei dalihan on!* baguskan dahulu tungku ini!
- dalima** [dalima] *n* delima: *isei na mandebar dalima na gargar ai?* Siapa yang melempar buah delima yang merah itu?
- dalit** [dalit] *v* menular: *dalit na borit bangku* penyakitnya menular padaku
- dalnai** [dalnai] *a* rendah: *dalnai dasar rumah ai* lantai rumah itu rendah
- dalnei** [dalnei] *a* tidak kuat: *dalnei dassa pardalanmu* tidak kuat rasanya jalanmu
- daloh** [daloh] *v* mengena ke hati: *daloh parsahapni bani atei hu* kata-katanya mengena ke hatiku
- daltu** [daltu] *v* ganggu: *ulang daltu parbualanni partua* jangan ganggu pembicaraan orang tua

dalul [dalul] *n* babi jantan

dalulat → **dalnat**

¹**damar** [damar] *Ry n* getah
damar: *anggo hona bani baju gotahni damar payah tanggalan* jika getah damar terkena baju sulit menghilangkannya

²**damar** [damar] *v* memintal: damar tali ijuk memintal tali ijuk

damei [dameiy] *Ry n* damai;
hadameion *v* kedamaian;
ipadamei *v* didamaikan;
mandameihon *v* mendamaikan;
mardamei *v* berdamai

damir [damir] *a* lentur;
madamir *v* melentur: madamir hayu on anggo idoge kayu ini melentur jika dipijak

damok [damoʔ] *Ry a* dangkal: damok do bah ai sungai itu dangkal

damol [damol] *a* sedikit manis: damol dessa daini sedikit manis rasanya

¹**damor** [damor], **madamor** *v* menderita: madamor dakdanak ai hulipat halani marladung anak-anak itu menderita kupukul karena berbohong

²**damor** [damor], **madamor** *v* pecah: madamor galas ai halani madabuh gelas itu pecah karena jatuh

damos [damos] *n* damar: *bahat hayu damos i harangan kayu damar banyak di hutan*

dampal [dappal] *n* rumput yang tebal: *i juma bahat dampal sinuat panganan lembu di ladang banyak rumput yang tebal untuk makanan lembu*

dampar [dappar] *a* tidak tepat: dampar dessa parsahapanmu tidak tepat pembicaraanmu

dampel [dappel] *a* tebal: dampel do boyon i juma tebal rumput di ladang

damuk [damuʔ] *a* busuk: *hayu ai domma damuk kayu itu sudah busuk*

danak [danaʔ] *a* masih kecil: danak do ope boru tulangku, lang par paima au anak perempuanku masih kecil, tidak sabar aku menunggunya hingga besar

dandan [dandan] *v* dandan: dandan lobei jambulanni anggimu! dandani dahulu rambut adikmu!

dandi [madandi], **mardandi** *v* merajuk;
pardandi *n* perajuk

danei [daney] *n* nanah mayat: *jambek danei ai bau nanah mayat itu*

¹**dang** [day] *Tb adv* tidak; bukan

²**dang** [day] *n* sejenis tumbuhan untuk mewarnai mensiang

danga [daja] *a* habis: *domma danga dingis i juma sudah habis burung di sawah*

dangadanga [daja daja] *n* kayu lapuk: *buat lobei dangadanga ai! ambil dahulu kayu lapuk itu!*

dangak [dajaʔ] *n* tangis;

dangak-dangak [dajaʔdajaʔ] *n* menangis terus menerus: dangakdangak dessa anakni ai anaknya menangis terus menerus

dang-dang [day day] *v* bayar;

mandangdang *v* membayar: *ise na mandangdang sonai banggal ni? siapa yang mau membayar utang yang banyak ini?*

danggor [dangor] *n* getar;

mardanggor *v* bergetar: mardangor tanah ibahen lalau tanah bergetar karena gempa bumi

danggur [daŋgur] *v* lempar;
mandanggur *v* melempar;
marsidangguran *v* berlempar-lemparan;
pandanggur *n* pelempar;
tardanggur *v* terlempar

dangi [daŋi] *n* nanah;
mandangi *v* bernanah: *domma mandangi bai uga ni nahei ni* sudah banyak nanah di luka kakinya

dangir [daŋir] *a* basi;
madangir *v* membasi:
madangir gulei on gulai ini sudah membasi

dangkah [dakkah] *n* dahan;
mandangkah *v* tumbuh dahan;
mardangkah *v* berdahan

dangor [daŋor] *a* sepi: *dangor dassa pangahapku doboni misirni* perasaanku sepi setelah kepergiannya

dangsina [daŋsina] *n* selatan (arah mata angin)

dantur [dattur] *a* hancur;
mandantur *v* menjadi hancur:
mandantur ikan anggo lang ipanasak ikan dapat hancur jika tidak dimasak

danur [danur] *a* luluh: *danur atei ateihi manangar hatamai* hancur hatiku mendengar katamu

dao [daɔ] *a* jauh

daoh [daɔh] *a* jauh: *lang daoh tubis humbani bonani* tidak jauh anak bambu itu dari batangnya;

ipadaohkon *v* dijauhkan;
mandaohu *n* terlalu jauh;
padaohkon *v* menjauhkan;
sadaoh *n* sejauh;
tardaoh *n* agak jauh;
undaoh *n* lebih jauh

daordaor [daɔrdaɔr] *v* mencari-cari: *daordaor inang bani niombahni* ibu mencari-cari anaknya

dapar [mardapar], **mardapar** *v* berdebar: *mardapar jantungku manangar mamasa ai* jantungku berdebar mendengar berita itu

dapardapar [dapardapar] *n* lapis, lapisan: *dapardapar ni iponni omas* lapisan giginya emas

dapot [dapɔt] *v* dapat;
hadpaton *adv* ditemukan;
mandapot *v* mendapat: *mandapot ihan tingki mangkail* mendapat ikan sewaktu memancing;
tardapot *v* terdapat

dara [dara] *n* sejenis permainan anak kecil dengan mempergunakan batu;

mardara *v* bermain dara: *mardara do korjani anak-anak anggo kaluar maen-maen* anak-anak selalu bermain dara saat keluar main-main

darag [darag] *v* hantar;
mandarag *v* *ia mandarag omei hu jabu* dia menghantar padi ke rumah

darak [darak], **mandarak** *v* 1 menjerit: *mandarak partangisni* tangisnya menjerit; 2 berderik (tiruan bunyi): *mardarak hayu ai laho marumbak* berderak kayu itu mau tumbang

daram [daram] *v* cari;
idaram *v* dicari: *lang idaram ho hanami* tidak usah kau cari kami;
mandaram *v* mencari

darang [daraj] *n* sejenis penyakit kulit pada binatang: *baliangku merung halani darang* anjingku kurus karena kudis

darapati [darapati] *Ry n* merpati

daras [daras] *n* bunyi dedaunan kering yang tersentuh

¹**darat** [darat] *n* darat: *bolak do juma darat ni ma?* luaskah ladang darat kalian?

²**darat** [darat] *Ry n* luar;
mandarat *v* keluar;
padaratkon *v* mengeluarkan;
pardarat *n* **1** keluar (tentang manusia); **2** dari luar (tentang manusia)

daroh [daroh] *n* darah: *bahat do pantan daroh ni* banyak darahnya keluar;
mardaroh *v* berdarah

darsat [darsat] *a* **1** rendah: *darsat sopo ai bai tanoh* rendah rumah itu dari tanah; **2** hina: *darsat dassa palahoumu* hina kelakuanmu

darsei [darsey] *v* tergeletak: *darsei haganupan halani* loja semuanya tergeletak karena capek

das [das] *Ry v* sampai: *lang das hujai hanami* kami tidak sampai ke sana;
idashon *v* disampaikan;
padashon *n* tersampaikan

dasar → **dasor**

dasing [dasiŋ] *n* timbangan

dasor [dasor] *Ry n* lantai: *dasor ni jabu nami papan do* lantai rumah kami papan;
mandasori *v* melantai;
memasang lantai;
mardasor *v* berlantai

dassa [dassa] *Ry adv* saja

datang [datag] *v* datang

datas [datas] *n* atas: *udan ruh hun datas* hujan datang dari atas

datei [datey] *a* lamban: *datei do mardalan na gomuk* orang gemuk lambat berjalan

datob [datob] *n* bunyi letusan bedil

datok [datɔʔ] *n* salah satu gelar dalam kesultanan; datuk

datu [datu] *Ry n* dukun: *adong do datu huta nima?* adakah dukun di kampung kalian?

dauk [dauʔ] *n* lubang kayu yang menjadi sarang burung

daul [daul] *a* lain: *daul do parsahapanmu* lain saja pembicaraanmu

dawadawa [dawa dawa] *Ry n* jerawat: *dawa-dawa biasani tubuh bani huyum* jerawat biasanya tumpuh pada pipi;
dawa-dawaon *v* jerawat;
mardawa-dawa *v* berjerawat

dawan [dawan] *Ry n* cendawan: *dawan tubuh bani hayu na* masuk cendawan tumbuh pada kayu yang sudah lapuk;
mardawan *v* bercendawan

dayas [dayas] *v* tergelincir: *dayas halani halandit* kami tergelincir karena licin

dayat [dayat] *n* lumpur; becek: *domma gebe dayat dalan on* jalan ini sudah menjadi lumpur

dayok [dayɔʔ] *Ry n* ayam: *rosuh inang mangan dayok ni* panggang, ibu makan ayam yang dipanggang; *ulang songon dayok sabungan,* ki jangan sok jago spt ayam jago;
dayok boru ayam betina;
dayok sabungan ayam jantan

dayong [dayoŋ] *v* layak: *dayong ikan in anjaini gorami!* layak ikan itu dan diberi garam

dayuk [dayuk] *a* lembek: *dayuk jambu ai halani butu* jambu itu lembek karena busuk

dear [dear] *Ry a* baik;

madear *a* baik: *madear do marsahap ampa na matua* baik-baik berbicara dengan orang tua;
padear *v* perbaiki

deba [dɛba] *Ry n* sebagian: deba
dassa boi ibuat sebagian saja
yang boleh diambil

deber [dɛbɛr] *v* lempar;

deberhon *v* lemparkan:
deberhon batu on hu dipar ai,
anggo boi hubere bam duit
lemparkan batu ini ke seberang
sana, kalau bisa engkau kuberi
uang

dedeng → **doding**

dega-dega [dɛga dɛga], **mardega-dega** *v* berlari-lari: mardega-dega huda i harangni kuda berlari-lari di kandangnya

dege [dɛgɛ] *Ry v* pijak;

mandege *v* memijak: isei na mandege nahi danak ai?
Siapa yang memijak kaki anak itu?

degol [dɛgɔl] *a* bengkok: degol do do panulisanmu tulisanmu bengkok;

ipadegol *v* dibengkokkan:
ipadegol dalam ni bah ai hu kehen jalan air itu dibengkokkan ke hilir

dehdeh [dɛhdɛh] *n* air liur

deisa [dɛysa] *n* mata angin: deisa na uwaluh mata angin yang delapan

¹**dejeb** [dɛjɛb] *a* tajam: parang na dejeb lang boi ipakai dakdanak parang yang tajam tidak boleh dipakai anak-anak

²**dejeb** [dɛjɛb] *n* kilat: dejeb lilap lahoroh udan kilat sambung menyambung, hujan akan turun

dejeng [dɛjɛŋ] *a* panas hati;

mardejeng *v* berpanas hati:
mardenjeng pangahap manangar hatami panas hati mendengar perkataanmu

dejer [dɛjɛr], **mardejer** *v* keluar air liur: mardejer tijur manganggoh sipangananon na enak keluar air liur mencium bau makanan yang enak

dejet [dɛjɛt] *v* tergelincir: dejet ahu bai hubang ai aku tergelincir ke dalam lumpur itu

dekdek [dɛkdɛk], **mandekdek** *v* mencair;

mandekdekhon *v* mencairkan;

padekdekhon *v* mencairkan

deke [dɛkkɛ] *n* ikan

dele, mandele → **mandolei**

deledele [dɛlɛdɛlɛ] *n* sejenis ruam kulit yang biasanya menjadi bisul

delima [dɛlima] *n* buah delima

demban [dɛbban] *Ry n* sirih: demban boi do ijadihon mambahen tambar sirih dapat dijadikan obat;

idembani *v* diberi (disuguhi) sirih;

mardemban *v* menyirih;

mardembani *v* menyirih;

pardemban *n* penyirih

dempar [dɛmpar] *v* menyimpang: anggo marcerita ulang dempar kalau bercerita jangan menyimpang

dendang [dɛdanŋ] *n* sejenis nyanyian

dengan [dɛŋan] *Ry a* gembira;

dengan-dengan *v* bergembira: serma dengan-dengan mari bergembira

dengang [dɛŋaŋ] *a* hiruk pikuk: lang tahan au manangar na dengang aku tidak tahan mendengar hiruk pikuk

dengar [dɛŋar] *v* ribut

dengar-dengar *n* ribut-ribut: dengar-dengar do tong hanima tiap bodari selalu ribut-ribut tiap malam

dengardengar → **dengang**

dengat [dɛŋat] *a* bungkuk sedikit ke belakang: songon na dengat do pardalanni bungkuk sedikit jalannya

dengek-dengek [dɛŋɛʔdɛŋɛʔ] *n*
bunyi suara pohon yang
bergoyang dihembus angin:
ibahen dorasni logou dengek-
dengek hayu na i bolakang ni
rumah nami an karena
kencangnya angin, pohon di
belakang rumah kami dengek-
dengek (berbunyi-bunyi)

dengeng-dengeng [dɛŋɛŋ dɛŋɛŋ]
n dengung suara kapal terbang;
suara nyamuk: *ribut dassa*
hutangar dengeng-dengeng
sorani rongit bodari on bising
sekali dengung suara nyamuk
kudengar malam ini

denges-denges [dɛŋɛs dɛŋɛs] *v*
menghentak-hentak kaki: *Si*
Janaka dengesdenges nahei si
Janaka menghentak-hentakkan
kaki

denget-denget [dɛŋɛt dɛŋɛt] *n*
rasa panas dan berdenyut-
denyut di sekitar luka atau bisul

denggal [dɛŋgal], **mandenggali**
Ry v 1 pukul, memukul: *awas,*
hu denggal ho holi ho awas
kupukul kamu nanti; **2** tunjang,
menunjangi (memukul dengan
kaki): *ketuani seden,*
mandenggali dotong horjani
ketua mereka itu kerjanya
hanya memukul

dengke [dɛkkɛ] *Tb n* ikan: *dengke*
jair do hasa ihan si enlakan
ikan mujahirlah ikan yg paling
enak;

mardengke *v 1* mencari ikan; **2**
beternak ikan;

pardengke *n 1* pencari ikan; **2**
penangkap ikan; **3** pemelihara
ikan

dengkut [dɛkkut] *a* bengkok

deor [dɛɔɾ] *a* kacau: *deor dassa*
panusunmu kamu kacau
menyusunnya

deos [dɛɔs] *v* oles: *deos otik lipstick*
in bani bibirmu ase jenges otik

di dahon oleskan sedikit lipstick
di bibirmu agar cantik sedikit
dipandang

depang [dɛpaŋ] *n* suara yang
dibuat-buat

depdep [dɛpdɛp] *v* mengantuk:
depdep mando pangahapku aku
merasa mengantuk sekali

¹**depek** [dɛpɛʔ] *n* bunyi ranting
patah

²**depek** [dɛpɛʔ] *a* enak: *depek*
tumang daini timbahou on enak
sekali tembakau ini kurasa

depeng [dɛpɛŋ], **mardepeng** *a*
pening karena terkena pukulan:
mardepeng do na ipukul guru
ai pening sekali kena pukul
guru itu

derder [dɛrdɛ], **maderder** *v*
meleleh: *maderder nanah*
humbani upahni nanah meleleh
dari lukanya

dereb [dɛrɛb], **mardereb** *a* tajam:
mardereb pakkawani, mabiar
au aku takut tatapan matanya
sangat tajam

derek-derek [dɛrɛk dɛrɛk] *n*
derak: *podoman ai domma*
maseda anggo ipodomi
derekderek tempat tidur itu
sudah rusak, kalau ditiduri
berderak

dereng-dereng [dɛrɛŋ dɛrɛŋ] *v*
berderang: *rattei ni baliang ai*
derengdereng anggo mardalan
berdering rantai anjing itu
kalau berjalan

deres [dɛrɛs] *v* sadap;

manderes *n* menyadap:
manderes rambung dasa horja
anggo ihut nami pekerjaan
kami dikampung hanya
menyadap rambung

derset [dɛssɛt], **manderset** *v*
tidak bergerak: *manderset*
mando ai halani naborit dia
tidak bergerak lagi karena sakit

desa [dɛsa] *n* kampung: *anggo i desa lang pala iboli sayur kalau di kampung, sayur tidak usah dibeli*

deseng [dɛsɛŋ] *n* suara desing: *deseng sorani bah desing suara air*

deteng [dɛtɛŋ] *n* suara dencing: *magigi dassa au manangar deteng benci sekali aku mendengar suara dencing*

detep [dɛtɛp] *v* cubit: *detep pinggolni ase jora! cubit pinggangnya agar jera!*

detep-detep [dɛtɛp dɛtɛp] *v* jantung bergetar: *mase detepdetep darohku adong dora na masa bangku mengapa jantungku bergetar, mungkin ada kejadian terhadapku*

¹**deter** [dɛtɛr] *v* lempar; **deterhon** *v* lemparkan: *deterhon daoh, ase ulang taridah lemparkan jauh, agar tidak terlihat*

²**deter** [dɛtɛr], **mardeter** *v* berlari kencang: *mardeter sedea tikki tarjumpah manangko mereka berlari kencang saat ketahuan mencuri*

diah [diah] *v* hentikan: *dilah i jan lerengmu! hentikan sepedamu di sana!*

diam [diam] *v* diam: *diam, ulang marsahap! diam, jangan berbicara!*

dian [dian] *v* jemur: *dian lobei, ase korah jemur dahulu supaya kering*

diatei [diatɛyi] *v* beruntung: *diatei, langroh udang tikki mambuat omei beruntung, hujan tidak turun saat memotong padi*

diatei tupa [diatɛyi tupa] *n* terima kasih; rasa syukur

dibag [dibag] *v* pukul: *ulang dibag torus panakkoi pukul terus pencuri itu*

dibag → **dibal**

dibar [dibar] *v* debar;

dibaron *n* debaran;

mandibarhon *v* mendebarakan;

mardibar *v* berdebar

didah [didah] *v* toleh; lihat: *didah ma mataniari domma gajang! lihatlah matahari, sudah tinggi!;*

ididah *v* dilihat;

mandidah *v* melihat

didas [didas] *v* bolak-balik

dideng [didɛŋ] *v* timang: *dideng lobei adek mini! timang dahulu adikmu itu!*

didi [didi] *v* baptis;

ididi *v* dibaptis: *ija ididi adek tai, inang? di mana dibaptis adik kita ini, bu?*

didihil [didihil] *Ry n* jari kelingking: *ugahan didihil ni anggi luka jari kelingking adik*

diha-diha [dihadiha] *n* sanak saudara: *roh do ganup dihadaha tikki pesta ai sanak keluarga semua datang waktu pesta itu*

dihar [dihar], **mandihar** *Ry n* pencak silat;

mandihari *v* berpencak silat;

pandihar *v* pemain pencak silat

dihil → **didihil**

dihir [dihir] *n* mimpi: *dihirhu, iayak ayak ulog aku bermimpi dikejar-kejar ular*

¹**dihut** [dihut] *Ry v* berlari-lari sambil melompat-lompat

²**dihut** [dihut] *Ry v* iring: *ia dihut hu juma manggeori tumang dia ikut ke ladang hanya mengganggu;*

dihuti *v* mengikut;

ihut-dihut *v* ikut-ikutan

mandihuti *v* mengikuti;
mandihutkon *v* mengikutkan;
padihutkon *v* diikutkan;
pandihut *n* pengikut

dila [dila] *n* lidah

diladila [dila dila] *n* kemaluan wanita; vagina

dilah [dilah] *Ry n* lidah: dilah *mandai sipanganon* lidah untuk merasai makanan;

dilakhon *n* suka bergosip;

dilahun parende *ki* pandai menyanyi

dilam [dilam] *n* sejenis tumbuhan yang harum baunya

dilat [dilat] *Ry v* jilat: dilat *lobei igungmu, anggo boi hubere duit* jilat hidungmu, kalau dapat kuberikan uang;

mandilat *v* menjilat

dilo [dilɔ] *Ry v* panggil: dilo *amang ase mangan hita* panggil ayah supaya kita makan;

mandilo *v* memanggil: *guru ai mandilo anak sikola na hotop mangkasowi hasomanni* guru itu memanggil murid yang selalu mengganggu temannya;

marsidiloan *v* saling memanggil;

pandilo *n* pemanggil;

tardilo *v* terpanggil;

dilo-dilo *n* 1 panggilan; 2 undangan

dingat [dijat] *n* ingat;

dingati *v* mengingat; ingat (akan);

pardingat *n* ingatan;

pardingatan *n* peringatan;

tardingat *v* teringat: *inang tardingat bani анги* ibu teringat pada adik

dingding [diɲdiɲ] *Ry n* dinding: dingding *ni jabu nami papan* dinding rumah kami papan;

mandingding *v* mendinding;

mandingdingi *v* mendindingi;

padingding *n* pendinding;

padingdingon *n* pendindingan;

tardingding *v* terdinding

dingis [diɲis] *n* burung pipit: *bahat dingis i juma manangani omei* banyak burung pipit di ladang memakani padi

dimpos [dippos] *v* tersimpan dengan sangat rapi: *ase ulang taridah omasmin, dimpos baen, da!* agar tidak kelihatan emas ini, simpan yang rapi, ya!

dios [diɔs] *v* cari: dios *torihi ase dapat!* cari dengan teliti agar dapat!

dipar [dipar] *Ry n* seberang: dipar *ham lobei ompung on* tolong seberangkan nenek dulu

dirgak [dirgaʔ] *a* tegak;

padirgak *v* tegakkan; membuat jadi tegak;

padirgakon *v* akan ditegakkan

diri [diri] *n* diri

diring [diriɲ] *Ry n* dering; tiruan bunyi giring-giring;

mardiring *v* berdering: mardiring *sorani lonceng* berdering suara lonceng

diting → **deteng**

do [dɔ] *Ry p* lah; kah

dob [dɔb] *v* selesai: diring *solosai horja, mangan ma* selesai kita bekerja, mari kita makan;

idobhon *n* diselesaikan;

mandobhon *v* menyelesaikan;

namandobhon *n* penyelesaian;

tardobkon *v* terselesaikan

dobag [dɔbag], **madobag** *n* suara benda yang jatuh: madobag *durian nasogod* madobag suara durian jatuh tadi pagi

dobug [dɔbug] *v* memukul dengan tangan: dobug *gurung ni!* pukul dengan tangan punggungnya

dodas [dɔdas] *a* selalu: dodas laho hu Pematangsiantar aku sering pergi ke Pematangsiantar

doding [dɔdɔŋ] *n* lagu;

madoding *v* suka atau gemar menyanyi;

mandoding *v* menyanyi;

mandodingkon *v* menyanyikan;

mardoding *v* bernyanyi;

pandoding *n* orang yg menyanyi;

pardoding *n* penyanyi;

doding-doding *n* nyanyian

dogap [dɔgap] *v* hantam: dogap torus! hantam terus!

¹**dogdog** [dɔgdɔg] *Ry n* padi yang isinya kurang bagus (lapung)

²**dogdog** [dɔgdɔg] *Ry v* tarik; cabut: dogdog ipon ni namaborit ai! cabut saja gigi yang sakit itu!;

mandogdog *v* mencabut;

mandogdoghon *v* mencabutkan;

mandogdogi *v* mencabuti;

pandogdogi *n* pencabut;

tardogdogi *v* salah cabut

dogei [dɔgey] *Ry n* pijak: ulang dogei omei in jangan injak-injak padi itu;

idgei *v* dipijak;

mandogei *v* memijak;

mandogei *n* memijakkan;

padogei *n* 1 pemijak; 2 upacara anak kecil memijakkan kaki ke tanah untuk pertama kalinya;

tardogei *v* terpijak

dogil [dɔgil] *n* kikir: dogil lobei bosi in! kikir dahulu besi ini!

dogos [dɔgɔs] *v* lindas: matei dayok idogos motor ayam mati dilindas motor

dogus [dɔgus] *a* habis;

idogus *v* dihabiskan: domma idogus dayok omei padi sudah dihabiskan ayam

dohar [dɔhar] *n* rejeki: dohar bahat niombah rejeki anak itu banyak

doharling [dɔharliŋ] *n* sifat (suatu benda selalu pecah jika dipegang)

dohir [dɔhir] *a* kikir; pelit

dohor [dɔhɔr] *a* dekat;

idohori *v* didekati;

mandohor *v* mendekat;

mandohori *v* mendekati;

mardohoran *v* berdekatan;

padohorhon *v* mendekatkan diri;

sindohor *n* keluarga dekat

¹**dohot** [dɔhɔt] *n* bingkai: dohot ni anduri bingkai

²**dohot** [dɔhɔt] *p* dengan

doit [dɔit] *v* gigit: ulang doit hayu on jangan gigit kayu itu;

idiot *v* digigit;

mandoit *v* menggigit;

tardoti *v* tergigit

dokah [dɔkah] *a* lama: ia mamboli sada buku na dob dokah isurah-surahonni ia membeli sebuah buku yang sudah lama diinginkannya;

dokahtu *a* terlalu lama: dokahtu sidea mulak hun juma terlalu lama mereka pulang dari ladang; **madokahton** *n* kelamaan;

padokahkon *v* melamakan;

sadokah *n* selama;

tardokah *a* agak lama;

dokah-dokah *a* berlama-lama: dokah-dokah ase ibalosi berlama-lama baru ada jawaban

dokdok [dɔkdɔʔ] *v* tarik: dokdok do poyon i juma cabutlah rumput-rumput di ladang;

idokdok *v* dicabut;

mandokdok *v* menarik; mencabut;

tardokdok *v* tercabut

dokik-dokik [dɔkidɔkiʔ] *n* tangis memekik;

mandokik v memekik:

madokikdokik halani dokahtu tangis tangis memekik-mekik

doldol [dɔldɔl] a dekat sekali:
doldol do juma name ladang kami dekat sekali

dolei [dɔləy], **mandolei** a putus asa: ulang mandolei halani hamateian jangan berputus asa karena kematian

dolog [dɔlɔg] Ry n gunung: sidea manangkoki dolog singgalang mereka mendaki gunung singgalang;
pardolog n 1 orang pegunungan;
2 tempat yang bergunung-gunung (terdiri atas gunung-gunung)

dolos [dɔlɔs] v terpulang kepada: tikki dolos ma ai jumpah terpulang kepada waktu ia ditemui

doluh [dɔlus] a lembek;
madoluh v mulai lembek: domma madoluh ma indahan nasi sudah mulai lembek

dolung [dɔlɔŋ] v putar: dolung ase podas putar biar cepat

domdom [dɔmdɔm] v dendam: domdom pattang bani namaragam dendam itu pantang di dalam agama

domma [dɔmma] adv sudah: ia domma laho dia sudah pergi

domok [dɔmɔʔ] a dangkal: domok bah banggal ai sungai itu dangkal; Si Amir mangkail ihan i bah banggal na domok Si Amir memancing ikan di sungai yang dangkal

dompak [dɔppaʔ] Ry n sisi atau bidang sebelah depan;
mandompak v mengarah: jabu ai mandompak tu hapoltakon rumah itu menghadap ke timur;
pardompakan n wajah;

domu [dɔmu] Ry v temu;
ipadomu v menemui;

mardomu v bertemu: dihirhu mardomu anak ni dayok aku mimpi bertemu anak ayam;

padomuan n pertemuan;

tarpadomu v terjumpa

domuh-domuh [dɔmuh dɔmuh] a mendung: au seng laho halani ari domuh-domuh aku tidak jadi pergi karena hari mendung

don → **andon**

donah [dɔnah] v berhenti: antigan amang donah horja? kapan ayah berhenti bekerja?

dondang [dɔddɔŋ] Ry n dandang: dondang na ibereni ompung i simpan jeges dandang yang diberikan nenek disimpan baik-baik

dondon [dɔddɔn] v tekan: dondon bani batu tekan dengan batu

¹**dondong** [dɔddɔŋ] n buah kedondong

²**dondong** [dɔddɔŋ] n dengung;
mardondong v berdengung: mardondong songon sorani borong-borong berdengung seperti suara kumbang terbang

dongas [dɔŋas] a kuat dan bising: dongas parhatani kuat-kuat (dan bising) bicaranya

dongkap [dɔkkap] v terkam: dongkap ma na lang taridah in! tangkaplah yang tidak terlihat itu!

dongkei [dɔkkɛy] n daging: mamboli dongkei inang hu tiga ibu membeli daging ke pekan

dongkut [dɔkkut] n alat tiup untuk memanggil rusa saat berburu: ipahata do dongkut anggo laho marburu dibunyikan dongkut kalau hendak berburu;
mardongkut v meniupkan dongkut

¹**dongos** [dɔŋɔs], **mardongos** v berlari kencang: na mardongos au mulak halani roh udan pulang aku berlari kencang karena turun hujan

²**dongos** [dɔŋɔs] *n* dengus;
mardongos *v* berdengus:
mardongos *do parhabang do pidoras* burung terbang berdengus

dongot-dongot [dɔŋɔt dɔŋɔt] *a* menyengat menyengat (tentang sakit seperti bisul, sakit gigi: dongot-dongot *iponhu ni lang tar podom au ibae* gigiku sakit sehingga tidak bisa tidur tadi malam)

donok [dɔnɔʔ] *a* dekat: donok *mando dapat ma rumahni* tidak berapa jauh lagi aku akan tiba di rumahnya

donos [dɔnɔs] *a* lumat

dop [dɔp] *adv* sudah;
mardophon *v* berkesudahan berakhir dengan berakibat;
padophon *v* menyudahi

dopa [dɔpa] *n* depa

dopang [dɔpaŋ] *a* hingar-bingar

dopar [dɔpar] *v* tampar: dopar *anggo lang ra suruhan!* tampar kalau tidak mau disuruh!

dopir [dɔpir] *n* alat untuk menangkap ikan atau burung

dopok [dɔpɔʔ] *a* patah;
idopok *v* dipatahkan: idopok *halak do tobu laho mambuatsi* dipatahkan orang tebu itu dan dibawa

dopuk [dɔpuʔ] *n* suara benda yang pecah

¹**dorab** [dɔrab] *Ry v* 1 terkam; 2 tabrak;

dorabkon *v* terkaman;

mandorab *v* menerkam: dorap *gelah ulang mabiar* tabrak saja tidak usah takut;

pandorab *n* penerkam

²**dorab** [dɔrab] *Ry v* sentuh: ulang dorap *ni ambotik butaktanganmu* jangan sentuh pepaya ini kotor tanganmu;
mandorab *v* menyentuh;

tardorab *v* tersentuh: *ulang mardalan bai nagolap ase ulang* tardorap *batu* jangan berjalan dikegelapan supaya tidak tersandung batu

doraham [dɔraham] *n* uang emas atau perak zaman dahulu

dorak [dɔraʔ] *n* jerit;

dorakon *n* tangisan;

mandorak *v* menjerit: *danak ai* mandorak *panasukni duri* anak itu menjerit tertusuk duri;

dorak-dorak *n* tangis-tangis

doramani [dɔramani] *n* barang-barang perhiasan pengantin

doran [dɔran] *n* bunyi piring yang jatuh;

mardoran *v* berbunyi piring jatuh: doran *i rumah halani madabuh piring* berbunyi piring di rumah karena jatuh

dorang [dɔraŋ] *n* gendering

doras [dɔras] *Ry a* deras: *udan* doras *nabodari hujan* deras semalam

dordor [dɔrdɔr] *a* lemah: dordor *lang solo mangan* lemah karena tidak makan

¹**dorgak** [dɔrgaʔ] *v* tengadah

²**dorgak** [dɔrgaʔ] *v* teguk;

mandorgak *v* meneguk: *halak ai* mandorgak *bagot i gelas* orang itu meneguk tuak di gelas

dorhap [dɔrhap] *v* tumpah: dorhap *boras ai to tanoh* beras itu tumpah ke tanah

dorob [dɔrɔb] *v* tumbang: *ahu mambogei hayu* dorob *aku* mendengar suara kayu tumbang;

mardorob *v* bertumbangan: mardorob *sora ni hayu banggal* seperti suara kayu besar bertumbangan

doromani [dɔrɔmani] *n* barang-barang perhiasan pengantin

dorong [dɔɾɔŋ] *n* bunyi suara nyamuk

dorop [dɔɾɔp] *a* selalu: dorop laho hu Pematangsiantar aku sering pergi ke Pematangsiantar

dorsa [dɔɾsa] *a* **1** buruk: dorsa dassa parbahenanmu buruk sekali tingkah lakumu; **2** kotor: dorsa tangoran dakdanak ai anak itu kotor sekali

doruh [dɔɾuh] *Ry n* raung;
mandoruh *v* meraung;
mandoruh-doruh *v* menjerit-jerit: mandoruh-doruh halani maborit menjerit-jerit karena kesakitan;

doruh-doruh *v* meraung

dorun [dɔɾun] *a* hina: dorun tumang do au ibaen sidea aku sangat hina dibuatnya;

doruni *v* dihina;

mandorun *v* menghina: ulang mandorun amangmu jangan menghina ayahmu;

pandorun *n* penghina;

tardorun *v* terhina;

dorun-dorun *n* penghinaan

dorong [dɔɾuŋ] *n* tiruan suara benda jatuh ke dalam lubang

dos [dɔs] *a* sama: dos rupani sidea nadua, payah ibehon wajah mereka sama, sulit dibedakan

dos-dos [dɔs dɔs] *Ry a* datar;

dos-doshon *n* dataran;

mandos-dos *v* mendatar;

mardos-dos *v* meratakan;
mardos-dos, songon

simarunap-unap, pb rata seperti marunap-unap karena terbiasa berbuat jahat sehingga tidak tahu lagi untuk berbuat baik;

pados-doskon *n* proses, cara, perbuatan mendatarkan

dosa → **dousa**

dosak [dɔsaʔ] *v* kejut;

tardosak *v* terkejut: tardosak dassa uhurku manangar berita

ai aku merasa terkejut mendengar berita itu

dosak-dosak [dɔsaʔdɔsaʔ] *a* khawatir: ulang pala dosak-dosak tidak usah khawatir

dosih [dɔsih] *n* nama sejenis kayu

dosik [dɔsiʔ] *n* bunyi suara lidi yang ducambukkan

dosing [dosiŋ] *n* neraca; timbangan: adong do dosing i lopou? adakah timbangan di kedai?

dosong [dɔsɔŋ] *n* deru;

mandosong *v* menderu: mandosong logou i tao angin menderu di danau

dosuh [dɔsuh] *a* mahal

dotak [dɔtaʔ] *v* menokok kepala dengan sendi jari tengah yang dilipatkan: hu dotak ulunin anggo mananggko kutokok kepalamu jika mencuri

dotar [dɔtar], **mardotar** *v* gelegar, menggelegar: mardotar mando tano halani darasni menggelegar rasanya tanah karena kuatnya

dotei [dɔtɛy] *a* lapuk: dotei tumang do bajuon lapuk sekali baju ini

dotik [dɔtiʔ] *n* detik;

mardotik *v* berdetik: mardotik sorani jam dinding berdetik suara jam dinding

doting [dɔtiŋ] *n* denting;

mardoting *v* berdenting: ise manipak kaleng ai? Mardoting sorani siapa yang menyepak kaleng itu? berdenting suaranya

dotir [dɔtir] *n* petir

dotok [dɔtɔʔ] *n* bunyi petir yang berulang-ulang

dotong [dɔtɔŋ] *n* suara bambu kosong yang dijinjing

dotop → **dotap**

dotor [dɔtor] *n* pukat;

mardotor *v* memukat:
mardotor *nami ase dapot ihan*
kami memakai pukat supaya
dapat ikan

dotung [dɔtʊŋ] *n* tempat tuak dari
bambu

dotur [dɔtʊr] *n* suara kayu yang
tumbang

dousa [dɔsa] *Ry n* dosa: *o Tuhan*
sasapma haganup dousa nami
ya Tuhan, ampunilah segala
dosa kami;

mardousa *v* berdosa: *ia*
mangahapkon mardousa
hubani orang tuani ia merasa
berdosa kepada orang tuanya;

dua [dua] *num* dua

duda [duda] *Ry n* tumbuk;
manduda *v* menumbuk:
manduda *omei hami kami*
menumbuk padi;

pandudaan *n* penumbukan

dudang [dudaŋ] *adv* satu sama
lain: dudang *marsahapi* bicara
satu sama lain

duduk [duduʔ] *v* duduk;
hadudukan *n* tempat:
hadudukan *ni uhur* tempatnya
di hati

dudur [dudur], **madudur** *v* gugur:
dudur do jambulanhu rambutku
gugur;

dugal [dugal], **mandugal** *v* ereksi:
halak na impoten lang
mandugal *orang yang impoten*
tidak pernah ereksi

dugot [dugɔt] *v* meneruskan: *ulang*
duham dugot mangidas jangan
kamu teruskan memintal

dugur [dugur] *Ry v* goyang: dugur
bona ni uttei ai goyangkan
pohon jeruk itu;

mandugur *v* menggoyang;
pandugur *n* penggoyang

duhduh [duhduh] *n* sejenis burung
yang dapat dijadikan obat
keseleo; burung bubut

duhei [duhɛy] *v* cungkil;
manduhei *v* mencungkil:
manduhei *duri ia hubani ni*
nakei dia mencungkil duri dari
kakinya

duhit [duhit] *v* jungkit dan
mengeluarkan: duhit duri bai
jarum jungkit dan keluar
duri dengan jarum

¹**duhut** [duhut] *Ry n* rerumputan:
bahat duhut i juma banyak
rumput di ladang

²**duhut** → **duhit**

duit [duit] *Ry n* uang;
marduit *v* beruang: *nabayak*
marduit *orang kaya berduit*
banyak

dujung [dujuŋ] *a* gentar: *seng*
dujung *au do pakon hata mui*
aku tidak gentar dengan kata-
katamu

dukduk [dukduʔ] *v* memukul-
mukul agar lembek: dukduk
hawe baen tambar pukul-
pukul hingga lembek batang
keladi untuk obat

duku [duku] *Ry n* duku

dulang [dulaŋ] *n* pohon jarak

dulas [dulas] *a* besar dan tinggi

duldul [duldul] *v* kelihatan
menonjol: duldul uluni ulog
tukki mansamot kelihatan
menonjol kepala ular saat aku
mencangkul

¹**dulmit** [dulmit] *a* lantam: dulmit
dassa anggimu adikmu lantam

²**dulmit** [dulmit] *Ry a* tidak dalam
dan masih kelihatan: dulmit
duri ai bai tanganni tidak ter-
lalu dalam duri di tangannya itu

dum [dum] *v* makan beras

duma [duma] *n* sejenis tumbuhan
yang dapat dimakan

dumma → **domma**

dumpang [duppaŋ] *a* jatuh:
dumpang hayu hu jabu nami
pohon kayu itu jatuh ke rumah
kami

dumpar [duppar] *v* tatap muka;
marhata dumpar pakon buanni
berkata bertatap muka dengan
musuhnya

dumpas [duppas], **mandumpas** *v*
mengamuk: *mandumpas sidea*
halani lang ibere duit dia
mengamuk karena tidak diberi
uang

dumut [dumut] *n* kening; dahi

dunam [dunam] *v* diam tak
berkata-kata;

tardunam *v* terdiam: *ulang*
ham tardunam songion batu!
jangan engkau terdiam seperti
batu

dung [duŋ] *adv* sesudah: *dung*
salosai horja, baru boi
marguro sesudah selesai kerja
baru boleh bermain

dungan [duŋan] *v* diam tidak
berkata: *dungan lang tungkap*
be terdiam tidak berkata lagi

dungar [duŋar] *v* mengetuk
dengan kuat: *dungar galah ase*
puho! ketuk dengan kuat agar
terbangun!

dungdung [duŋduŋ] *v* menggapai
dengan posisi membungkuk:
dungdung ho, buat demba min!
bungkuklah engkau mengambil
sirih itu!

dunggulan [duggulan] *Ry n*
pondasi: *dunggulan rumah*
maningon gogoh pondasi
rumah haruslah kuat

dungil [duŋil] *a* sumbing

¹**dungkap** [dukkap] *Ry v* tumpah;
madungkap *v* tumpah:
madungkap bah hubani gelas
air tumpah dari gelas;

mandungkaphon *v*
menumpahkan;

tardungkap *v* tertumpah

²**dungkap** [dukkap] *v* menambal
baju: *dungkap jolo bajuku na*
maringat on tambal dahulu
bajuku yang robek ini

dungkit → **duhei**

dungkol [dukkol] *n* perasaan
dicungkil: *dungkol hu ahap*
duri naheiku terasa duri men-
cungkil di kakiku

dungut [duyut] *n* daki

dunia [dunia] *Ry n* dunia

durdur [durdur], **mardurdur** *v*
bertebaran: *omei mardurdur i*
tano padi berserakan di tanah

durhap [durhap] *v* tumpah;

idurhaphon *v* ditumpahkan;

tardurhap *v* tertumpah

duri [duri] *n* duri

durian [driyan] *n* durian: *ompung*
maboli durian hun tiga nenek
membeli durian ke pekan

dursat [dursat] *a* kotor: *dursat*
bajuni bajunya kotor

duru [duru] *n* semak-semak

durub [durub] *n* dentum;

mardurub *v* berdentum:
mardurub sorani bodil
berdentum suara bedil

¹**duruk** [duru?] *n* bunyi suara gong

²**duruk** [duru?] *v* tersungkur: *duruk*
hu naporan tersungkur ke
semak-semak

durum [durum] *v* tersungkur:
durum hu naporan tersungkur
ke semak-semak

durung [durun] *Ry n* durung;
tangguk (keranjang dari rotan
untuk menangkap ikan);

mandurung *v* mendurung: *ia*
mandurung ihan i bongbongan
dia menangkap ikan di kolam

durup [durup] *n* bunyi suara buang
air kecil

durus [durus], **madurus** *Ry v*
tumpah: *lowoh madurus i meja*
kuah sayur itu tumpah di meja;
mangkadurus *v* bertumpahan;

dusun [dusun] *n* kampung: *anggo i*
dusun lang pala iboli sayur
kalau di kampung, sayur tidak
usah dibeli

dutub [dutub] *n* suara bedil:
tarboge *du**tup* *hun* *daoh*
 terdengar suara bedil dari
 kejauhan

duyung [duyuy] *v* goyang: *du**yung*
ipponni *halani* *mangkarat* *tobu*
 giginya goyang karena
 menggigit tebu

E

ea [ɛya] *p* ya: *boan on da, ea*
bawa ini, ya

eab [ɛab] *n* bunyi yang keluar dari
mulut karena kenyang

eak [ɛaʔ] *p* ya: *ɛak tandinghu*
eleng-eleng i jabu ya aku
sendirian tinggal di rumah

eal [ɛal] *a* lenggang

eas [ɛas] *a* acuh: *ɛas ho bani*
engkau acuh kepadaku

eba [ɛba], **eba-eba** *n* sisa, sisa-sisa

ebang [ɛbaŋ] *v* melenggang: *mase*
ɛbang si dea mengapa dia
melenggang?

ebas [ɛbas] *a* agak kelihatan

ebeng [ɛbeŋ] *v* pinta;

mangebeng *v* meminta: *ulang*
mangebeng duit hubani amang
da, maila hita jangan meminta
uang pada ayah, ya malu kita

eda [ɛda] *pron* sebutan untuk
saudara perempuan dari suami

edak [ɛdaʔ] *v* menganggur: *edak*
dassa horja menganggur saja
kerjanya

edang [ɛdaŋ] *v* berjalan ke sana ke
mari tidak menentu: *edang do*
horjain ke sana ke mari saja
kerjanya

edar [ɛdar] *v* salah duga: *edar do*
pangahapmu ai salah duga
perasaanmu

edek [ɛdɛʔ] *v* meminta: *edek do*
tang selalu meminta

edeng-edeng [ɛdɛŋ ɛdɛŋ] *n* lagu

edep [ɛdɛp] *Ry n 1* kantuk; **2**
kedip;

parmedep *n* orang yang
mengantuk

edet [ɛdɛp] *a* elastis: *edet gotah*
on getah ini elastis

eduk [ɛduʔ] *a* bengkok tidak
sampai patah;

eduk *v* dibengkokkan: *mase*
ieduk ho hayu on? mengapa
engkau bengkokkan kayu ini?

edut [ɛdut], **medut-edut** *v*
berjuntai

egab [ɛgab] *v* kekenyangan: *egab*
ma use sudah kekenyangan

egal [ɛgal] *v* melongok: *egal*
dalanni melongok jalannya

egas [ɛgas] *v* gegas: *egas ma hita!*
bergegaslah kita!

egol [ɛgɔl], **mangegol** *v*
bergoyang seperti ekor anjing
yang sedang berjalan: *halak ai*
marjalan mangegol nahei
orang itu berjalan mengegol

eh [ɛh] *p* ah: *eh, sedo es ai* ah, itu
bukan es

ehang [ɛhaŋ], **maehang-ehang** *v*
kangkang, mengangkang-
ngangkang

ehe [ɛhɛ] *cak v* sudahlah: *ehe*
dearan mulak sudahlah, lebih
baik pulang

ehi [ɛhi] *cak v* emoh: *ro do ho?*
Ehi, lang-lang bangku
datangkah engkau? emoh, aku
tidak mau

ehoe → **ehi**

ehor-ehor [ɛhor ɛhor] *a*
berklekok-kelok: *ehor-ehor*
bokasni kiok ai bekas ular itu
berklekok-kelok

ei [ɛi] *p* hai: *ei ulang sonai, itai!*
hai, jangan begitu!

ejek [ɛjɛk] *n* kata basa-basi dalam
percakapan

ejek-ejek [ɛjɛkɛjɛʔ], **mangejek-
ejek** *a* ceria; riang

ela [ɛla] *a* malu;

maela *v* malu, bermalu

elabelab [ɛlab ɛlab] *n* sejenis kayu
yang telah dipotong tumbuh
kembali

elangelang [ɛlaŋ ɛlaŋ] *a*
sendirian: *seng ma elangelang*
au i bagas aku tidak sendirian
di rumah

elek [ɛlɛʔ] *Ry n* bujuk;
ielek *v* dibujuk;
marsielekan *v* saling membujuk;
mengelek *v* membujuk: *inang mangelek binuanni halani tangis* ibu membujuk anaknya yg menangis;
tarelelek *v* terbijuk
elɛl [ɛlɛl] *a* remeh: *elɛl do hassa panonggomi* dia memandang remeh
eleng [meleng ɛlɛŋ], **meleng-eleng** *v* jual mahal: *ulang ho meleng-eleng* jangan engkau jual mahal
eles [ɛlɛs] *a* remeh: *eles daassa ho mangidah au* engkau menganggap remeh terhadapku
elo [ɛlɔ] *v* mencaci; mencemooh;
mangelo *v* mencaci: *si Butet mangelo dakdanak ai* si Butet mencaci anak-anak itu
embal [ɛmbal] *a* tidak menentu: *embal parsahapan* percakapan yang tidak menentu
embar [ɛmbar] *a* tidak tepat: *embar do hatamu kata-katamu* tidak tepat
embas [ɛmbas] *a* melenggang: *mase embas ho?* mengapa engkau melenggang?
embung [ɛmbuŋ] *v* gantung, tergantung
eme [ɛme] *n* padi
empang [ɛppaŋ] *a* timpang; pincang
emper [ɛppɛr] *Ry n* teras: *duruk sorani baliang hubogei i emper* aku mendengar suara anjing menggonggong di teras
emur [ɛmur] *v* curi;
mangemur *v* mencuri
endel [ɛndɛl], **manendel** *Ry a* kepala batu (melawan kata atau nasihat orang): *na naposo mangendel* orang tua anak remaja suka membantah orang tua

ender [ɛndɛr] *a* ragu-ragu
enɛl [ɛnɛl] *a* kecil: *halak na enɛl* orang yang kecil
eneng [ɛnɛŋ] *a* kecil: *enɛl do danakni* anaknya kecil
enɛt [ɛnɛt] *n* bidikan (nyaris mengenai sasaran);
mangenet *v* membidik: *mangenet hona* membidik nyaris kena
engkar [ɛŋkar] *Ry v* ingkar;
mangengkar *v* mengingkar
enong [ɛnɔŋ] *n* tiruan suara kucing
enseng [ɛssɛŋ] *a* tinggi;
mangenseng *v* meninggi: *domma mangenseng ma bulung ni galut on* daun pisang ini sudah meninggi
enser [ɛssɛr] *a* encer
entes [ɛttɛs] *v* jalan cepat: *mase ho entes?* mengapa engkau berjalan cepat?
enus [ɛnus] *n* ijuk
eor [ɛɔr] *v* berserakan: *eor dassa buhu-buhu on* buku-buku ini berserakan
eos [ɛɔs] *v* kena sedikit; tersentuh; tersinggung: *eos tanganni banghu* tangannya tersentuh olehku
eot [ɛɔt], **mareot** *a* 1 hampir rubuh: *eot rumah ai* rumah itu hampir rubuh; 2 bengkok
eper [ɛpɛr] *v* menggigil: *eper badanhu* bandanku menggigil
epok-epok [ɛpɔʔɛpɔʔ] *n* sejenis kue yang dibungkus kecil-kecil
erab [ɛlab] *v* tabur; serak: *elab lobei bonih oh!* tabur dahulu benih ini!
erdak [ɛrdɔʔ] *v* ke sana ke mari; melanglang buana: *erdak horjamu tong* ke sana ke mari saja kerjamu

erdang [ɛrdəŋ], **merdang-erdang**
 v raun (jalan-jalan tanpa tujuan
 untuk mencari udara segar):
erdang do hansa horjani raun-
 raun saja kerjanya

erdeng [ɛrdɛŋ] a pening: erdeng
 hua ahap aku merasa pening

erdeng [ɛrdɛŋ], **pangerdeng** n
 cara menari dengan gemulai
 hingga menarik perhatian:
erdeng pangindungni botan ai
 gemulai gadis itu menari

ersek-ersek [ɛssɛʔɛssɛʔ] n tampi;
mangersek-ersek v menampi:
mangersek-ersek boras
 menampi-nampi beras

erung [ɛruŋ] a kurus: nase nin
erungmu? mengapa kamu
 sangat kurus?

eser [ɛsɛr] v geser: eser lobei
 buhu in! geser dahulu buku ini

eta [ɛta] Ry p ayo; kata seru untuk
 mengajak atau memberikan
 dorongan: eta, hu tiga eda
 kakak, ayo kita pergi ke pasar

etek [ɛtɛʔ] Ry a kecil: rumahni
etek rumahnya kecil;
etekan a lebih kecil;
etektu a terlalu kecil;
haetekon n kekecilan;
maetek v mengecil; menjadi
 kecil;
marsietekan a tidak sama
 kecil;
taretek a agak kecil;
etek-etek a kecil-kecil

etel [ɛtɛl] a kecil: etel bagus on
 rumah ini kecil

etem [ɛtɛm] a tekun dan cermat:
etem marhorja bekerja tekun
 dan cermat

eteng [ɛtɛŋ] a kecil: eteng ni
 buahni durian ai kecil sekali
 buah durian ini

etet [ɛtɛt] n sejenis burung yang
 memakan belalang

etong [ɛtoŋ] v hitung;

mangetong v menghitung
eter-eter [ɛtoɾ ɛtoɾ], **maretor-eter**
 v beriringan: maretor-eter
 itik ai hu parik itik-itik itu
 beriringan ke parit

G

ga [ga] *Ry n* huruf ketujuh dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

gab [gab] *n* tiruan bunyi pukulan tinju

gabag [gabag] *n* tengkorak

gaba-gaba [gaba gaba] *n* gaba-gaba

gabar [gabar] *a* takut: *na gabar dassa ia songon dakdanak baru lahir* ia takut benar seperti anak-anak yang baru lahir

gabe [gabɛ] *Ry v* menjadi (diangkat, dipilih) sebagai: *bapa ibaen gabe gubernur* ayah diangkat menjadi gubernur

gabei [gabɛy] *n* kelakuan: *dear tumang gabei anak ni si Malin* ai bagus benar kelakuan anak si Malin itu

gabgab [gabgab] *a* makan: *babui gabgab sipangananni* babi memakan makanannya

gabug [gabug] *a* subur: *gabug tumang do demban ai* subur benar sirih itu

gabug-gabug [gabug gabug] *a* berlari kencang: *terpaksa gabug-gabug hani itangar kabar ai na sambor ai* terpaksa lari kencang karena mendengar kabar yang buruk

gabor [gabor] *a* lunak: *jagul polgang gabor tumang jagung* rebus enak sekali

gadag-gadag [gadag gadag] *a* cerewet: *ia tong gadag-gadag doppa dalam ia* selalu cerewet ketika berjalan

gadal [gadal] *v* berbaring: *si Amat gadal, torus tarpodom si Amat* berbaring, terus tertidur

gadam [gadam] *n* kusta: *halak ai hona gadam, tene?* orang itu kena kusta, ya?

gadap [gadap] *v* terlentang: *i tunjang ni, gadap si Ali* ditunjangnya, si Ali terlentang

gadas [gadas] *v* terlentang: *danak ai gadas ijuljul* halak anak itu terlentang ditolak orang

gadei [gadɛy] *v* gadai: *rumah hu gadei bani si Borang* aku menggadai rumah kepada si Borang

gadeol [gadɛɔl] *v* menggeliat: *gadeol ulog ai baen ibogbog* ular iru menggeliat karena dipukul

gading [gadiŋ] *n* gading

gadubang [gadubaŋ] *n* kelewang: *ganjang tumang gadubang si Amat* panjang benar kelewang si Amat

gadu-gadu [gadu gadu] *Ry n* pematang sawah: *ulog mardalan i gadu-gadu* ular berjalan di pematang sawah

gaduh [gaduh] *adv* susah: *gaduh uhur ni amang* hati ayah susah

gadul [gadul] *a* berbelok-belok: *dalan laho tu jai gadul songon kiok bingbong* jalan menuju ke sana berbelok-belok seperti ular dipukul

gadung [gadun] *Ry n* ubi: *ma ngorbat gadung inang i juma:* ibu mencabut ubi di lading;

gadung hayu *n* ubi kayu;

gadung julur *n* ubi jalar; *inang mangorbat gadung julur* ibu mencabut ubi jalar

gaenggang [gaɛŋgaŋ] *n* sejenis kayu yang dapat dijadikan obat

gaer-gaer [gaɛr gaɛr] *n* garu

gaga [gaga] *a* lambat: *olos mangan in ulang gaga!* cepat makan itu jangan lambat-lambat

gagah [gagah] *v* suka naik: *gagah maho marhudain* suka sekali engkau menaiki kuda itu

gagan [gagan] *n* guna: *aha do gaganni hayu ai?* apa guna kayu itu?

gagap [gagap] *a* gugup: *si Badu gagap halani bahat do pikiranni* si Badu gugup karena banyak pikiran

gagar [gagar] *v* berkembangbiak: *ihan i bongbongan gagar ni podas tumang* ikan di bendungan cepat sekali berkembangbiak

gagat [gagat] *Ry v* mengunyah rumput;

manggagat *v* memakan rumput: *horbo manggagat i lapangan* kerbau memakan rumput dilapangan

gahgah [gahgah] *v* cincang;

margahgah *v* mencincang: *inang margahgah dongkei* ibu mencincang daging

gait *v* [gait] merepet: *ulang gait ho!* engkau jangan merepet!

gajag [gajag] *Ry v* menyala: *apui ai doma gajag* apinya sudah menyala; *ki menyala (dalam hati): gajag do lalap uhur ni mangidah* halak ai menyalanya dendamnya (dalam hati) kepada orang itu

gajah [gajag] *Ry n* gajah: *gading ni gajah dear ibaen suhu ni pisou* gading gajah ini bagus untuk gagang pisau

gajang [gajaj] *a* panjang

gajap [gajap] *v* terletak: *tao Toba gajap i Sumatera Utara* danau Toba terletak di Sumatera Utara

gajar [gajar] *v* bocor: *bah i bagas kaleng gajar bois hudarat* air di dalam kaleng bocor habis keluar

gaji [gaji] *n* gaji

gajing [gajin] *n* nama sebuah kampung di Simalungun

gajom-gajom [gajom gajom] *a* gatal: *gajom-gajom nahei danak ai harona hiram* kaki anak itu gatal terkena keladi hutan

gajur [gajur] *a* lapar: *boltokni gajur* perutnya lapar

¹**galah** [galah] *n* tempat menjemur jagung yang belum dikupas

²**galah** [galah] *Ry n* permainan anak-anak dengan garis berbentuk petak-petak di tanah di mana pemain berusaha melewati garis yang telah ditentukan dengan berupaya untuk tidak tersentuh oleh kelompok yang sedang berjaga;

margalah *n* main galah

galak [gala?] *Ry a* mudah marah: *baliang galak mangayak panangko* anjing galak itu mengejar pencuri

galampar [galampar] *v* berserak: *buah nadop ipatoppu galampar ibahen si Ali* buah yang sudah ditumpuk berserakan dibuat si Ali

galang [galaj] *v* tidur: *inang galang* ibu tidur

galang [galaj], **galangan** *Ry n* sesaji;

manggalang *v* memberi sajian kepada roh: *ia manggalang hutoruni hayu baggal:* dia memberikan sajian di bawah pohon besar;

sigalangkon *n* benda yang disajikan

galanggang [galanggay] *an n* gelanggang: *hanami mambuat galanggang pandiharan* kami membuat gelanggang pencak-silat

galapang [galapay] *n* roda: *lereng galapangni dua* sepeda rodanya dua

galas [galas] *Ry n* gelas: *durhap bah i galas* tumpah air di gelas

gale [galɛ] *v* baring;

margale *v* berbaring

galedou [galɛdouw] *a* bengkok: *hotang ai galedou* rotan itu bengkok

gale-gale [galɛgalɛ] *a* 1 lemas: *si Amat gale-gale halani sugmaga* si Amat lemas karena tidak makan; 2 lemah;

galegei [galɛgɛyi] *a* menyusahkan: *anakni galegei inangni* anaknya menyusahkan ibunya

galek [galɛʔ] *Ry a* 1 lemah: *galek do akkulani halani nabaru boritan* lemah badannya karena baru sembuh dari sakit; 2 lemas: *hayuni ai galek songon pasukni dahu* kayu ini lemas seperti pucuk pakis

galgak [galgaʔ] *v* bacok; potong; **magalgak** *v* memotong: *si Butek galgak hayu si Butet* memotong kayu

galgal [galgal] *v* menghadap ke atas: *ulang ho galgal langit* jangan engkau menghadap ke atas langit

galinggang [galingan] *n* sejenis tumbuhan berdaun sirip majemuk dan daunnya sebagai obat kurap; ketepeng

galir [galir] *v* meleset: *hayu ai galir isihit* kayu itu melesat digergaji

galmok [galmɔʔ] *n* bongkahan tanah yg bulat

galot [galɔt] *Ry n* musang: *nabodari galot manangkap dayok* semalam musang menangkap ayam

galto [galtɔ] *a* besar: *ihan galto i bah Sibayak* ikan besar di sungai Sibayak

galugur [galugur] *n* asam gelugur

galuh [galuh] *Ry n* pisang: *songon lambakni galuh, marsiaminan, pb* kehidupan saling bantu membantu, kasih mengasihi, tenggang rasa

galung [galuy] *n* pematang: *mananam gadung jalur galung i galung do ase* bahat buahna menanam ubi jalar di pematang agar banyak buahnya

galunggung [galunggung] *n* belukar: *harangan galunggung* hutan belukar

galur [galur] *n* jalur: *sabah nadur galur ni ibaen* sawah yang baik dibuatkan jalurnya

galut [galut] *Ry a* susah: *anak ai galut halani seng dong napot* anak itu sedih karena tidak ada yang menyukainya; **hagalutan** *v* kesusahan

gamang [gamay] *Ry a* gamang: *Ia gamang i bahu ni bangunan* ia merasa gamang di atas bangunan

gambal [gambal] *n* gembok: *bagas ai gambal ni seng dong* rumah itu tidak ada gemboknya

gambir [gambir] *Ry n* gambir: *mangan demban gambir attup ni deba* makan sirih gambir ramuannya dibagi

gambiri [gambiri] *Ry n* kemiri: *dong do i jual ham inang gambiri?* adakah ibu menjual kemiri; *songon na martang tang gambiri, pb* orang yang bekerja dengan cermat

gamol [gamɔl] *v* remas;

igamol *v* diremas: *mambahan kue igamol lobei* membuat kue diremas dahulu

gamot [gamɔt] *n* pegawai

gampa [gappa] *adv* sebatang kara
gampang [gappan] *n* haram (anak): *si Baron anak gampang do i huta si Baron anak haram di kampung*
gampil [gappil] *n* bakul
gampis [gappis] *a* tinggal sedikit: *bah ikaleng gampang mando tasing air dikaleng tinggal sedikit*
gampit [gappit] *v* jepit; **targampit** *v* terjepit: *tanganni si Badu targampit tangan si Badu terjepit*
gampual [gampual] *n* ikan gampual
gan [gan] *adv* kabar angin
gana [gana] *n* patung
ganda [ganda] *Ry v* bertambah: *panianami ganda taunon hasil panennya bertambah tahun ini*
gandal [gandal] *a* cantik: *danak ai gandal tumang anak itu cantik sekali*
gandum [gandum] *Ry n* gandum: *roti ai ibaen hubani gandum kue itu dibuat dr tepung gandum*
ganggang [gangay] *Ry a* renggang: *parkawanonni doma ganggang persahabatan mereka renggang;*
ipaganggang *v* diregangkan;
maganggangi *v* merenggangi;
maganggangkon *v* merenggangkan;
marganggang *v* merenggang;
parganggang *n* perenggang
ganggu [ganju] *a* bimbang: *ganggu uhurhui halani parhatani bimbang hatiku ini karena perkataannya*
ganjang [ganjay] *Ry a* panjang: *ganjang jambulani anak borunai anak gadis itu panjang*
ganjou [ganjo] *Ry n* kepiting

ganjou mardompak *n* salah satu hiasan simalungun yang bergambar kepiting berhadapan hadapan

ganos [ganos] *a* geram: *si Ali ganas mangidah si Ani si Ali geram melihat si Ani*

gansih → **gantih**

ganpei [gappɛy] *n* udang galah

gantar [gattar] *n* perisai

gantih [ganti], **mangganti** *Ry v* mengganti: *inang manggantih pakean ni anakni ibu mengganti pakaian anaknya;*

iganti *v* diganti;

marganti *v* berganti;

marganti-ganti *v* saling berganti;

gantong → **gantung**

gantung [gattung] *v* gantung: *gantung lobei baju on gantung dahulu baju ini*

ganup [ganup], **haganup(an)** *Ry num* semua; segala; sekalian

gaok-gaok [gaok gaʊ] *v* tegak: *ulang ho gaok-gaok i jae! jangan engkau tegak di depan!*

gaol [gaɔl] *n* pisang

gaor [gaɔr] *a* aduk;

manggaor *v* mengaduk: *ia manggaor topung ia mengaduk tepung*

gaot [gaɔt] *a* gugup: *danak ai gaot halani mambogei sorani babui anak itu gugup karena mendengar suara babi*

gapa-gapa [gapa gapa] *v* telungkup dan terlentang karena jatuh: *halak ai gapa-gapa halani nium bagot orang itu terjatuh tertelungkup dan terlentang karena minum tuak*

gapang [gapay] *v* merangkak: *anak ai gapang do ope mardalan anak itu masih merangkak*

gapas-gapas [gapas gapas] *v* meronta-ronta: *dayok isayat gapas-gapas laho matei* ayam yang dipotong meronta-ronta mau mati

gapgap [gap gap] *v* merepet: *ulang gapgap ho!* jangan engkau merepet!

gapo-gapo [gapo gapo] *v* gugup: *gapo-gapo au manorih halak ai* aku gugup melihat orang itu

gapu [gapu] *a* lumat: *karupuk ai gapu irojaki halak* kerupuk itu lumat diijak orang

gara [gara] *Ry v* nyala kecil: *pinurunnai mamukkah gara* api unggun itu mulai menyala

garak-garak [gara' gara'] *a* tidak menentu: *parhatani si Ali garak-garak tumang* pembicaraan si Ali tidak menentu

garam [garam] *n* garam

garama [garama] *Ry n* pemuda: *sabotulni garama 17 tahun hu atas do umurni* sebenarnya yang disebut pemuda umurnya 17 tahun ke atas

garang [garan] *Ry a* galak: *baliangni garang tumang* anjingnya galak sekali

gareja [garɛja] *Ry n* gereja: *laho ma ia hu gareja marminggu* ia pergi ke gereja setiap minggu

¹**gargar** [gargar] *Ry n* tempat ayam bertelur

²**gargar** [gargar] *Ry v* biak; **manggargari** *v* berkembang biak; berketurunan: *lombuni domma manggargari* lembunya sudah berkembang biak; **margargar** *v* berbiak; **panggargarhon** *n* pembiakan; **pargargar** *n* yang membiakkan

¹**gari** [gari] *n* borgol

²**gari** [gari] *Ry p* sedangkan: *gari hope lang sanggup apalagi au* sedangkan kamu tidak

sanggup, apalagi saya; *sonaha au boi manolong, gari au pe susah do* bagaimana aku dapat menolongmu, aku sendiri kekurangan

garigit [garigit] *Ry n* tempat air yg terbuat dr satu ruas bambu, memakai sumbat, dan diberi tali: *i huta garigit do amani bah* di kampung bambu untuk tempat air adalah hal umum

garingging [garinggin] *n* bambu tempat air

garis [garis] *n* garis

garjou [garjouw] *Ry v* ganggu;

garjouan *n* gangguan;

manggargjou *v* mengganggu: *ia manggarjou horjaku* dia mengganggu pekerjaanku;

panggargjou *n* pengganggu

garsei [garseyi] *v* terlentang: *halak au nakkon garsei i jin* orang itu terlentang tadi di sana

garung [garun] *n* cangkir

garut [garut] *v* garuk

gasgas [gasgas] *adv* berkali-kali: *jumani gasgas do taon on* ladangnya sudah berkali-kali dibuka tahun ini

gasing [gasi] *Ry n* gasing;

margasing *v* berhasing;

pargasing *n* pemain gasing

gastong [gastɔŋ] *v* tegak

gatap [gatap] *n* daun sirih

gatar [gattar] *n* perisai

gatgat [gatgat] *Ry v* cincang;

manggatgat *v* mencincang: *magatga gulei inang* ibu memotong daging

gati [gati] *Ry adv* selalu **1** senantiasa; selamanya; **2** sering; terus menerus; tidak pernah tidak: *ia gati sirom* dia selalu tersenyum;

gatip [gatip] *n* benang warna-warni yang dipintal

gawah [gawah] *a* merana: *anak ai gawah halani seng dong napot anak itu merana karena tidak ada yang mau*

gawang [gaway] *Ry v* rangkak;
manggawang *v* merangkak: *ia manggawang i atas poyon dia merangkak di atas rumput;*
manggawangi *v* merangkaki;
panggawang *n* orang yang merangkak

gaya [gaya] *Ry n* waktu tertentu untuk sesuatu aktivitas: *domma gaya ni halak mangan sudah waktu orang makan*

gayak [gayaʔ] *a* lembek: *hayuni gayak songon nali kayunya lembek seperti tali*

gayang-gayang [gayay gayay] *Ry n* tempat penyimpanan ikan yg digantung dengan tali dan dapat naik turun

gayap [gayap] *v* tergelincir: *si Badu gayap i bah paridian si Badu tergelincir di sungai pemandian*

gayok [gayoʔ] *a* licin: *dalan hu bah ai gayok jalan ke sungai itu licin*

gayom-gayom [gayom gayom] *a* gatal: *Jamin gayom-gayom halani ratu Jamin gatal-gatal karena kudis*

gayung [gayun] *Ry n* gayung;
manggayung *v* menggayung;
panggayung *n* penimba

gayur [gayur] *a* lapar: *sadea gayur halani lang mangan mereka lapar karena tidak makan*

gebeg [gebeg] *a* bising: *suarani mobil ai gebeg halani seng dong saringanni mobil itu bising karena tidak ada saringannya;*

gebeg-gebeg [gebeg gebeg] *a* ribut-ribut: *gebeg-gebeg ia marsahapi sadari sadari on ribut-ribut dia bicara pada hari ini*

geber-geber [geber geber] *v* gemetar: *geber-geber songon bulung do iombusin logou gemetar seperti daun yang dihembus angin*

gedat [gedat] *Ry v* geliat;
margedat *v* menggeliat: *margedat bokas ni kiok ai menggeliat- geliat ular itu*

gedeg [gedeg] *n* tiruan bunyi suara gendang

gedek-gedek [gedɛʔ gedɛʔ] *n* tiruan suara air yang dituang dari ceret

geder-geder [geder geder] *n* lender: *songon gider ni salak seperti lender buah salak*

gedol-gedol [gedo lgedol] *a* bengkok-bengkok: *hayu ai gedol-gedol, seng gostang kayu itu bengkok-bengkok, tidak lurus*

gedug [gedug] *Ry a* bengkok;
manggedugkon *v* membengkokkan: *ia manggedugkon senduk dia membengkokkan sendok;*

pagedugkon *n* pembengkokan
geduk [geduʔ] *v* perbuatan tidak adil

gegek [gegɛʔ] *Ry n* kotek;
margegek *v* berkotek: *margegek do indung dayok ai induk ayam itu berkotek*

gegu [gegu] *a* ragu: *sahap ai gegu do ope ahu saya masih ragu akan pembicaraan itu*

gehkon [gekkon] *a* nyaman: *lang ape sodap hu gehkon ai belum nyaman perasaanku malam ini*

gejek [gejɛʔ] *n* tiruan bunyi menindih

gejeng [gɛjɛŋ] *a* terlalu kenyang:
gejeng dakdanak ai halani
bahat mangani anak itu
 kekenyangan karena banyak
 makannya

gejer [gɛjɛr] *a* cepat: *pembohani*
ni ma gejer tu dalani jalannya
 terlalu cepat

gejes [gɛjɛs] *v* tarik;

igejes *v* ditarik: *Ali domma*
madabuh igejes use Ali sudah
 jatuh, ditarik lagi

¹**gelah** [gɛlah] *adv* inilah: *rahanan*
gelah on bakku yang ini lebih
 baik untukku

²**gelah** [gɛlah] *Ry v* biarkan saja;
manggelah *v* membiarkan:
polisi manggelah dakdanak
kissah-kissah i dalam polisi
 membiarkan saja anak-anak
 mengebut di jalan

geldou [gɛldɔw] *Ry a* bengkok;
 tidak lurus;

manggeldouhon *v* membeng-
 kokkan;

margeldou-geldou *a* bengkok-
 bengkok

geldok [gɛldɔʔ] *a* bengkok

gelek [gɛlɛg] *v* pijak;

targelek *v* terpijak: *nahei ni si*
Ucok targelek si Birong kaki si
 Ucok terpijak si Birong

geleng [gɛlɛŋ] *n* handalan: *laho pe*
ia marantau domma gelengni
ihuta kemanapun ia merantau
 handalannya sudah ada di
 kampung

gelog → **gelug**

gelok [gɛlɔʔ] *a* liku-liku;

margelog *v* dalam ai *margelok*
songon kiok binogbog jalan itu
 berliku-liku seperti kena pukul

gelug [gɛlug] *Ry a* bengkok;

margelug *a* berbengkok-
 bengkok *panuhur margeluk, ki*
 tidak jujur

gembit [gɛmbit] *p* biarlah: *gembit*
bani ai da biarlah itu untuknya

gemong [gɛmɔŋ] *Ry a* bulat: *guli*
ai gemong tumang kelereng itu
 bulat benar;

hagemongon *n* bulatan;

manggemong *v* menjadi bulat;

manggemongkon *v* membulat-
 kan;

gendeng [gɛndɛŋ] *n* kelamin
 wanita

gendo [gɛndo] *a* sekurang-
 kurangnya: *paling lang gendo*
sapuluh hari nari sekurang-
 kurangnya sepuluh hari lagi

gendo [gɛndo] *Ry n* bayar: *gendo*
pala sonai bayarlah walaupun
 sedikit

genong [gɛnɔŋ] *a* bulat kecil: *lada*
ai genong tene lada itu bulat
 kecil

genos [gɛnɔs] *a* gemuk sekali:
naboru na sada ai genos
mando anak perempuan yang
 satu itu gemuk sekali

gensang [gɛnsaŋ] *a* gelisah

gente [gɛntɛ] *n* jangkrik betina

genteng [gɛntɛŋ] *n* genteng

geol-geol [gɛo lɛɔl] *v*
 terpelanting: *geol-geol songon*
kiok itampar terpelanting
 seperti ulat-ulat yang disentuh

geor [gɛɔr] *Ry a* ribut: *haganupan*
jolma sambue geor orang-
 orang sudah menjadi ribut

gepang [gɛpaŋ] *n* kue kepang

gepol [gɛpɔl] *a* gundul: *uluni*
gepol kepalanya gundul

gepong [gɛpɔŋ] *a* bulat

gerda [gɛrda] *v* hambur, dibuang-
 buang;

igerdari *v* dibuang-buang:
ulang igerdari indahan! Jangan
 dibuang-buang nasi

gereh [gɛrɛh] *Ry a* kelakar;
 gurau;

margereh *v* berkelakar; *ulang*
margereh ho ijin jangan ber-
 kelakar di situ

pargereh *n* orang yang berkelakar

gerak → **geret**

geret [gɛrɛt] *Ry v* tarik; hela;

geretan *n* tarikan;

igeret *v* ditarik: *igerek hayu na i toruh idas hu atas* kayu yang dibawah itu ditarik ke atas;

mangerethon *v* menarik;

pangeret *n* orang yang menarik;

targeret *v* kena tarik;

gerger [gɛrgɛr] *Ry a n* merah:

gerger bohini halani maila wajahnya merah karena malu: *baju ni si butet ai gerger* baju si butet itu merah;

gergeran *a* lebih merah;

gergertu *a* terlalu merah;

hagergeron *n* kemerahan;

magerger *a* kemerahan;

manggerger *v* memerah;

manggergeri *v* memerah;

marsigergeran *n* tidak sama merah;

pagergerhon *v* memerahkan;

targerger *a* agak merah

gesa-gesa [gɛsa gɛsa] *a* resah: *si*

Ahmad gesa-gesa halani bahat ni horjani si Ahmad resah karena banyak yang hendak dikerjakan

gesek [gɛsɛʔ] *a* cakap

geseng [gɛsɛŋ] *Ry v 1* putar; keliling;

margeseng *v* berputar: *songon na margeseng* *dassa pangahap*

perasaanku seperti berputar; 2

marah: laholaho geseng hamu

marah saja pekerjaanmu; 3

berdebar: geseng na pusupuku

jantungku berdebar-debar

pargesengan *n* berputaran;

getek [gɛtɛʔ] *a* montok: *badanni*

pondok tapi getek *tene*

badannya pendek, tetapi

montok

getget [gɛtget] *v* cincang;

mangetget *v* mencincang: *si Mamin mangetget daging ni horbou* si Mamin mencincang daging kerbau

geygek [gɛygeʔ], **mageygek** *v* berkotek: *dayok anggo margeygek tandani laho martolur* kalau ayam berkotek tandanya akan bertelur

gial [gial], **magial** *v* timbul birahi: *ulang magial ho mangidah danak boru ai* jangan timbul birahimu melihat anak perempuan itu

gibang [gibay] *a* ribut: *gibang sesea ase dopma tongah borngin* mereka ribut padahal sudah tengah malam

gibig [gibig] *n* suara;

margibig *v* bersuara: *ulang gibig ho mardalan* jangan bersuara kamu berjalan

gidir [gadir], **magidir** *a* cengeng: *ulang magidir tu ho* kamu sekalian jangan cengeng

gigi [gigi], **magigi** *a* benci: *das magigi ahu mangidah ho* aku benci sekali melihatmu

gigian [gigian] *Ry n* sejenis penyakit yang membuat kaki gatal dan bengkak karena memijak lumpur atau kubangan

gigit [gigit] *v* gigit;

manggigit *v* menggigit: *si Badu manggigit jagul* si Badu menggigit jagung

gihgih [gihgih], **magihgih** *v* memukul-mukul: *magihgih pamotongni* si Amin si Amin memukul-mukul badanya

gijang [gijay] *Ry a* tinggi: *gijang uhur, ki* tinggi hati;

gijangan *a* lebih tinggi;

gijangtu *a* terlampau tinggi;

magijang *v* menjadi agak tinggi;

marsigijangan *a* tidak sama;

pagijang *v* tinggikan;

pagijanghon *v* meninggikan;
sagijang *a* setinggi: sagijang *ni*
dolog setinggi gunung;
targijang *a* agak tinggi;
tarpagijang *v* dapat ditinggi-
 kan

gijig [gijig] *Ry v* lempar;
gijigan *v* lemparan: gijiganni
daoh lemparannya jauh;
gijig-gijig *n* alat untuk melempar
 sesuatu;
magijig *v* jatuh terpelanting;
manggijighon *v* melemparkan;
manggijigi *v* melempari;
marsigijigan *v* saling
 melempar;
panggijig *n* pelempar;
targijig *v* terlempar

gila [gila], **manggila** *Ry v* marah:
ulang ho manggila! jangan
 kamu marah!;
manggilai *v* memarahi: *ulang*
ho marosuh manggilai
hasoman! jangan kamu
 memarahi orang saja;
hagilaan *n* kegilaan;
marsigilaan *v* marah-
 memarahi;
pargila *n* pemarkah

gilang-gilang [gilay gilay] *n*
 daging bagian dalam ayam

gilgil [gilgil] *a* degil: gilgil *ho, ni*
as ease pe lang maruguhon
 dasar degil, siapapun yang me-
 nasehati tidak ada yang di-
 dengar

gilgilan [gilgilan] *a* hendak lekas:
halak ai gilgilan mamboli sada
baju i tiga orang itu hendak
lekas membeli baju di pekan

giling [gily] *v* giling;
manggiling *v* menggiling: *si*
Ani manggiling sambal si Ani
 menggiling sambal;
panggilingan *n* penggilingan

gilok [gilɔʔ] *Ry n* ulat: *kasangmu*
dong gilok ni tene kacangmu
 ada ulatnya;

gilok-gilokkon *n* ular mainan

gilumbang [gilumbay] *Ry n*
 gelombang; ombak: *bagal-*
bagal ni gilumbang laut ai do
 besar-besar kali ombak laut itu;
margilumbang *v* berombak;

gimbal-gimbal [gimbal gimbal] *n*
 nama sejenis burung

ginang [ginay] *v* biarkan: ginang
ia lahou! biarkan ia pergi!

ginei [ginɛy], **maginei** *a* benci:
tongon-tongon maginei ahu
mangidah ho aku benar-benar
 membencimu

gingging [ginggij] *a* keras: gingging
tumang batu ai keras sekali
 batu itu

giniling [giniliy] *n* sambal

ginja [gijja], **mangginja** *a*
 meluap-luap: manginja *mando*
pabanggal ni bah air sungai itu
 meluap-luap benar

ginong [ginoy] *v* biarkan

gintal [gittal], **magintal** *a* ter-
 kejut: *songon magintal lon*
anakna modom seperti anak-
 anak terklejut di waktu tidur

gintil [gittil] *adv* sedikit sekali:
gintil *ibuei ho bani au* kamu
 aku memberi sedikit sekali

gintolir [gittolir] *n* tukang me-
 meriksa pekerjaan; mandor

gintung [gittuy] *n* kembang
 kelapa; mayang

¹**gio** [giɔ] *n* kepunyaanku: gio *baju*
kin baju itu kepunyaanku

²**gio** [giɔ] *Ry adv* ingin: *au gio*
sihol mangakkon rambutan aku
 ingin sekali makan rambutan

giok [giɔʔ] *n* ulat

gipul [gipul] *n* beruang

gipo [gipɔ] *a* hemat

gira → **girah**

gira-gira [giragira] *n* nama sejenis
 burung

giral [giral] *Ry a* cepat; cepat-cepat: *ho laho giral, huj?* kamu cepat-cepat, mau pergi kemana?;

magiral *n* agak cepat;

pagiral *v* dipercepat

girik [giri[?]] *n* alat untuk mengorek kuping

giring-giring [giri^y giri^y] *Ry n* lonceng;

margiring-giring *v* berlonceng

girsang [girsang] *n* nama salah satu marga di simalungun

girtip [girtip] *adv* tidak kurang dan tidak lebih; pas: *pambereni ali girtip songon ni pangidoni si badu*

gisang [gisang], **magisang** *a* bengis: *ulang gisang tu diri, songon horbau na marah!* jangan engkau bengis seperti kerbau yang marah

gisgis [gisgis] *Ry v* mencangkul

gisil [gisil] *v* lindas;

targisil *v* terlindas: *anak ni dayok targisil motor* anak ayam terlindas motor

giti [giti] *n* burung percutut

gitik-gitik [giti[?]giti[?]] *n* gelitik;

manggitik-gitik *v* menggelitik: *ho ulang marosuh manggitik-gitik hasoman!* kamu jangan suka menggelitik orang saja!

giut [giut] *v* usik: *suba matongon giut ali ai!* cobalah usik si ali itu!

goak [gɔa[?]] *n* dusta;

margoak *n* berdusta: *ulang ho margoak* jangan engkau berdusta!

goar [gɔar] *v* aduk: *goar tepung in bahen kue* aduk tepung ini buat kue

goar→ **goran**

gobag [gɔbag] *a* hingar: ribut: *gobag sedea, ase dopma tongah borngin* mereka hingar

(ribut), padahal sudah tengah malam

gobang [gɔbay] *n* duit lama: *gobang seng laho be sonari* uang lama tidak berlaku sekarang ini.

gobar [gɔbar] *n* selimut: *buat gobar min anggo modom* mau pakai selimut kalau mau tidur **manggobari** *v* menyelimuti; **margobar** *v* berselimut

gobgob [gɔbgɔb] *n* bibit: *gobgob halambir ibahen loppak* bibit kelapa yang muda bisa dibuat sayur

gobgoban [gɔbgɔban] *n* bibit talas: *ia ma do gobgoban ni hawei sisuanon* itu bibit talas yang akan ditanam

gobir [gɔbir] *ry a* cemas: *halak nak gobir seng pag mardalan borngin* orang akan cemas tidak berani jalan malam; **manghobirhon** *v* mengkhawatirkan

gobog [gɔbɔg] *v* potong: *gobog hayu ai!* potong kayu itu!

gobok-gobok [gɔbɔ[?] gɔbɔ[?]] *n* tiruan suara air yang dituang

gobor [gɔbɔr] *a* cemas: *gobor hanami paima handan* kami cemas menunggu kalian

gobug [gɔbug] *a* subur: *tanoh ni sawah hanami gobug tumang* sawah tanah kami subur sekali

gocak [gɔca[?]] *a* dusta: *anggo halak na gocak biasani do dapotan topar-topar* kalau orang yang berdusta biasanya mendapat tamparan

gocal [gɔcal] *v* pukul (biasanya dilakukan dengan gong);

igocal *v* dipukul: *boi ma igocal gung in halani imulai ma horja-horja* gong itu boleh dipukul karena pesta itu sudah dimulai

gocam [gɔcam] *n* nama sejenis binatang penyangat

goda [gɔda] *n* nama sejenis kain

godang [gɔdaŋ] *a* panjang: godang tumang hotang ni bobam ai panjang benar rotan yang dibawanya itu

godir-godir [gɔdir gɔdir] *n* lendir;
margodir-godir *v* berlendir:
nase margodir-godir hudon ai?
mengapa berlendir periuk ini?

gogoh [gɔgɔh] *ry a* kuat: halak tua mi sung gogoh bo halani domma tua;

gogohan *a* lebih kuat;

gogohtu *a* terlalu kuat;

hagogohan *n* kekuatan

magogoh *v* agak kuat;

margogoh *v* menguat;

pagogohkon *v* menguatkan;

sagogoh *a* sekuat;

targogoh *a* agak kuat;

tarpagogoh *v* dapat dikuatkan

gogor [gɔgɔr] *a* gempar: halani parlohau ni gogor sahuta karena kelakuannya gempar sekampung

goit [gɔit] *v* cubit;

mangoit *v* mencubit: *si Zulfan manggoit si Ani si Zulfan mencubit si Ani*

gojab [gɔjab] *a* deras: *passur ni tengah gojab seng songon passur na i pinggir ai* pancuran yang di tengah deras, bukan seperti pancuran yang di pinggir

gojog [gɔjɔb] **1** *a* marak: ulang gojog apui in jangan marakkan api itu; **2** *v* terbakar: dopma gojog rumah sopouni si Musa rumah si Musa sudah terbakar

gojog-gojog [gɔjɔg gɔjɔg] *n* bunyi suara tiruan

gojong [gɔjɔŋ] *a* kenyang betul: pangahap na gojong na seng sonang perasaan kenyang betul tidak enak

gojor [gɔjɔr] *n* air masuk: *anggo rohma tong udan, gojor ma bah masuk hu bagas* kalau datang hujan, masuk air ke dalam

gojos [gɔjɔs] *v* tarik;

manggojos *v* menarik: *bahen malah songon manggojos hambing ni!* dibuat saja seperti menarik kambing

gok [gɔʔ] *Ry a* padat: *goni ai seng gok marisi boras* goni itu tidak penuh berisi beras;

gokan *a* lebih padat;

goktu *a* terlalu padat;

hagokon *n* kepenuhan;

manggoki *v* memadati;

pagokkon *v* memadatkan;

targok *a* agak penuh

golang [gɔlaŋ] *Ry n* gelang: tulang mambere golang omas bakhu nantuari paman memeri gelang emas padaku semalam;

margolang *v* bergelang;

pargolongan *n* pergelasan;

golang-golang *n* gelang-gelang;

margolang-golang *v* bergelang-gelang;

pargolongan ni tangan pergelasan tangan

golap [gɔlap] *Ry a* gelap: golap i bagas halani sanggolong suluh gelap di rumah karena tidak ada lampu;

hagolapon *n* kegelapan;

ipagolapkon *v* digelapkan;

margolap-golap *v* bergelap-gelapan;

pagolapkon *v* menggelapkan

golas → **galas**

golat [gɔlat] *v* korek: golat lobei bonani gadung ase boi na orbat! korek dulu pangkal ubi agar dapat dicabut

golei [golɛy] *v* tergores: golei tangai nai hona silon-silon min tergores tanganku terkena kukumu

golek-golek [gɔlək gɔləʔ] *v* tidur-tiduran: *be apei ai handian*
golek-golek kami semua tidur-tiduran di tikar itu

goli [gɔli] *n* nama sejenis burung

goling [gɔliŋ] *v* putar;

margoling *v* berputar: *motor ai margoling hu lombang* motor itu berguling ke jurang

goloh [gɔləh] *a* gigih: *goloh tumang bani garama ai* gigih sekali pemuda itu

golom [gɔləm], **manggolom** *v* 1 pegang: *ia sanggah golom bani hayu* ia sedang memegang kayu; 2 menutup: *golom lobei babah botol in!* tutup dulu mulut botol itu!

golongangari [gɔləŋangari] *n* sejenis cacing

golu [gɔlu], **manggolu** *n* hidup

goluh [gɔluh], **manggoluh** *Ry v* hidup; cara (keadaan, hal) hidup: *sadobah goluhni mabiar do halak bani* selama hidupnya semua orang takut kepadanya; **hagoluhan** *v* kehidupan; **manggoluhi** *v* hidup semua; **manggoluhkon** *v* menghidupkan; **panggoluhkon** *n* penghidupkan

goluk [gɔluk] *Sp a* golok

goluk [gɔluk] *Sp a* golok

golung [gɔluŋ] *n* gulung: *tali palastik golung paling dong godang ni 20 meter* tali plastik gulung panjangnya kira-kira 20 meter

golut [gɔlut] *v* merajuk: *si Situ golut halani otikon ibere bani duit si Ali* merajuk karena sedikit diberi uang

gomak [gɔmaʔ] *v* raba: *ia gomak nabudari i rumahni si Ani sanggah modom* dia merabat si

Ani ketika sedang tidur semalam

gomal [gɔmal] *v* diikat: *hayu mabolahi gomali ase ulang saud das hu ujung* kayu yang sudah dibelah diikat supaya tidak sampai ke ujung

gombit [gɔmbit] *v* ancam;

manggombit *v* mengancam: *ia manggombit torus tapi seng saud* ia mengancam terus tetapi tidak jadi

gombung [gɔmbuŋ] *Ry a* gembung: *boltok ni gombung tiap nabodari* perutnya kembung setiap malam

gombur [gɔmbur] *Ry a* keruh; **manggomburi** *v* mengeruh; **manggomburkon** *v* mengeruhkan; **panggomburi** *n* pengeruh

gomgom [gɔmgɔm] *Ry n* lindung; **gomgoman** *n* lindungan; **manggomgom** *v* melindungi; **panggomgom** *n* pelindung

gomit [gɔmit] *Ry n* kutu yang baru menetas; **sagomit** *num* sedikit (tentang jumlah)

gomos [gɔmos] *a* kuat: *anggo mandilo ho gomos bahen ase itongarni* kalau kamu memanggil harus kuat, agar didengarnya

gompang [gɔppaŋ] *v* mengintai; *huting gompang ubar marmonor* kucing mengintai tikus yang bersembunyi

¹**gompas** [gɔppa] *v* biak; **manggompas** *v* berkembangbiak; berketurunan

²**gompas** [gɔppa] *Ry a* gempas: *gompas sidea, halani panangko* gempas mereka karena ada pencuri; **manggomparkon** *v* menggem-parkan; **pagomparkon** *n* kegemparan

gomuk [gɔmuʔ] *a* gemuk: *si Taing*
gomuk *tumang* *si Taing* gemuk
sekali

gondit [gɔndit] *Ry n* ikat
pinggang: *au mamboli* *gondit i*
tiga aku membeli ikat pinggang
di pekan;

margondit *v* berikat pinggang

gondol [gɔndɔl] *a* habis: *domma*
gondol aha nari harapanhon
sudah habis, apalagi yang
diharapkan

goni [gɔni] *Ry v* rajuk;

margoni *v* merajuk: : *si Alai*
margoni halani otikon ibere
bani duit *si Alai* merajuk
karena sedikit diberi uang;

pargoni *n* perajuk

gonjong [gɔnjɔŋ] *a* kembang:
boltokni *gonjong halani*
hudarat tiap borngon perutnya
kembang karena masuk angin
setiap malam

gonos [gɔnos] *a* geram: *ahu* *gonos*
dassa mangidaksi halani
dokkah malang pajuppah aku
geram betul melihatnya karena
telah lama tidak berjumpa

gonta [gɔtta] *n* sejenis mainan
anak-anak

gonting [gɔttiŋ] *a* pinggul

gopa [gɔpa] *v* jatuh: *ia nantuari*
gopa ijulukkon si Aman ia tadi
malam jatuh karena ditolak si
Aman

gopas [gɔpas] *n* sikap; tabiat:
domma bahat halak mambotok
gopas si Mardan sudah banyak
orang yang tahu sikap si
Mardan

gop-gop [gɔp gɔp] *v* duduk atau
berbaring sambil berselimutan

gopok [gɔpɔk] *a* pendek

gopong [gɔpɔŋ] *Ry a* 1 bulat:
donia on gopong do gan nini
turi-turian ni guru nami dunia
ini bulat telur menurut cerita
guru kami; 2 pendek bulat

gopos [gɔpɔs] *a* erat-erat: *anggo*
ho manggolomi, gopos bahen,
ulang maluut kalau kamu
memegang, peganglah yang
kuat agar tidak lepas

gopu [gɔpu] *a* lumat: *gopu*
tumang bulung ni gadung ai
lumat sekali daun ubi itu

gopuk [gɔpuʔ] *a* pendek

gora [gɔra] *v* usik;

manggorat *v* mengusir: *ia*
manggorat bodat i juman ia
mengusir monyet di ladangnya

goraha [gɔraha] *n* musuh: *laho*
roh ma goraha na masambor
hu huta on mau datang musuh
yang buruk ke kampung ini

goran [gɔran] *Ry n* nama: *ise*
goranmu siapa namamu;
manggorani *v* menamai;
margora *n* bernama

gorang [gɔraŋ] *Ry v* goreng;
manggorang *v* menggoreng:
inang manggorang gadung
jalar ibu menggoreng ubi jalar;
panggorengan *n*
panggorengan

gorang → goreng

gorap [gɔrap] *a* ramai: *dingis*
gorap roh hu jumanami ramai
burung pipit di kebun kami

gorasi pe p walaupun

gorat [gɔrat] *n* sejenis buah
bacang: *buahni* *gorat*
parsongon asam buah gorat
asam seperti mangga

gorba [gɔrba] *n* gertak dengan
suara: *baru hona gorba domma*
tarsonggot baru kena gertak
dengan suara sudah terkejut

gorbong [gɔrbɔŋ] *v* merenguk
seperti ayam sakit: *mase*
gorbong, songon dayok na
boritan? mengapa merenguk
seperti ayam yang sakit?

goreng → gorang

gorga [gɔrga] *Ry n* hiasan yang berupa dua atau tiga dimensi; (ukiran menggores menoreh, memahat, dsb);

igorga *Ry v* diberi gorga: *ulang pala igorga nadop dear* tidak usah diberi gorga lagi yang sudah bagus

gorgor [gɔrgor] *v* masak;

manggorgor *v* memasak: *pasang ma apui ase manggorgor indahan inang pasang api, agar ibu memasak nasi*

goringgoring [gɔriŋ gɔriŋ] *n* nama sejenis pohon

gorit [gɔrit] *n* garis

gorob [gɔrɔb] *n* suara gemuruh;

margorob *v* bergemuruh: *aha na margorob ai?* apa yang bergemuruh itu?

gorojob [gɔrɔjob] *n* derap; tiruan suara hentakan kaki;

margorjob *v* berderap: *pardalani sidea margorjob halani bahattui* jalan mereka berderap-derap karena banyaknya

gorok-goro [gɔrɔ' goro] *n* bunyi perut yang masuk angin: *gorok-gorok boltok hai* berbunyi gorok-gorok perutku

gorok-gorok [gɔrɔkgɔrɔ'] *n* sejenis leman

goros [gɔris] *v* lari: *dompak hapoltakan gorosna hu idah* aku melihat larinya ke arah timur

gorsing [gɔrsiŋ] *Ry n* kuning: *omei sangat gorsing sodap tumang idahon* padi saat menguning sedap sekali dipandang

gosok [gɔsɔk] *n* gosok;

manggosok *v* menggosok

gosou [gɔsɔuw] *a* ribut: *halani dong na marbiggil gosou halak ai* karena ada yang bergaduh, ribut orang itu

gossipgolang [gɔssipgɔlaŋ] *Ry n* kalajengking;

gostang [gɔstaŋ] *a* lurus: *buat lobei hayu gostang pala lima meter* ambil dulu kayu yang lurus kira-kira lima meter

gostang → **gostong**

gostong [gɔstɔŋ] *Ry a* lurus: *buat lobei hayu gostong pala 5 meter* ambil dulu kayu lurus kira-kira lima meter;

magostong *v* melurus;

pagostong *v* luruskan; meluruskan;

pagostongan *v* yang diluruskan;

targostong *a* agak lurus

gotab [gɔtab] *a* rimbun: *songon buah gotab parbulungan* seperti pohon beringin rimbun daunnya

gotah [gɔtah] *n* getah: *bahat do gotah ni rambung nai* pohon rambung itu getahnya sangat banyak

gotas [gɔtas], **manggotas** *v* mengambil ijuk dari batang enau

gotgot [gɔtgɔt] *v* cencang: *gotgot lobei baru rap mangokhon* cencang dahulu baru dimakan

gotik [gɔtik] *Ry v* cubit;

igotik *v* dicubit: *ulang igotik holi tangis* jangan di cubit nanti menangis;

manggotik *v* mencubit;

manggotiki *v* mencubiti;

manggotikkon *v* mencubitkan;

marsigotikan *v* cubit

mencubit; saling cubit;

panggotik *n* pencubit;

targotik *v* tercubit

gotil → **gotik**

gotol [gɔtɔl] *a* cekik;

manggotol *v* mencekik

gotom [gɔtɔm] *a* hancur: *gotom songon timbaho ma niiris* hancur seperti tembakau diiris

¹**gotong** [gɔtɔŋ] *n* destar

²**gotong** [gɔtɔŋ] *Ry n* milik;

magotong *v* memiliki;

pargotong *n* pemilik;

pargotongkon *n* pemilikan

³**gotong**[gɔtɔŋ], **pargotong** *Ry*
pron suami;

marpargotong *v* bersuami;
sudah kawin (tentang
perempuan)

gotong royong [gɔtɔŋroyɔŋ] *v*
gotong royong

gotos [gɔtɔs] *a* putus: *anggo*
domma sonai gotos *ma ukur*
hai mangidah si kalau sudah
demikian, putuslah harapanku
melihatnya

¹**gotuk** [gɔtuk] *n* getuk

²**gotuk** [gɔtuk], **manggotuk** *Ry a*
mulas sakit seperti diremas-
remas (tentang perut)

gougou [gowgow] *n* kikis (alat
yang dibuat dari bambu):
ipadearma gougou *ai ase laho*
hita hu juma perbaiki dahulu
kikisnya agar kita berangkat ke
ladang;

magougou *v* mengikis (dengan
alat dari bambu)

gous [gɔus] *v* melepas;

manggoushon *v* melepaskan:
halani bahaki menggolongi ia
marpala-pala manggoushon
ase mulak karena banyak yang
memegang, dia berusaha
melepaskan diri

goya [gɔya] *Ry n* cacing;

goyaon *a n* cacingan

goyang-goyang [gɔyaŋgɔyaŋ] *Sp*
n pusaka;

goyak [gɔyak] *a* jijik: *au*
mardalan goyak *i pudi* rumahni
halani bahat tois aku jijik
berjalan di belakang rumahnya
karena banyak tahi

goyok [gɔyɔk] *a* gemuk botol:
babui ni goyok *do* *haganupan*
babinya gemuk semua

goyong-goyong [gɔyɔŋgɔyɔŋ] *a*
telapak kaki: goyong-goyong
honani hayu telapak kaki
terkena kayu

goyor [gɔyɔr] *a* gempar: goyor
sedia halani panangko semua
gempar karena pencuri

guah [guwah] *v* digerakkan dengan
sekuat tenaga;

guahkon *v* menggerakkan
dengan sekuat tenaga: *ia*
nokkon isat, untungma ia
guahkon *anggo lang saud seng*
maluah dia tadi terjepit,
untunglah digerakkan dengan
sepenuh tenaga, kalau tidak
tidak jadi lepas

guak [guwak] *Ry a* dusta;

manguak *v* mendusta;

manguaki *v* mendustai;

paguak *n* pendusta;

guak-guak *a* dusta

gual [guwal] *v* pukul (memukul
gendang): gual *gonrang as*
ease manortor hita pukul
gendang agar kita menari!

guam [guwam] *n* sejenis lebah
yang halus

guas [guas] *v* berusaha melepas-
kan diri;

guashon [guwashɔn] *v* lepaskan:
podas guashon *anggo lang*
saud mada dapot sidea cepat
lepaskan dirimu, kalau tidak
kamu kedatangan oleh mereka

guba [guba] *n* halangan yang
datang tiba-tiba;

targuba *v* terhalang dengan
tiba-tiba: *soh motor ai halani*
targuba motor itu terhenti
karena terhalang tiba-tiba

guboh [gubɔh] *n* busa; buih: *sabun*
na jenges guboh *pasti bahat*
sabun yang bagus busanya
pasti banyak

gubug-gubug [gubuggubug] *v* lari
cepat: gubug-gubug *sidea*
halani biarin mereka berlari
cepat karena takut

gudam [gudam] *v* tinju: *anggo domma dapot, gudam maloh hujin!* kalau sudah dapat, tinju saja di situ!

gudang [gudanj] *n* gudang

gugun → **gusus**

gugus [gugus] *Ry n* tumpuk;

gugunan *n* tumpukan;

magugun *v* menumpuk;

targugun *n* ada tumpukan;

margugun-gugun *v* bertumpuk

gugut [gugut] *Ry n* gigi seri

guit [guwit] *v* guit; suruh;

guithon *v* guitkan: *Amir, tolong lobei guithon si Badu ni laho dong patugah hokku hu bai!* Amir, tolong beri tahukan dulu si Badu itu, ada yang akan kukatakan padanya!

manguit *v* menguit

gujam [gujam] *n* tempat sirih: *i ja gujammu ahu sihol mangan hampuran* di mana tempat sirihmu? aku ingin makan sirih

gujus-gujus [gujusgujus] *v* menggigil: *badanni sonari gujus-gujus halani udan natuari* badannya menggigil sekarang karena kena hujan semalam

gukguk [gukguk] *v* duduk

gukgukan [gukgukkan] *Ry n* onggok;

mangukgukkon *v* mengonggokkan;

margukgukkon *v* beronggokonggok

gula [gula] *v* gula

gulabuk [gulabuk] *v* cemplung; mencemplung: *si Dali gulabuk nantuari i bah, anjaha hampir mogap* si Dali mencemplung di sungai kemarin, tetapi hampir tenggelam

gulang [gulang] *v* berguling: *aha do nan rar gulang hulombang ai?* apa yang berguling ke jurang itu?;

margulang *v* berguling

gulang-gulang [gulajgulang] *n* galang: *aha do ibahen ham gulang-gulang ni sopou mu ai?* apa yang kamu buat untuk galang gubukmu itu?

gular-gular [gulargular] *n* seloroh: *ai gular-gular ni do nakkan ai,* tadi itu seloroh

gulei [gulɛy] *Ry n* lauk pauk dari daging: *ia mangan gulei i bagas au* dia makan daging di rumahku

guli [guli] *Ry n* gundu;

marguli *v* bergundu: *sidea marguli i juma* mereka bermain guli di ladang

gulimut [gulimut] *a* gatal: *pangahapku gulimut i bagas badani hai* perasaanku gatal (seperti ada binatang kecil yang berjalan) di badanku

gulma [gulma] *v* berkumpul: *hanami nokkan marihan domma gulma juppah hanan* kami tadi mencari ikan, kami sudah berkumpul di sana

gulmok → **gulmot**

gulmot [gulmoɔ] *a* gemuk: *gulmot angkulamu, tene!* gemuk badanmu, ya!

gulok-gulok [gulɔkgulɔk] *n* ulat-ulat: *gului ni dommsa gulok-gulok on* dagingnya sudah berulat-ulat

gulom [gulɔm] *n* tutup: *gulom ni botol* tutup botol

gulu [gulu] *v* balut;

igulu *v* dibalut: *naheiku igulu kakiku* dibalut

gumalimut [gumalimut] *v* bersileweran

gumayom [gumayɔm] *Ry a* gatal seluruh tubuh seperti di jalari tungau: *panghapanku gumayom i bagas badani hai* rasanya gatal seluruh badanku

gumayon [gumayɔn] *v* puntal; berpuntal-puntal: *lindung ai gumayon i bagas poti songonni sasing* belut itu berpuntal-puntal seperti cacing di dalam peti

gumba [gubba] *n* sejenis tumbuhan hutan yang dapat di jadikan ulam

gumbal [gubbal] *n* gumpal; **sagumbal** *n* segumpal: *bonan na sagumbal godangni kira-kira saratus meter* benang satu gumpal panjangnya sekitar seratus meter

gumbang [gubbaŋ] *a* bengkok:

gumei [gumɛy] *n* pasangan: *sonari nando gomeimu na dear* itulah pasanganmu yang baik

gumis [gumis] *n* kumis; **margumis** *v* berkumis

gumpul [gumpul] *v* gumpul

gumuk [gumuk] *a* bungkuk: *halak na gumuk modom matui pipit* orang bungkuk tidur matanya terpicung

gumul [gumul] *v* gabung; **igumulhon** *v* digabungkan; dibulatkan: *omas na posah igumulhon manjadi sada* emas yang pecah digabungkan menjadi satu

guna [guma] *n* guna: *aha do gunani ibaen ho* apa gunanya kamu buat itu?

gundal [guddal] *adv* sepuluh banding satu (10:1): *anggo songon hodo gundal do soal ita adongan* kalau seperti 10:1 soal kekayaan

gundang [guddaŋ] *a* bungkuk: *halak na gundang pardalani* untuk orang yang bungkuk jalannya tunduk

gundung [gudduŋ] *a* bengkok

gundur [gundur] *n* nama sejenis labu

guni [guni] *n* goni

gunsang [gussaŋ] *a* guncang, berguncang: *songon bah i bagas ember, gunsang anggo itampai* berguncang seperti air di ember jika disentuh

guntal [guttal], **targuntal** *v* terganggu: *Ali targuntal modom halani ribut ni dakdanak* tidur Ali terganggu karena anak-anak ribut

guntar [guntar] *a* gempar: *halani ulahni, guntar sahuta* karena ulahnya gempar orang satu kampung

gunung [gunuŋ] *n* belakang pinggang

gupak [gupak] *n* golok;

¹**gurapas** [gurapas] *Ry a* ceroboh: *ia gurapas marlahoan* ia sangat ceroboh dalam bekerja

²**gurapas** [gurapas] *Ry v* gelepar; **manggurapas** *v* *dobkossi bah moru, bahat dekke manggurapas* setelah air surut, banyak ikan menggelepar

gurbang, magurbang [gurbəŋ] *a* acak-acakan: *sonaha, magurbang pakon jambulanni?* mengapa acak-acakan rambutmu?

guribag [guribag] *v* berjatuhan: *songon durian guribag anggo idudur* seperti durian berjatuhan jika diturunkan

guribig [guribig] *n* tiruan suara pukulan (gedebuk): *sura guribig mando tartangar halani ibogbog* *guang ni* suara gedebuk, terdengar hebat pukulan di punggungnya

gurindam [gurindam] *v* ancam

guro [guro] *Ry v* main;

marguro-guro *v* bermain-main

guru [guru] *Ry n* guru: *ise do guru ni hanim i parsikolahan* siapa guru kalian di sekolah;

manggurui *v* menggurui;

marguru *v* berguru;

parguruon *n* perguruan

gurubug [gurubug] *n* gerobak

guruh [guruh] *n* guruh

gurung [guruj] *n* punggung

gusar [gusar] *n* soda: *songon lemon baru ibuka, gusar gogok dope* seperti limun baru dibuka, sodanya masih kuat

gusi [gusi] *Ry n* buyung; wadah penampungan tuak atau air di rumah

gusok [gɔsɔk] *v* gosok;

manggusok *v* menggosok: *si Julkar manggusok baju ni nantuari* si Julkar menyetrika bajunya kemarin

gusta [gusta] *n* kecambah;

margusta *v* berkecambah: *songon kalapa na margusta dean ma suanon* seperti kelapa yang berkecambah sudah boleh ditanam

gusuh [gusuh] *a* rusuh: *anggo domma gusuh aku pelang tartangar* karena rusuh apapun tidak terdengar lagi

guyang [guyan], **mangguyang** *v* seruduk tanah: *horjani babui mangguyang tanoh, manorik sasing* kerja babi menyeruduk tanah untuk mendapatkan cacing

guyun [guyun] *v* tarik;

guyunhon *v* tarikkan: *Ali, guyunhon lobei bonang on hu ja ase gostong!* Ali, tarik benang ini dahulu agar lurus!

H

¹**ha** [ha] *n* huruf kedua dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

²**ha** [ha] *p* ha: ha, *sonaima* ha, begitulah

¹**haba-haba** [habahaba] *n* hujan lebat: *nokkan roh haba-haba* hujan lebat datang tadi

²**haba-haba** [habahaba] *v* terbangun tiba-tiba (karena terkejut)

habaluan [habaluan] *v* mati suami: *inang na sada ai domma habaluan hubani* ibu yang satu itu sudah mati suaminya

habandulan [habandulan] *v* terantuk: *naheini si Badu habandulan batu* kaki si Badu terantuk batu

habang [habaŋ] *v* terbang: *haluhui ai habang daoh hu atas* burung elang itu terbang jauh ke atas;

marhabangan *v* beterbangan;

pahabangkon *v* menerbangkan;

tarpahabang *v* dapat diterbangkan;

habang-habang *v* terbang melayang-layang;

habar [habar] *n* kabar: *aha do habar ni sidea i parantoan?* apa kabar mereka di perantauan?

habaru [habaru] *v* menunggu orang sakit: *domma dokah ahu habaru i jon* aku sudah lama menunggu orang sakit di sini

habas [habas] *a* puas: *domma habas uhurhu halani domma ipadas* hatiku sudah puas karena sudah disumpah

habiar [habiar] *a* takut: *begu habiarni bodat* harimau ditakuti oleh monyet

habinsaran [habissaran] *n* timur: *mataniari hun habinsaran do poltakni* matahari dari timur terbitnya

habirotan [habirotan] *n* huruf batak yang menukar bunyi *a* menjadi *u*

habkab [hakkab] *v* terbuka: *mahua do dingding ni rumahmi habkab sambolah?* mengapa dinding rumahmu terbuka sebelah?

habong [haboŋ] *n* sayap: *dayok habongni dua* ayam sayapnya dua

habu [habu], **habu-habu** *n* kapuk; kabu-kabu: *bungani habu dear ibaen bani bantal* bunga kapuk dibuat untuk bantal

habungan [habuŋan] *n* 1 dataran rendah; 2 tanah rata

habur [habur] *v* terbang: *pas nokkan jam 5 pagi habur manuk-manuk* *hubani podomanni* tadi pagi tepat pukul 05.00 burung-burung terbang dari tempat tidurnya

habus [habus] *v* kikis;

manghabus *v* mengikis: *halak ai manghabus buluhni hurang borsih* orang itu mengikis bambu kurang bersih

habut [habut] *a* susah: *domma habut uhurhu halani parlahou ni si Rebo ai* sudah susah hatiku karena kelakuan si Rebo itu

¹**hadang** [hada:ŋ] *n* kandang

²**hadang** [haday] *v* membawa sesuatu dengan menyangkuntukan di bahu: *bobanma tas ai, hadang ase ulang hara!* bawalah tas itu, sangkuntukan di bahu supaya jangan payah!

hadap [hadap] *n* hadap;

manghadap *v* menghadap:
ulang ho manghadap ijin!
jangan kamu menghadap ke
situ!

hade [hadɛ], **hade-hade** *n* famili:
na baru roh ai hade-hadeta
yang baru datang itu adalah
famili kita

hadingan [hadɪŋan] *n* wadah tuak
(dari bambu): *bobanma*
hadingan in ase laho hita!
bawalah bambu tempat tuak itu
agar kita berangkat!

hadogas [hadɔgas] *n* keringat;
peluh: *bapa mansasap hadogas*
i bohini ayah menghapus
keringat di keningnya;

hadogason *v* berkeringat
karena lelah atau panas;

marhadogas *v* berkeringat

hadorosan [hadɔɾɔsan] *v* putus:
dua ari ma hadorosan
panganon i huta on sudah dua
hari makanan putus di
kampung ini

hadu, **hadu-hadu** [hadu] *a*
gempar: *lang pala hadu-hadu*
anggo soni tumang do pan-
dangan tidak usah gempar
kalau begitu saja keadaannya

haduan [haduwan] *n* lusa

haduduk [haduduk] *n* bakul besar:
biasani haduduk ianani boras i
huta bakul besar biasanya
tempat beras di kampung

¹**haduhat** [haduhat] *a* canggung

²**haduhat** [haduhat] *n* tangan kiri:
ulang haduhatmi makkorja,
seng sodap idahan jangan
tangan kirimu bekerja, tidak
sedap kelihatan

haduk → **haduhat**

hadur [hadur] *v* bawa semua:
domma, hadur hujan gampa!
sudah, bawa semua ke sana!

hae [haɛ] *n* keladi

haehae [haɛyhaɛy] *n* paha: *paes*
hae-haemu seng mardaging
pahamu kurus tidak berdaging

hael [haɛlan], **haelan** *a* bosan

¹**haen** [haɛn] *n* kain: *boli bangku*
haen bani bajukku! belikan
kain untuk bajuku!

²**haen** [haɛn] *n* sebelah hilir
sebelah bawah

¹**haer** [haɛr] *v* menyapu

²**haer** [haɛr] *v* kais; dikaiskan

³**haer** [haɛr] *v* usir: *anggo lang*
dong gunani haer hon hujin!
kalau tidak ada gunanya usir
saja dari situ!

haer-haer [haɛrhaɛr] *n* alat
penyapu: *buat haer-haer ai,*
ase sapu alaman on! ambil alat
penyapu, agar disapu halaman
ini!

haerhon [haɛrhɔn] *n* cakar

haes-haes [haɛshaɛs] *n* kaki
ayam: *songon haes-haes ni*
dayok seng mardaging seperti
kaki ayam tidak mempunyai
daging; kaki binatang dari lutut
sampai jari-jari kaki

¹**hagar** [hagar] *n* waktu: *dasma*
hagar in halak mangan
tepatlah waktunya orang makan

²**hagar** [hagar] *n* musim

hagoan → **hagou**

hagonap → **haganup**

hagou [hagɔw] *n* kehilangan;
teringat pada seseorang pada
keadaan yang telah lampau:
songon halak ma hagou bani
siang ni ari seperti orang yang
kehilangan pada siang hari;
hati bertanya-tanya

¹**haha** [haha] *n* saudara semarga

²**haha** [haha] *n* tiruan suara
tertawa; gelak tawa

hahou [hahɔw] *a* sesat; tersesat

hahu → **hahou**

hail [hail] *n* pancing; kail: *patar*
boban hail mu ase makkail
hita! bawa pancingmu besok
biar memancing kita!;

manghail *v* memancing;
mengail;
panghail *n* pemancing;
pengail;
tarhail *v* terpancing; terkail
haila [hayla] *a* rasa malu;
hailaon *n* kemaluan
hainditan [hainditan] *n* perkakas
tenun dari ruyung, bentuknya
bulat panjang seperti rol atau
kayu penggaris
hais [hais] **1** *n* kaki: *naha do hais
ni dayok in?* bagaimana kaki
ayammu itu?; **2** kais;
haishon *v* kaiskan;
manghais *v* mengais;
manghaishon *v* mengaiskan
¹**hait** [hait] *n* kait; kaut: *ulang hait
nahei ni!* jangan kait kakinya!
haitan *v* kaitan;
manghait *v* mengait;
tarhait *v* terkait
²**hait** [hait] *ark n* sebelah: *hait
kehen* sebelah hilir; *hait pudi*
sebelah belakang; *hait lobe*
sebelah muka
¹**hajang** [hajaj] *n* kajang; *hortas
hajang* kertas kajang;
sahajang *num* sekajang: *boli
lobei sahajang bakku kortas
warna!* beli dulu satu kajang
kertas berwarna untukku
²**hajang** [hajaj] *v* tidur telungkup
hajanghajang [hajajhajaj] *n*
angkasa; langit
¹**hajap** [hajap] *a* susah: *hajap ahu
ikaroyok sidea* susah aku
dikeroyok orang-orang itu
²**hajap** [hajap] *v* langlang buana
hajas → **hajap**
hajat [hajaj] *n* hajat:
mangalopaskon hajat mem-
bayar hajat; niat; maksud
hajenah [hajenah] *n* cara
memperindah sesuatu sehingga
menarik: *buei tumang hajenah
min* banyak sekali caramu
memperindah sesuatu sehingga
menarik; menawan hati

hajop [hajɔp] *mari*
hajoringan [hajɔrijan] *n* huruf;
tata bahasa
¹**hak** [hak] *n* **1** hak; **2** kuasa;
marhak *v* **1** berkuasa; **2**
berkuasa: *Tuhan do na marhak
i dunia on* Tuhan yang ber-
kuasa di dunia ini
²**hak** [hak] *n* bencana
haladi [haladi] *n* keladi; talas: *buat
lobei haladi ai ase pamasak
hita!* ambil dulu keladi itu biar
kita masak!
halak [halak] *n* orang: *piga halak
saud dihut?* berapa orang yang
ikut?;
sahalak *num* seorang;
halak-halak *n* orang-orangan;
halak na gogoh *n* algojo;
halak na lagei *n* orang yang
menipu dalam perniagaan
halam [halam] *n* sejenis buah
bacang: *buah ni halam ai seng
sadiha manisni* buah yang
sejenis bacang itu tidak se-
berapa manisnya
halambir [halambir] *n* kelapa:
*takkih lobei halambir na
ganjang ai!* panjang dulu pohon
kelapa yang tinggi itu!
halambuei [halambuɛy] *n*
sejenis buah-buahan
halang [halaj] *n* penyanggah
rumah yang tidak bertiang;
marhalang *v* berpenyanggah
halangkang [halakkaj] *n*
selangkang; antara dua paha
halangulu [halajulu] *n* bantal:
*anggo sihal modom, andon
halangulu!* kalau hendak tidur,
ini bantal!;
marhalangulu *v* berbantal
halani [halani] *p* karena; sebab: *au
malas halani loheian* aku lemas
karena lapar
halasan [halasan] *n* sejenis pisau
halawang → **halawas**

halawas [halawas] *n* lengkuas:
buat lobei halawas ai ase
pamasak hita gulei on!
ambilkan dulu lengkuas biar
kita masak daging ini!

haldung [haldur] *v* meminta: *torus*
do ho haldung hu juma ni
halak ai kamu terus meminta
ke ladang orang itu

haledang [halɛday] *n* bahu: *mahua*
do haledang min, ughan?
kenapa bahu itu, luka?

haleihei [halɛyhey] *a* sakit parah
yang sudah lama sehingga
tidak bisa lagi bergerak

halesa [halɛsa] *n* sisa: *bakku*
madeba halesa duitmi sisa
uangmu itu untukmu sebagian

halhal [halhal] *v* terselip di
pinggang: *halhal do tong*
balatini ai pisau belatinya itu
selalu terselip di pinggang

hali [hali] *n* kali: *piga hali do ho*
roh sadari? berapa kali kamu
datang satu hari?;

manghalihon *v* mengalikan;

hali-halian *n* kali-kalian;

marhali-hali *adv* berkali-kali

halibitongan [halibitɔŋan] *n*
pelangi; bianglala: *ra*
halibitongan dong halani udan
nokkan ai mudah-mudahan ada
pelangi karena hujan tadi;

marhalibitongan *v* berpelangi

halihir [halihir] *n* cincin atau ring
tambatan tali pada hidung
lembu atau kerbau

ihalihir *v* dipasang cincin
tambatan tali di hidung

manghalihir *v* dipasang cincin
tambatan tali di hidung: *patar*
ihalihir ijeng ni horbou ai
besok hidung kerbau itu
dipasang cincin tambatan tali di
hidung;

halimaga [halimaga] *n* sejenis
kerang besar; tiram besar

halimanman [halimanman] *v*
kelebat: *halimanmani mando*
taridah halani golap cuma
kelebatnya yang kelihatan
karena hari gelap

halimantan [halimantan] *n* ulat
bulu: *buei tumang halimantan*
bae bulungni tuyung ai banyak
sekali ulat bulu di daun terong
itu

halimata [halimata] *n* sakit mata
(mata merah): *ulang torihon*
ahu, ho halimataon! jangan
lihat aku, kamu sakit mata!;

halimataon *v* terkena penyakit
mata

halimbang [halibban] *v* berpilin-
pilin: *halimbang do hansa*
bonang on benang ini berpilin-
pilin saja

halimisan [halimisan] *n* padang
pasir: *halimisan do hansa*
naidah ganupan hanya padang
pasir yang terlihat semua

halingking [halikkij] *n* keriting:
halingking jambulanni
rambutnya keriting

halingkip [halikkip] *n* layar atau
tutup lobang yang sering dihias
dengan ornamen (gorga)

halinoh [halinɔh] *n* bayang-
bayang: *anggo tongah arian*
nadogei halinoh diri kalau
tengah hari terpi jak bayang-
bayang diri sendiri

halintagtag [halintagtag] *n* tetesan
air hujan dari daun-daun kayu
setelah hujan berhenti

halisung [halisur] *n* pusaran di
kepala: *dua halisung ni si*
Bonar dua pusaran di kepala si
Bonar

halisungsung [halisuksur] *n*
puting beliung: *marumbak*
pansa ondi ibahen
halisungsung gubuk itu
tumbang dibuat oleh puting
beliung

halitik [halitik], **humalitik** *a* riuh;
hiruk-pikuk

hallung [halluŋ] *n* pikul;
hallungon *n* pikulan;
manghallung *v* memikul;
manghallungkon *v* memikul-
kan;
panghallung *n* pemikul;
tarhallung *v* terpikul

halode [halode] *n* keledai

halong [haloŋ] **1** *n* semak; **2** *v*
bersemak: *juma ni si Ali halong*
tumang ladang si Ali bersemak
betul

halot [halot] *n* gagap; tersendat-
sendat bicaranya: *halot mando*
hatani, halani parah nina
boritni bicaranya tersendat-
sendat karena penyakitnya
parah

halouhou [halowhou] *n* bundaran:
halouhou ai bolak do tongon
bundaran itu lebar betul

halput [halput] *n* semak: *domma*
halput juma ondi ladang itu
sudah semak

haltu [haltu] *n* kolang-kaling

haluang [haluwaŋ] *n* kelelawar
(yang besar)

haluhui [haluhui] *n* elang: *dopma*
itangkap haluhui dayok
mirahta ayam jago kita sudah
ditangkap elang

halui [haluwi] *n* sejenis ikan

halung [haluŋ] *n* batang tumbuh-
tumbuhan berbentuk tali: *obog*
lobei halung ni demban ai
potong dulu batang sirih itu

halus [halus] *a* lepas: *halos horbou*
ai bani panrahutanni kerbau
itu lepas dari pengikatnya

halushalu [halushalu] *v*
bersetubuh; bersanggama

halut [halut] *a* sibuk: *tongon halut*
tumang ihorjahon memang
sibuk betul untuk dikerjakan

ham [ham] *pron* kamu; kau; anda:
laho hu ja do ham in? kamu
mau ke mana?

hamali [hamali] *n* pantang; tabu

hamangei [hamæŋy] *n* rempah-
rempah

hamar [hamar] *n* kamar: *sabolah*
jai hamar ni hasoman na roh
kamar tamu di sebelah itu

hamat [hamat] *a* hormat; sopan

hamata [hamata] *n* biji;
sangkamata *num* sebiji:
sangkamata jagul boi
mandongkon bahat sebiji
jagung dapat menghasilkan
banyak

hambar [habbar] *a* tawar: *ikan*
asin ai domma hambar daini
ikan asin itu sudah tawar
rasanya

¹**hambili** [hambili] *n* kacang tanah

²**hambili** [habbili] *n* umbi: *domma*
banggal-banggal hambili ni
kasong tanah mui sudah besar-
besar umbi kacang tanahmu itu

hambing [hambij] *n* kambing:
domma tambah piga hambing
mu sadokah on? sudah berapa
kambingmu bertambah selama
ini?;

marhambing *a* beternak
kambing;

parhambing *n* peternak
kambing

hamkam [hakkam] *n* tutup:
hamkam lobei indahan ai, holi
isogopi lanog! tutup dulu nasi
itu, nanti dihindangi lalat!

hamonan [hamonan] *n* kemenyan:
rohok siong pahei hamonan
bauni rokok siong pakai
kemenyan baunya

hamot [hamot] *v* percaya;

ipahamot *v* dipercaya: *ai*
boima ipahamot ia dia sudah
dapat dipercaya

hampah [happah] *n* pelepah:
domma ibuat *ho* hampah *ni*
hanei mai? sudah kau ambil
pelepah talasmu itu?

hampar [happar] *v* berserak:
bahat hampar *ijin nokkan duit*
banyak uang berserak di situ
tadi

hampas [happas] *v* boikot;
ihampas *v* diboikot: *halani aha*
ihampas *ia?* apa sebab dia
diboikot?

manghampas *v* memboikot;

hampidi [happidi] *n* semua jenis
tumbuhan

hampilis [happilis] *n* semua jenis
burung

hampit [happit] *n* bagian (sisi);
hampit bagus sisi bagian
dalam

hampung [happuy] *a* ringan:
panganon na hampung *goranni*
harupuk makanan yang ringan
namanya kerupuk

hana [hana] *v* lahir: *andigan* hana
anakmu in? kapan lahir
anakmu itu?

hana → **hona**

hanai [hanay] *pron* kami: *bapa*
mambotoh hanai *on na sombuh*
bapak mengetahui bahwa kami
ini orang miskin

hanal [hanal] *a* halal: *ai baru*
panganon na hanal *goranni* itu
baru makanan yang halal
namanya

hanam [hanam] *a* marah: *ulang ho*
hanam *i jin!* jangan kamu
marah di situ!

hanami [hanami] *pron* kami:
haganup hanami *makkatahon*
horas! kami semua mengucapkan
selamat!

hanima [hanima] *Ry n* kamu

hanar [hanar] *a* banyak: *buah ni*
durian hanar *i toruh ni bonani*
buah durian banyak di bawah
pokoknya

hanawei [hanawey] *n* semua jenis
kayu

handalan [handalan] *a* bagus:
rumah ai handalan *tumang*
rumah itu bagus sekali

handang [handang] *n* 1 kandang:
sidea mambahen handang *ni*
lombu mereka membuat
kandang lembu; 2 *Sp* pagar

hande [handε], **handehande** *n*
perian; tempat air yang terbuat
dari bambu pendek: *boan*
hande-hande *ai hu bah!* bawa
perian itu ke sungai!

handi [handi], **handihandi** *n* adik;
orang yang lebih muda dari
kita: handi-handi *hu do hape ia*
dia itu masih adikku

handian [haddiyan] *pron* engkau:
laho huja handian *patar?* mau
ke mana engkau besok?

handis [handis] *n* buah kandis:
buah handis *domma mabu*
buah kandis sudah masak

¹**hangalan** [hajalan] *n* keinginan
yang tidak tercapai: *dong do*
sada hangalan *aima dapotan*
boru ada satu keinginan yang
belum tercapai, yaitu mendapat
anak perempuan

²**hangalan** [hajalan] *n* rintangan;
alangan

¹**hangar** [hajar] *v* tersedu-sedu

²**hangar** [hajar] *a* layu: *suan-*
suanan ai hangar *pambahinan*
ni logoni tanaman-tanaman itu
layu karena musim kemarau

³**hangar** [hajar] *a* panas

hangat [hayat] *a* panas: *kopi*
hangat *pe lang bahni* kopi ini
tidak panas airnya

hanggou [haggow] *v* luntang-
lantung: hanggou *do hansa*
horjani kerjanya luntang-
lantung saja

hankang [hakkay] *n* kangkang:
domma, hankangma *tokkin*
sudahlah, kangkang saja
sebentar

hangkei [hakkɛy] *a* pemurah:
*halak na hangkei payah do
lang mambere* orang yang
pemurah sulit kalau tidak
memberi

hangus [həyus] *v* hangus: *rumah
ai hangus ipangan apui* rumah
itu hangus dimakan api

hanima [hanima] *pron* kalian:
*hubani hanima haganupan
dakdanakku* kalian semua
adalah anak-anakku

hanjal [hajjal] *kas v* mati: *domma
hanjal si Sormin* si Sormin
sudah mati

hanjat [hajjat] *a* banyak sekali:
hanjat do jolma na roh
manusia yang datang banyak
sekali

hanopan [hanɔpan] *a* rata, datar:
*tanoh hanopan jenges bani
parjumaan* tanah rata bagus
untuk perladangan

hansa [hassa] *adv* hanya; saja: *ia
do hansa mambotoh* dia saja
yang tahu

hansar [hassar] *v* menceret:
hansar ia nantuari ia menceret
kemarin

hansur [hassur] *v* hancur: *bois
hansur piring-piring nantuari
ondi* piring-piring habis hancur
semalam itu

hantang [hantəŋ] *n* kentang

hanting [hantiŋ] *v* jinjing: *ember
in hanting malah ase murah
mambobanni!* ember itu jinjing
saja agar mudah membawanya!;

ihanting *v* dijinjing;

manghanting *v* menjinjing;

panghanting *n* penjinjing;

tarhanting *v* terjinjing

hantui [hantuy] *v* bergantung
disebabkan buahnya lebat

hantul [hantul] *v* gendong: *anakni
kereh ai hantul lalab bani*

boltokni indungni anak kera itu
bergendong terus di perut
induknya

haor [haɔr] *a* bosan: *domma haor
ahu paima hanima* aku sudah
bosan menunggu kalian

hapak [hapak] *n* kapak: *holi hita
mamboli hapak ase manabah
hita* nanti kita membeli kapak
untuk menebang

hapal [hapal] *a* tebal: *isini kalapa
ai hapal, seng songon na legan*
kelapa itu isinya tebal tidak
seperti yang lain

hapang [hapəŋ] *n* rayap: *na idah
dear ope hayu in, tapi dopma
ipangan hapang hampit bagas*
tampaknya masih bagus kayu
itu, tetapi sudah dimakan rayap
sebelah dalam

¹**hapas** [hapas] *n* 1 kapas; 2 kapuk

²**hapas** [hapas] *n* bunga
kecombrang yang sudah
kembang

hape [hapɛ] *p* ternyata: *ho do
hape na roh ai nokkan, tene?*
ternyata kamu yang datang
tadi, ya

hapena *p* ternyata: *ho do
hapena hutagat tak ise?*
ternyata kamu, kupikir siapa?

hapeni [hapɛni] *p* rupanya: *ho do
hapeni na dihut ai* kau rupanya
yang ikut itu

hapesong [hapɛsɔŋ] *n* sejenis
pohon yang buahnya dapat
dimakan

hapias [hapiyas] *n* sejenis tum-
buhan yang tumbuh di atas
kayu

hapihapi [hapihapi] *n* potongan
ijuk yang tertinggal di pohon
enau

hapilinan [hapilinan] *n* gantinya:
*lang dapat lada, hapilinan
lassina* tidak dapat lada, ganti-
nya cabai

hapir [hapir] *adv* hampir; dekat:
hapirni Toba parsahapni
bicaranya hampir seperti
bahasa Toba;

hapiri *v* hampir;

manghapiri *v* menghampiri

hapit [hapit] *v* jepit;

hapithon *v* jepitkan;

manghapit *v* menjepit;

panghapit *n* penjepit;

tarhapit *v* terjepit: *mase lang tarhapit korsi do nakkan?*
kenapa tidak terjepit tadi?

hapkap [hapkap] *n* alat yang
dipakai untuk mengusir burung
di ladang, terbuat dari sepotong
bambu dibelah-belah, kemudian
ditarik-tarik dengan tali hingga
menimbulkan bunyi

hapolsit [hapolsit] *n* sejenis kayu

¹**hapor** [hapɔr] *a* telur

²**hapor** [hapɔr] *a* tidak dapat
menyebut huruf r

hapos [hapɔs] *Bdr a* cepat

haporas [hapɔras] *n* sejenis ikan
yang hidup di air tawar, seperti
di danau, sungai, dan kolam

happung [happuŋ] *a* ringan

hapung [happuŋ], **hapung-**
kapung *v* membakar di atas api
seperti ayam yang sudah
dibului untuk menghilangkan
bulu-bulu halus: *hapung kon*
lobei ase mosog ambuluni
bakar dulu supaya terbakar
bulunya

hapur [hapur] *n* kapur: *buat lobei hapur ai ase marpuran ahu!*
ambilkan dulu kapur itu biar
makan sirih aku!;

manghapur *v* mengapur;

manghapuri *v* mengapuri;

marhapur *v* berkapur;

hapur baru kapur baru;

haput [haput] *a* gesa: *halani parlahoni anak haput pakon orang tua* karena kelakuan
anak, orang tua ikut gesa

hapuyung [hapuyuŋ] *adv* ber-
duyun-duyun;

marhapuyung *v* berduyun-
duyun: *marhapuyung mando*
parroh ni sidea nokkan mereka
datang berduyun-duyun tadi

harad [harad] *n* pagar; batas:
bahenma haradni juma ai!
buatlah pagar ladang itu!

haragatanni [haragatanni] *a*
sibuk: *horja haragatanni*
pekerjaan yang sibuk

harah [harah] *n* kerah;

harahkon *v* kerahkan:
harahkon sidea ai ase
marhorja! kerahkan mereka itu
supaya bekerja

iharahkon dikerahkan;

mangharahkon mengerahkan

harahkah [harahkah] *n* sejenis
kayu

harajaan → **harajaan**

harajaon [harajaɔn] *n* kerajaan

haram [haram] *a* haram: *sada*
horja haram itadikkon satu
kerja haram ditinggalkan

harang [haranŋ] *n* kandang:
pabagasma hu harang ai
hambing in! masukkanlah ke
kandang kambing ini!;

marharang *v* berkandang;

saharang *num* sekandang

harangan [haranan] *n* hutan: *buat*
lobei hu harangan ai hayu!
ambilkan dulu kayu ke hutan
itu!;

marharangan *v* mencari atau
mengambil kayu, rotan, dan
sebagainya ke hutan

haranjang [haranjaŋ] *n* keranjang;

marharanjang *v* berkeranjang;

saharanjang *num* sekeranjang

harantui [harantui] *n* banyak
bergantungan: *harantui buahni*
nangka ai, halani bueini buah
nangka itu bergantung
karena banyaknya

haraskaras [haraskaras] *n*
perangkap ikan: *patar pasang*
haraskaras *i bah ai!* pasang
perangkap ikan di sungai itu!

harat [harat] *v* gigit;

harati, mangharati *v* meng-
unyah;

iharat digigit;

mangharat *v* menggigit:
mangharat gulei menggigit
daging;

mangharathon *v* menggigit-
kan;

mangharati *v* menggigit;

marsiharatan *v* gigit-meng-
gigit;

pangharat *n* penggigit;

pangharatan *n* sisa gigitan;

tarharat *v* tergigit;

harat-harat *v* mendenyut

harei [harɛy] *n* bubur: *boli lobei*
harei kasang ijo ai! beli dulu
bubur kacang hijau itu!

haretah [harɛtah] *n* peramah: *si*
Ali haretah pas songon si Badu
si Ali peramah pas seperti si
Badu

harhar [harhar] *a* lepas; urai:
nirahutmu domma harhar
nokkan yang kau ikat sudah
lepas tadi

harih [harih] *n* centong nasi yang
terbuat dari kayu dan ber-
tangkai pipih (untuk mengaduk
nasi dalam periuk)

harintagtag [harintagtag] *n* tetes-
tetes hujan yang turun dari
daun-daunan setelah hujan
berhenti

haroan [harɔwan] *v* gotong-
royong;

marharoan *v* bergotong-
royong;

parharoan *n* orang yang ber-
gotong-royong

haronduk [harɔnduk] *n* sumpit
kecil yang terbuat dari perut
bambu: *buat haronduk ai*

bahen iananni omei on! ambil
sumpit itu untuk tempat padi
ini!

harosuh [harɔsuh] *n* kesukaan:
seng do ai harosuhku bukan itu
kesukaanku

harotas [harɔtas] *n* kertas

harsang [harsaŋ] *a* tingkah laku
yang kurang sopan: *tongon do*
harsang *parlahouni*
kelakuannya memang kurang
sopan benar

harsat [harsat] *v* jatuh
tertelentang: *ia nantuari harsat*
i toruh ai dia jatuh tertelentang
semalam di bawah itu

harsi [harsi] *a* tidak ada nafsu
makan: *ahu domma tolu ari*
harsi aku sudah tiga hari tidak
bernafsu makan

haru [haru] *a* susah: *ahu sonari*
domma haru mamikirhon *in*
aku sekarang sudah susah
memikirkan itu

harumbung [harubbuŋ] *n* tempat
perkakas yang terbuat dari
bambu

harunduk [harudduk] *n* tampah;
penampi

harunrun [harunrun] *a* 1 banyak:
harunrun nami sihal tapi seng
do baen banyak kemauan,
tetapi tidak terpenuhi; 2 lebar
(buah)

hasa [hasa] *n* 1 kaca; 2 cermin;

marhasa *v* bercermin; berkaca:
domma ho marhasa ase misir?
sudah berkaca kau supaya
berangkat?

hasak [hasak] *n* bunyi hujan yang
turun ke bumi;

marhasak *v* berbunyi (seperti
deru air hujan): *podas hita,*
dopma natangar hasak ni
udan! cepat kita, sudah ter-
dengar deru hujan!

hasang [hasaŋ] *n* kacang: *patar hasang ganjang ai utip ganup!* kacang panjang itu kutip semua besok!;

marhasang *v* bertanam kacang;

parhasang *n* orang yang menanam kacang

hasar [hasaɾ] *a* kasar: *domma sambor, hasar ma parlahouni* sudah buruk, kasar pula kelakuannya

hasei [hasɛy] *n* sapu: *buat lobei hasei ase pansing alaman on!* ambil dulu sapu agar bersih halaman ini!

hasia [hasiya] *n* sejenis kayu

hasian [hasiyan] *n* kekasih; buah hati

hasiharan [hasiharan] *n* perkakas tenun: *guna hasiharan aima mambahen hiou* perkakas tenun itu digunakan untuk membuat kain

hasilian [hasilian] *p* pengganti; seperti: *hamma huanggap hasilian ni inangku* kaulah kuanggap seperti ibuku

hasiratan [hasiratan] *n* gusi

hasoman [hasɔman] *n* kawan; teman;

manghasomani *v* mengawani;

marhasoman *v* berkawan; ber-teman;

panghasomani *n* orang yang mengawani (menjadi pendamping atau pengiring) mem-
pelai pada waktu berlangsung-nya upacara perkawinan;

parhasomanan *n* perkawanan; pertemanan

hasonor [hasɔnɔɾ] *v* longsor: *hasonor tanoh* tanah longsor

hasosombopan [hasɔsɔmbɔpan] *v* tersedu-sedu; sesenggukan

hasowor [hasɔwɔɾ] *n* kencur: *tuktuk lobei hasowor bahen tambarni!* giling dulu kencur untuk obatnya!

hasta [hasta] *n* ukuran panjang sekitar 50 cm

hasumba [hasumba] *n* kain merah: *jomur lobei hiou hasumba ai!* jemur dulu kain merah itu!

hasundaran [hasundaran] *n* 1 mundur; 2 air surut

hasundutan [hasundutan] *n* barat: *mulai mardalan hu hasundutan baru torus hu hapoltakan* mulai berjalan dari barat lalu ke timur

hasunsahan [hasussahan] *n* kesusahan: *bani lang iahankon ho sonaha hasunsahanku sonari* karena tidak kau rasakan bagaimana kesusahanku sekarang

hasupat [hasupat] *n* nama kayu: *hayu hasupat marduri songon untei makmur* kayu hasupat berdiri seperti jeruk purut

hat [hat] *num* satu per satu: *sali hat marhorja ihorjahon ase ulang kerap pakorjaan* satu per satu kerja dikerjakan agar jangan campur pekerjaan

hata [hata] *n* kata; bicara;

hatahon *v* katakan;

ihatai *v* dikatai;

manghatai *v* mengatai;

manghatahon *v* mengatakan;

marhata *v* berkata; berbicara;

parhata *n* orang yang berbicara;

sahata *v* seia sekata; sepatat;

hatahata *a* dusta: *seng itu tongon ai, hatah ni dassa ai* tidak betul itu, dustanya saja

hatalingan [hatalijan] *n* aksara batak Simalungun yang bunyinya *ei*

hataran [hataran] *n* 1 arah matahari terbit 2 timur: *hanpit hataran aima jumahu* sebelah timur itulah ladangku

hatarpok [hatarpɔk] *n* alat menjaga burung di ladang yang

terbuat dari sebatang bambu dibelah dua, kemudian ditarik-tarik dengan tali sehingga menimbulkan bunyi karena beradu

hatarum [hatarum] *n* nama sejenis kayu keras: *hayu hatarum jenges tumang bani suhul pisou* kayu hatarum bagus betul untuk gagang pisau

hatengget [hatɛgɛt] *n* kaktus: *pas songon hatengget seng marbulung pas seperti kaktus tidak mempunyai daun*

hatiboran [hatiboran] *n* sejenis ulat

hatilandou [hatilandɔw] *n* sejenis kayu

hatimulmul [hatimulmul] *n* ikat pinggang (yang di jalin dari 8 atau 6 helai benang berwarna-warni)

hatinongnong [hatinɔŋnɔŋ] *n* 1 semacam semut 2 rayap: *marlubang-lubang lamari on ipangan hatinongnong* lemari ini berlubang-lubang dimakan rayap

hationg [hatiyɔŋ] *v* putar; **humationg** *v* berputar-putar: *humationg lanog marganup dongkei na masik ai lalat* berputar-putar mengerumuni bangkai itu

hatirongga [hatirɔŋga] *n* sejenis kain yang digunakan oleh perempuan Simalungun

hatoban [hatɔban] *n* pembantu; buruh;

marhatoban *v* menggunakan jasa pembantu;

parhatoban *n* orang yang mempunyai pembantu

hatos [hatɔs], **tarhatos** *v* pingsan: *lanjar tarhatos ia halani biarni* dia sampai pingsan karena takutnya

hatulungan [hatulujan] *n* perkakas tenun

hatundalan [hatuddalan] *n* perkakas tenun

hatuyut [hatuyut] *a* kusut (rambut tidak disisir): *hatuyut tumang jambulanni* rambutnya kusut sekali

haum [haum] *n* kaum

haut [haut] *n* sangkut; kait: *ulang pala mabiar, hautma!* jangan takut, kait saja!;

hauthon *v* sangkuntukan

hawan [hawan] *n* kawan: *ise do hawanmu nongkan ai hujon?* siapa kawanmu yang tadi kemari?

¹**hawar** [hawar] *a* gila: *dopma hawar ho in* kamu itu sudah gila

²**hawar** [hawar] *a* tawar

hawas [hawas] *v* berpindah-pindah: *dong do da bintang par hawas* ada bintang yang berpindah-pindah

hawat [hawat] *n* kawat: *buat lobei hawat!* ambil dulu kawat!

hayang [hayay] *n* anus; pantat

hayankayan [hayakkayan] *n* galah: *buatma lobei hayankayan ai ase laho hita mam-buat potei!* ambil dulu galah supaya berangkat kita mengambil petai!

hayap [hayap] *v* tercampak: *nantuari hayap au hun atas lereng* saya tercampak dari atas sepeda semalam

hayop [hayɔp] *p* mari: *Saragih, hayop lobei!* Saragih, mari dulu!

hayu [hayu] *n* kayu; batang: *pajongkon hayu in bani tano!* pancangkan kayu itu di tanah!; **mangayuh** *v* mengayuh;

hayuh [hayuh] *n* kayuh: *podas hayuh ase mardalan sampan on!* cepat kayuh agar jalan sampan ini!

hear [hɛyar] *v* kais;

manghear *v* mengais: *dayok manghear panganon i alaman* ayam mengais makanan di halaman

hebas [hɛbas] *v* bersiap-siap; bergegas; berkemas-kemas: *hebas ma ia, laho hu parpestaan* berkemas-kemas dia hendak ke pesta

hede [hɛdɛ] *a* bangga: *hede ia halani marbaju na bayu* dia bangga karena baju baru

hei [hɛi] *Ry p* he; hai: *hei, aha do*

heja [hɛja] *v* merusakkan diri sendiri; menghancurkan atau tidak menghargai diri sendiri: *heja do sonin pangulah* ulah seperti itu merusakkan diri sendiri

hela [hɛla] *n* menantu laki-laki;

makkela *v* mertua;

marhela *v* bermenantu laki-laki

¹**helpat** [hɛlpat] *n* papan

²**helpat** [hɛlpat] *a* pipih

helpu [hɛlpu] *a* enak; sedap: *haladi helpu daini keladi enak* rasanya

helpus [hɛlpus] *a* kempis: *helpus mando boltokku halani loheini* peruntuku sudah kempis karena laparnya

hemat [hɛmat] *a* hemat

hembang [hɛmbaŋ] *v* 1 lebar 2 kembang;

pahembangkon *v* mengembangkan: *pahembangkon hiou bahen apei* mengembangkan kain untuk tikar

hemong [hɛmɔŋ] *a* bulat: *hemong bahen songon guli!* bulat buat seperti guli!

heneng → **hemong**

hengkek [hɛkkɛŋ] *a* degil; keras kepala;

mahengkek *v* mendegil;

pahengkek *n* orang yang tidak mau mendengar orang lain;

pahengkekong *n* kedegilan

henong → **hemong**

hensang [hɛssaŋ] *a* sibuk; tidak pernah diam: *hensang ia hu jai hujon* dia sibuk ke sana ke mari

hentor [hɛntɔr] *v* iring;

marhentor *v* beriring;

marhentor sidea roh mereka datang beriring

heorheor [hɛɔrhɛɔr] *v* bergerak-gerak seperti binatang yang masuk ke dalam telinga: *heorheor do hansa hugekhon ibagas pinggolhu* bergerak-gerak saja kurasa dalam telingaku

hepar [hɛpar] *v* kembang: *hepar borgokni ulog laho mamagut* leher ular sendok kembang ketika mau mencatok

heper [hɛpɛr] *a* lancar berbicara; fasih: *heper do ia massahapkon hata naso tongon* dia lancar sekali membicarakan yang tidak benar

hepes [hɛpɛs] *a* cepat: *pardalanni hepes tumang jalannya* cepat sekali

heppot [hɛppɔt], **maheppot** *v* tergesa-gesa; terburu-buru: *pardalan ni maheppot tu, lobih songon na marlintun* jalannya tergesa-gesa sekali, seperti berlari

herbang [hɛrbaŋ] *v* bentang; hampar; kembang;

ihembangkon *v* dibentangkan: *biasani ihembangkon do lobei hiou in sibolioni* biasanya dibentangkan dulu kainnya baru dibeli;

mangherbangkon *v* memben-
tangkan;

paherbangon *n* yang diben-
tangkan (layar, permadani,
lampit, dan sebagainya);

tarherbangkon *v* dapat diben-
tangkan;

tarpaherbang *v* terbentang

hereh [hɛrɛh] *n* kera: *dong do hereh i juma nami* ada kera di ladang kami

herek [hɛrɛk] *a* ramah; *ia memang herek tumang do bani sitoras konsi* dia memang ramah betul kepada semua orang yang lebih tua dari dia

hertep bibir [hɛrtɛp bibir] *v* suka berkata bohong (dengan maksud menjelekkan orang)

hesek [hɛsɛk] *n* bujuk;

manghesek *v* membujuk: *sabar do ia manghesek rossi saud* dia sabar membujuk sampai berhasil

heserheser [hɛsɛrhɛsɛr] *n* alat: *ia mambuat heser laho marlajar manembak* dia membuat alat untuk belajar menembak

hetel [hɛtɛl], **hetelan** *a* suka bicara kotor): *jolma na hetel an* orang yang suka bicara kotor

hetep [hɛtɛp] *a* cepat: *titisni roh dokah in roh hetep mandarat* bocornya semakin lama semakin cepat keluar

heter [hɛtɛr] *a* latah

hetung [hɛtɔŋ] *n* sejenis burung: *manuk-manuk hetung jarang dapot halak* burung hetung jarang dapat orang

hiab [hiyab] *v* terbang: *tonggor lobei, hiou mai hiab ibahen alogo!* tengok dulu, kainmu itu terbang ditiup angin!

hiad [hiyad] *v* berdiri: *seng ia hiad honsi be halani bosurni* dia tidak sanggup lagi berdiri karena kekenyangan

hiah [hiyah] *cak n* olok kepada anjing agar menggonggong atau say berburu

hiahiak → **iyak**

hial [hiyal] *v* melayang: *seng tudas tinembak ai halani hial do timahni* tembakan itu tidak tepat karena timahnya melayang

hiang [hiyaŋ] *a* kering: *demban ai hiang* daun sirih itu kering

hiap [hiyaɸ] *v* terbang

hiat [hiyat] *v* kocok;

ihiat *v* dikocok;

manghiat *v* mengocok

hida, hida-hida [hida] *n* usus: *gijigkon malah hida-hidani in!* buang saja ususnya itu!

hidat [hidat] *a* rakus: *ia hidat bani sipanganon* dia rakus terhadap makanan

hidhid [hithit] *n* ulat yang ada dalam kepompong

hidingan [hidiŋan] *n* bumbung tempat tuak: *buat lobei hujon hidingan ai ase maragat au!* ambil dulu ke mari bumbung tempat tuak itu supaya menyadap nira saya!

hidop [hidɔp] *n* keja;

sahidop *num* sekejap: *pas sahidop mata tumang magou* pas sekejap mata saja hilang

hidorat [hidɔrat] *a* mulia: *gabe hidorat ho halani sonin* kamu jadi mulia karena itu

hidu [hidu] *n* ulat (biasa terdapat pada batang kelapa, enau, dan rumbia, dapat di jadikan lauk-pauk: *laho hita mangambe hidu baen antupni indahan!* ayo kita mengambil ulat aren untuk lauk makan!

hiduhidu [hiduhidu] *n* usus yang dijalin untuk dimasak

hidut [hidut] *v* terkejut: *ahu hidut mangidah parlahouni* aku terkejut melihat kelakuannya

hilang [hilaŋ] *n* tipu;

ihilang *v* ditipu: *ulang ham pot*

ihilang ambia jangan kau mau ditipu kawan;

manghilang *v* menipu

hilap [hilap] *n* kilat: *anggo laho*

marhata longgur hilap do

parlobei kalau mau berbunyi

gemuruh pasti didahului kilat;

mangkilap *v* berkilat

himong [himɔŋ] *a* heran; bingung:

ia himong manonggor rupani

dia heran melihat wajahnya;

marhimong *n* kebingungan

himpang [hippaŋ] *v* kumpul;

berkumpul;

mahimpangkon *v* mengumpul-

pulkan;

pahimpang *n* pengumpul;

parhimpang *n* perkumpulan;

tarhimpang *v* terkumpul

himut [himut] *v* suka mengambil:

si Jengkel himut duit agepe i ja

diponapkon si Jengkel suka

mengambil duit meskipun di

mana saja disimpan

hinalang [hinalaŋ] *n* nama

kampung: *huta hinalang*

jumpah i Bangun Purba,

Kabupaten Simalungun

kampung Hinalang terletak di

Bangun Purba, Kabupaten

Simalungun

hinan [hina:n] *n* dahulu: *on hinan*

do na hupindohi ini dahulu

yang kuminta;

hinando *n* dulunya

hinsah [hissah] *a* 1 cekatan; 2

lancar 3 rajin; 4 giat: *anggo ia*

hinsah tumang marhorja kalau

dia cepat sekali bekerja

hiong [hiyɔŋ] *n* tiung: *manuk-*

manuk hiong ai domma lamuk

burung tiung itu sudah jinak

hiou [hiyɔw] *n* kain; sarung: *inang*

mamboli hiou ibu membeli

kain;

manghioui *v* menyarungi;

manghiouhon *v* menyarung-

kan;

marhiou *v* berkain; bersarung;

parhiou *v* penjual kain

¹**hipas** [hipas] *a* sehat; waras;

pahipaskon *v* menjadikan

sehat

²**hipas** [hipas] *n* kipas;

marhipas *v* berkipas;

hipas-hipas *n* alat untuk

berkipas

hipaskipas [hipaskipas] *n* alat

pengipas: *buat hipaskipas ai!*

ambil alat pengipas itu!

hira [hira] *v* kira; duga;

mangkira *v* mengira;

pangkiraon *n* perkiraan;

perhitungan;

tarkira *v* terkira

hirah [hirah] *v* asah: *hirah lobei*

parang ai! asah dulu parang

itu!

hiran [hiran] *a* kecewa: *ahu hiran*

roh hu rumahmu saya kecewa

datang ke rumahmu

hirap [hirap] *v* kerumun;

marhirap *v* berkerumun

karena diberi makanan (tentang

binatang): *marhirap porkis*

bani gula in semut berkerumun

di gula itu

hirdop [hirdop] *v* kedip;

manghirdop *v* mengedip

hirei [hirɛy] *v* jemur;

manghirei *v* menjemur: *inang*

manghirei hiou bani kawat ibu

menjemur kain di kawat;

panghirei *n* penjemur;

parhireian *n* tempat

penjemuran

hiri [hiri] *a* hina: *naiombahni hiri*

halani parlahou ni anakni

orang tua hina karena kelakuan

anaknyanya;

manghiri *v* menghina;

tarhiri *v* terhina

hirik [hirik] *n* jangkrik

hirim [hirim] *v* kirim;

manghirim *v* mengirim: *ia manghirim siluah bani danak-danakni* ia mengirim oleh-oleh untuk anak-anaknya;

panghirim *n* pengirim;

tarhirim *v* terkirim

hirjat [hirjat] *a* kejut; kaget;

manghirjati *v* mengejut;

panghirjati *n* orang yang membuat kejutan;

tarhirjat *a* terkejut; terperanjat

hirlang [hirlay] *n* nama sejenis tikus kecil

hirpas [hirpas] *v* kuatkan hati; tekat: *hirpas malah uhumu, ulang ragu-ragu!* kuatkanlah hatimu, jangan ragu-ragu!

hirtah [hirtah] *n* belerang: *anggo hirtah taranggoh bauni* kalau belerang tercium baunya

hirtap [hirtap] keasyikan; kesoran

hisa [hisa] *n* perkakas menangkap ikan: *buatma lobei hisa ase laho hita!* ambil dulu perkakas menangkap ikan biar berangkat kita!

hisab [hisab] *v* kibaskan: *baju na baru itaptapi hisab lobei ase ulang marlukluk* baju yang baru dicuci kibaskan dahulu supaya jangan bergulung-gulung

hisah [hisah] *a* cepat: *anggo ia hisah tumang marlintun* dia cepat sekali kalau berlari

hisap [hisap] *a* rakus: *ia mangan hisap i bagasku nantuari* dia makan rakus sekali di rumahku semalam

hisar [hisar] *a* sigap: *hisar saotik anggo marhorja* kalau bekerja sigap sedikit

hisik [hisik] *n* sejenis rumput yang miangnya dapat menyebabkan gatal

hisir-hisir [hisirhisir] *n* semacam cakar yang terbuat dari kayu, digunakan untuk mengumpulkan sampah di ladang

hiskis [hiskis] *v* telah: *si Bandul hiskis marjudi nantuari* si Bandul telah berjudi semalam

hissan [hissan] *a* cepat; tangkas; segera

hita [hita] *pron* kita: *patar hita laho hu Parapat* kita pergi ke Parapat besok

hitang [hitay] *n* tempat tuak sebagai pengganti gelas

¹**hitei** [hitɛy] *n* bicara;

manghiteihon *v* membicarakan;

marhitei *v* berbicara

²**hitei** [hitɛy] *n* titi; jembatan: *hitei ni bah ai jangin* titi sungai itu mengerikan;

mangitei *v* meniti;

marhitei *v* melalui

hitil [hitil] *a* genit: *seng marosuh ahu mangidah halak na hitil* aku tak suka melihat orang yang genit

hitir [hitir] *a* gentar; takut: *anggo au otik pe lang hitir mangidah* ia kalau aku sedikit pun tak gentar melihat dia;

manghitir *v* semakin gemetar;

hitir-hitir *n* gemetar;

manghitir-hitirkon *v* menggetarkan;

marhitir-hitir *v* bergetar;

pahitir-hitir *n* penggetar

hiung [hiyʊŋ] *n* burung beo; burung tiung: *hiung nise do na maluah on?* beo siapa yang lepas ini?

hiur [hiyʊr] *v* digeser dan diserakkan dengan memakai alat: *hiur lobei bayani ase hupodar gadung on!* geser dan serakkan dulu baranya supaya kubakar ubi ini!

hius-hius [hiyushiyus] *v* menggaruk-garuk (seperti orang yang terpercik bunga api)

hiang [hiyaŋ] *Sp a* kering

ho [hɔ] *pron* kau; anda: *laho huja ho?* mau ke mana kau?

hoba, hoba-hoba [hɔba] *n* pembungkus: *hoba-hoba ai birong do rupani* pembungkus itu berwarna hitam

hobal [hɔbal] *a* kebal: *songon bos ni si Mas, hobal seng mampan itobak* seperti majikan si Mas, kebal tidak mempan ditikam

hobang [hɔbaŋ] *Sp n* lumbung padi

¹**hobas** [hɔ:bas] *a* rajin mengerjakan sesuatu

²**hobas** [hɔbas] *n* kerja;
ihobashon *v* dikerjakan;
marhobas *v* bekerja
parhobas *n* yang bekerja (juru masak dalam pesta);
tarhobason *v* dapat dikerjakan

hobon [hɔbɔn] *n* lumbung: *omei on masukkon hu bagas hobon ai!* tuangkan padi ini ke dalam lumbung itu!;

marhobon *v* mempunyai lumbung

pahobon *v* memasukkan ke lumbung

hobong [hɔbɔŋ] *n* air yang tergenang: *i bagas hobong ai bahat tumang do payak* di dalam air yang tergenang itu banyak sekali udang

hobot [hɔbɔt] *a* sempit: *lubang ai hobot tumang* lubang itu sempit sekali

hodal [hɔdal] *n* sakit kulit;
hodalon *v* menderita sakit kulit: *halak na hodalon horjani garut-garut* orang yang sakit kulit kerjanya menggaruk-garuk

hodar [hɔdar] *a* lapar: *si Jendi hodar do halani lang mangan nantuari* si Jendi lapar karena tak makan semalam

hodei [hɔdey] *n* kedai: *boli lobei rokok hu hodei ai!* beli dulu rokok ke kedai itu!

hodo [hɔdɔ] *v* tanggok

hodog [hɔdɔŋ] *a* panas: *au seng tahan bani rumah atap seng on, hodog huahap* aku tidak tahan di rumah atap seng ini, panas kurasa;

hodogan *v* kepanasan

hodong [hɔdɔŋ] *n* pelepah: *boban lobei hujon hodong galuh ai!* bawa dulu ke mari pelepah pisang itu!

hodop [hɔdɔp] *n* dedak: *hanami mamboan hodop hu juma* kami membawa dedak ke ladang

hodot [hɔdɔt] *v* potong (pelepah aren);

manghodot *v* memotong: *Budi manghodot hodongni bagod i harangan* Badu memotong pelepah aren di hutan

hoduh [hɔduh] *a* kental: *kopi ni si Aman hoduh songon susu* kopi si Aman kental seperti susu

hoih [hɔwih] *n* tiruan bunyi napas orang yang kelelahan

hois [hɔis] *v* lurut;

manghois *v* melurut; menjepit dan mengurut dengan jari: *inang manghois baion i alamanai* ibu melurut pandan di halaman

hojah [hɔjah] *v* jemur: *bah luan hojal nantuari* hulu sungai kering kemarin

hoji [hɔji] *a* gemar; suka: *hoji tumang ahu minum bah ni halambir* aku suka sekali minum air kelapa

hojor [hɔjɔr] *v* tergesa-gesa; tergepoh-gepoh

holag [hɔlag] *n* depa;

mangholag *v* 1 mendepa 2 mengukur: *ia mangholag dalam dia mengukur jalan*

holam [hɔlam] *n* alas: *bahen holam ase ulang maborit ulumu* buat alas agar jangan sakit kepalamu

holang [hɔlay] *a* jarang;

marpakholangi *a* jarang-jarang: *marpakholangi do parroh ni si Ali hujon si Ali* jarang-jarang datang ke sini

holang-holang [hɔlakkɔlay] *n* antara: *pasma holang-holang ni ai* paslah antaranya itu

holar, **holar-holar** [hɔlar] *n* mulut: *patugah malah holar-holar min* bicara saja mulutmu itu

holbab [hɔlbab] *a* lengkung: *songon holbab ni balanga* seperti lengkung kual

holbung [hɔlbun] *a* cekung: *songon holbung ni balanga mando huyummu pipimu* seperti cekung kual

hole *Sp* → **holey**

¹**holey** [hɔley] *n* sejenis kayu: *buatma hayu holey bani suhul ni piso min!* ambillah kayu holei untuk gagang pisaumu itu!

²**holey** [hɔley] *n* dayung; **marholey** *v* berdayung

holhol [hɔlhɔl] *v* paksa (usir); **iholholi** *v* dipaksa: *anggo seng iholholi i ja ra ia laho* kalau tidak dipaksa mana mau dia pergi; **mangholhol** *v* memaksa

holi [hɔli] *n* nanti; kelak

holi-holi [hɔlihɔli] *n* tulang; **marholi-holi** *v* bertulang; **parholi-holion** *n* pertulangan; **tarholi-holi** *v* tertulang

holit [hɔlit] *n* kikir; pelit;

parholit *n* orang yang kikir;

tarholit *a* agak kikir

holnoh [hɔlnɔh] *a* lembab

holom [hɔlɔm] *Str n* mendung

holong [hɔlɔŋ] *a* sayang; kasih sayang;

haholongan *n* kesayangan; kekasih;

mangholongi *v* menyayangi;

parholong *n* penyayang; pengasih

holsoh [hɔlsɔh] *n* keluh kesah;

holsohan *v* berkeluh kesah;

parholsoh *n* pengeluh

holte [hɔlte] *a* lelah dan lapar;

holte-holteon *a* kelelahan dan kelaparan kembali dari perjalanan jauh

holuran [hɔluran] *n* sepotong bambu berbentuk pipa yang ke dalamnya dimasukkan tali pengikat ternak agar ternak tersebut tidak bisa menggigiti tali pengikatnya

holur-holur → **holuran**

homa [hɔma] *adv* pula; juga: *sonaha halak sonai homa ia* bagaimana orang begitu juga dia

homani → **homa**

hombang [hɔmbaŋ] *v* kembang: *payung ai lang boi be hombang*; payung itu tidak bisa lagi kembang;

pahombangkon *v* mengembangkan

hombar [hɔbbar] *a* berdekatan: *ompung hombar pakon pahompuni* nenek berdekatan dengan cucunya;

ihombari *v* didekati;

marhombar *v* saling berdekatan;

pahombarhon *v* mendekatkan;

parhombaran *n* istilah yang dipakai dalam acara adat;

hombar-hombar *n* adat perkawinan

hombun [hɔmbun] *n* embun: *borgok tumang do hombun sogot-sogot dingin sekali embun pagi-pagi*

homin [hɔmin] *n* jin; hantu: *i gua ai dong do homin tapi seng jahat* di gua itu ada jin, tetapi tidak jahat

homitan [hɔmitan] *n* barang simpanan: *i ja homitan mondi?* di mana barang simpananmu yang dulu?

hona [hɔna] *v* kena; **manghonai** *n* mengenai; **tarhona** *v* terkena: *ia martinggil, sompat do tarhona pisou boltokni* dia berkelahi, sempat juga terkena pisau perutnya

honas [hɔnas] *n* nenas: *ia mamboli honas natuari i tiga* dia membeli nenas semalam di pasar

honda [hɔnda] *n* biru: *bajuni honda rupani* bajunya berwarna biru

hondar [hɔndar] *Ry n* pagar

hondali [hɔndali] *n* sejenis umbi yang mempunyai pokok seperti bengkuang tetapi berduri, biasa tumbuh di hutan: *boban hu jon hondali ai!* bawa ke mari umbi itu!

hondi [hɔndi] *n* labu: *holi mamboan hondi borasmi deba!* nanti kau bawa labu juga berasnya!

hondor [hɔndɔr] *n* pagar: *juma ni si Ali hondor ni gogoh* ladang si Ali pagarnya kuat;
manghondori *v* memagari;
manghondorkon *v* memagarkan;
marhondor *v* berpagar;
panghondoran *n* pemagaran;
tarhondor *v* kena pagar

hondot [hɔddɔt] *n* semacam jurang: *bagas tumang hondot*

ni juman ai jurang ladangnya itu dalam sekali

hondur [hɔddur] *a* kendur: *gogoh dokdok tali ai ase ulang hondur!* tarik tali itu kuat-kuat agar jangan kendur!

hongkong [hɔkkɔŋ] *n* kereta angkung (yang ditarik oleh manusia): *holi naik hongkong ho* kamu naik angkung nanti

honjor [hɔjjɔr] *a* kendur: *tali nipasangmu nokkan honjortu* tali yang kau pasang tadi kendur sekali

honol [hɔnɔl] *a* majal: *parang ai honol tumang* parang itu majal sekali

honong [hɔnɔŋ] *v* selam; **manghonongi** *v* menyelami: *manghonongi unong* menyelami lubang;
marhonong *v* menyelam

honrap [hɔnrap] *n* konsep; **manghonrap** *v* mengonsep: *ia manghonrap surat* ia mengonsep surat;
panhonrap *n* pengonsep

honsa [hɔssa] *pron* begitu

¹**honsi** [hɔssi] *a* baru: *ahu das honsi hun juma* aku baru sampai dari ladang

²**honsi** [hɔssi] *a* setelah; sesudah

honti [hɔnti] *n* henti; **marhonti** *v* berhenti: *roh honsi nokkan polisi ai marhonti torus sidea marjudi* begitu polisi itu datang tadi, mereka terus berhenti berjudi;
parhontian *n* pemberhentian

hontus [hɔntus] *v* berjalan ke sana ke mari: *hontus dassa horjani* kerjanya ke sana ke mari saja

hopam [hɔpam] *a* kotor (diucapkan kepada orang yang mukanya kotor): *Mila, hopan ni bohi mindo* Mila, kotor benar mukamu itu

hopi [hɔpi] *n* kaleng: *buat lobei*
hopi ai! ambil dulu kaleng itu!

hoping, marhoping [hɔpiŋ] *v*
berminyak: *halani goreng ai*
marhoping pakon peles on
karena goreng itu, piring ini
berminyak

hopit [hɔpit] *a* sempit: *hopit do*
dalan laho jai ai jalan yang
mau ke situ sempit

¹**hopkop** [hɔpkɔp] *v* bela;
mamhopkop *v* membela:
anggo seng halani ia
mamhopkop, hanami domma
saud lehleh kalau tidak karena
dia membela, sudah jadi kami
lempar

²**hopkop** [hɔpkɔp] *v* peluk; dekap;
manghopkop *v* memeluk;
manghopkopi *v* memeluk;
marhopkop *v* berpeluk;
berdekap;
marhopkopkon *v* berpelukan

¹**hopol** [hɔpɔl] *n* bungkus;
manghopoli *v* membungkus:
manghopoli indahan inang ibu
membungkus nasi

²**hopol** [hɔpɔl] *n* kepal;
ihopol *v* dikepal;
manghopol *v* mengepal;
sanghopol *n* sekepal

hopos [hɔpɔs] *a* ketat: *hopos*
bahen panrahut hambing ai!
ketat buat pengikat kambing
itu!

hopuk [hɔpuk] *n* wadah (terbuat
dari kulit kayu): *masukkon*
boras in hu bagus hopuk ai!
masukkan beras ini ke dalam
wadah itu!

hopur [hɔpur] *n* kata yang tidak
berbobot: *seng do hopur*
hatami kata-katamu itu tidak
berbobot

hor [hɔr] *n* panjang (umur): *hor*
hosah panjang umur

horah [hɔrah] *Ry Hg a* kering:
domma horah bah ai sungai itu
sudah kering;

hahorahan *n* kekeringan;

horahan *a* haus; dahaga;

ipahorah *v* dikeringkan;

mahorah *v* mengering;

pahorah *v* keringkan;

pahorahon *v* mengeringkan;

panghorah *n* pengering;

panghoraon *n* pengeringan;

tarhorah *a* agak kering;

horah-horahan *v* sedang
kehausan (ingin banyak
minum)

horah-horah [hɔrahhorah] *n*
kawat atau rotan yang
dibentangkan di atas sungai
dari seberang ke seberang
untuk pegangan atau alat
menyeberangkan rakit agar
tidak hanyut dibawa sungai:
bahen hotang horah-horah
ta laho mandidari bah on
bikin rotan pegangan kita
untuk menyeberangi sungai
ini;

horak [hɔrak] *n* tenaga: *seng dong*
horak manganghat halani
domma tua ia karena sudah tua,
dia tidak ada tenaga untuk
mengangkat

horang [hɔraŋ] *n* kerang: *holi*
mamboli horang ho hu poken
kamu membeli kerang ke
pekan nanti

horap [hɔrap] *p* dengan: *horap ise*
do ho nongkan ai? dengan
siapa kamu tadi?

horas [hɔras] *n* selamat; ucapan
selamat dan berbahagia yang
biasa dipakai oleh orang Batak
saat bertemu dengan orang lain;
manghorasi *v* memberi ucapan
selamat;

parhorasan *n* ucapan selamat

horat [hɔrat] *v* kerat;

manghorat *v* mengerat;

manghorati *v* mengerati: *ia manghorati lawah laho panganon* dia mengerati sayur yang mau dimakan

horbangan [hɔrbʌŋ] *n* gerbang: *holi ho manjaga i horbangan ai* kamu menjaga di gerbang itu nanti

horbou [hɔrbɔ] *n* kerbau: *horbou ni lima domma torasan* kerbaunya lima yang sudah tua; *songon horbou ni halung, pb* seperti kerbau bertanduk dua, orang yang tidak punya pendirian;

marhorbou *v* berternak kerbau;

parhorbou *n* peternak kerbau;

horbou ajar-ajar anak kerbau tanggung

hori [hɔri] *n* cangkul kecil

horin [hɔrin] *n* giliran: *si Eka horin do mardahan bodari on* giliran si Eka memasak malam ini

horing [hɔriŋ] *a* kering: *kolamni domma dokah horing halani seng iisi bah* kolamnya sudah lama kering karena tak diisi air

horis [hɔris] *n* keris: *ia dapotan horis i kuburan ni ompung in* dia mendapat keris di kuburan neneknya

¹**horja** [hɔrja] *n* kerja;

horjaon *n* pekerjaan;

horjahon *v* kerjakan;

ihorjahon *v* dikerjakan;

manghorjahon *v* mengerjakan;

marhorja *v* bekerja: *holi ho marhorja i juma ai* nanti kamu bekerja di ladang itu;

parhorja *v* pekerja

²**horja** [hɔrja] *n* pesta

horjal [hɔrjal] *a* kering sekali: *sabahmi horjal halani dokah malang roh udan sawahnya* kering sekali karena sudah lama tak datang hujan

horlaito → **horleito**

horleito [hɔlɛyto] *n* nyanyian orang yang mengasuh bayi

horlom [hɔlɔm] *a* mendung: *horlom langit sadari on* langit mendung satu hari ini

hormat [hɔrmat] *a* hormat: *agape sonai, hormat do ia bani na matorasni* biarpun begitu, dia hormat juga kepada orang tuanya

horok [hɔrɔk] *n* tenaga

¹**horot** [hɔrɔt] *v* iris: *horot hawei in ase gorgori bahen indahanni babui!* iris keladi itu supaya digodok untuk nasi babi!

²**horot** [hɔrɔt] *v* kerat;

ihorot *v* dikerat;

manghorot *v* mengerat;

sanghorot *v* sekerat

horsang [hɔrsʌŋ] *a* kasar: *horsang tumang horotanni timbahou ai* irisan tembakau itu kasar sekali

horsik [hɔrsik] *n* pasir: *tolu bantei horsik* pasir tiga bakul;

marhorsik *v* berpasir

hortang [hɔrtʌŋ] *a* kurus kering: *hortang ni angkulamin* badanmu kurus kering

hortas [hɔrtʌs] *n* kertas: *bahat tumang hortas i rumahni* banyak sekali kertas di rumahnya

hortou [hɔrtɔw] *adv* tidak dapat: *anggo dokah ho hortou mada* kalau lama kamu tidak dapat bagian

horu [hɔru] *n* dukacita; bersedih hati;

marhoru *v* berduka cita: *hanami dohot do marhoru bani parmateri ni narombahmi* kami turut berdukacita atas meninggalnya orang tuamu

horuh [hɔruh] *a* ramai: *aturan horuh ma pesta ai, hape lang* pesta itu semestinya ramai, tetapi ternyata tidak

horui [hɔruɪ] *n* tali penjahit tangan diambil dari kulit batang sejenis pohon

horung [hɔruŋ] *v* berlilit: *borgok ni dayok ai horung ben tali leher ayam itu berlilit tali*

horungkorung [hɔrukɔruŋ] *n* semacam pakaian anak-anak terletak pada leher: *jenges tumang horungkorung dakdanak ai cantik benar horungkorung anak-anak itu*

horus [hɔrus] *v* habis: *hanupan indahan horus sahalakni ipangan semua nasi habis dimakan sendiri;*

horushon *v* habiskan;

manghorushon *v* menghabiskan

horut [hɔrut] *v* gigit;

ihorut *v* digigit: *ia nantuari ihorut kiok i jumani* dia digigit ular semalam di ladangnya;

manghorut *v* menggigit

hosa → **hosah**

hosah [hɔsah] *n* napas;

hosah-hosah *v* masih dapat bernapas; terengah-engah: *hosah-hosah do ia alani na loja* dia terengah-engah karena terlalu capek;

marhosah *v* bernapas

hosaya [hɔsaya] *n* bawang: *mahal tumang hosaya anggo mamboli hita i kodei mahal sekali bawang kalau kita beli di kedai*

hose [hɔsɛ] *a* resah; gelisah;

humose *a* resah gelisah; cemas

hosei [hɔsɛy] *a* sibuk: *hosei ia manghorjahon pakorjahon rumah ni* dia sibuk mengerjakan pekerjaan rumahnya;

ihoseihon *v* dikerjakan;

manghoseihon *v* mengerjakan;

marhosei *v* berkerja;

tarhosei *v* dapat dikerjakan

hosing [hɔsiŋ] *v* putar;

marhosing *v* berputar: *bah ai marhosing do anggo marbanggal air itu berputar jika banjir*

hosong [hɔsoŋ] *n* asma; bengek: *halak naborit hosong seng tahan marlintun orang sakit bengek tidak tahan berlari*

hota → **houta**

hotab [hɔtab] *a* rimbun: *buah ai hotab tumang bulungni beringin itu rimbun betul daunnya*

hotah [hɔtah] *a* sering: *ulang hotah ho mangan i rumahni!* jangan sering kau makan di rumahnya!

hotam [hɔtam] *n* ketam; alat serut untuk melicinkan kayu: *holi hotam papan na sada ai!* ketam papan yang satu itu nanti!;

manghotam *v* mengetam;

panghotam *n* pengetam;

panghotaman *n* pengetaman;

tarhotam *v* terketam

hotang [hɔtaŋ] *n* rotan: *lape onnga ia jumpah hotang marduri ia belum pernah jumpa rotan berduri;*

marhotang *v* merotan;

parhotang *n* orang yang pekerjaannya mencari rotan

hotek [hɔtɛk] *n* kotek;

marhotek *v* berkotek: *marhotek do indung dayok ai induk ayam itu berkotek*

hoting [hɔtiŋ] *n* sejenis kayu: *hayu hoting dear tumang bani parhayu ni rumah kayu hoting bagus betul untuk kayu rumah*

hotkot [hɔkkɔt] *a* kental: *si Ani mambahen susu hotkot tumang si Ani membikin susu kental sekali*

hotor [hɔtɔr] *n* alat untuk mengusir gelatik: *ia mambuat hotor i jumani* dia membuat alat untuk mengusir burung gelatik di ladangnya

hou [hɔu], **hou-hou** *n* lingkungan
houta [hɔwta] *n* bendungan;
 timbunan tanah yang ditinggi-
 kan untuk membendung air: *ia*
mambuat houta i bah sipingga
 dia membuat bendungan di
 sungai sipingga
howot [hɔwɔt] *n* kayu yang berapi:
boan howot in ase idah hanima
 dalam bawa kayu yang berapi
 itu agar kalian menampak jalan
hoyah [hɔyah] *v* jemur: *holi hoyah*
omei in i atas api padi itu
 jemur di atas api nanti
hoyam [hɔyam] *v* uap;
marhoyam *v* menguap: *halak*
na hurang modom marhoyam
mon torus orang yang kurang
 tidur menguap terus
hoyok [hɔyɔk] *v* sembelih;
ihoyok *v* disembelih;
manghoyok *v* menyembelih: *ia*
manghoyok dayok dia
 menyembelih ayam
hoyu [hɔyu] *a* layu: *domma hoyu*
hotang na poso ai rotan yang
 muda itu sudah layu
hu [hu] *p* ke: *laho ia hu tiga* ia
 pergi ke pasar
huih → **hoih**
huja [huja] *pron* ke mana: *ho laho*
huja patar? engkau pergi ke
 mana besok?
hujadui [hujaduwi] *p* ke sana
hujai [hujai] *pron* ke sana:
mangaha halak ai hujai?
 mengapa orang itu ke sana?;
hujan [hujan] *pron* ke sana: *ahu*
hujan lobei mangalob mangga
 aku ke sana dahulu mengambil
 mangga
hujin [hujin] *pron* ke situ: *ia*
nokkan laho hujin mardalani ia
 tadi pergi ke situ berjalan-jalan
hujon [hujon] *pron* ke sini;
 kemari: *ia roh hujon mardalani*
 dia datang berjalan-jalan kemari
¹**hua** [huwa] *pron* bagaimana

²**hua** [huwa] *n* kesanggupan se-
 seorang mengerjakan sesuatu
tarkahua *v* sanggup
hual [huwal] *n* omong kosong;
 bual
huan [huwan] *n* kawan; teman:
dokahma lang hu idah huanhu
 kawanku sudah lama tidak
 kulihat;
manghuani *v* mengawani; me-
 nemani;
marhuan *v* berkawan; ber-
 teman
huangkuang [huwakkuway] *n*
 paha: *jenges huangkuangni*
 pahanya bagus
huar [huwar] *v* gali;
manghuar *v* menggali:
bagunung manghuar lubang ai
 tikus menggali lubang itu;
panghuar *n* penggali
huat [huwat] *a* kuat: *huat do hape*
ia mangangkat batu ai ia kuat
 betul mengangkat batu itu
hubak [hubak] *v* kupas;
manghubak *v* mengupas:
gopul ai manghubak halambir
 beruang itu mengupas kelapa;
tarhubak *v* terkupas
hubal [hubal] *v* mengambil umbut
 pohon aren: *hubal lobei bona*
bagod ai! ambil umbut pohon
 aren itu!
hubang [hubaŋ] *n* lumpur: *bagas*
dassa hubang ni sabah ai
 lumpur sawah itu dalam betul
hubani [hubani] *p* kepada:
berehonma buku in hubani!
 berikan buku ini kepadanya!
hubei [hubɛy] *n* umbut: *hubei ni*
halambir dibahen loppah
 umbut kelapa di jadikan sayur
hubit [hubit] *v* **1** cubit; **2** kubak;
ihubit *v* **1** dicubit; **2** dikubak:
ulang ihubit ihan nigoreng in!
 jangan dikubak ikan yang di-
 goreng itu!

manghubit *v* mencubit; meng-
kubak

hubu [hubu] *n* benteng; kubu:
hurakma lobei tanoh ai bani
hubuta ala tolu halak! gali
dahulu tanah itu untuk benteng
kita kira-kira tiga orang!

hubur [hubur] *n* kubur: *holi hubur*
baliang na matei on! kubur
anjing yang mati ini nanti!;

huburhon *v* kuburkan;

manguburhon *v* menguburkan

huda [huda] *n* kuda: *bani huta*
ianan hatubuhanni bahat
tumang huda di kampung
kelahirannya banyak sekali
kuda;

huda-huda *n* 1 kuda-kudaan; 2
kuda-kuda (nama satu tari-
tarian di Simalungun, yang
penarinya menggunakan
topeng)

marhuda *v* berkuda;

parhudaon *n* perkudaan

hudali [hudali] *n* sejenis pacul
untuk mengorek tanah

hudei [hudey] *n* keranjang rotan
yang bentuknya bulat dan pakai
tutup

hudon [hudon] *n* periuk: *paborsih*
lobei hudon ai baru mardahan!
besihkan dulu periuk itu baru
memasak nasi!;

hudon tanoh *n* periuk tanah

hujub [hujub] *a* semakin ke ujung
semakin runcing dan layu

hukum [hukum] *n* hukum: *hukum*
na mangatur pakon na manata
pargoluhan hukum yang
mengatur serta menata
kehidupan;

manghukum *v* menghukum

hulabu [hulabu] *n* kelabu: warna
hulabu suman bani baju warna
kelabu cocok untuk baju

hulah [hulah] *n* perilaku: *hulah in*
dase samborin perilakunya
buruk sekali

hulambu [hulabbu] *n* kelambu:
pasang hulambu ase sonang
modom pasang kelambu agar
enak tidur

hulampah [hulappah] *n* pelepah:
gijikkon lobei hulampah ni
halambir ai! buangkan dulu
pelepah kelapa itu!

hulanan [hulanan] *n* rombongan;
marhulanan *v* berombongan:
bodat marhulanan i juman
monyet berombongan di
ladangnya

hulangkulang [hulakkulaj] *n* tali
yang dipasang di leher kambing
sebagai tempat pengikat tali:
holi bahenma hulangkulang
hambing ai bikinlah tali leher
pada kambing itu nanti

hulasak [hulasak] *a* hingar-bingar;
bising; ribut

hulasar [hulasar] *n* sejenis kayu
(yang dipergunakan kulitnya):
hayu hulasar ibuat bani resepi
bagod kayu hulasar dibuat
untuk resep tuak

hulba [hulba] *n* nasi lembek: *buat*
indahan na hulba ai! ambil nasi
lembek itu!

hulepor [hulepor] *v* menggelepar:
ihan ai hulepor i bagas
balanga ikan itu menggelepar
di dalam belanga

huleteng [huletɛŋ] *a* tergesa-gesa:
ia huleteng laho manjumpahi
tunanganni halani porluni dia
tergesa-gesa menemui tuna-
ngannya karena penting sekali

huleter → **heter**

huletor [huletor] *a* latah

hulhul [hulhul] *n* gulung;

ihulhul *v* digulung;

manghulhul *v* menggulung;

marhulhul *v* bergulung;

tarhulhul *v* tergulung: *tali ai*
hulhul bani hayu ai tali itu
gulung pada kayu itu

hulihap [hulihap] *n* nama sejenis binatang

hulimut [hulimut] *v* campur baur: *dayok ai hulimut dop ipaluah humbani harangni* ayam itu campur baur sesudah dilepas dari kandangnya

huling-huling [hulikkulij] *n* kulit

huliput [huliput] *v* tergesa-gesa; tergopoh-gopoh: *huliput sidea bahen na lau laho ai* mereka tergesa-gesa karena mau pergi

hulit [hulit] *n* kulit: *hulit ni galuh* kulit pisang;
manghuliti *v* menguliti;
tarhuliti *v* terkuliti

hulitik [hulitik] *n* riuh;
humalitik *n* riuh rendah

hulojor → **hojor**

hulosor [hulosor] *v* semua bergerak (seperti lebah di sarangnya)

humala [humala] *a* lebat;
marhumala *v* tumbuh lebat, subur, dan merata: *ma humala mando rih ondi i jumanta* lalang sudah tumbuh lebat di ladang kita

humalaput [humalaput] *a* sibuk: *humalaput ia laho misir* dia sibuk mau pergi

humange [humanɣɛ] *n* kemangi

humani [humani] *adv* juga

humar [humar] *n* tempat sayur untuk dibawa ke ladang, terbuat dari sepotong bambu (di atasnya memakai tutup dari ruasnya yang dipotong)

humbani [hubbani] *p* daripada

humei [humɛy] *n* lubang tiang di sudut agar kelihatan bagus

humit [humit] *a* suka mengambil barang orang

hun [hun] *p* dari: *hun ja ham?* dari mana kau?

huna [huna] *a* gatal: *nahei ni huna hona hubang* kakinya gatal kena lumpur

hunal [hunal] *n* sejenis tumbuhan: *hayu hunal igunahon bani parhayuni* rumah kayu hunal dipergunakan untuk perkakas rumah

hunang [hunay] *n* kucing: *bahat tumang hunang i rumah* kucing banyak sekali di rumah

humbani [hubbani] *p* daripada

hundul [huddul] *v* duduk;
hundulan *n* tempat duduk;
manghunduli *v* menduduki;
marhundulan *v* berdudukan;
pahundulhon *v* mendudukkan;
parhundul *n* cara duduk;
sahundulan *n* setempat duduk

hung [huy] *n* kata-kata awal atau pembuka kalimat mantera-mantera di Simalungun

hungkam [hukkam] *n* bagian dalam batang pisang dan dapat dibuat menjadi sayur

hungkung [hukkuy] *n* penutup mulut anjing agar tidak dapat menggigit

huning [hunij] *n* 1 kuning; 2 kunyit

hunsu [hussa] *n* takar: *i ja hunsu ni boras ai?* di mana takar beras itu?

hunsal, tarhunsal [hunsal] *v* terkilir usus (perut): *si Ali tarhunsal boltokni nantuari* si Ali terkilir perutnya semalam

hunsang [hussay] *n* kantong; saku;
marhunsang *v* berkantong

huntam [huntam] *v* ikat mulutnya: *anggo dopma itakkap, huntam ase ulang makkarat!* kalau sudah ditangkap, ikat mulutnya agar jangan menggigit!

hupa [hupa] *n* sejenis bambu (licin dan tidak banyak miangnya) yang digunakan untuk tempat menulis pada zaman dahulu di daerah batak

hupang [hupaŋ] *n* kupang; mata uang zaman dulu;

sahupang *num* sekupang

hupas [hupas] *v* halus; perhalus

hupi, hupi-hupi [hupi] *n* sejenis tumbuhan berduri: *hayu hupi-hupi marduri marot-marot* kayu hupi-hupi berduri tajam-tajam

hurabu [hurabu] *Ry n* kerabu; subang;

marhurabu *v* berkerabu

hurak [hurak] *v* gali; korek;

ihurak *v* digali; dikorek;

manghurak *v* menggali; mengorek;

panghurak *n* penggali; pengorek

hura mah [hura mah] *n* sejenis lebah badannya belang kuning

hurang [huraŋ] *adv* kurang: *sadiha nari hurang ni?* berapa lagi kurangnya?;

hurangan *n* kekurangan;

marhurang *v* berkurang

hurap [hura p] *n* kurap: *naborit hurap tambarni kalpanak* penyakit kurap obatnya kalpanak

hurapak [hura pak] *n* derak; tiruan bunyi dahan patah;

marhurapak *v* berderak

¹**hurasak** [hura sak] *a* hingar-bingar; ribut

²**hurasak** [hura sak] *n* 1 gemerisik; 2 desir; 3 tiruan tiupan bunyi angin;

marhurasak *v* berdesir

hurawang [hura way] *n* macam-macam anyaman;

marhurawang *v* bermacam-macam anyaman: *marhurawang halak na rajin* bermacam-macam anyaman orang yang rajin

hurdo, hurdo-hurdo [hurdo] *v* mengayunkan anak sambil

bernyanyi: *i hurdo-hurdo ase podas ia tarpodom* diayunkan sambil bernyanyi agar dia cepat tidur

hurei [hurey] *v* julur;

manghurei *v* menjulur;

manghureihon *v* menjulurkan; *manghureihon dilah do tanggiling laho mangan* tenggiling menjulurkan lidah ketika mau makan

hurha [hurha] *n* suara untuk memanggil ayam: *hurha lobei dayok ai jadi bere mangan!* panggil dahulu ayam itu, kemudian beri makan!

huria [huriya] *n* kelakar; seloroh; senda gurau;

marhuria *v* berkelakar; ber-senda gurau;

parhuria *n* orang yang suka berkelakar atau bergurau

huridap [hurida p] *n* sejenis ulat: *ulang songon huridap, mardalan pe lang dapot orok* jangan seperti ulat, berjalan pun tidak bertenaga

huridi [huridi] *n* bintik-bintik (warna ayam): *biasani dayok boru-boru huridi do bahatan rupani* ayam betina biasanya kebanyakan berwarna bintik-bintik

hurisik → **hisik**

huritap [hurita p] *v* berjatuhan: *huritap bah i toruhni hayu halani baru roh udan* air berjatuhan di bawah pohon karena hujan baru turun

hurleh [hurle h] *a* layu: *hurleh bulung ni jagul ai* daun jagung itu layu

hurotop [hurɔtop] *n* gemeretuk: *hurotop babahni mangan jagul sinaok* mulutnya gemeretuk memakan jagung yang digoreng

hurpang [huppəŋ] *a* gatal tangan; geratil: hurpang tumang tangan ni ambia ai tangan kawan itu geratil sekali

hursak [hursak] *v* kursuk;

ihursak *v* dikursuk: jagul ai ihursak laho mambere dayokni mangan jagung itu dikursuk jika memberi ayamnya makan
manghursak *v* mengursuk

hursap [hursap] *v* **1** kunyah; **2** decak;

manghursap *v* **1** mengunyah: si Lintok manghursap gulei ihan si Lintok mengunyah gulai ikan; **2** mendecak

hurtek [hurtək] *v* letak;

manghurtekkon *v* meletakkan: ise manghurtekkon sipatu ijin? siapa meletakkan sepatu di situ?

hurtuk [hurtuk] *v* tiruan ayam betina yang baru menetaskan anak;

manghurtuk *v* ayam betina yang baru menetaskan anak

huruk [huruk] *v* gali;

ihuruk *v* digali;

manghuruk *v* menggali: ia manghuruk omas ibagas tanoh dia menggali emas di dalam tanah;

tarhuruk *v* tergali

¹**hurung** [hurun] *n* tanggal 29; bilangan yang menyatakan hari ke dua puluh sembilan dalam satu bulan

²**hurung** [hurun] *v* kurung: dayok ai hurung do sadari ayam itu kurung satu hari;

hurungan *n* kurungan;

manghurung *v* mengurung;

marhuyung *v* berkurung

hurungantondei [hurun̄antɔdɔdey] *n* nama sejenis kayu

hurus [hurus] *a* kurus: angkulani hurus tumang badannya kurus sekali

husapi [husapi] *n* kecapi: sonari on bahat do ipargunahon husapi laho mandodinghon doding sekarang banyak dipergunakan kecapi untuk menyanyikan sebuah lagu

husil, husil-husil [husil] *a* kepedasan: halani bahat ni lassina ni loppah, husil-husil do lalap ia siap mangankan karena cabai sayur banyak, dia kepedasan sesudah makan

husip [husip] *v* bisik;

ihusipkon *v* dibisikkan: aha do na ihusipkon nasiam ai? apa yang dibisikkan mereka itu?;

manghusipkon *v* membisikkan;

marhusip *v* berbisik

husom [husɔm] *a* kusam: bajuni husom agepe baru iboli bajunya kusam meskipun baru dibeli

¹**husor** [husɔr] *n* gerak;

hulosor *v* bergerak;

manghusorkon *v* menggerakkan

²**husor** [husɔr] *v* putar; pusing;

marhusor *v* berputar; berputing

pahusorhon *v* memutarakan;

tarpahusor *v* terputar;

husuk [husuk] *v* gosok; asah;

manghusuk *v* menggosok: amang manghusuk pisou bani asahan in ase marot ayah menggosok pisau pada asahan itu agar tajam;

manghusukkon *v* menggosokkan;

huta [huta] *n* kampung; dusun: daoh tumang huta ai kampung itu jauh sekali;

marhuta *v* berkampung;

parhuta *n* orang kampung;

parhutaan *n* perkampungan;

parhuta-huta *n* orang desa yang sangat terpencil

hutik [hutik] *a* sedikit: *ia mangindo hutik duit bani inangni* dia meminta sedikit uang kepada ibunya

hutiltal [hutiltal] *a* lasak;

humatiltal *v* bergerak ke sana kemari

huting [hutiŋ] *n* kucing: *ulang ibogbog huting in!* jangan dipukul kucing itu!

hutinta [hutinta] *n* teka-teki: *seng tarbals hutinta tunanganni ai* teka-teki kekasihnya itu tidak terjawab

hutip [hutip] *v* kutip: *holi hutip lassina na i juma ai!* kutip cabai yang di ladang itu nanti!

hutipi *v* kutipi;

manghutip *v* mengutip

hutu [hutu] *n* kutu: *si eda hutu ni bahat* si kakak banyak kutunya;

hutuon *v* berkutu;

marhutu *v* mengutui;

marsihutu-hutuan *v* berkutu-kutuan

hutuk [hutuk] *a* kecil hati;

marhutuk *v* berkecil hati: *ulang pala marhutuk ham mangidah parlahouni ai* kamu tidak usah berkecil hati melihat kelakuannya itu

hutor [hutor] *a* gemetar: *ulang pala hutor nasiam* kalian tidak usah gemetar

huyah [huyah] *v* sembuh: *domma huyah naborit mai?* sudah sembuh penyakitmu itu?;

huyahon *v* sembuhkan;

manghuyahon *v* menyembuhkan

huyum [huyum] *n* pipi

huyup [huyup] *a* basah kuyup

I

i [i] *n* huruf ketujuh belas dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

i [i] *prefiks pembentuk verba* di;

i [i] *pron* di; kata depan untuk menandai tempat *madabuh ia i saba* dia jatuh di sawah

ia [iya] *pron* dia: *ia do misir* dia yang pergi

iah [iyak] *p* iya;
mangiakkon *v* mengiyakan

iak [iyak] *n* ungkapan terkejut

ian [iyan] *n* menempati;
inyan *n* tempat; wadah;
mangian *v* menempati;
mangian *v* menempati;
mangianhon *v* menempatkan

ianan [iyanan] *n* letak; tempat:
ianan ni happur tempat kapur;
mangianani *v* menempati;
marianan *v* bertempat

iapiap [iyapiyap] *v* bertualang ke sana ke mari: *iapiap dassa ho* ke sana ke mari saja engkau

iba [iba] *adv* lebih; terlebih: *iba do ho hun bani* kau lebih daripadanya

ibug [ibug] *n* tungging (bagian ekor ayam, burung, dan sejenisnya)

ibus [ibus] *n* kumbuh; sejenis rumput yang bisa dianyam menjadi tikar

ida → **idah**

idag [idag] *n* ungkapan terkejut

idah [idah] *v* lihat;

haidahan *n* kelihatan;

idahon *n* yang dilihat;

mangidah *v* melihat: *mabiar ia mangidah gilok ai* ia takut melihat ulat itu;

mangidahi *v* melihati: *naruh ai ganup mangidahi pameran* pengunjung itu melihat semua pameran;

marnidah *v* dapat melihat;

marpangidah *v* memiliki pengelihatan;

marsiidahan *v* lihat-melihat;

paidahkon *v* memperlihatkan;

pangaidah *v* cara melihat;

parnidahan *n* bisa melihat sesuatu yang gaib;

taridah *v* terlihat

idahidahansi [idahidahansi] *adv* moga-moga; insya Allah

ida-ida [idaida] menagih; terkenang: *ida-ida do ho bani?* terkenang engkau padanya?

idang [idag] *v* layan;

mangidangi *v* melayani:
mangidangi tamu ai melayani tamu itu

idang-idang [idangiday] *n* baki; sebangsa talam

idas [idas] *v* pintal;

mangidas *v* memintal;

pangidas *n* pemintal;

taridas *v* terpintal

ido → **pindo**

idop [idɔp] *n* rahmat; belas kasih;

maidop *v* lebih kasih

idou [idɔw] *n* piutang: *bahat pe idou hu bani* piutanku banyak lagi padanya;

siparidou *n* yang mempunyai piutang

iduk [iduk] *v* kutip; kutipan;

mangiduk *v* mengutip: *sidea mangiduk omei na madabuh* mereka mengutip padi yang jatuh

idup [idup] *v* 1 hidup; 2 berkat (tuhan);

mangidup *v* memberkati: *anggo mangidup naibata ro do mangoluh* kalau Tuhan memberikan, maunya hidup

igar [igar] *a* masam;

migar *a* rasa asam

igil [igil] *n* tumbuh; tambah: *igil indahanmi!* tambah nasimu!;

mangigil *v* menambah

igung [iguj] *n* hidung;

marigung *v* mempunyai hidung

iha [iha] *v* meringis (seperti suara kuda)

ihal [ihal] *n* dendang;

marihal *v* berdendang tak peduli waktu; bermain-main tak menentu: marihal *dassa horjamu* berdendang saja kerjamu

ihan [ihan] *n* ikan: *dong do ijual ham inang ihan*? adakah ibu menjual ikan?

¹**ihat** [ihat] *n* alat pengikat: ihat *ni uhur* pengikat hati

²**ihat** [ihat] *n* pengawal; bertuah

ihe-ihe [ihɛihɛ] *n* sorak-sorai;

marihe-ihe *v* bersorak-sorai: *mase marihe-ihe nasiam*? mengapa kalian bersorak-sorai?

ihik [ihik] *n* sedu; isak;

marihik *v* terisak: marihik partangisni tangisnya terisak

ihot [ihɔt] *n* 1 ikat; 2 tempat nyawa berpaut: ihot *ni hosah* pautan nyawa

ihot rantei [ihɔtrantɛi] *n* destar pandan

ihur [ihur] *n* 1 ekor: ihur *ni dayok ganjang ai* ekor ayam ini panjang; 2 *Sp* pantat

mangihur *v* mengekor;

marihur *v* berekor;

pangihur *n* pengekor;

marihur-ihur *v* berekor-ekor;

ihut [ihut] *v* ikut: ihut *ahu hu Medan* aku ikut ke Medan;

dihuti *v* mengikuti;

mangihutkon *v* mengikutkan: mangihutkon haporsayaan ni halak Simalungun mengikutkan kepercayaan Simalungun

paihut *v* ikut sertakan;

pangihut *n* pengikut;

ihut-ihut *v* ikut-ikut; turut campur

i ja [i ja] *pron* di mana: i ja iananmu? di mana tempatmu?

i jai [i jai] *pron* di sana: i jai do rumahhu rumahku di sana

i jan → **i jai**

i jin [ijin] *pron* di situ: *hita hundul ijin* kita duduk di situ

i jon [ijon] *pron* di sini: ijon do ianan ni buhu tempat buku di sini

ila [ila] *a* malu;

ipaila *v* dipermalukan;

maila *v* malu: *ulang maila ho!* jangan kau malu!;

mailaila *v* pura-pura malu;

pailahon *v* memalukan

ilah [ilah] *n* lagu yang hanya dinyanyikan oleh wanita sewaktu terang bulan;

marilah *v* bernyanyi

ila-ila [ilaila] *n* tali penyangga pada pohon enau

ilang [ilaj], **ilang-ilang** *a* samar-samar: ilang-ilang pardingat samar-samar ingatan

ilat [ilat] *a* jahat: ilat tumang uhurmu hatimu jahat sekali;

mangilat *v* berniat jahat

ilei [ilɛy] *a* kesal;

mangilei *v* berbuat sebagai orang kesal, tetapi berlebihan; bertingkah kesal

iligi [iligi] *v* jenguk;

mangiligi *v* menjenguk: mangiligi na mateian menjenguk yang kematian

ilik [ilik] *n* bengkarung

ilir [ilir] *v* terharap-harap: ilir diri terharap-haraplah diri

ilog [ilog] *v* 1 menyamar; 2 sembunyi;

mangiloghon *v* menyembunyikan: *ulang ho mangiloghon diri!* jangan kau menyembunyikan diri!

iloh [ilɔh] *a* padam;

ilohkon *v* padamkan;

mangilohkon *v* memadamkan:
ise mangilohkon apui in? siapa
memadamkan api itu?;

tarilohkon *v* terpadamkan

iluh [iluh] *n* air mata;

tariluh *v* keluar air mata:

tariluh au manangar ai air
mataku keluar mendengarnya

ima [ima] *adv* sudah; telah

imas [imas] *v* tebas;

mangimas *v* menebas:
mangimas perjumlahan mene-
bas hutan untuk perladangan

¹**imbagas** [imbagas] *v* **1**
perhatikan; **2** pikirkan:
imbagaskon ma podah ai!
perhatikanlah nasihat itu!; **3**
memasukkan dalam hati

²**imbagas** [imbagas] *v* memasuk-
kan dalam hati;

iparimbagashon *v* dimasukkan
dalam hati

imbang [imbang] *n* lawan; saingan;

mangimbang *v* melawan;

marimbang *v* berlawanan:
marimbang do sidea orang itu
berlawanan;

tarimbang *v* terlawan;

tarimbangi *v* tersaingi

imbou [imbow] *n* siamang: *sora ni*
imbou suara siamang

imbuh [imbuh] *v* merugi: *imbuh do*
usahakku usaha saya merugi

imbul-imbul [imbulimbul] *n* tulang
ekor; tulang tunggit: *imbul-*
imbul ni dayok tulang tunggit
ayam

impa-impa [ippaippa] *n* orang
yang hidupnya tak berguna

impit [ippit] *v* himpit:

ihimpit *v* dihimpit: *ulang*
ihimpit ho ahu! jangan kau
himpit aku!

impol [ippɔl] *adv* ingin: *impol*
uhurhu songonsi ingin hatiku
seperti dia

impot, marimpot-impot [ippot] *a*
gelap gulita; gelap sekali

imput [ipput] *n* bagian ekor
binatang: *imput ni dayok*
bagian ekor ayam

in [in] *pron* itu: *halak in jahat*
orang itu jahat

ina-ina [inaina] *n* mainan anak-
anak: *ina-ina ni si Butet*
mainan si Butet

inal-inal [inalinal] *n* kilat;

marinal-inal *v* berkilat:
marinal-inal intan ai intan itu
berkilat-kilat

inang [inay] *pron* ibu: *aha na*
ialap inang hun juma? apa
yang diambil ibu dari ladang?;

marinang *v* beribu;

parinangon *n* istri: *parinangon*
si ucok istri si ucok;

inang-inang kaum ibu;

inang simatua

indahan [indahan] *n* nasi: *indahan*
na maragu silopak ampa
sigerger nasi putih yang ber-
campur nasi merah;

marindahan-indahan *n* masa-
kan lain yang bercampur
dengan nasi;

parindahan *n* tempat nasi;

indat [indat] *v* ulur;

mindat *v* mengulur

indil-indil [indilindil] *n* lundi
(sejenis belut): *inang mambuat*
indil-indil ibu mengambil lundi

indit [indit] *n* sejenis kayu untuk
alat tenun

indo [indo] *pron* itulah;
demikianlah

indorop [indorop] *n* sindiran;
menyindir

indot [indɔt] *n* nama sejenis
tumbuhan

indung [indur] *n* **1** induk: *indung*
dayok ai matei induk ayam itu
mati; **2** jempol

inganan [ijanan] *n* tempat

ingar [iŋar] *a* ribut: *ulang ingar ham i jai!* jangan kamu ribut di sana!

ingat [iŋat] *v* ingat;

mangingat *v* mengingat;

taringat *v* teringat: *inang taringat bani anggi* ibu teringat pada adik

inggal-inggal [iŋgaliŋgal] *n* sejenis burung kecil, sering hinggap di tanah atau di sawah sewaktu hendak menanam padi

inggan [iŋgan] *v* lebih; amat: *inggan milas pamatang danak ai* badan anak itu amat panas

ingganan [iŋganan] *n* batas: *i jonma ingananni* di sinilah batasnya;

maringanan *v* berbatas

inggot, minggot [miŋgot] *v* pusing; putar;

maringgot *n* berpusing; berputar;

paminggot *n* pemusing;

paminggotkon *v* memusingkan

inggou [iŋgɔw] *n* lagu; iraman: *aha inggou na?* apa lagunya?;

maringgou *v* melagu

ingon-ingon [iŋɔniŋɔn] *n* saling-baling; kitiran: *anggi mamboli ingon-ingon* adik membeli saling-baling

ingor [iŋɔr] *a* kacau; ribut; perselisihan;

maringor *v* berselisih

ingot [iŋɔt] *v* ingat;

ingoton *n* ingatan;

mangingot *v* mengingat;

taringot *v* teringat

ingul [iŋul] *n* sejenis kayu untuk pengayuh: *mambuat ingul amang ayah* mengambil kayu untuk pengayuh

inih [inih] *a* manja

inih [inih] *v* rintih;

marinih *v* merintih: *marintih danak ai halani nahei ni*

marutu anak itu merintih karena kakinya berkudis

injam [injam] *v* pinjam: *injam buku ai lobei!* pinjam buku itu dulu!;

manginjam *v* meminjam;

panginjam *v* pinjamkan

inom → **inum**

inon [inɔn] *pron* itu

inop [inɔp] *a* tenang; diam: *inggan inop uhurhu* hatiku sangat tenang

insah [issah] *v* pindah: *insah hami hu Jakarta* kami pindah ke Jakarta;

painsah *v* pindahkan

insah → **minsah**

insop [issɔp] *v* isap;

insopon *n* isapan;

manginsop *v* mengisap;

manginsophon *v* mengisapkan;

panginsop *v* perokok;

tarinsop *v* terisap

insor [issɔr] *n* sejenis ikan jurung

insur [insur] *a* tajam

intan [intan] *n* intan: *intan batu marharga* intan adalah batu yang berharga

intar [intar] *n* sejenis muntah yang keluar dari mulut bayi apabila kekenyangan minum

intei [intɛy] *v* intai;

mangintei *v* mengintai

intir [intir] *a* getir

intip [intir] *a* intip;

mangintip *v* mengintip

intop [intɔp] *v* padam: *intop apui halani roh udan* api padam karena hujan turun;

paintop *v* padamkan

inu [inu] *v* pelihara dengan baik: *inu danak ai!* pelihara anak itu dengan baik

inum [inum] *v* minum: *inum lobei nunuk ai!* minum dahulu susu itu!;

inumon *n* minuman;
manginum *v* meminum;
parminum *n* peminum;
tarinum *v* **1** terminum; **2** sakit
 perut karena terminum racun

ipa [ipa] *v* lihat: *ipa lobei omei ai!*
 lihat dulu padi itu!;
mangipa *v* melihat;
mangipa-ipa *v* menanti

ipah [ipah] *n* nipah: *bahat ipah i harangan* banyak nipah di hutan

ipat [ipāt], **manipāt** *adv* hanya; cuma; *saborngin on manipāt horjaon* satu malam penuh hanya ini pekerjaan saya

ipi → **nipi**

ipis [ipis] *n* sirip: *ipis ni ihan* sirip ikan

ipit-ipit [ipitipit] *n* anak lidah; anak tekak: *ipit-ipit hu maborit* anak lidahku sakit

ipoh [ipoh] *n* anak panah: *ipoh na marbisa* anak panah yang berbisa

ipol [ipol] *v* membobol

ipon [ipon] *n* gigi: *ipon ni kakak borit* gigi kakak sakit;
maripon *v* bergigi

ipong-ipong [ipɔŋipɔŋ] *a* amat tinggi: *ipong-ipong hayu na i harangan ai* kayu yang di hutan itu amat tinggi

ipos [ipos] *n* kecoa; coro: *adong ipos i boras ai* ada lipas diberas itu

ipuh [ipuh] *n* anak panah

ipuk [ipuk] *v* bujuk;
mangipuk *v* membujuk

ipus [ipus] *a* lapar: *halak ai matei halani ipus* orang itu mati karena lapar

irik [irik] *v* iring; ikut; selidik;
irik-irik *v* selalu mengikuti;
irikhon *v* ikuntukan;
mangirik *v* mengiring;
mangirikkon *v* mengiringkan;

maririk *v* beriring;
pangirik *n* pengiring;
pangirikon *n* bersifat suka mengikuti orang lain;
pangirikkon *v* mengiringkan

iring [irin] *v* iring;
mangiring *v* mengiring;
mangiring halak na matei mengiring orang yang mati

iris [iris] *n* iris; kerat;
mangiris *v* mengiris: *ia mangiris asam* ia mengiris asam;
mangiriskon *v* mengiriskan;
niiris *v* diiris;
pangiris *n* pengiris;
tariris *v* teriris

irup [irup] *v* hirup;
manirup *v* menghirup

irlak [irlak] *a* berkilat; cemerlang:
irlak intan ai intan itu berkilat

isah [issah] *a* gelisah; cemas: *isah uhurku halani masihol* hatiku gelisah karena rindu

isap [isap] *n* pacat: *bahat isap i juma* banyak pacet di ladang

¹**isat** [isat] *v* terjepit; tindih: *isat naheiku i hayu ai* kakiku terjepit di kayu itu;
mangisatkon *v* melindas

²**isat** [isat] *v* memadatkan

ise [ise] *pron* siapa: *dayok ni ise na i alaman ai?* ayam siapa yang di halaman itu?

isi [isi] *n* isi;
mangisi *v* mengisi;
marisi *v* berisi;
pangisi *n* pengisi;
pangision *n* pengisian;
tarisi *v* terisi

isir [isir] *v* pindah: *isir buku ai hu jon!* pindahkan buku itu ke sini!

isis [isis] *a* penuh benar: *isis omei i belek ai* padi di kaleng itu penuh benar

isuk [isuk] *n* kanker: *inangni maborit isuk ibunya sakit kanker*

it [it] *n* sejenis cacing kecil yang terdapat dalam air

itak [itak] *n* makanan khas Simalungun yang terbuat dari tepung beras dengan gula merah

itik [itik] *n* itik; bebek: *bahat itik hanami i rumah banyak itik kami di rumah*

itik-itik [itik-itik] *v* gelitik:

itik-itik *v* digelitik: *binongaihu itik-itik anggi pinggangku digelitik adik;*

mangitik-itik *v* menggelitik

itil-itil [itilitil] *v* genting: *tali ai inggan itil-itil tali itu sangat genting*

itog → **itug**

itok [itok] *n* nama sejenis ikan gabus

itom [itom] *n* nila: *halani itom aos nunuk karena nila, rusak susu*

itom-itom [itomitom] *n* semacam burung ayam-ayam: *bahat itam-itam i sabah*

itug [itug] *a* cemburu; dendam: *itug ahu bani ia aku cemburu pada dia;*

paritug *n* pencemburu; pendendam

J

ja [ja] *n* huruf kedelapan dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

ja [ja] *pron* mana

jabab [jabab] *n* jawab; balas: ulang jabab parhataan inangmu! jangan jawab perkataan ibumu!

jabat [jabat] *n* salam: jabat lobei au, tongkin nari misirma ho! salam dulu aku, sebentar lagi engkau akan pergi!

jabek [jabek] *n* janggut; jenggot: jabek ni hambing jenggot kambing

jabi-jabi [jabi jabi] *n* beringin

jabir [jabir] *a* lantam: jabir dassa babahni mulutnya lantam sekali

jabolon [jabolon] *n* babu; budak: ulang suruh ahu i ja dong jabolon mu ahu! jangan suruh-suruh aku, aku bukan babumu!; **marjabolonkon** *v* memperbudak;

parjabolon *v* perbudak;

parjabolonan *n* perbudakan;

jabolon ayoban bawahan, tawanan menjadi budak;

jabolon tulasik budak turun-temurun;

jabu [jabu] *Tb n* rumah: mardalan nahei si Torkis hu jabu si Torkis berjalan kaki ke rumah; **marjabu** *v* berumah;

marjabuon *v* berumahan;

marhajabuon *v* berumah tangga;

sajabu *num* serumah

jadi [jadi] *v* jadi: jadi ia misir hu Medan dia jadi pindah ke Medan;

manjadi *v* menjadi;

manjadihon *v* menjadikan;

tarjadi *v* terjadi;

tarjadi *v* terjadi

jaga [jaga] *v* jaga; asuh: jaga dear-dear anggi min! jaga baik-baik adikmu itu!;

manjaga *v* menjaga;

manjagahon *v* menjagakan;

marjaga *v* berjaga;

tarjaga *v* terjaga

jagal [jagal] *n* daging: ongga do ho mangan jagal? pernahkah kau makan daging?;

parjagal *n* tukang daging;

parjagalan *n* tempat jual daging

jagar [jagar] *a* bagus; baik: domma jagar parsahapan pembicaraan sudah bagus

jagiah [jagiyah] *a* cantik: jagiah halakni songon bintang na rondang orangnya cantik seperti bintang yang bersinar

jagjag [jagjag] *n* rambut yang kusut: songon jagjag seperti rambut yang kusut

jagul [jagul] *n* jagung: bahat do buah ni jagul nami sonari banyak buah jagung kami sekarang;

marjagul *v* berjagung: domma panorangni hita marjagul i juma sudah saatnya kita ber-tanam jagung di ladang

jagur [jagur] *n* ayam laga; ayam sabungan: ajang ni isei jagur ai? kepunyaan siapa ayam laga itu?;

jaguran *n* ayam jantan

jaha [jaha] *p* dan: halak ai mamboli dayok jaha itik orang itu membeli ayam dan itik

jahang [jahar] *a* gawat: jabang ia sonari halani tarjumpah manangko dia gawat sekarang karena kedapatan mencuri

jahar [jahar] *n* pedas: jahar tumang lassinani cabainya pedas sekali;

pajahar *n* perih rasa pedas

jahat [jahat] *a* jahat;
manjahati *v* berbuat jahat terhadap;
parjahat *n* penjahat
jahei-jahei [jahɛyjahɛy] *n* sebelah hilir; sebelah bawah; *i* jahei-jahei *dolog ai* di sebelah hilir gunung itu
jahil [jahil] *a* nakal: *dakdanak na jahil* anak-anak yang nakal
jahu [jahu] *v* mengaku: *ulang jahu anggo lang tarhorjahon ho!* jangan mengaku kalau tidak dapat kamu kerjakan!
jai [jay] *p* sana
jais [jais] *a* lekas-lekas; terburu-buru: *jais dassa panangkutmu gabe maluah* terburu-buru sekali kamu mengikat sehingga lepas
jait [jait] *v* jahit: *masin jait nami domma ijual* mesin jahit kami sudah dijual;
manjait *v* menjahit;
panjait *n* penjahit
jajan [jajan] *a* banyak: *jajan omei sidea i hobon* banyak padi mereka di lumbung
jajari [jajari] *n* jari-jari
jajik [jajik] *a* cemooh; ejekan: *ulangma jajik halak na legan!* jangan cemooh orang lain!
jala [jala] *n* jala: *jala ihan ai ase ipamasak!* jala ikan itu agar kita masak!;
manjala *v* menjala: *amang manjala ihan i bah* ayah menjala ikan di sungai;
parjala *n* penjala;
tarjala *v* terjala
jalang [jalay] *n* 1 jalang; 2 tunasusila**jalir** [jalir] *v* meleleh; menetes: *jalir hadogas mambuat formulir ai* keringat meleleh mengambil formulir itu

jalir [jalir] *v* meleleh; menetes: *jalir hadogas mambuat hayu ai* keringat mengalir mengambil kayu itu
jalo [jalo] *v* terima: *jaloma siberebere!* terimalah pemberian itu!;
jalo-jalo *v* seberapa diterima, sebegitu habis;
manjalo *v* menerima: *manjalo tinongos hun inang* menerima kiriman dari ibu;
manjalohon *v* menerimakan;
marsijaloan *v* terima-menerima;
panjalo *n* penerima;
panjaloan *n* penerimaan;
tarjalo *v* diterima
jalu [jalu] *v* baik (tentang letak): *jalu partibalni dakdanak ai* letak (posisi) tidur anak itu baik
jalujur [jalujur] *v* jahit: *jalujur lobei baju on!* jahit dulu baju ini!
jaluk [jaluk] *a* canggung: *jaluk huahap hundul ijon* saya merasa canggung duduk di sini
jalur [jalur] *a* jalur; kolom: *piga jalur ma nadop siap?* sudah berapa jalur yang telah selesai?
jam [jam] *n* pukul: *jam piga sonari?* pukul berapa sekarang?
jamah [jamah] *v* pegang: *ulang jamah tangan hu!* jangan pegang tanganku!
jambak [jambak] *v* pangkas; cukur
jamban [jamban] *n* jamban: *daoh jamban ai humbani jabu* jamban itu jauh dari rumah
jambar [jambar] *n* bagian
jambek [jambek] *n* janggut
jambu [jabbu] *n* jambu: *bahat do jambu i rumah* banyak jambu di rumah
jambulan [jambulan] *n* rambut: *halani jambulan ni do ase marosuh au bani* karena rambutnyalah aku menjadi tertarik;

marjambulan *v* berambut;
marjambulan *v* berambut;
parjambul *n* yang berambut;
sajambulan *n* serambut:
sajambulan lang ho hu etong
 seujung rambut pun kau tidak
 kuhitung

¹**jambur** [jambur] *n* Kr balai; raya

²**jambur** [jambur] *n* kandang kuda:
anggo i huta-huta jambur
ibaen i tongkarang kalau di
 kampung-kampung, kandang
 kuda dibuat di kolong rumah

jamin [jamin] *a* pasti: domma
jamin ma roh ia! dia sudah
 pasti datang

jampak [jappak] *a* tidak sopan:
jampak parsahapni kata-
 katanya tidak sopan

jampal [jappal] *n* telapak (kaki
 dan tangan): jampal ni
tanganhu telapak tanganku

jampang [jappay] *v* lakukan:
jampang tongkin horjamin!
 lakukan sebentar pekerjaan itu!

janah [janah] *p* dan: ia janah ho
maningon misir do kau dan dia
 harus pergi juga

jangal [jayal] *a* bandel: jangal
parlahou ni tingkahnya bandel;
majangal *v* orang yang
 bandel

jangan [jayan] *v* bagian: lang
dong janganhu ijin tak ada
 bagianku di situ

jangga [janga] *a* tidak rapi
 (tentang rambut): jangga
jambulanmu lape marsisir
mulai puho rambutmu tidak
 rapi sebab belum bersisir sejak
 bangun tidur

janggal [jangal] *a* jahat; sangat
 jelek: janggal ni parlahou
 kelakuan yang jahat

janggil [jangil] *a* ganjil: janggil
tumang ia hun bani hasoman ni
 dia ganjil sekali dibanding
 teman-temannya

janggir [jangir] *a* bengkok: hayu
ai janggir kayu itu bengkok;
janggir-janggir *a* bengkok-
 bengkok

janggut [jangut] *Ry n* jembut

jangka [jakka] *n* **1** tempat
 memaku dinding atau atap
 seng; **2** tempat memaku seng; **3**
 alat untuk membelah daun
 untuk tikar pandan; **4** jangka

jangkah [jakkah] *n* langkah: uhur
lobei, atak piga jangkah! ukur
 dahulu entah berapa langkah!

jangkat [jakkat] *n* keranjang
 panjang yang hanya dapat
 diangkat dan dipikul di pundak:
patugah i ja ianan ni jangkat
ai! tunjukkan di mana tempat
 keranjang itu!

jangkit [jakkit] *n* cara; jalan: aima
jangkitni ase mangan itulah
 cara baginya untuk mencari
 makan

jangot [jayot] *n* bulu: jangot ni
dayok bulu ayam

jantan [jantan] *n* jantan: biasani
baliang jantan lobih garang
pakon baliang boru-boru
 anjing jantan biasanya lebih
 garang daripada anjing betina

jantang [jantaŋ] *a* jarang: jantang
do langkahni raja roh hu
rumahni na malumat jarang
 raja datang berkunjung ke
 tempat orang kecil

jantung [jattuy] *n* jantung

jantir [jantir] *a* ragu; bimbang:
songon na jantir panjolomni
 agak ragu ia memegang

jap [jap] *n* bunyi (suara sekop
 ketika mengorek tanah)

japa-japa [japajapa] *a* tergopoh-
 gopoh; terburu-buru: mardalan
japa-japa songon na iayak ni
begu berjalan tergopoh-gopoh
 seperti dikejar hantu

japjap [japjap] *v* makan (cara makan binatang babi dan anjing)

jar [jar] *n* tiruan bunyi pelepah dihembus angin

jarah [jarah] *v* cari: jarah *rosi dapot!* cari sampai dapat!;
manjarahi *v* mencari;
parjarahan *n* pencarian

jarang [jaranj] *a* jarang: jarang *do ia roh* dia jarang datang

jarangou [jaranjow] *n* jerangau: jarangou *morum anggo iharat* jerangau harum kalau digigit

jarawat [jarawat] *n* jerawat;
marjarawat *v* berjerawat

jari [jari] *n* jari: jari *ni naheiku banggal sambolah* jari kakiku besar sebelah

jaring-jaring [jariɲjariɲ] *n* kisi-kisi: jaring-jaring *ni labah nami bosi* kisi-kisi pintu kami besi

jarojak [jarɔjak] *n* sejenis piring yang dipakai orang terhormat: *buei gunani jarojak bani namatua* banyak fungsi piring jarojak untuk orang tua

jarot [jarot] *v* jerat: *amang mambahen jarot i harangan* ayah membuat jerat di hutan

jaru [jaru] *v* jaga: jaru *anggimon tongkin!* jaga adikmu ini sebentar!; ambil hati: jaru *ia ase ulang manggila!* ambil hatinya agar jangan marah!

jarum [jarum] *n* 1 jarum; 2 jahit

jarum bosi [jarumbosi] *n* warna pada bulu ayam campuran hitam kemerah-merahan

jarunjung [jarujɲɲ] *n* kepala (ragam halus): jarunjung *ni bapa ni domma ubanon* kepala bapaknya sudah beruban

jata [jata] *v* tarik: jata *hujon ase hupukul!* tarik kemari agar kupukul!

¹**jati** [jati] *n* nama jenis kayu

²**jati** [jati] *a* benar; betul

jaur [jaur] *n* tiruan bunyi air ketika orang melompat ke air: jaur *gilumbang ni tao toba* bunyi gelombang air di danau toba

jeger [jɛgɛr] *a* keras; kuat: jeger *ma indahanmon* keras sekali nasimu ini

jeham [jɛham] *adv* pura-pura baik; munafik: *lang bani aha jolma na jeham* untuk apa manusia yang pura-pura baik

jehat-jehat [jɛhatjɛhat] *n* sendawa: jehat-jehat *ni bagot* sendawa karena minum tuak

jehet [jɛhɛt] *n* salah; jahat: *garama ai iuhum halani jehet* pemuda itu dihukum karena bersalah

jei-jei [jɛyɲɛy] *n* gores; garis;
marjei-jei *v* bergores: marjei-jei *naheiku igotili inang* kakiku bergores-gores dicubit ibu

jeleng [jɛlɛɲ] *a* juling; kero: *tunangan ni anggikku matani jeleng* pacar adikku matanya juling

jembeng [jɛmbɛɲ] *a* bengkak (karena kena pukulan): *tanganni jembeng halani itenju halak* tangannya bengkak karena ditinju orang;
marjembeng *v* membengkak karena pukulan

jenges [jɛɲɛs] *a* cantik;

pajengeshon *v* mencantikkan;

sijengesan *n* yang paling cantik

jenggot [jɛnggɔt] *v* janggut

jengkal [jɛkkal] *v* tertancap: jengkal *duri ai bai tanganni* duri tertancap di tangannya

jengkat [jɛkkat] *v* jingkat: jengkat *pardalanni halani maborit nahei ni jalannya* jingkat karena kakinya sakit

jengkeng [jɛkkɛŋ] *a* kuat:
jengkeng *do* rumah batu rumah
batu kuat

jenter; pajenter [jɛntɛr], *n*
perhiasan: bahat pajenter *ni si*
Artini perhiasan *si Artini*
banyak

jeot [jɛyot] *n* bengkok: jeot
tiangni televisi nami ibahen
udan tiang televisi kami
bengkok disebabkan hujan

jep [jɛp] *n* tiruan suara kilat: jep
sorani kilat, bur sorani langgur
jep suara kilat, bur suara petir

jepa [jɛpa] *a* gopoh;
tarjepa-jepa *a* tergopoh-
gopoh: tarjepa-jepa *ahu hu*
sikola aku tergopoh-gopoh ke
sekolah

jepan [jɛpan] *n* berjalan
terhuyung-huyung

jer [jɛr] *n* tiruan bunyi anak korek
api ketika dinyalakan: jer
hatani anakni korek anggo
isantingkon jer suara anak
korek api ketika dinyalakan

jerat [jɛrat] *n* makam; kuburan:
jerat *ni halak na matei i jai*
makam orang yang mati itu di
sana

jerbang [jɛrbəŋ] *v* juntai: jerbang
naheini hu tanoh kakinya
terjuntai ke tanah

jerbeg [jɛrbɛg] *a* tegap; gagah:
jerbeg *das tunanganmi* tegap
sekali tunanganmu

jerget [jɛrɛt] *a* bagus (tentang
ayam): jerget *do rupani dayok*
ai bulu ayam itu bagus sekali

jernget [jɛrɲɛt] *n* jengger atau pial
ayam merah menandakan ayam
akan bertelur

jia-jia [jiyajiya] *n* nama sejenis
kayu

jijing [jijinj] *a* bodoh: *halak na*
jijing *huja pe lang tarboan*

orang yang bodoh tak dapat
dibawa ke mana-mana

jilei [jilɛy] *a* bagus; cantik: jilei
tonggoron dolog ai gunung itu
kelihatan cantik

jilok [jilok] *n* sejenis pohon kayu
yang sering dibuat alu

jimat [jimat] *n* jimat: jimat *ni ai*
marosuh naboru bani jimatnya
itu untuk memikat perempuan

jimpo [jippo] *v* tersimpan rapi:
jimpo *do hubaen tanding-*
tandingan ompung ondi segala
peninggalan nenek dahulu
tersimpan rapi kubuat

jingkang [jikkəŋ] *n* jarak

jingkat [jikkət] *v* jingkat;
marjingkat *v* berjingkat:
marjingkat *ase lang tarbegei*
hun kamar berjingkat agar
jangan kedengaran dari kamar

jiris [jiris] *v* gelincir;
mangkajiris *v* bergelinciran;
tarjiris *v* tergelincir: tarjiris *ia*
i dalan tikki mamboan ember
dia tergelincir di jalan ketika
sedang membawa air

jirlak [jirlak] *n* 1 kilau-kemilau;
berkilap: jirlak *do omas anggo*
hona milas ni ari emas kilau-
kemilau kalau kena sinar
matahari; 2 terbelalak: jirlak
matani matanya terbelalak

jis [jis] *n* suara yang ditarik dengan
tiba-tiba

job [jɔb] *n* tiruan suara cangkul:
job *sorani sangkulni* suara
cangkulnya job

¹**jobang** [jɔbəŋ] *n* buah jengkol
yang sudah berkecambah: *ra*
do ho mangan jobang? maukah
kau makan jengkol yang sudah
berkecambah?

²**jobang** [jɔbəŋ] *n* jerat atau
perangkap untuk menangkap
burung

jabat [jəbat] *n* sejenis minyak obat agar jangan lekas tua: *ompung mambahen jabat nenek membuat minyak agar jangan lekas tua*

jobit [jəbit] *n* sejenis daun tumbuhan

jobjob [jəbjəb] *v* terban; rusak binasa: *jobjob sabahta ganupan sawah kita terban semua*

jodah [jədah] *a* bagus: *jodah de pilim ai? baguskah film itu?*

jodat [jədat] *a* tonjol;

manjodathon *v* menonjolkan: *sidea manjodathon dirini bei mereka menonjolkan diri masing-masing*

jogal [jəgal] *Tb a* keras: *jogal tanganni halani mangobak hu juma tangannya keras karena mencangkul di ladang*

jogar [jəgar] *a* keras: *na jogar ateini yang keras hatinya*

jogjog [jəgjəg] *v* gembung: *jogjog boltokni anakni perut anaknya gembung*

jogoh [jəgəh] *a* besar pendek: *jogoh angkulani badannya besar pendek*

jogor [jəgər] *a* tegak: *ulang jogor jongjong i labah! jangan berdiri tegak di pintu!*

joir [jəir] *n* nama sejenis permainan judi

jojak [jəjak] *v* tetap: *domma jojak uhurhu bani Taing hatiku sudah tetap pada Taing*

jojong [jəjəŋ] *Tb a* bodoh; dungu

jojor [jəjər] *a* jelas;

pajojorkon *n* menjelaskan;

panjojoron *n* penjelasan;

tarpajojor *a* terjemaskan;

jokjok [jəkjək] *Bdari n* katak: *bahat jokjok i bagas bah ai banyak katak di dalam air itu*

jolak [jəlak] *a* bosan; muak: *jolak ahu mangan durian aku bosan makan durian*

jolang [jəlaŋ] *n* belang: *baliang si jolang jenges ambuluni anjing si belang cantik bulunya*

joldu-joldu [jəldujəldu] *v* tergontai-gontai: *joldu-joldu pardalanni na mabuk ai jalan orang yang mabuk itu tergontai-gontai*

jolga [jəlgah] *a* kasar;

jolgahan *a* lebih kasar;

sajolga *a* sekasar; sama kasar dengan;

tarjolga *a* agak kasar

jolma [jəlma] *n* manusia; insan: *jolma sapari bahat pambotohni manusia dahulu banyak pengetahuannya; jolma na ingat parlahou ni, begu na ingat parjolongni, pb manusia ingat kelakuannya, setan ingat kejelekannya*

jolom [jələm] *v* pegang: *jolom gogoh ase ulang madabuh! pegang kuat-kuat agar tidak jatuh!;*

joloman *n* pegangan;

manjolom *v* memegang;

marjoloman *v* berpegangan;

marsijoloman *v* berpegang-pegangan;

panjolom *n* pemegang;

tarjolom *v* terpegang

jolpok [jəlpək] *a* pendek benar: *jolpok jajari ni tanganni sada jari tangannya satu pendek benar*

jomak [jomak] *v* genggam: *jomak lobei utik beras ai bangku! genggam sedikit beras itu untukku!*

jombut [jəmbut] *a* hormat; wibawa;

marjombut *v* berwibawa: *jombut tonggoron kelihatan berwibawa*

jomput [jɔpput] *v* jomput; pungut;
manjomput *v* menjomput:
manjomput *sira* menjomput
 garam;
panjomput *n* penjomput
jomuk [jomuk] *v* basuh; cuci:
jomuk *hu bagas tangan min!*
 basuh ke dalam tanganmu!;
manjomuk *v* membasuh;
parjomukan *n* tempat
 membasuh
jomur [jomur] *v* jemur: jomur
omei ai ase iduda! jemur padi
 itu agar ditumbuk!;
manjomur *v* menjemur: *inang*
manjomur *omei i alaman* ibu
 menjemur padi di halaman;
jomuron *n* jemuran;
marjomur *v* berjemur;
panjomur *v* penjemur;
tarjomur *v* terjemur
jon [jon] *a* dekatkan: jon
tanganmu ase hubere tintin
hubam! dekatkan tanganmu
 agar kuberikan cincin padamu!
jonaga [jonaga] *n* sejenis kain
 batak, biasa digunakan untuk
 selimut: *boan hujon jonaga ai!*
 bawa ke mari jonaga itu!
jonaha [jonaha] *n* nama orang
 pintar (pandai seperti Abu
 Nawas) dalam cerita
 Simalungun: *turi-turian ni si*
Jonaha cerita tentang Jonaha
jonam [jonam] *v* tetap: jonam
ibagas bah tetap di dalam air
jondo [jɔddɔ] *v* termenung;
 tepekur: *ia hundul jondo i jai*
 dia duduk termenung di sana
jongak [jɔjak] *a* nakal; jahat:
jungak *la tarbata* nakal tak
 dapat dinasehati
jonggi [jɔggi] *n* lembu jantan:
dong do jonggi hanima? ada
 lembu jantan kalian?
jonggol [jɔggɔl] *n* ukuran ling-
 karan yang pas, tak berlebih:

jonggol *ni pargolongan* sebesar
 lingkaran pergelangan tangan
jonggur [jɔggur] *a* kokoh: *rumah*
na jonggur rumah yang kokoh
jongjong [jɔjjɔj] *v* berdiri:
jongjong *ia i lobei kalas ia*
 berdiri di depan kelas;
ipajongjong *v* didirikan;
marjongjongan *v* berdiri
 (ramai);
pajongjongkon *v* mendirikan;
parjongjong *n* cara berdiri;
parjongjongan *n* tempat
 berdiri;
tarpajongjong *v* terdirikan
jongkal [jɔkkal] *n* jengkal;
manjongkal *v* menjengkal;
manjongkali *n* menjengkali:
ulang manjongkali halak agepe
miskin! jangan menjengkali
 orang walaupun miskin!;
sanjongkal *num* sejengkal
jongkok [jɔjkkɔk] *v* jongkok gelap
jongok [jɔjɔk] *a* besar pendek:
jongok *angkulani* tubuhnya
 besar pendek
jonog [jɔnɔg] *a* malas: jonog
tumang ahu dohot malas sekali
 aku ikut
jontik [jɔntik] *v* jentik: jontik
idungni na mancung ai! jentik
 hidungnya yang mancung itu!
jontikon [jɔntikɔn] *n* sejenis buah
 seperti langsung: jontikon
margotah do ai buah jontikon
 itu bergetah
jopan [jɔpan] *n* Jepang: *halak*
Jopan *do manjajah hita*
parpudi orang Jepang yang
 menjajah kita terakhir
jora [jɔra] *a* jera: jora *ahu*
manangko aku jera mencuri
jorang [jɔraj] *v* jerang;
ijorang *v* dijerang: *taboh ni*
babui ai iijorang lemak babi itu
 dijerang;
manjorang *v* menjerang

¹jorgah [jɔrgah] *n* benang
²jorgah [jɔrgah] *a* kasar: jorgah
topung on masih kasar lagi
tepung ini
jorgit [jɔrgit] *a* sehat: jorgit *tondui*
pamatang sehat jiwa dan raga;
unjorgit *a* lebih sehat
joring [jɔriŋ] *n* jengkol: *enak do*
joring *isampur pakon bagot*
jengkol enak dicampur tuak;
joringon *a* penyakit karena
 makan jengkol
gorot [jɔrɔt] *n* jerat; perangkap:
lang mangonai gorot ni jeratnya
 tidak mengena
gorou, majorou [jɔrɔw] *a* warna
 agak kehitaman dan berbintik-
 bintik dan tampak mengerikan:
gorou *warna ni ulog ai* warna
 ular itu mengerikan
goruk [jɔruk] *v* jolok: goruk *untei*
ai lobei! jolok sebentar jeruk
 itu
jos;
jotjot [jɔtjɔt] *v* 1 terikat erat:
jotjot *langboi miut* terikat
 (sampai) tidak dapat bergerak;
 kuat (ikatan): jotjot
panangkutni kuat ikatannya; 2
 tertutup: jotjo *rumah ai* tertutup
 rumah itu
jua [juwa] *v* bangkang;
manjua *v* membangkang;
panjua *n* pembangkang
juak [juwak], **juakjuak** *n* suruhan:
juakjuak *ni raja pe domma*
beteng (jadi) suruhan raja pun
 sudah lumayan
jual [juwal] *v* jual: jual *ma rumah*
on ase pindah hita hu kota
juallah rumah ini biar pindah
kita ke kota;
manjual *v* menjual;
manjualhon *v* menjualkan;
marjualan *v* berjualan;
panjual *n* penjual;
tarjual *v* terjual

juar [juwar] *v* dorong; tolak;
juarhon *v* dorongan: juarhon
ia tu darat i dorongan dia
 keluar
manjuar *v* mendorong;
juarih [juwarih] *a* sombong: *hata-*
hata juarih kata-kata yang
 sombong
jubjub [jubjub] *a* benci: jubjub
uhurhu bani aku benci padanya
judi [judi] *n* judi;
judihonon *n* modal berjudi;
marjudi *v* berjudi;
parjudi *n* penjudi;
parjudion *n* perjudian perihal
 berjudi; tempat berjudi
juai [juwey] *n* seorang diri: *ulang*
juai *mardalan bai na golap!*
jangan jalan sendiri di tempat
yang gelap!
juguj [juguj], **marjuguj** *v*
 bergumul: *danak ai marjuguj*
 anak itu bergumul
juhar [juhar] *n* sejenis kayu keras;
hayu juhar boi do ipargunahon
mambaen papan kayu juhar
 dapat dipergunakan untuk
 membuat papan
juhut [juhut] *n* daging: *enakdo*
juhut *ni paes?* enakkah daging
 kelinci?
juja [juja] *adv* tidak jelas terang:
juja *parhatani* tidak jelas
 ucapannya
jujung [jujung] *v* junjung; men-
 junjung;
jujungon *n* junjungan; sesuatu
 yang di junjung;
manjujung *v* menjunjung;
 membawa di atas kepala: *au*
manjujung *soban hun juma,*
saya menjunjung kayu bakar
 dari ladang;
pajujujnhon *v* menjunjung-
 kan; menjunjung sesuatu untuk;
 menaruh sesuatu di atas kepala
 orang supaya di junjung

jujur [jujur] *a* **1** juror; **2** tulus ikhlas: jujur *dassa uhurni tulus ikhlas hatinya*

jujut [jujut] *v* tertutup: jujut *lubangni tertutup lubangny*

jukjuk [jukjuk] *v* jolok: jukjuk *buahni kalapa! jolok buah kelapa!*

julak [julak] *v* tolak;

julakkon *v* tolakkan: julakkon *hu lobei! tolakkan ke depan!*

julak → **julnang**

juling [juling] *a* kero: juling *pananggor ni matanya kero*

juljul [juljul], **juljulhon** *v* tolak, sorong;

panjuljul *v* alat untuk mendorong

julmuk [julmuk] *a* picik: na julmuk *ni yang picik pengetahuannya*

julnong [julnɔŋ] *adv* sekonyong-konyong: julnong *pajumpah i dalam sekonyong-konyong bertemu di jalan*

¹**julungjulung** [julɯŋjulɯŋ] *adv* berjalan sendiri-sendiri: julungjulung *mardalan bai na ramei* berjalan sendiri-sendiri di tempat yang ramai

²**julungjulung** [julɯŋjulɯ:ŋ] *adv* jalan sendiri

julur [julur] *v* jalar; rayap;

majulur *v* merayap: *ulog langboi jongjong, maningon* majulur ular tidak bisa berdiri melainkan merayap

juma [juma] *n* ladang: *tulangni i juma* na dob salosey i suani pamannya berada di ladang yang baru selesai ditanami;

manjumahon *v* proses, cara, memberikan sawahnya kepada orang lain dengan cara sewa atau gratis;

marjuma *v* berkebun; berladang;

marjuma-juma *v* bertani; bercocok tanam;

parjuma *n* peladang;

pajumahon *n* orang yang memberikan ladangnya pada orang lain

jumba [jubba] *v* tersungkur: jumba *ia bai dalam na sompit ai* dia tersungkur di jalan yang sempit

jumbak [jumbak] *n* **1** jambul; **2** rambut di kepala sebelah depan: jumbak *na gerger* jambul ayam yang merah

jumbalang [jumbalay] **1** wibawa; **2** pantas; jumbalang *ni raja* wibawa sang raja

jumbar [jubbar] *v* kawin semarga: jumbar *ma sadea* mereka kawin semarga

jumpah [juppah] *v* temu; sua; jumpa;

jumpahan *v* memperoleh;

marjumpah *v* berjumpa;

manjumpahkon *v* menjumpakan;

manjumpahi *v* menjumpai; mengalami; menghadapi;

pajumpah *v* berjumpa; berpandangan; bertemu muka;

parjumpah *n* perjumpaan

jumuk [jumuk] *v* basuh; cuci: jumukma *hudon ai!* basuhlah periuk itu!

junah [junah] *a* banyak: junah *pe omei bai hobon* masih banyak padi di lumbung; *num* jumlah bilangan

junggal meong [juŋgalmɛyɔŋ] *n* kumbang yang suka di kotoran: *anggo lopus* junggal meong kalau kumbang tahi lewat pasti berbau busuk

junggap [juŋgap] *v* berkelahi (khusus binatang)

marjunggap *v* berkelahi: marjunggap *hambing bajar ai* berkelahi kambing bandot itu

junggar [juŋgar] *n* jawaban yang kasarnatau kurang sopan

junggu [juŋgu] *a* yang terbesar: *ia ma junggu i rumah* dialah yang terbesar di rumah

jungjung [juŋjuŋ] *n* nama sejenis kain yang selalu diletakkan di kepala: *dongdo jungjung ni inang?* adakah kain junjung ibu?

jungkar [jukkar] *n* sejenis cangkul (alat pertanian)

jungkat [jukkat] *a* jahat; sangat jelek, buruk; sangat tidak baik (tentang kelakuan, tabiat, perbuatan);

hajungkatan *n* kejahatan; perbuatan yang jahat; sifat yang jahat; perilaku yang bertentangan dengan norma;

parjungkat *n* penjahat;

si jungkatan *a* sejahat; sama jahat dengan;

tarjungkat *a* agak jahat

junjun [junjun] *v* tertumpu di depan: *jonjon jolma i lokki, haru lopas* banyak orang di depan, susah lewat

junjun [junjun] *v* timbun: *junjun utang i kodei* bertimbun utang di kedai

jur [jur] *n* tiriuan suara benda yang masuk ke air

jurab [jurab] *a* gondariong tak rapi: *jurab songon panangko* rambut gondariong (tidak rapi) seperti pencuri

juragi [juragi] *n* sejenis rempah: *ulang ahar juragi ai* jangan habiskan rempah itu

jurak [jurak] *v* tersangkut (khusus untuk manusia); terjatuh: *jurak au bubagas lombang* aku terjatuh (tersangkut) ke jurang

jurang [juraŋ] *a* condong: *hayu ai jurang dompak siambilou* kayu itu condong ke sebelah kiri

jus [jus] *n* suara lompatan binatang di hutan atau semak-semak

jut [jut] *a* buntu; tertutup: *jut uhurku mamingkiri anakkin* buntu pikiranku memikirkan anakku

jutal [jutal] *n* bengkak dan gatal; **marjutal** *v* bergatalan: *marjutal badan ni* bergatalan badannya

K

ka [ka] *n* huruf kedua dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

kae [kaɛ] → ²**hae**

kaes [kaes] *v* mengais

kaeskaes [kaeskaes] *n* tulang cakar

kaha [kaha] *pron* ipar; istri dari abang; istri dari saudara laki-laki; suami dari kakak; suami dari saudara perempuan, *ia kaha ku* dia adalah iparku (istri abang)

kahan [kahan] *n* sulung

kahap [kahap] *v* periksa;

kahapi *v* periksai: *kahapi lobei pangkei!*

kahawa [kahawa] *n* kopi: *adong kahawa nima?* adakah kopi kamu sekalian ?

kahei [kahɛy] *v* bantu; tolong;

keheion *n* bantuan;

mangkehei *v* membantu

kahean → **kehen**

kaho [kaho] *v* jamin: *aha kahoni ?* apakah jaminannya?;

sikaho *n* yang menjamin

kahojan → **kehen**

kahombu [kahombu] *n* semacam kayu kalau dicampur dengan kapur sirih merah warnanya

kahou [kahou] *a* sesat; keliru; *ki salah* (keliru); berbuat yang tidak senonoh; menyimpang dari kebenaran (tentang agama dan sebagainya);

hakahouan *a* lebih sesat

mangkahoukon

v menyesatkan;

kahul [kahul] *n* nafsu; dorongan hati; hajat; hasrat

kail [kail] *n* pancing;

mangkail *v* memancing;

pangkail *n* pemancing

kais [kais], **kaiskais** **1** *v* mengais: *indungni dayok kais manorihi goya induk* ayam mengais mencari *cacing* tulang cakar: *ra do ho mangan kon kais ni dayok?* maukah kamu memakan **2** *n* tulang cakar ayam

¹**kakak** [kakak] *n* suara burung (suara orang yang ketawa kuat-kuat)

²**kakak** [kakak] *n* kakak

kapak [kapak] *v* periksa: *kapak i lobei pangkei!* Periksa dulu dengan teliti!

kalah-kalah [kalahkalah] *n* langit-langit (pada mulut): *anggo tangga babah, taridah kalah-kalah* kalau mulut terbuka, tampak langit-langit

kaluar [kaluwar] *v* keluar;

mangaluarhon *v* mengeluarkan

kalukui [kalukuy] *Sp* *n* elang

kamar [kamar] *n* kamar;

markamar *v* berkamar;

sakamar *n* tinggal berdiam beberapa orang dalam satu kamar

kangkung [kangkuj] *n* kangkung

kantang → **hantang**

kanting [kantij] *v* gandeng;

mangkating *v* menggandeng;

markanting *v* bergandeng;

ikanting *v* digandeng;

sakanting *v* segandeng

kapak [kapak] *n* kampak

kapal [kapal] *n* kapal: *jam piga kapal biasani roh?* pukul berapa kapal biasanya datang ?

kapas [kapas] *n* kapas

karas [karaskaras], **karaskaras** *n* penangkap ikan: *ise peturehon karas ai?* siapa yang membuat penangkap ikan itu?

karoyok [karoyok] *v* keroyok

kasang [kasaj] *n* kacang

kasar [kasar] *a* kasar

kata [kata] *n* ujar; bicara

kateas [tɛyas] *n* kaki

kati [kati] *n* kati;

mangkatahon *v* mengatakan:
mangkatahon guru ai, ulang manyakiti hasoman guru itu mengatakan, jangan menyakiti orang lain

katupat [katupat] *n* ketupat

kawah [kawah] *v* lihat;

mangkawah *v* melihat;
mengamat-amati:

kawahan [kawahan] *v* mengharap-harap: *kawahan bai parrohni anak hun Jakarta* mengharap-harap kedatangan anaknya dari Jakarta

kayuh [kayuh] *n* kayuh;

markayuh *v* berkayuh;

tarkayuh *v* terkayuh

kedondong [kedondɔŋ] *n*
kedondong

kehen [kɛhɛn] *n* hilir: *ihan kahean aima ihan pinoda nadop porad* ikan hilir adalah ikan pinoda yang asin; muara;
mangehen *v* bermuara;

keok [kɛyok] *v* berkeok: *keok sorani dayok itangkap golot* berkeok (suara) ayam ditangkap musang

keong [kɛyɔŋ] *n* keong; siput yang besar

keskas [kaskas], **kaskas** *a* rajin; tidak mau diam: *kaskas do dakdanak on rajin* tidak mau diam anak ini

kiah [kiyah] *v* jemur: *kiah lobei baru simpan jemur dulu baru disimpan*

kiahkiah [kiyahkiyah] *n* siamang: *kiah i harangan mamangani jagul* siamang di hutan memakani jagung

kibul [kibul] *n* buah; biji buah; butir buah yang kecil-kecil (seperti butir padi dan jagung):

kata penggolong bagi bermacam-macam benda sbg pengganti butir, buah, batang, dan sebagainya;

sangkibul *n* satu buah (bulat) satu biji

kihik [kihik] *n* ketiak: *kihikni marbau assok* ketiaknya berbau keringat

kihir [kihir] *n* kikir;

mangihir *v* mengikir;

mangkihir *v* mengikir;

pangihir *n* pengikir; alat kikir;

pangkihir *n* pengikir

kikit [kikit] *n* anak ayam

kikkikan [kikkikan] *v* tertawa gelak-gelak: *kikkikan tongon borngin* tertawa gelak-gelak tengah malam

kiok [kiyɔk] *n* ular: *bahat do kiok i harangan* banyak ular dihutan

kios [kiyɔs], **kioskios** *v* menggaruk-garuk: *kios baliang halani darongan* menggaruk-garuk anjing itu karena ber-kudis

kira [kira] *adv* kira-kira: *kira sadiha nabois?* kira-kira berapa yang habis?

kiskis [kiskis] *n* alat menyiang rumput dipermukaan tanah yang terbuat dari besi dgn bentuk setengah lingkaran dan bergagang;

mangkiskis *v* menyiang rumput dengan kiskis

kiung [kiyɔŋ] *n* nama sejenis burung; tiung (semacam burung): *ulang ho songon kiung manggorani bani!* jangan kamu seperti burung tiung menyebut nama sendiri! (arti kiasan)

kiuskus [kiyuskisyus] *v* menggaruk-garuk

kiwung [kiwɔŋ] *n* beo; tiung

kobaya [kɔbaya] *n* kebaya

kobun [kɔbun] *n* kebun;
markobun *v* berkebun;
parkobun *n* pekebun; orang yang usahanya berkebun;
parkobunan *n* perkebunan
kodei [kodɛy] *Mly n* kedai; warung;
markodei *v* berkedai membuka kedai; berbelanja di kedai;
parkodei *n* orang berkedai;
parkodean *n* tempat berkedai
kohak [kɔhak] *n* dahak;
markohak *v* mendahaki; mendahak
kohak [kɔhak] *n* dahak: *ulang mar kohak age i ja!* jangan berdahak di segala tempat!
markohak *v* mendahak
kois [kɔis], **koiskois** *v* pengikis dan perapi yang pandan terbuat dari bambu: *kois adongdo ijual i kodei* pengikis panda ada dijual di kedai atau di toko
kokak [kɔkak] *n* tulang; duri ikan; *ulang ipangan kokak* tulang jangan dimakan
kokang [kokan] *v* barter; berdagang dengan cara bertukar barang;
kokangkangan *a* tukar tukaran barang;
mangkanghon *v* memberterkan;
marokang *v* bertukar barang
kol [kol] *n* kol
kolor [kɔlɔr] *n* kolor; celana dalam
kolag [kɔlag] *n* hasta;
mangolag *v* menghasta; mengukur dengan hasta;
sangkolag *num* sehasta; satu hasta
kolak [kɔlak] *n* kolak;
mangolak *v* mengolak;
koling [kɔliŋ] *n* keling; orang yang kulitnya hitam

kopi [kɔpi] *n* kopi;
markopi *v* minum-minum kopi;
pangopi *n* pengopi, orang yang gemar minum kopi;
parkopion *n* perkopian, perihal kopi
kosong [kɔsɔŋ] *n* kacang;
kotor [kɔtɔr] *a* kotor;
mangkotori *v* mengotori
kuasa [kuwasa] *n* kuasa;
markuasa *v* berkuasa;
manguasai *v* menguasai;
panguasa *n* penguasa;
tarkuasai *v* terkuasai dapat dikuasai (diperintah dan sebagainya); *ganuk halani tarkuasai ni Tuhan* semua berkat kuasa Tuhan
kudis [kudis] *n* kudis;
kudison *v* kudisa
kuhui [kuhuy] *n* balam (semacam burung): *kuhui itangkap bapa i juma* burung balam ditangkap bapak di ladang
kuhup [kuhup] *a* genap: *kuhup bilangan ni* genap bilangannya
kuhur [kuhur] *n* parut; kukur;
kuhuran *n* kukuran;
kuhurkuhur *n* parutan;
mangkuhur *v* memarut;
pangkuhur *n* pamarut, alat untuk memarut; parut; orang memarut
kulihap [kulihap] *Sp n* lutung;
kurap [kurap] *n* kurap;
kurapon *v* kurapan
kuskus [kuskus] *n* kerak (nasi): *jomur lobei kuskus ai ase i goreng!* jemur kerak itu dahulu agar digoreng;
manguskusi *v* memakan kerak nasi
kussang [kussan] *n* kantong;
maksusangi *v* mengantongi;
markussang *v* berkantong
kutang [kutan] *n* kutang

L

la [la] *n* huruf keenam belas dalam aksara Simalungun (dari surat sepuluh siah)

laba [laba] *n* untung: *lang mar laba boniaga nami* tak berlaba jualan kami;

marlaba *v* beruntung

labah [labah] *n* pintu: *padear pintu hanami* kami memperbaiki pintu

labang [labang] *n* ketika; suatu waktu

labar [labar], **manlabar** *v* membuat masakan tersendiri: *bapa manlabar gadung* bapak membakar ubi

¹**labas** [labas] *n* suara benda yang jatuh lembut; tidak keras: *huidah boras ni unte labas han* kulihat buah jeruk jatuh dari pokoknya

²**labas** [labas] *n* merasa beruntung

labau [labaw] *n* makanan terbuat dari ubi dicampur dengan daging dan bumbu lainnya

labei [labey] *n* tempat perangkap dipasang

labilabi [labilabi] *n* cacing perut: *bahat do labilabi i bagas boltok ni babui ai* banyak cacing di perut babi itu

lablab [lablab] *a* luas; lebar: *juma nami lablab tumang* ladang kami sangat luas

laboh [laboh] *n* lemak

labu [labu] *adv* guna: *seng dong labu gadung ai be* tidak ada guna ubi itu;

marlabu *v* berguna

¹**labuh** [labuh] *n* sapu lidi yang diikat: *hanami mampadear labuh i juma* kami memperbaiki sapu lidi di ladang

²**labuh** [labuh] *v* ralat; memperbaiki: *bapa man labuh tulisan*

na salah ni bapak memperbaiki tulisan yang salah itu;

manlabuh *v* memperbaiki

labuhan [labuhan] *n* pelabuhan: *kapal ai labuhan i pinggir ni laut ai* kapal itu berhenti di pelabuhan itu

lada [lada] *n* lada, merica

ladam [ladam] *n* ladam: *karas tumang do ladamni* huda si Sangap ai keras sekali kuku-kuku kuda si Sangap itu

ladang [ladang] *n* ladang

ladung [ladung] *a* dusta; bohong;

manladungi *v* mendusta;

marladung *v* berdusta;

parladung *v* mendustai

lae [lae] *n* ipar: saudara suami atau istri; *bujur tumang do hasa lae ni* sungguh baik ipar si Amir

¹**laga** [laga] *a* marah; sangat tidak senang;

manlagai *v* memarahi;

parlaga *n* pamarah

²**laga** [laga] *a* kuat makan

¹**lagan** [lagan] *a* kuat;

laganan *v* menguat

²**lagan** [lagan] *n* capah kecil yang digunakan untuk menggiling cabai, dan lain-lain

lagas [lagas] *v* berserak: *bulung ai lagas* daun itu berserak

lagat [lagat], **marlagat** *v* bertengkar: *tiap ari do tarbogei marlagat i rumahni* tulang tiap hari terdengar bertengkar di rumah paman

lagatan [lagatan] *v* menangis terus menerus: *sangah lagatan si butet ai* holong do hanga pangahap mangidah waktu menangis si butet itu, sungguh kasihan melihatnya

lage [lage] *n* tikar: *inang mamboli lage i tiga nantuari* ibu membeli tikar ke pekan kemarin

lagei [lagey] *v* menipu dalam perniagaan;

¹**lagi** [lagi] *adv* tunggu dulu; jangan dahulu datang (kode orang yang sedang mandi di tepian apabila ada orang datang)

²**lagi** [lagi:] *n* jawaban untuk panggilan di pemandian laki-laki atau perempuan

¹**lagu** [lagu] *n* lagu: *hanami mandodinghon sada lagu Simalungun i rumah sikolah kami menyanyikan sebuah lagu Simalungun di rumah sekolah*

²**lagu** [lagu] *n* tingkah laku seseorang: *bahat dassa lagumu banyak sekali tingkahmu*

lagut [lagut] *v* berlumur: *horbou lagut i rawang kerbau berlumur di kubangan*

lagut → **legut**

lah [lah] *adv* lah; saja: *lahoma lah ho sonari!* pergi saja engkau sekarang!

laha [laha] *v* tampi; menampi: *laha inang horas laho mardahan* ibu menampi beras mau memasak nasi

lahang [lahay] *adv* jarang: *si Didi lahang hurumahku sonari* si Didi jarang ke rumahku sekarang

lahar [lahar] *adv* banyak habis: *domma lahar hayu hayuan matutung i tanoh Karo* sudah banyak habis hutan-hutan terbakar di tanah Karo

lahat [lahat] *v* ikat; mengikat;
panlahatan *n* tempat mengikat: *i jai ma niarish kon bani panlahatan ai!* disanalah ikatkan pada tempat mengikatkan itu!

lahei [lahey] *v* mengubik; mengupas: *adek lahei jagul bahen laho tutungan ni* adik mengubik jagung untuk dibakarnya

laho [laho] *v* pergi; berangkat: *amang sogod laho hu tiga manjual pisang* bapak besok pergi ke pekan menjual pisang

laho [laho] *adv* akan

lahoan [lahowan] *n* pekerjaan : *inang marsukun, “ahado lahoan mu sonari?”* ibu bertanya, “apakah pekerjaan saya sekarang?”

lahui [lahui] *n* sejenis katak berwarna coklat, berkaki panjang, dan sering dijumpai di sungai: *huidah lahui i bagas sabah nantuari* kemarin kulihat katak di dalam sawah

lai [lay] *v* hormat;

laidaulat *v* menghormati raja

laig [laig] *a* lain; tersisih; asing: *lang dong laig si Badu hasomanku na bujur* tak ada yang lain si Badu kawanku yang jujur

lain [lain] *a* lain: *adong na lain* ada yang lain

laing [lai:ŋ] *a* cantik: *anak boru laingan* anak perempuan yang cantik

lais [lais] *a* tampan; ganteng: *parana lais ai nujape ihasomani anak boru na jenges ai* pemuda yang ganteng itu kemanapun dikawani anak perempuan yang manis

laita [leta] *adv* ayo; mari: *leta laho mahita!* mari kita pergi

¹**laja** [laja] *n* lengkuas: *hanami manuan laja i juma* kami menanam lengkuas di ladang

²**laja** [laja] *a* tidak mau makan

lajab [lajab] *a* ringan

lajablajab [lajablajab] *n* tem-purung

lajak [lajak] *n* pemurah

¹**lajang** [lajay] *v* nasib-nasiban; untung-untungan

²**lajang** [lajaj] *v* pergi tidak menentu;

marlajang *v* merantau;

parlajang *v* orang yang suka pergi tidak menentu

lajoh [lajɔh] *a* lemah lembut

lajou [lajɔw] *v* mencoba: *hu lajou do na min manandurham* aku coba untuk meminangmu

lajur [lajur] *n* butir padi yang lurus: *ganjang tumang do lanjur ni omei ai anjuha porugi* panjang sekali butir padi itu dan beruas pula

laktak [laktak] *n* kulit kayu: *dear tumang do laktak mambanen soban* baik sekali kulit kayu itu di jadikan kayu api

lala [lala] *a* cair; lembek berair;

lalab [lalab] *adv* berkepanjangan; terus menerus: *udan lalab do roh* tiap tiap ari hujan terus menerus setiap hari

lalei [laleɣ] *a* lambat mengerjakan sesuatu

lalahi [lalahi] *Sp n* lelaki

lalaon [lalaɔn] *n* cairan; larutan;
palalaon *v* pencairan

lalar [lalar] *n* perjalanan yang tidak tentu arah: *ia lalar do lalap pardalanani* perjalanannya tetap tak tentu arah

lalei [laleɣ] *a* lambat mengerjakan sesuatu

lali [lali] *n* elang: *tiap ari do lali manakko manuk* elang mencuri ayam setiap hari

lalir [lalir] *v* larat

lalou [lalɔw] *n* gempa bumi

lamajang [lamajaŋ] *n* sejenis semut: *tiruma songon lamajang mamboyang an hirik mamben panganon sidea* tirulah seperti semut membawa jangkrik untuk makanan mereka

laman [laman] *n* pekarangan; halaman rumah: *i lobe ni laman nami dong bunga tubuh* di muka pekarangan kami ada tumbuh bunga

lamari [lamari] *n* lemari: *kakak mangosor lamari* kakak menggeser lemari

lamba, lambalamba [labbalabba] *v* dipermudah-mudahkan

lambak [labbak] *n* lapis kulit; *tobal do lambak ni galuh ai!* tebalnya lapis pisang itu tebal

lambang [lambaj] *n* 1 padi hampa (kosong): *ulang ma hita songon lambang ai!* janganlah kita sebagai padi yang kosong! 2 perempuan yang tidak bisa memiliki keturunan

lambar [labbar] *n* lembar: *bapa mamboli seng ompat lambar i tiga* bapak membeli seng empat lembar di pekan

lambas [lambas] *a* lapang; luas: *rumah ni tulang lambas tumang* rumah paman luas sekali;

malambas *v* meluas;

palambashon *v* meluaskan;

tarpalambas *a* dapat dibuat lebih luas lagi; agal lebih luas

lambat [lambat] *a* lambat; pelan: *biasani pardalan ni namatua lambat tumang* biasanya jalan orang yang sudah tua lambat sekali

lambei [lambɛɣ] *n* daun enau: *jenges tumang lambei ai* cantik sekali daun enau itu

lambin [lambin] *adv* semakin; kian bertambah: *lambin gatih hita marlajar, lambin molo do hita* semakin sering kita belajar, semakin pandailah kita

lambok [lambɔk] *n* sebangsa keladi

lambung [lambuŋ] *n* dekat, sisi;

ilambungni *v* bersisian; berdampingan: *rumah nami pas i lambung rumah ni si Amir* rumah kami bersisian dengan rumah si Amir;

marlambung *v* bersisi

lambut [lambut] *n* tanah yang subur: *biasa na anggo lambut dear do tubuh suan- suanan* biasanya pada tanah yang subur tumbuh dengan baik tumbuhan

lamis [lamis] *a* dusta; bohong;

marlamis *v* berdusta: *unang magati tu hita marlamis hubani orang tua!* jangan terlampau sering kita berdusta kepada orang tua kita!

¹**lamlam** [lamlam] *a* lembut; lemah lembut; sejuk: *pasahapni seng onnga lamlam hubani hasomanni-hasomanni* ucapannya tidak pernah lemah lembut terhadap teman-temannya;

halamlamon *n* kelemahan; lembutan;

hunlamlam *v* semakin lembut;

palamlamhon *v* melembutkan;

salamlam *a* selembut

²**lamlam** [lamlam] *a* menyejukkan: *lamlam dasa bohini botou ai* wajahnya menyejukkan hati dipandang

³**lamlam** [lamlam] *n* sampah daun kering

lamok [lamok] *n* lemak; zat minyak yang melekat pd daging; gemuk: *biasani anggo babuy namombur bahat do lamok ni* biasanya babi yang gemuk banyak sekali lemaknya

lampa [lappa] *n* dalih

lampang [lappaj] *v* mengganggu: *halak na gutul gatih do lampang jolma na mujur* orang yang nakal sering mengganggu orang yang bodoh

lampei [lappey] *a* 1 perlahan-lahan; lambat-lambat: *anggo mallewati titi pagunan do lampei ase* kalau melewati titi lebih baik perlahan-lahan agar selamat; 2 lembut: *pb lampei songon bulungni* *simaruley-uley* lembut seperti daun kucai

lampet [lappet] *n* lepat

lampis [lappis] *n* lapis; pembungkus: *biasa na anggo manjolan na milas ibaen do lampis na ase* untuk memegang yang panas dibuat lapisan supaya jangan panas

lampisi *v* membungkus berulang-ulang

lampisi [lappisi] *n* sejenis kulit kayu: *anggo lampisi ai, dear do baen soban* kalau kulit kayu itu sungguh baik untuk kayu api

lampolampo [lappɔlappɔ] *n* tempat berteduh untuk sementara

lampon [lappɔn] *n* buluh; bambu; aur: *inang mambuat bah pakon lampon* ibu mengambil air dengan buluh

lampot [lappɔt] *a* licin; tidak kasar; halus: *anggo rumah na borsih lampot do dasarni* kalau rumah yang bersih licin lantainya

lampu [lappu] *n* lampu

lampudung [lappudun] *n* bunga petai: *pb ulang songon lampudung* jangan seperti bunga petai (tidak berpendirian)

lampusung [lappusun] *n* indung

lampuyang [lappuyaj] *n* lampuyang; sejenis kunyit: *lampuyang tambar borit boltok* lampuyang obat masuk angin

lamuhe i [lamuhey] *n* sejenis kayu: *anggo lamuhe i dear do mambahen soban* kalau kayu itu, baik untuk kayu api

lamuju [lamuju] *n* semacam rempah

lamun [lamun] *a* ranum; masak : *biasana anggo boras ni lasina na lamun gergerdo* biasanya kalau buah cabe yang ranum (sudah dipetik) merah

lamunak [lamunak] *n* daging buah-buahan yang dimakan

lamur [lamur] *a* hancur; *podas do lamur garam bai bahna milas* cepat hancur garam dalam air panas

lana [lana] *v* tergenang: *bah ai lana* air itu tergenang

lanang [lanay] *n* makanan bergizi: *anggo gatih hita mangankon lanang mintor mombordu* kalau sering kita makan makanan yang bergizi kita akan gemuk

landak [landak] *n* landak

landap [laddap] *a* luas kelihatan: *jabu si Marlon ai landap do anggo itangar hun na dauh* rumah si Marlon itu kelihatan luas kalau dilihat dari jauh

landas [landas] *v* terus: *anggo kereta api landas do mardalan paima dapot sitasion* kereta api terus berjalan menuju stasiun

landas → **lanjar**

landong [landɔŋ] *n* tahi lalat; bintil hitam pd kulit; noda hitam pd kulit: *banggal do landung si Ukok ai i bohinni* alangkah besarnya tahi lalat si Ukok itu di mukanya

landit [laddit], **malandit** *a* licin

landou [landɔw:] *a* panjang: *tobu i juma nami domma landon tumang* tebu di ladang kami sudah panjang semua

landoyung [landɔyɯŋ] *n* semacam kayu yang biasanya digunakan untuk membuat lumbung padi: *dear do baenon landoyung jadi hoban* sungguh bagus kayu landoyung dibuat lumbung padi

landung [landuŋ:] *n* tahi lalat: *banggal do landungni si Ukok ai i bohini* alangkah besarnya tahi lalat si Ukok itu di wajahnya

landur [landur] *n* suara yang merdu

landur [landur] *n* tangkai padi yang berisi penuh biji padi

lang [laŋ] *adv* **1** tidak; partikel untuk menyatakan pengingkaran, penolakan, penyangkalan, dan sebagainya; tiada: *lang roh ia* dia tidak datang; **2** bukan

langatlangat [laŋatlaŋat] *n* dinihari; menjelang pagi hari; matahari terbit;

marlangat-langat *n* sore hari; matahari terbenam

lange [laŋɛ], **marlange** *Sp v* berenang

langei [laŋey] *v* memeriksa kail atau perangkap apakah sudah mengena atau belum

langgatan [laggatan] *n* tempat yang disakralkan; keramat besar; *nini halak langgatan rado manganjolma* kata orang keramat besar mau makan orang

langgiat [laggiyat] *n* alat tali untuk memanjat pinang kelapa

langgou [laŋgow] *n* pengikat antara pisau dan tangkainya yang terbuat dari besi atau rotan

langgu [laŋgu] *n* simpai; pengikat gagang pisau atau alat-alat pertanian lainnya

langgum [laggum] *n* tutup: *idia dibaen hamu langgum ni hudon ai?* dimana kamu bikin tutup periuk itu?

langit [laɲit] *n* langit

langit-langit [laɲitlaɲit] *n* langit-langit (rumah): *lang pala daoh, langitlangit ni jabu ai* tidak terlalu jauh langit-langit di rumah itu

langkah [lakkah] *v* langkah;

manlangkah *v* melangkah: *au manlangkah do anggo mardalan* saya melangkah kalau berjalan

langkian [lakkiyan] *n* bantal: *apei do langkian ni modom* tikar bantalnya tidur

langkitang [lakkitan] *n* siput: *i sabah nami bahat do langkitang* di sawah kami banyak siput

langkop [lakkɔp] *n* alat penutup wadah; tutup: *maseda langkup ni hudon* namu udah rusak tutup periuk kami;

marlangkop *v* menelungkup (biasanya dilakukan oleh anak bayi yang belum bisa berjalan)

langkor [lakkor] *adv* terbengkalai: *horja mu langkor do totap* pekerjaanmuselalu terbengkalai

langkup → **langkop**

langkupa [lakkupa] *n* burung hantu: *bodari do langkupa puho* burung hantu bangun malam hari

langlang [laɲlaɲ] *v* terhalang; terkendala: *hanami langlang do hu sikolah* halani udan kami terhalang ke sekolah karena hujan

langsat [laysat] *n* langsung

langu [layu] *a* hambar: *lowoh nami langu* halani hurang masak sayur kami hambar karena kurang masak

languy [layuy],

marlanguy *v* renang; berenang: *hanami langui i bongbongan* kami berenang di bendungan;

parlanguy *n* perenang; atlet renang; orang yang gemar berenang;

palanguyhon *n* mengajari berenang;

tarlanguy *v* terenang

lanja [lanja] *v* pikul;

ilanja *v* dipi jak: *dearamma ilanja karanjangna* benggal ai lebih baik dipikul keranjang yang besar itu; beban yang digandar (dibawa dengan pikulan yang ditaruh di atas bahu);

marlanja *v* memikul;

manlanjahan *v* memikulkan memikul sesuatu untuk orang lain; meletakkan di pundak supaya dipikul;

palanja *n* pemikul orang yang memikul; alat untuk memikul;

tarlanja *v* terpikul

lanjar [lanjar] *adv* terus

lanjung [lanjuɲ] *a* panjang kecil

lanjur [lanjur] *adv* telanjur: *au lanjur mangisop ganja* aku telanjur mengisap ganja

lanog [lanog] *n* lalat: *bahat do lanog bani na kotor* banyak lalat pada yang kotor

lanou [lanɔw] *a* **1** bermacam-macam; **2** banyak: *i alaman rumah nami lanou do isuan bunga* di halaman rumah kami banyak ditanam bunga

lansang [lassan] *n* tempat babi hutan tidur-tiduran: *bahat do lansang i harangan* di hutan banyak terdapat tempat babi hutan tidur-tiduran

lansar [lassar] *v* pesuk; tembus: *boltokni lansar ihona* senapang perutnya tembus kena senapan

lansat [lassat] *a* **1** tidak menaruh hiba: *ulang lansat mangidah nam sombuh!* jangan tak menaruh hiba melihat orang yang tak punya; **2** sombong

lansei [lassey] *a* lalai; kurang hati-hati: *halani marguro-guro lansei ia horjahon i rumah* karena bermain-main ia lalai pada pekerjaannya di rumah

¹**lansi** [lassi] *a* pendiam: *halak na lansi payah do mamah hasoman* orang pendiam sulit di jadikan teman

²**lansi** [lassi] *n* laci meja; laci lemari

lansina [lassina] *n* cabe: *bahatdo lansina i huta nami* banyak cabe di kampung kami

lansu [lassu] *a* lalai: *ulang lansu mangkorjahon horja* jangan lalai mengerjakan tugas

lansung [lassur] *adv* telanjur: *au domma lansung marhata hubani* saya telah terlanjur bicara padanya

¹**lantang** [lantaj] *a* luas: *lantang do rumah nami* rumah kami luas

²**lantang** [lantaj] *n* kantung pundi tempat sirih

lantar [lantar] *a* terang pemandangan: *i atas dolog lantar do atonggoran* di atas gunung jelas pemandangan

lantas [lantas] *a* kurang sopan: *parsahapni lantas do tong* bicaranya kurang sopan sekali

lantei [lantey] *n* lantai: *lantei ni rumahni ibahen humbani buluh* lantai rumahnya terbuat dari bambu

¹**lanting** [lantij] *n* ramuan yang dibuat untuk sakit asma

²**lanting** [lantij] *n* sejenis pohon (semak) yang mirip dengan pohon terong tetapi bercabang tiga

lantos [lantɔs] *a* pintar: *ulang ma lantos tu* jangan terlalu pintar

lantur [lantur] *a* hancur: *indahan nima lantur songon bubur* nasinya hancur seperti bubur

lao → **laho**

laho [lahɔ] *v* pergi: *hanami laho hu Jakarta* kami pergi ke Jakarta

laok [laɔk], **malaok** *v* aduk

laon [laɔ:n] *adv* lama: *ulang ma laon tu laho!* jangan lama kamu pergi!

laos [laɔs] *v* melintas; melewati; **ilaosi** *v* dilewati: *anggo lang ibotoh ilaosi tumang* kalau tidak tahu lampau saja; **laosi** *v* melampaui; lalu; lewat

lapa [lapa], **lapalapa** *a* sekam: *hapal do lapa i losung* sekam di lumbung tebal

lapah [lapah], **manlapah** *v* **1** toreh; **2** menyadap karet; **3** membersihkan perut ikan: *lapah lobei ihan ai* bersihkan ikan itu

ilapah *v* ditoreh; dibelah: *do domma onggai ilapah* perutnya sudah pernah dibelah;

tarlapah *v* tertoreh; terbelah

lapan [lapan] *num* delapan: *hanami marsanina lapan halak* kami delapan orang bersaudara

lapang [lapaŋ] *a* lapang; jalan yang selalu dilalui binatang atau manusia: *banggal do lapang ni bodat ai* besar jalan monyet itu

lapar [lapar] *a* lapar: *ulang itarohkon anggo lapar* jangan ditahankan kalau lapar

lapat [lapat] *a* mandul; majir: *kakak si Ani lapat torus* kakak si Ani mandul terus

lape [lape] *adv* belum, masih dalam keadaan tidak: *au lape mangan* aku belum makan;

- lapelape** *adv* belum terjadi; semasih belum
- lape-lape** [lapɛlapɛ] *n* sejenis kacang sayur: *hasang lape-lape* sejenis kacang sayur;
- lapik** [lapik] *n* alas;
malapik *v* beralaskan: *anggo hundul i rumah ni malapik apei do kalau di rumahnya, duduk beralaskan tikar*
- lapis** [lapis] *n* lapis: *baju na dua lapis tiap ari bajunya dua lapis tiap hari*
- lapit** → **lapik**
- lapu** [lapu] *v* oles;
ilapu *v* dioles: *tambar ilapu bani oritan ai obat disapukan pada yang sakit itu;*
manlapu *v* mengoles
- lapuk** [lapuk] *a* lapuk: *indahan na lapuk lang boi i pangan nasi yang sudah lapuk tidak boleh di makan lagi*
- lapung** [lapuŋ] *a* hampa (padi); tidak bernas: *omei nami bahatan lapung do padi kami banyak yang hampa*
- larang** [laraŋ] *v* larang;
malarang *v* melarang
- larlar** [larlar] *a* terang pemandangan: *larlar panagaran hu ngatas dolog* terang pemandangan dari atas gunung
- lasak** [lasak] *n* tiruan tembakan
- lasalasa** [lasalasa] *v* dibayangkan; dikata-katakan; pura-pura tak sengaja: *domma onga lasa-lasa hon bangku sudah pernah dikata-katakan padaku*
- ¹**lasam** [lasam] *n* ilmu yang tidak ada kebenarannya
- ²**lasam** [lasam] *n* sembarangan dalam ucapan dan tindakan: *ulang lasam ho* jangan sembarangan berbicara
- lasang** [lasaŋ] *a* congkak; sombong; menghargai diri secara berlebihan: *anak na lasang bahat do halak nagigi* anak yang congkak banyak yang benci
- lasuan** [lasuwan] *n* nama sejenis kain
- lata** [lata] *n* anak tanaman; bibit:
marlata *n* mempunyai anak tanaman; bibit: *bayam nami domma marlata bibit bayam kami sudah mulai tumbuh*
- latak** [latak] *n* rasa panas kapur (di mulut): *taridah do bau ni latak ai anggo maruapuran* tampaknya rasa panas kapur itu ketika makan sirih
latakan *n* lidah yang luka (perih, gatal) karena kebanyakan makan kapur sirih
- latang** [lataŋ] *n* denting suara benda jatuh;
marlatang *v* berdenting; bunyi suara benda yang jatuh: *sora na marlatang bunyi yang berdenting*
- latap** [latap] *n* tatah; pahat; bentuk;
ilatap *v* dibentuk: *pisou ni ilatap pisau yang ditatah*
- latei** [latey] *a* cemburu: *ulangma dong uhur latei* janganlah ada pikiran cemburu
- latih** [latih] *a* letih
- latong** [laton] *n* jelatang; sejenis tumbuh-tumbuhan yang meng-gatalkan; jelatang: *ulang i jamah latong ai!* jangan di pegang jelatang itu!
- laut** [laut] *n* laut
- lawah-lawah** [lawahlawah] *n* laba-laba
- lawak** [lawak] *n* pelepah: *lawakni buluh pelepah bambu*
- lawan** [lawan] *n* lawan;
malawan *v* melawan;
parlawanan *v* perlawanan;
tarlawan *v* terlawan

lawang [lawanj] *a* sunyi; lengang;
sepi: *pardalanan nami*
nantuari lawang perjalanan
kami semalam lengang

lawei [lawey] *pron* **1** abang dari
istri; **2** anak dari abang ibu; **3**
anak dari kakak ayah; **4** ipar

laya [laya], **marlaya** *adv* tidak
mau makan: *marlaya do*
anaku mangan anaku tidak
mau makan

layab [layap] *a* ringan: *pilih ma*
horjamu na layab ase ulang
podas ho matua! pilihlah
pekerjaanmu yang ringan agar
jangan lekas tua!

layak [laya:k] *a* pemurah; orang
yang suka memberi: *halak na*
layak tongtong do Tuhan
mambere hatonangan hu bani
orang yang pemurah Tuhanlah
yang memberikan ketenangan
kepadanya;

marsilayaklayak *n* bersedekah
dan memberi dengan ikhlas

¹**layam** [layam] *n* sejenis unggas
kecil

²**layam** [layam] *n* daun kemangi

¹**layang** [layan], **malayang** *v*
melayang;

malayanghon *v* melayangkan;
menerbangkan;

malayang-layang *v* melayang
sambil bergerak ke sana-
kemari; melayang dengan ber-
putar-putar

²**layang** [layan] *v* langkah;

layangi *v* langkahi: *hu layangi*
ho kamu kulangkahi

layang-layang [layanlayan] *n*
layangan; mainan yang terbuat
dari kertas berkerangka dari
bambu yang diterbangkan di
udara dengan memakai tali
(benang) sebagai kendali;
marlayang-layang *v* bermain
layangan

layap [layap], **layaplayap** *n*
tempurung: *dakdanak*
mampapulung layaplayap
mambahan guro-guro anak-
anak mengumpulkan tempurung
untuk mainan mereka

layar [layar] *n* layar: *anggo*
iombus logou layar parahu ai,
mutor do rohngoh ni parahu ai
kalau dihembus angin layar
perahu itu maka bertambahlah
kecepatan perahu itu

layas [layas] *a* kurang mengindah-
kan

layoh [layoh] *a* lemah lembut:
tong tong do ia layoh marhata
dompak abangni selalu dia
lemah lembut bicara dengan
abangnya

layur [layu:r] *v* berlanjut, terus
menerus sehari penuh

layuran *a* tinggi, panjang,
lurus (untuk tebu yang
dibiarkan tumbuh, tidak
diambil)

leas [leyas] *Tb a* kurang meng-
indahkan: *ia leas dassa bani*
hata ni halak dia kurang
mengindahkan cakap orang

leat [leyat] *Tb adv* terlambat: *au*
leat do hu sikolah saya ter-
lambat ke sekolah

leban → **legan**

lebas [lebas] *v* melenggang:
pardalanni lebas jalannya
melenggang

lebat [lebat] *v* melintas; lalu;
lewat: *lang onnga lebat* ia
hujan tak pernah ia lewat dari
sini

lebow [lebow] *n* penyu

leduk [leduk] *a* bengkok

legan [legan] *a* asing; aneh; tidak
biasa; lain; beda tidak sama:
hananipan legan jurusan nami
(kami berlainan jurusan);

marlegan *v* berlainan;

paleganon *n* pengasingan

legot [lɛgɔt] *a* 1 belok; liku;
marlegot *v* berbelok; berliku:
dalan huta nami mar marlegot
do jalan ke kampung kami
berliku; 2 bengkok: songon
hayu na leduk seperti kayu
yang bengkok
legut [lɛgut] *a* serba kotor; kotoran
ada disana sini
lehat [lɛhat] *a* melekat bagai pulut
lehle [lɛhle] *v* kalah; tidak
menang: *ulang do lehle*
marlumba! jangan kamu kalah
berlomba
lehuk [lɛhuk] *n* lekuk: *juma nami*
pe bahat do lehuk ladang kami
pun banyak lekuknya
lei [lɛy] *n* batu tulis: *sapari i pakei*
do lei minik sikolah dulu
dipergunakan batu tulis untuk
sekolah
leilei [lɛylɛy] *v* dikejar-kejar:
dayok i leilei husing ayam
dikejar-kejar kucing
lejep [lɛjɛp] *a* jauh: *parsikolahkon*
nami lejep dohun rumah
sekolah kami jauh dari rumah
leley, maleley [lɛlɛ] *adv* jelang,
menjelang: *lele bod menjelang*
sore
leler [lɛlɛr] *adv* lama sekali: *ia*
leler do ase roh dia lama sekali
baru datang
lelet [lɛlɛt] *a* tidak bersemangat;
kurang jantan
lemak [lɛmak] *adv* berlemak;
berminyak: *babui na mambur*
bahat do lemak ni babi yang
gemuk banyak lemaknya
lembang [lɛmbaŋ] *v* menyimpang;
marlembang *v* melenceng;
memintas; *marlembang do ase*
podas mengambil jalan pintas
agar cepat sampai
palembang *v* dialihkan;
leme [lɛmɛ], **marleme** *a* basah;
mengandung air atau barang

cair: *hanami marleme do hun*
juma kami basah dari ladang;
belum dikeringkan
lemes [lɛmɛs] *a* licin;: *dalan hu*
medan lemes do jalan ke
Medan licin
lemong [lɛmoŋ] *a* bulat: *tanohon*
lemong songon bola bumi bulat
seperti bola
lempe [lɛppe] *v* merenung
memandang ke bawah: *tunduk*
na lempe! tunduk yang meng-
hadap ke bawah!
lempeng [lɛppeŋ] *n* gumpal;
salempeng *n* segumpal; satu
gumpal: *lopap salempeng lepat*
segumpalan
lemper [lɛpper] *a* ramping: *anak*
boru ai lemper anak gadis itu
ramping
lena [lɛna] *v* melahirkan yang tak
cukup umur: *orang tuani*
hasoman nami lena orang tua
kawan kami melahirkan tak
cukup umur
lender [lɛddɛr] *n* lendir;
marlender *v* berlendir:
marlender ma hayuni galuh
batang pisang berlendir
lendes [lɛddɛs] *a* luas:
pakaranganni rumahni lendes
pekarangan rumahnya luas
lenduk [lɛdduk] *a* bungkok: *anggo*
domma matua somal do lenduk
kalau sudah tua biasanya
bungkok
leneng [lɛnɛŋ] *a* buncit: *boltok na*
leneng perut yang buncit
lenes [lɛnɛs] *a* licin: *dalan laho*
hu juma lenes jalan ke ladang
licin
lengah [lɛŋah] *a* lalai: *gati do ia*
lengah bani horja dia sering
lalai akan kerja atau tugas
lenger [lɛŋɛr] *a* amat lama

lenggang [lɛggaŋ] *v* duduk goyang lutut: *ia hundul lenggang dia duduk goyang lutut*

lengleng [lɛŋlɛŋ] *teleng*

lenter [lɛntɐr] *a* kecil tapi tampan: *gurama ai lenter pemuda itu kecil tetapi tampan*

leo [lɛɔ] *Hg n* sayur;

marleo *v* makan sayur: *hanami gati do marleo bulung gadung kami sering memakan sayur daun ubi*

leong → **lemong**

leot [lɛyɔt] *v* lewat: *panorong mangan domma leot mereka makan sudah lewat*

lepak [lɛpak] *a* salah; tidak benar; tidak tepat: *bolasni lepak jawabnya tidak tepat;*

halepakon *n* kesalahan;

manlepakkon *v* menyalahkan; menyatakan (menganggap) salah; melemparkan kesalahan kepada

lepe [lɛpɛ] *v* **1** terbaring; meletakkan badan dengan punggung atau sisi badan di sebelah bawah; tidur-tiduran; **2** lemas

lepet [lɛpɛt] *v* rebah; roboh; tumbang;

malepethon *n* merebahkane: *malepethon bona ni omei merebahkan batang padi*

lepong [lɛpɔŋ] *a* susah; botak; gundul: *ulumi baru lepong kepalanya baru dicukur gundul*

lereng [lɛrɛŋ] *n* sepeda; kereta angin

lerler [lɛrlɛr] *v* dapat di lihat dari jauh: *dolog ai lerler do humbani na daoh gunung itu dapat dilihat dari jauh*

leseh [lɛsɛh] *a* genit (bergaya-gaya); banyak tingkahnya; keletah: *angini halak ai leseh tumang adik orang itu genit sekali*

leseng [lɛsɛŋ] *a* gundul: *haranganni domma leseng hutan itu sudah gundul*

¹leset [lɛsɛt] *a* tak kena; tak tepat: *tembakar ni leset tembakannya tidak tepat*

²leset [lɛsɛt] *a* tergelincir

lesset [lɛssɛt] *v* berjudi dengan kartu domino;

marlesset *v* bermain kartu domino

leto [lɛto] *n* burung puyuh: *i huta nami bahat do leto di kampung kami banyak burung puyuh*

leto payak [lɛtɔpayak] *Sp n* burung bangau kecombrang yang sudah kembang

letor [lɛtɔr], **maletor** *a* mabuk berasa pening atau hilang kesadaran (krn terlalu banyak minum minuman keras, makan gadung, dan sebagainya): *halani minum bagot ai, maletor ia karena minum tuak itu ia mulai mabuk; berbuat di luar kesadaran; lupa diri*

liab [liyab] *a* tidak sopan: *ulang liab diri i tongah na mabui kita harus sopan melintas di tengah yang ramai*

liah [liyah] *v* tak mendapat: *ulang mabiar liah! jangan takut tak mendapat!*

lian [liyan] *n* batu asah kecil: *payah do torihon lian sulit dicari batu asah*

liang [liyan] *n* **1** gua: *dong do liang i harangan ada gua di hutan; 2* lubang: *dong do liang i dalan ada lubang di jalan*

liar [liyar] *a* liar: *horbou na liar kerbau yang liar*

liat [liyat] *n* tanah liat: *tanoh liat boi do ibahen asbak tanah liat dapat dibuat asbak*

liatliatan [liyatliwatan] *v* meramal

libas [libas] *v* pukul; hantam:
ulang libas ho anak-anak in!
jangan kau pukul anak-anak itu

libei [libɛy] *v* berganti; tukar;
marlibei *v* berganti; bertukar:
sidea ra marlibei barang
mereka bersedia bertukar
barang

libey [libey] *v* tukar;
marlibey *v* bertukar barang

libig [libig] *adv* suara gedebug;
malibig *v* berbunyi gedebug:
sorani mau libig suaranya
(berbunyi) bergedebug

libit-libit [libitlibit] *a* dangkal tidak
dalam (tentang sungai dan
sebagainya); tohor; cetek:
bongbongan ai libit-libit do
hansa bendungan itu dangkal
saja

libog [libɔg] *a* sakit kepala;
pening: *libog do ia halani*
mangan pining ia pening
karena makan pinang

libos [libɔs] *a* amat tinggi: *hayu ai*
libos kayu itu amat tinggi

libung [libuŋ] *n* nibung: *libung*
aima samasam palma na
marduri nibung adalah sejenis
palma yang berduri

libut [libut] *n* gagang tombak

lidung [liduŋ] *v* ratap;
malidung *v* meratap

¹**ligah** [ligah] *a* tak sama disayangi

²**ligah** [ligah] *v* pecah: *galas ai*
murah do ligah gelas itu mudah
pecah

ligat [ligat] *a* tangkas

liglig [liglig] *v* berpisah dari kawan
atau sanak: *ulang ma ibaan*
liglig! janganlah dibuat
berpisah!

lihar [lihar] *a* terang, cerah: *bani*
sada sogod liar tumang pada
suatu pagi udara terang sekali;
panliharhon *v* membuat lebih
cerah

lihou [lihow] *a* jernih; terlihat
terang (tentang air); bening;
bersih; tidak keruh: *bah nami*
lihou air kami jernih

lihur [lihur] *a* terang peman-
dangan: *lihur do hami sormin*
terang pemandangan pada
cermin

likih [likih] *n* tungkai; panjang
tetapi kecil: *dakdanak ai likih*
anak itu panjang tetapi kecil

liklik [liklik] *v* terkelupas;
maliklik *v* mengelupas: *halis*
ni hayu maliklik kulit kayu
terkelupas

likou [likow] *v* hilang: *tongkin*
dassa na tadingkon domma
likou sebentar saja ditinggalkan
sudah hilang

lilie [lilie] *n* tikus busuk

lilin [lilin] *n* lilin: *lilin* *ibuat*
humbani asar lobah! lilin di-
buat dari sarang lebah!

lilir [lilir] *n* ucapan yang tak
sengaja keluar dari mulut

lilis [lilis] *n* lemas; panganan dari
ketan yang dimasak dalam
bambu dengan menggunakan
santan dan dipanggang;
manlilis *v* melemas, me-
masak lemas

lima [lima] *num* lima; nama bagi
lambang bilangan asli ke-5;
palimahon *n* yang ke-5;
palimalima *v* berlima-lima;
parlima *v* membagi lima

Limag [limag] *n* nama salah satu
kampung di Raya

limar [limar] *a* tajam: *limar do*
piso on pisau ini tajam

limas [limas] *n* limas: *limas aima*
bulung lanam daroh limas
ialah daun tempat darah

limbaga [limbaga] *n* umpama;
bagaikan; seakan-akan;
marlimbaga *n* mengandaikan:
nanihan gati do halak na
marlimbaga dahulu orang
sering menggunakan umpama;

limbas [limbas] *n* bekas laluan

limbat [limbat] *n* sejenis ikan lele:
bahat do limbat i sabah banyak
ikan lele di sawah

limbei [limbɛy] *n* bekas yang
dilalui: *lang dong limbei ni* tak
ada bekas yang dilaluinya

limbuah [limbawah] *n* buah
pertama; bungaran: *limbuah ni*
banggal-banggal do buah yang
pertama besar-besar

limbur [limbur] *n* duri daun rotan:
limbur bani ujung ni bulung
hotang duri daun rotan yang
terdapat di ujung

limitlimit [limitlimit] *a* mudah
goyang karena dangkal di-
pancarkan: *hayu ai limit* kayu
itu mudah goyang karena
dangkal dipancarkan

limlim [limlim] *v* bercakap;
ipalimlim *v* dicakapi: *halani*
magigi ia ipalimlim karena ia
benci ia tidak dicakapi

limpa [lipa] *n* limpa

limpot [lippɔt] *adv* sudah jauh:
domma limpot tading sudah
jauh ketinggalan

limuglimug [limuglimug] *n* ulat
yang hidup dalam air

limun [limun] *a* dalam:
pambotohni limun penge-
tahuannya dalam

limur [limur] *a* basah kuyup;
marlimur *v* basah kuyup:
hanami marlimur do hujuma
kami basah kuyup dari ladang

limut-limut [limutlimut] *n* lumut;
marlimutlimut *v* berlumut

linang [linay] *v* berseri (wajah);
bercahaya; manis;
marlina *v* berseri: *ro hini*
marlinang wajahnya ber-
cahaya, berseri

linat [lina:t] *v* pecah: *anak dayok*
aima linat anak ayam itu pecah

lindir [lindir] *n* air mandi yang
berlendir (obat): *bulung-bulung*
doi baen lindir ni daun-daunan
dibuat air mandinya yang
berlendir

¹**lindung** [lindun] *v* teduh;
marlindung *v* berteduh;
bernaung: *anggo roh udan*
marlindung do sidea i sopo ai
jika datang hujan mereka
berlindung di pondok itu;

²**lindung** [lindun] *Sp v* belut

lindut [lindut] *n* kembar; sama
rupanya: *niombahni dong do*
na lindut anaknya ada yang
kembar

linggar [lingar] *adv* tidak ber-
sesak-sesak: *halak ai linggar*
ibagas motor orang itu tidak
bersesak-sesak di dalam motor

linggarei [lingarey] *n* nama sejenis
burung

linggoh [lingɔh] *v* bernaung: *anggo*
roh udan linggoh do sidea i
sopo ai jika datang hujan
mereka berlindung di pondok
itu

linggom [lingɔm] *a* teduh;
marlinggom *v* berteduh

lingkaboh [liŋkabɔh] *n* kelelawar:
lingkaboh ai habang hu rumah
kelelawar itu terbang ke rumah

lingkar [liŋkar] *n* bulan 12: *pas*
bani bulan lingkar laho ma
sidea manohu tulang ni tepat
pada bulan 12 mereka pergi
mengunjungi pamannya

lingkat [liŋkat] *a* cepat: *amboru ai*
lingkat mardalan anak
perempuan itu berjalan cepat

lingkit [likkit] *n* anak panah

lining [liniŋ] *a* gembung: *boltokni*
lining tumang perutnya
gembung betul

linir [linir] *a* penuh: *ember ai linir*
marisi bah ember itu penuh
berisi air

linou [linɔw] *a* kilat; berkilat; mengkilap; bercahaya: *omas ai linou songon kasa emas itu berkilat seperti kaca*

linsei [lissey] *v* bertukar;

marlinsei *v* bertukar: *gurama ai marlinsei tintin pemuda itu bertukar cincin*

linsuran [lissuran] *n* yang sudah buruk; bekas: *hiou ni ai domma linsuran kainnya itu sudah buruk*

lintagtag [lintagtag] *n* titik hujan jatuh dari daun: *lintagtag madabuh humbani bulung ni hawei titik hujan jatuh dari daun keladi*

lintah [lintah] *n* lintah; rentenir

lintas [lintas] *v* melintas: *mosai ai lintas hum hobon tikus itu melintas dari tempat padi*

lintok [lintɔk] *a* keruh: *bah na lintok air yang keruh*

linter [linter] *n* utas; seutas: *ganjang tali ai linter panjang tali itu seutas*

lintun [littun] *v* lari;

malintunhon *v* melarikan; membawa lari; menjalankan kencang-kencang;

marlintun *v* 1 berlari: *halak ai marlintun halani biarni orang itu berlari karena takutnya*; 2 lari kawin;

parlintun *n* pelari;

parlintunan *n* tempat pelarian; **tarlintunhon** *v* terlarikan; dapat dilarikan;

marlintun-lintun *v* berlari-lari kecil; berlari pelan-pelan

lior [liɔɾ] *v* lihat

liot [liɔt] *v* keliling

liotliot [liɔtliɔt] *n* sejenis binatang kecil: *rongit aima binatang liotliot nyamuk adalah binatang kecil*

liou [liɔw] *v* terlampau

lipan [lipan] *n* lipan, kelabang

lipat [lipat] *v* pukul

liplip [liplip] *v* lipat;

manliplip *v* melipat: *inang manliplip hiou ibu melipat kain*

lipur [lipur] *a* lancip; tirus; meruncing: *tandukni horbou lipur tanduk kerbau lancip*

liput [liput] *a* jauh sekali: *hutani liput tumang kampungnya jauh sekali*

lisa [lisa] *n* telur kutu: *lisani baliang ai bahat tumang telur kutu anjing itu banyak sekali*

lisak [lisak] *a* bijak: *manuk-manuk ai lisak tumang burung itu bi jak sekali*

lisat [lisat] *v* 1 jepit; 2 himpit; 3 lindas: *ia lisat i labah dia terjepit di pintu*;

malisatkon *v* melindas: *tong ai ma malisatkon anak ni huting tong itu melindas anak kucing*

lising [lisinj] *a* licin: *dalan ai lising anggo roh udan jalan itu licin kalau hujan turun*

listor [listɔɾ] *a* lurus: *buluh ai listor tumang bambu itu lurus betul*

litap [litap] *a* basah: *hiouni litap hona udan kainnya basah kena hujan*

litur [litur] *a* kusut: *bajuni litur alani lang igosok bajunya kusut karena tak digosok*

liur [liyur] *n* air liur: *liur ni madekdek air liurnya meleleh*

liut [liyut] *n* keliling: *liutni huta ai ipagar sekeliling kampung itu di pagar*

loba [loba] *n* nama sejenis kayu

lobah [lobah] *n* lebah: *manisan lobah matai manisan lebah enak*

lobak [lobak] *n* lobak: *i juma nami bahat isuan lobak di ladang kami banyak di tanam lobak*

lobang [lɔbɔŋ], **lobangon** *a*
ompong: *iponni lobang alani*
domma matua giginya ompong
karena sudah tua

lobar [lɔbar] *n* biawak: *lobar*
manjular biawak menjalar

lobei [lɔbɛy] *adv* dahulu, masa
lampau; yang mula-mula;

manglobeihon *v*
mendahulukan;

manlobei *v* mendahului;

marsilobeian *v* saling
mendahului;

palobei *a* dahulukan;

panglobei *n* pendahulu

parlobei *v* orang-orang yang
pertama dahulu: *sidea domma*
misir parlobei dia orang ter-
dahulu yang pergi;

lobih [lɔbih] *a* lebih; lewat dari
semestinya

loblob [lɔblɔb] *a* rendah: *rumah ni*
sidea roh loblob ni rumah
mereka tambah rendah

lobong [lɔbɔŋ] *n* lubang: *ia*
madabuh nubagas lobong *ia*
jatuh kedalam lubang;

parlobong *n* tugal

lobu [lɔbu] *Tb n* kandang babi:
lobu ni sidea dong i juma
kandang babi mereka ada di
ladang

lobur [lɔbur] *v* lebur: *bosi ai lobur*
besi itu lebur;

malobur *v* melebur

logam [lɔgam] *v* saduran: *lape*
siap logam tintin mai belum
siap saduran cincin itu

logging [lɔgiŋ] *n* semacam kumbuh

logo [logo] *a* kemarau: *ulang*
martidah anggo logo ari
janganlah menabur padi kalau
musim kemarau

logou [logow] *n* angin; hawa;
udara;

marlogou *v* berangin; ada
angin bertiup;

logou ni ari musim panas

loha [lɔha] *n* semacam tumbuhan
kecil untuk ramuan: *boan holi*
loha ai hun juma bawalah nanti
daun ramuan dari ladang

lohat [lɔhat] *v* rekat; melekat: *lang*
taragu topung halani lohat ni
tidak tercampur lagi tepung ini
karena merekat

lohei [lɔhɛy] *a* lapar;

loheian *n* perihai lapar; *v*
menderita lapar; kekurangan
makan: *loheian ia dob marsuan*
i sabah ia kelaparan sesudah
lelah bertanam di sawah;

malohei *a* merasa lapar

loja [lɔja] *a* lelah; letih; penat: *ia*
loja marlintun ia lelah berlari;

halojaan *n* kelelahan; perihai
lelah;

lojaan *a* lebih lelah;

lojatu *a* terlalu lelah;

parloja *n* orang yang mudah
atau gampang lelah

tarloja *a* agak lelah;

marloja-loja *a* berlelah-lelah;

paloja-lojahon *v* melelahkan;
menyebabkan lelah

lojang [lɔjaŋ] *n* persegi panjang:
bulung ni buluh ai lojang daun
bambu itu persegi panjang

lojei [lɔjɛy] *a* nyenyak: *ia modom*
lojei nantuari dia tidur nyenyak
semalam

lojong [lɔjɔŋ] *n* culah

lojo [lɔjɔ] *n* depan; muka;

parlojo *adv* terdahulu

loju [lɔju] *a* lembek: *indahan ai*
loju tumang nasi itu lembek
seperti bubur

lokut [lɔkut] *a* enak; sedap, lezat
(tentang rasa); nikmat, me-
muaskan: *daini sipanganon nai*
lokut tumang rasa makan itu
nikmat sekali

lolah [lɔlah] *n* halangan: *anggo*
lang dong lolah, roh do au holi
kalau tak ada halangan aku
datang nanti

lolei [lɔɫɛy] *a* lalai: lolei dot tong bani horjani dia selalu lalai dalam pekerjaannya

lolos [lɔɫɔs] *v* lupa; **1** tidak teringat; **2** lalai;

manloloskon *v* melupakan; melalaikan; tidak mengindahkan;

marsilolos *v* berlupaan;

parlolos *n* pelupa;

tarlolos *v* terlupa; tiba-tiba lupa; terlalaikan;

lomah [lɔmah], **lomah-lomah** *a* lemah

lomah-lomah *a* lemas-lemas

²**lomah-lomah** [lomahlomah] *n* nama sejenis burung

lomang [lɔmay] *n* lemas

lomban [lɔmban] *v* ditolakkan: *holi da masarsar soban in anggo lomban ho* nanti berserak kayu itu kalau kau tolak dari sini

lombang [lɔmbay] *n* jurang: *pb lombang naso hagokan* jurang tidak terpenuhi walau sudah banyak, masih merasa kurang; *ki lombang hamagouan* berbuat dosa

lombu [lɔmbu] *n* lembu; sapi

lomok [lɔmɔk], **lomok-lomok** *n* babi kecil: *patar mamboan lomoklomok mu hita bani tulang* besok bawa babi kecil kita kepada paman

lompa [lɔppa] *n* alasan : *anggojolma na gutul bahat do lompa ase unang ilogai* kalau orang nakal, banyak sekali alasannya supaya jangan dimarahi

lompah [lɔppah] *n* **1** sayur; **2** lauk: *indahan pakon lompah* nasi dan lauk;

lompahon *n* bahan masakan; sesuatu yang akan dimasak

malompah *v* memasak: *inang malompah* indahan ibu memasak nasi;

malompahkon *v* memasak;

panlompah *n* pemasak;

parlompahon *n* tempat memasak;

tarlompah *v* termasak; sudah dimasak

lompit [loppit] *v* lipat;

manlompit *v* melipat: *inang*

manlompit hiou ibu melipat kain

lompou [loppou], **tarlompou** *n* terlampau; teramat: *ulang tarlompou ribut i bagas sikkolah!* jangan terlampau ribut di dalam sekolah!

lompur [lompur] *a* hancur luluh: *lompur dassa uhurku mangidah parlahou min* hancur hatiku melihat kelakuanmu

lomuk [lɔmuk] *a* jinak: *domma jinak aili ai* babi hutan itu sudah jinak

lonap [lɔnap] *a* jinak: *lonap do horbouta si banggalan* kerbau kita yang paling besar jinak

londar [lɔndar] *n* mata: *maborit londarku mangidah mataniari* mataku sakit melihat matahari

londas [lɔdas] *v* memijak-mijak rumput agar dapat dilalui

londut [lɔndut] *a* lenting

longa [loja] *adv* biar: *patar mambuat longa ma hujia juma* besok mengambil biarlah kita ke ladang

¹**longadei** [lɔngadɛy] *n* sejenis gelang untuk anak-anak

²**longadei** [lɔngadɛy] *n* tempat untuk menjemur tembakau

¹**longah** [lɔɲah] *a* dungu; bodoh

²**longah** [lɔɲah] *a* bisu;

marlongah *v* berdiam diri tidak mau berkata-kata; *ki* diam saja (tidak memberi kabar): *ulang pura-pura marlongah ho!* jangan berpura-pura bisu kau!

longang [lonʝan] *a* heran, bengong;
tercengang; takjub

longgak [lonʝgak] *n* waktu senggang

longgam [longam] *a* berpahit
hitam: *badanni pe longgam*
dokah mage lang maridi
badannya kehitam-hitaman
memang sudah lama tidak
mandi

longgi [lonʝgi] *v* berlipat ganda:
longgi do pandapotan nami
taun on penghasilan kami
berlipat ganda pada tahun ini

longgou [lonʝgow] *a* lama sekali:
mase sonari longgou hamu
roh? mengapa kamu datang
lama sekali

longgur [lonʝgur] *n* petir

longkung [lonʝkung] *n* nama
kampung yang terdapat di
Kecamatan Raya

longkot [lonʝkot] *v* melekat

lonih [lonih] *n* areal ladang yang
telah dicangkul atau dikerjakan

lonjan [lonʝjan] *a* banyak: *sonari*
domma lonjan jolma sekarang
manusia sudah banyak

lonong [lonʝonʝ] *v* tenggelam

lonsing [lonʝsinʝ] *v* pukul;
ilonsing *v* dipukul: *ilonsing*
inang au nangkin aku dipukul
ibu;

marlonsingkon *v* memukul-
kan; **1** memukul dengan; **2**
memukul untuk orang lain;

pallonsing *n* pencambuk; alat
untuk mencambuk;

tarlosing *v* terpukul

lonsing-lonsing *v* mencambuk;
menyebat dengan cambuk

lonsoh [lonsoh] *v* terban jadi
jurang: *lonsoh juma tai ibaen*
udan sudah terban ladang kita
karena hujan

lontar [lontar] *v* lontar

lontas [lontas] *v* **1** melintasi;
melewati: *lontas garama ai*

nokkan omei nokkan omeita i
juma pemuda itu melintasi padi
kita di ladang;

lontasan *n* **1** pintasan; **2**
penyeberangan jalan

¹**lontong** [lontonʝ] *a* bodoh; dungu

²**lontong** [lontonʝ] *a* bebal: *surung*
do lontong mu songon
kebodohanmu itu keterlaluhan

³**lontong** [lontonʝ] *n* lontong

lopah [lopah] *adv* sebelah

lopak [lopak] *n* putih

lopas [lopas] *n* izin;

ilopas *v* diizinkan; *lang ilopas*
inang au ihut saya aku tidak
diizinkan ibu ikut;

mangalopas *v* mengizinkan

lopat [lopat] *n* **1** lepat; **2** lempor

lopei [lopeɣ] *n* nama sejenis
rumpun

lopik [lopiʔ] *v* susun dengan me-
nimpa

lopou [lopoʊ] *n* **1** tempat ber-
musyawarah; **2** wadah

lopus [lopus] *v* lewat; melintas:
domma lopus ia hu juma dia
sudah melintas di ladang

lor-lor [lorlor] *v* menelan dengan
cepat: *anggo na manis urah do*
lorlor on kalau yang manis itu
cepat ditelan

losa [losa] *n* nama sejenis kayu

losah [losah] *a* pecah: *domma*
losah jagul idudai jagung itu
sudah pecah ditumbuk

losat [losat] *v* terjepit: *ulang*
marguro-guro i labah, holi
losat jangan bermain-main di
pintu nanti terjepit

losei [loseɣ] *v* selesai: *anggo*
domma losei, mulak ma! kalau
sudah selesai, pulanglah!

los-los [loslos] *a* layu: *bulung ai*
loslos daun itu layu

losog [lɔsɔŋ] *a* bosan: *ulang ura tu losog marlajar!* janganlah mudah bosan belajar!

losok [lɔsɔʔ], **marlosok** *v* berkurang: *marlosok use bah in?* mengapa air itu berkurang lagi?

losop [lɔsɔp] *v* terjerumus ke dalam lubang (tentang kaki): *asok-asok ho holi losop naheimu!* pelan-pelan saja, nanti kakimu terperosok!

losou [lɔsɔw] *v* basuh

losung [lɔsɔŋ] *n* lesung

lota [lɔta] *a* banyak: *lota ihan i sabah* banyak ikan di sawah

lotih [lɔti] *a* domma *lotih* *iahap ham manduda omei ai?* kamu sudah letih menumbuk padi itu?

loting [lɔtiŋ] *n* korek api

lotir [lɔtir] *a* senja buta; gelap gulita: *mabiar au hudarat ai, domma lotir* aku takut keluar, sudah gelap gulita

lotok [lɔtɔʔ] *a* keruh

lotong [lɔtoŋ] *n* jelatang

lotup [lɔtup] *n* bunyi semak atau rumput yang terbakar

lou-lou [lɔwɔw] *v* kumpul;
marlou-lou *v* berkumpul: *ase marlou-lou hita i lapangan* patar besok kita berkumpul di lapangan

lowah *Sp* → **lowoh**

lowoh [lowoh] *n* 1 sayur-mayur; 2 masakan berkuah (seperti gulai, sup, dan sebagainya);

marlowoh *v* menyayur, memasak sayur

loyar [lɔyar] *a* boros

¹**luah** [luwah] *n* buah tangan; oleh-oleh: *inang mamboan luah hun tiga* ibu membawa oleh-oleh dari pasar

²**luah** [luwah] *v* lepas; 1 lolos dari kandang (kurungan,

kerangkeng, dan sebagainya); 2 melarikan diri;

iluahon *v* larikan;

luahon *v* larikan; membawa lari;

luahon *v* larikan; membawa lari;

maluah *a* lepas;

mangaluah *v* kawin lari;

mangkaluah *v* berlepasan;

paluahon *v* melepaskan;

tarpaluah *v* terlepas;

marluah-luah *v* kawin lari

luan [luwan] *n* hulu: *ia maridi i luan* ia mandi di hulu

luap [luwap] *a* lapang

luar [luwar] *n* luar: *ia hu luar hongkan* ia tadi keluar

luaran [luwaran] *v* mengeluarkan getah

luas [luwas] *a* bocor: *tayub rumah nami luas* atap rumah kami bocor

luat [luwat] *a* benci;

iluait *v* dibenci;

maluat *v* membenci

lubang [luban] *n* lubang: *madabuh huting hu lubang ai* kucing jatuh ke lubang

lubuk [lubuk] *v* irama; dendang;

marlubuk *v* berirama: *si Ani marlubuk i alaman* si Ani berdendang di halaman

¹**luetu** [luetu] *v* gempar; ribut: *luetu dassa hanima seng, tarhata* ribut saja kalian, tidak terlarang lagi

²**luetu** [luwetu] *a* recok: *luetu dassa hanima seng tarhata* recok saja kalian, tidak terlarang lagi

luga [luga] *n* kayuh;

iluga *v* dikayuh;

marluga *v* berkayuh; bersampan: *halak ai marlugah i dano* orang itu bersampan di danau

lugut [lugut] *v* lumpur;
marlugut *v* berlumpur;
marlugut-lugut *v* berlumpur-lumpur

luha [luha] *n* luka: *naheini luha kona piso* kakinya luka kena pisau

luhik [luhi[?]], **luhik-luhik** *n* seluk beluk: *au seng hubotoh sonaha luhik-luhik rana ni* aku tidak tahu seluk beluk perkara itu

luh-luh [luhluh], **mangiluh-luh** *v* tukar sisik (ular)

luhou [luhow] *a* rusak; sudah tidak sempurna (baik, utuh) lagi

luhung [luhug] *n* jurang: *motor ai madabuh hu luhung* motor itu jatuh ke jurang

luhur [luhur] *v* terberita: *ia domma luhur ihuta ai* dia sudah terberita di kampung itu

luhut [luhut] *v* berkumpul: *mantuari luhut do inang gereja pokan kawanni* semalam ibu berkumpul di gereja bersama kawannya

luhutan [luhutan] *n* tumpukan: *luhutan ni omei* tumpukan padi

lujub [lujub] *v* terbaring: *inang hundul lujub dohon Ani* ibu duduk terbaring dekat Ani

lukis [lukis] *v* lukis;
ilukis *v* dilukis: *buluh ai ilukis bana* bambu itu dilukis ayah;
malukis *itu v* melukis

¹**luk-luk** [lukluk] *n* kerutan, lipatan pada kulit (dahi dan sebagainya);
marluk-luk *v* berkerut: *bohini marluk-luk tiap ari* dahinya berkerut setiap hari

²**luk-luk** [lukluk] *n* rabuk: *bonani bagod ai lukluk tumang* batang enau itu rabuk betul

luluan [luluwan] *n* bagian rumah yang dijadikan tempat untuk tamu yang dihormati

lulun [lulun] *v* lipat;
ilulun *v* dilipat: *hio ilulun inang* kain dilipat ibu;
malulun *v* melipat

lulus [lulus] *v* diang; memanaskan dengan api; *inang manlulusi bulung i tataring* ibu mendiangkan daun di atas perapian;
manlulus *v* mendiangkan;

panlulus *n* cara mendiangkan

lumat [lumat] *v* giling halus;
ilumat *v* digiling halus: *lisina ai ilumat* cabai itu digiling halus

lumba [lumba] *n* nasihat;
ilumba *v* dinasihati;
malumba *v* menasihati;
palumba *n* nasihatkan;
palumbahon *v* menasihatkan; menjadikan terlarang;
lumba-lumba *n* nasihat-nasihat; berbagai macam nasihat: *bahat do nokkan lumba-lumbani* tadi ia banyak memberi nasihat

lumbang [lumbay] *a* 1 longgar; 2 lapang: *rumahni tulang lumbang alani banggal ni* rumah paman lapang karena besarnya;
halumbangan *n* kelonggaran;
lumbangan *a* lebih longgar;
lumbangtu *a* terlalu longgar;
palumbangkong *v* melonggarkan; melapangkan; membuat menjadi longgar;
salumbang *a* selonggar; sama longgar dengan;
tarlumbang *a* agak longgar;
lumbang uhur lapang hati; melapangkan dada

lumei [lumei] *a* kosong 1 tidak berisi: *cuni ai lumei sonari goni* itu kosong sekarang; 2 tidak berpenghuni: *rumah na banggal ai lumei sonari* rumah yang besar itu kosong sekarang;

ilumeihon *v* dikosongkan;
palumei *v* kosongkan; perintah
 untuk mengosongkan;
palumeihon *v* mengosongkan

lumoh [lumoh] *n* buih; gelembung-
 gelembung kecil pada
 permukaan barang cair (seperti
 pada air, sabun, dan sebagai-
 nya);

marlumoh *v* berbuih: *bahni
 sabun marlumoh* air sabun
 berbuih

lumpat [lumpat] *v* lompat; loncat;
manlumpat *v* melompat: *here
 malo do marlumpat i harangan*
 kera itu pandai melompat di
 hutan;

manlumpati *v* melompati

lunak [lunak] *adv* banyak sekali:
omeini lunak tumang padinya
 banyak sekali

lunci [lunci] *n* biji buah yang dapat
 dimakan, misalnya biji buah
 nangka, cempedak, durian, dan
 lain-lain

lundagi [lundagi] *adv* tidak sama
 disayangi: *anggo inang
 padohon gatir do anak ni lang
 lundagi* kalau ibu tiri, sering
 tidak sama rasa sayangnya
 terhadap anak-anaknya

lundu [lundu] *n* bulu landak

lungam [lujam] *a* kosong: *domma
 lungam tas ni ai* sudah kosong
 tasnya itu

lunggar [lujgar] *a* longgar: *na
 lunggar ma boli bajumu!* beli
 bajumu yang longgar saja!

lungkang [lujkang] *a* lekang: *ura
 panganon buahni rambutan ai
 halani lungkang do* mudah
 dimakan buah rambutan karena
 lekang

lungkar [lujkar] *v* mengaku salah
 sendiri: *ija lungkar hubani
 kawanni* ia mengaku salah
 sendiri kepada kawannya

lungun [lujun] *a* 1 sunyi; 2
 kosong; 3 lengang: *lungun ni
 ahapkon halani pada sora
 pelang dong* lengang kita rasa
 karena tidak kedengaran suara
 apapun;

hunlungun *a* lebih sunyi;

lungunan *v* kesunyian; merasa
 sunyi

lunja [lunja] *v* dipikul; memikul:
*bapa man lunja omei ibagas
 goni* ayah memikul padi yang
 dibungkus di dalam goni

lunsat [lunsat] *v* percik; terpercik

luntei [luntey] *v* dipijat; diurut
 bagian tubuh untuk
 melemaskan otot sehingga
 peredaran darah lancar: *luntei
 lobei gurung ni inang* diurut
 dulu pinggang ibu

luntur [luntur] *a* luntur: *baru
 sahali sabun demma luntur*
 baru sekali dicuci sudah luntur

lupa [lupa] *a* lupa: *gati do hita
 lupa sai seng ihorjahon* kita
 sering lupa sehingga tidak jadi
 dikerjakan

lupak [lupa?] *n* celipar (tempat
 gambar): *domma magou lupak
 ni ompung nantuari* sudah
 hilang celipar nenek kemarin;
salupak *num* sepetak; setapak

lupung [lupung] *a* bagai buluh:
*hujai pe sai lupung tong hujai
 pelang tombus* kemana saja
 pun tertutup, tidak ada jalan
 keluar

lurlar [lurlar] *a* longgar

lur-lur [lurlur] *a* merdu: *lur-lur
 tumang tongaran sorani ai*
 merdu sekali kedengaran
 suaranya

lus-lus [luslus] *n* garis: *ulang
 margelluk gellek baen luslus
 ni!* janganlah berbelok-belok
 membuat garisnya!

lusut [lusut] *v* terperosok:
tarsonggot ia bani lubang ai
halani lusut ia terkejut karena
 terperosok di lubang itu

lutar [lutar] *v* dicambuk; dihantam

lutik [luti[?]] *adv* berkurang sedikit:
ai ma, anggo i buat otik
nangkan lutik use itulah, karena
 tadi diambil sedikit menjadi
 berkurang sedikit

lutok [luto[?]] *n* tuak yang tanak:
anglongkon malah lutok in!
 buang saja air tuak yang tanak
 itu!

lutu [lutu] *a* gempar

lutu-lutu lumajang [lutulutu
 lumajay] *a* berkata-kata tidak
 menentu

lutung [lutuŋ] *v* kerumun; ber-
 himpun banyak-banyak; ber-
 kerubung;

ilutung *v* dikerumuni;
 dikerubungi: *marluntun ho*
sunghan ijin holi ilutung
ranggiting in! cepat kau lari
 dari situ, nanti dikerumuni
 lebah itu!

M

¹**ma** [ma] *adv* bentuk terikat lah; yang digunakan untuk menekankan makna kata yang di depannya

²**ma** [ma] *n* huruf kesebelas dalam aksara Simalungun (dari surat sepuluh siah)

mabar [mabar] *n* sejenis kayu: *tagil lobei mabar ai tokkin nari!* potong dulu kayu itu sebentar lagi!

mabei [mabey] *a* matang; masak: *hape mabei ambotik tu* pepaya kita belum matang

mabiyar [mabiyar] *a* *Sr* takut (pada benturan; pada suasana)

mabuk [mabu⁷] *a* mabuk: *ulang bahat tu i minum ho bogot holi mabuk!* jangan terlalu banyak minum tuak itu, nanti mabuk!

mabur [mabur] *v* sudah tersiram

mada [mada], **simada** *n* emponya; tuannya; pemiliknya

madabuh [madabu] *v* *Sp* jatuh

madal [madal] *a* tebal muka: *seng tarhata na, madal do ai* ia tidak terlarang, memang ia tebal muka

madat [madat] *v* menghisap candu: *ulang isuha ho madat holi somal!* jangan kamu coba untuk menghisap candu nanti terbiasa!

maen [maɛn] *v* main: *hanami maen bola nantuari* kami bermain bola kemarin

magigi [magigi] *a* jijik: *magigi au* saya jijik

magin [magin] *a* sakit: *tiap borngin magin do ulukku* tiap malam sakit kepalaku

magin-magin *a* *Sr* salesma

magira [magira] *adv* nanti

magor [magor], **magor-agor** *a* termasyur: *bapa si Ali magor do i huta ai alani bujur ai* bapak si Ali termasyhur di kampung itu karena baiknya

magou [magow] *v* hilang;

magouan *n* yang kehilangan; usaha penghilangan;

mamagou *v* menghilangkan;

pangagou *n* orang yang menyesatkan;

pangagouhon *v* menghilangkan

mahar [mahar] *n* sesuatu yang ditumbuk sudah dapat ditampi: *anggo dompa mahar ongal ma ase hupiari* kalau sudah lumat tuanglah agar kutampi

maharsa [maharsa] *a* tak enak makan; tak enak rasa lidah: *maharsa sipanganon ai* tak enak rasa lidah makan itu

maila [maila] *a* malu: *ulang mambehan maila ho i jon* jangan kamu membuat malu di sini;

parmaila *n* pemalu

mahol [mahol] *a* mahal: *huahap mahol do ituhor ho bajumu ai* kukira mahal kau beli bajumu itu

mahua [mahuwa] *pron* kenapa; bagaimana keadaan: *mahua uluni na hona gijig ai?* bagaimana keadaan kepalanya yang kena lempar?

majal [majal] *a* tumpul **1** papak pada ujungnya (tidak runcing); tebal pada bagian yang tajam (tidak tajam); **2** *ki* tidak mudah mengerti; bodoh

majol [majol] *a* tumpul; majal: *majol pisor min do i boan ho* tumpul sekali pisau yang kamu bawa

maju [maju] **1** *v* maju; berjalan (bergerak) ke muka; **2** *v* menjadi lebih baik (laku,

pandai, dan sebagainya); berkembang: *bah! maju do usahamu do wah! semakin maju usahamu ini*

makus [makus] *a* jorok: *bajuni makus tumang bajunya jorok sekali*

mal [mal], **mal-mal** *adv* hampir mati: *parau ai mal-mal i hunduli* rumput itu hampir mati diduduki

malab [malab] *adv* agak demam: *akkulakku malab hona udan* badan saya agak demam kena hujan

malaga [malaga] *a* lahap

malang [malang] *a* segan: *malang au manonggah guru* saya segan melihat guru

malapah [malapah] *v* menoreh; membelah

malas [malas] *a* hangat; agak panas; tidak dingin;

malasi *v* menghangati; memanaskan (nasi dan sebagainya) yang sudah dingin;

marmalas *v* menghangatkan;

pamalas *n* penghangat; alat untuk menghangatkan;

pamalaskon *v* menghangatkan;

marmalas uhur *v* menggem-birkan hati; bergembira: *marmalas uhur ma namin nasiam* seharusnya kalian bergembira

malbang [malbang] *v* terkupak: *naheiku malbang hona batu kakiku* terkupak kena batu

malbas [malbas] *a* lembab; tidak kering benar; agak basah: *saluarhu malbas hona udan* celana saya agak basah terkena hujan

mabiar [mabiyar] *a* takut

malbu [malbu] *v* ditaburi abu: *sabah ai malbu bahen bahat haltah* sawah itu ditaburi abu karena ada hama padi

malbung [malbuŋ] *adv* tidak mujarab lagi: *tambar ai malbung be* obat itu tidak mujarab lagi

¹**malim** [malim] *a* alim; **1** ulama; **2** berilmu (terutama dalam hal agama Islam)

²**malim** [malim] *n* *Sp* amil

maling [malij] *a* kuat suaranya: *kapal ai maling sorani* kapal itu kuat suaranya

mallok [mal:ok] *v* buang;

mallokkon *v* buangkan: *toppah ai mallokkon!* buangkan sampah itu!

malnang-alnang [malnaŋalnaŋ] *n* berisi air

malnou [malnoʊ] *n* sejenis rotan: *godeng tumang malnou ai* panjang sekali rotan itu

malo [malɔ] *adv* boleh; diizinkan; tidak dilarang: *anggo malo mulak au sonari* kalau boleh aku pulang sekarang

malpas [malpas] lemas: *au malpas halani lahean* saya lemas karena lapar

maltang [maltan] *v* terayun-ayun benda besar: *maltang bungkusani iboan* terayun-ayun bungkusannya

maltung-galtung [maltuŋgaltuŋ] *v* tergantung: *begu ai maltung-galtung hona siding* harimau itu tergantung kena jerat

maluah [maluwah] *v* lepas: *horbu i ai maluah humbani talini* kerbau itu lepas dari talinya

¹**malum** [malum] *v* sembuh: *podas malum* cepat sembuh; **namalum** *v* pulih dari sakit; **napamalumhon** *n* penyembuh; **pamalumkon** *n* menyembuhkan

²**malum** [malum] *v* penurunan suhu panas menjadi dingin (tentang air panas)

mamah [mamah] *v* makan nasi (kata untuk anak-anak): *mamah lobei ho* makanlah dulu engkau

mambal [mambal], **mambal-mambal** *v* luntang-lantung: *garama ai mambal-mambal hurjani* pemuda itu luntang lantung saja kerjanya

mambik [mambik], **mambik-ambik** *v* terburai: *bi suka ni sili ai mambik-ambik hona lambing* usus babi hutan itu terburai kena tombak

mambir-ambir [mambirambir] *v* terjumbai-jumbai: *mambir-ambir mando tolak ni hioumui* kainmu itu terjumbai-jumbai karena sudah koyak

mambung-ambung [mambujambung] *v* berayun-ayun: *Ali mambung-ambung i toruh ni hayu* si Ali berayun-ayun di bawah pohon

mambur [mambur] *v* dibuang-buangkan; terbuang: *karcis ai bahat mambur halani langbois* karcis itu banyak terbuang karena tidak habis

mampar [mampar] *v* berserak: *mampar ganup ginompani* berserak bersama keturunannya

mampat [mampat] *n* semacam kayu

mampu [mampu] *n* sejenis kayu berdaun lebar getah akarnya merah

mampul [mampul] *adv* habis saat pohon enau disadap

mamunah [mamunah] *v* punah; habis: *mamunah jagul ai i bahen dayok* habis jagung itu di makan ayam

mandal [mandal] *n* telapak tangan atau telapak kaki yang tebal

mandihar[mandihar] *n* Sr pencak silat

mandihe [mandihey] *n* semangka: *buei do mandihe i jumamu* banyak semangka di ladangmu

mando [mando] *adv* **1** hanya: *on mando bagianhu* hanya ini saja kepunyaan saya; **2** selalu; terus menerus: *ho mando tong dapotan* selalu kamu yang mendapatkan

mandur [mandur] *n* mandor; pengawas

mane-mane [manɛmanɛ] *n* Sp dinklik

mangan [majan] *v* **1** makan: *ahu mangan tolu hali sadari* saya makan tiga kali sehari; **2** mengunyah: *ompung mangan demban* nenek makan sirih;

mangankon *v* memakan: *rosuh inang mangankon dayok nipanggang* ibu suka memakan ayam panggang;

marsipanganan *v* saling memakan;

pamangan *n* orang yang makan;

panganan *n* tempat makan: *sapah panganan ni sapah hayu* piring tempat makannya piring kayu;

panganon *n* makanan;

tarpangan *v* termakan;

mangan-mangan *v* perjamuan; makan-makan

mange [majge], **mange-mange** *n* bunga pinang

mangga [majga] *n* mangga

manggis [majgis] *n* manggis

manggoluh [majgoluh] *a* hidup

manggou [majgow] *v* hilang (yang biasanya ramai): *manggou atap huja laho ni* hilang entah kemana perginya

mangida [majida] *n* lemak kemiri: *santanni gambiri ai mangida tumang* santan kemiri itu lemak sekali

mangir [majir], **mangir-mangir** *v* buang air besar: *ilarang mangir-mangir i dalan dilarang* buang air besar di jalan

mangkar [majkar] *adv* tanggung: *parrohni udan ai mangkar tumang hujan itu tanggung* sekali turunnya

mangkuk [majkuk] *n* tempat minuman dari porselen

maningon [manijon] *adv* harus **1** patut; **2** wajib; mesti (tidak boleh tidak)

manipat [manipat] *adv* seterusnya: *memang manipat samai paruhumi* memang seterusnya begitu pikirannya

manis [manis] *a* manis: *bahni halambir ai manis tumang air kelapa itu manis sekali*;

manisan *n* manisan; halua

manisia [manisiya] *n* manusia: *lang dong manisia i jai tidak* ada manusia di sana

manisio [manisiyo] *v* berteduh: *au tarpaksa manisio i toruhni sapo ai nami roh udan saya* terpaksa berteduh di bawah gubuk itu karena datang hujan

manja [manja] *a* manja;

pamanjahon *v* memanjakan

parjuma *n* petani: *parjuma do halak ai orang itu petani*;

parjumaan *n* perkebunan

manogkok [manogkok] *v* mendaki; menanjak naik

manoh [manoh] *n* kenang-kenangan: *manoh han bani ompung* kenang-kenangan dari nenek

manolang-nolang [manolajolaj] *n* musim peralihan hujan ke panas

mansil [mansil] *v* tercabut gagang (misalnya gagang parang)

mantin [mantin] *a* lezat; sedap: *buahni durian mantin daini* buah durian enak rasanya

mantod [mantod] *v* tersentak: *mantod ia mardalan* tersentak dia berjalan

manolon angkahala [manolon ak:ahala] *n* gerhana

manuk [manuk] *n* ayam: *bahat tumang manuk i juma* banyak sekali ayam di ladang

manuk-manuk [manukmanuk] *n* sejenis burung

maol [maol] *v* terambai-ambai: *maol haini ibaen ikan harambai ambai* pancingnya terambai-ambai oleh ikan

maor [maor] *v* tak tentu perjalanannya: *maor dotong horjani* kesana kemari saja kerjanya

maos [maos] *a* aus; usang: *bajuku domma maos* pakaian saya sudah usang

mapan [mapan] *a* rata: *dalani ai mapan tumang jalan itu rata* sekali

mapap [mapap] *n* bulir padi yang hampa; kosong

mapas [mapas] *a* **1** angkuh; sombong; **2** suka memandang rendah pada orang lain

mapir [mapir] *a* keras: *batu krikil ai mapir salian* batu kerikil keras sekali

mapit [mapit] *v* jamin; menjamin: *mapit do ai bai padanni* dia menjamin dengan janjinya

mapor [mapor] *a* lebat: *udan ai mapor nokkan* tadi hujan lebat

mar [mar] *adv* ber; prefiks pembentuk verba **1** mempunyai; **2** menggunakan; **3** menghasilkan; **4** dalam jumlah atau kelipatan; **5** mengaku dan memanggil sebagai: *maramang berayah*; *marinang* beribu; **6** kira-kira atau lebih kurang: *marlimapuluh* halak kira-kira lima puluh orang

marah [marah] *a* marah: *ulang sompat marah au* jangan sempat aku marah

marak [marak] *a* marak (untuk api); nyala: *hayu ai marak halani karak* kayu itu marak sekali karena kering

marbada [marbada] *v* berkelahi

mardang [mardang] *v* menanam padi (di ladang): *etah mardang hu jumaku!* ayo menanam padi di ladang saya

mardapot [mardapot] *v* *Sr* berburu

mardum [mardum] *v* makan beras: *ulang mardum!* jangan makan beras

maregas [maregas] *v* meronta-ronta karena sesuatu: *maregas ia halani seng nabere duit* meronta-ronta ia karena tidak diberi uang

marga [marga] *n* *Antr* kelompok kekerabatan yang eksogam dan unilinier secara patrilineal: *au marga Saragih* saya marga Saragih

marguro [marguro] *v* main-main; bermain-main

marharoan [marharoan] *n* kerja bakti

mari [mari] *v* kata yang biasa dipakai dalam mantra: *mari tondi!* mari semangat!

mariah [mariyah] *a* meriah; ramai yang bersifat suka ria

maridi [maridi] *v* mandi: *sodar tumang maridi pagi* sedap sekali mandi pagi-pagi

marindik [marindik] *v* **1** berbelang, berbintik-bintik: *tangkap lobei dayok na marindik ai!* tangkap dulu ayam berbintik-bintik itu!; **2** menetes, gerimis: *dopma marindik udan* sudah menetes hujan (gerimis)

maris [maris] *n* hujan gerimis menjelang teduh: *seng lobat be udan, dopma maris* hujan tidak lebat lagi, sudah gerimis

marium [mariyum] *a* *Sr* harum

marlang [marlang] *v* tanggung-tanggung (warna yang tanggung): *marlang rupana, hurang gerger naminei* tanggung warnanya kurang merah dibuatnya

marlangat-langat [marlangatlangat] *n* *Sp* pagi buta

marorot [marorot] *v* *Sr* mengasuh

marot [marot] *a* tajam; **1** bermata tipis; **2** runcing; berujung lancip;

hamarotan *n* ketajaman;

marotan *a* lebih tajam;

pamarothon *v* menajamkan;

tarmarot *a* agak tajam

marruma [mar:uma] *v* mempunyai rumah: *manuk-manuk ai marruma dear i atas hayu* burung-burung itu mempunyai rumah di atas kayu

marsahap [marsahap] *v* *Sp* berkata-kata

marsik [marsik] *n* sengsara;

hamarsikon *n* kesengsaraan

marun [marun] *n* demam; demam karena malaria: *si Ali marun si Ali* demam

marunan [marunan] *v* demam: *badanhu marunan halani hona udan* badanku demam karena kena hujan

masa [masa] *n* kejadian: *aha na masa i Saribudolok?* apa yang terjadi si Saribudolok?

masab [masab] *v* hilang: *domma masab golar hu na dear sadakah ni an halani parlaho na buruk* sudah hilang namaku yang bagus selama ini karena perbuatanku yang buruk

masabun [masabun] *n* kelambu

masak [masak] *a* masak, matang: *domma masak pisang ai i bagas hobon* sudah masak pisang itu di dalam lumbung

masakah [masakah] *adv* sering: *bapa masakah tumang buritan* bapak sering sakit

mase [mase] *pron* mengapa; kata tanya untuk menanyakan sebab atau perbuatan: *aha do salahku bamu, boru Payung? mase ham mananingkon au?* apakah salahku wahai boru Payung, mengapa kamu meninggalkan aku?

masik [masik] *a* busuk **1** rusak dan berbau tidak sedap (tentang buah, daging, dan sebagainya): *masik use pisang onde halani dokah to iporam* pisang itu menjadi busuk karena lama sekali diperam; **2** berbau tidak sedap (tentang bangkai dan sebagainya); **makkamasik** *v* berbusukan; **pamasik** *n* pembusuk; **pamasikkon** *n* membusukkan

masjid [masjid] *n* masjid, rumah atau bangunan tempat ibadah agama Islam

masuk [masuk] *v* masuk: *au sadarion lang masuk kuliah halani roh udan aku hari ini* tidak masuk kuliah hari ini karena hujan; **mamasuki** *v* memasuki; **pamasukhon** *v* memasukkan; **parmasuk** *n* **1** cara masuk; aturan masuk; **2** pendapatan; **tarmasuk** *v* termasuk

mata → **matah**

matah [matah] *a* mentah **1** belum masak; belum waktunya untuk dipetik, diambil hasilnya dan sebagainya (seperti buah-buahan): *matah lalap mangga ai agape domma dongkah i param*; mangga itu mentah

walaupun telah lama diperam; **2** belum matang; belum selesai diolah untuk dimakan (tentang makanan);

mangatah *v* makan lapangan

mataniari [mataniyari] *n* matahari

matas [matas] *n* siang hari (tinggi matahari): *ulang matas tu handian roh sogod ma!* jangan siang sekali kamu datang besok ya!

mate → **matei**

matei [matey] *a* mati;

hamateian *n* kematian; **1** perihai mati; **2** menderita karena salah seorang meninggal;

mangkamatei *v* bermatian; berturut-turut mati; banyak yang mati;

pamatei *v* matikan;

pamateihon *v* **1** mematikan; membunuh; **2** memadamkan;

tarpamatei *v* termatikan; **1** dapat dimatikan (dipadamkan); **2** tidak sengaja dimatikan (dipadamkan)

matih [matih] *a* teguh; kuat: *matih bahen sikorup ni ma!* buat yang kuat sekrupnya ya!

matobu [matobu] *a* manis; rasa seperti rasa gula

matoras [matoras] *a* dewasa

maujana [maujana] *n* pengurus; pemegang jabatan; **1** orang-orang) yang mengurus; **2** sekelompok orang yang mengurus dan memimpin perkumpulan (partai dan sebagainya)

mawang [mawar] *v* tidak menentu tempat tinggalnya; tidak ada yang memperdulikannya: *mawang do hugehkon au i jon* aku di sini tidak diperdulikan orang

mawas [mawas] *n* mawas, sejenis kera: *dongdo mawas i kebun*

binatang di kebun binatang ada mawas

mawat [mawat] *v* jalan-jalan; berjalan-jalan (untuk yang menjaga): *hansip ai mawat tiap jam* hansip itu berjalan-jalan setiap jam

¹**mayang** [mayanj] *n* tangan pohon margat: *garsing rupani mayang bagat ai* warna tangan pohon margat itu kuning

²**mayang** [mayanj] **1** *a* segan: *anggo mangidah dosen mayang do hansa au* aku segan sekali kalau melihat dosen; **2** *n* bunga pinang aren kelapa atau sebangsa pohon palem

mayap [mayap] *v* terbang: *tuktukku mayap i ombus logou* topiku terbang di hembus angin

mayap-ayap [mayapayap] *v* terbang kesana kemari: *domma mayapayap borang-borang nongkan* kumbang tadi sudah terbang kesana kemari

mayat [mayat] *n* bangkai: *domma mayup mayat hambing ai* bangkai kambing itu sudah hanyut

mayom [mayom] *a* basi; mulai busuk: *indahan on domma mayom* nasi ini sudah basi; *domma mayom ihan on* ikan itu sudah mulai busuk

mayong [mayonj] *a* sakit: *Badu mayong torus-torusan* Badu sakit terus-menerus

mayup [mayup] *v* hanyut: *domma mayub bajukku* baju saya sudah hanyut

¹**medan** [medan] *a* senang hati; betah; kerasan: *medan uhur hu ihutaon halani riahni* senang hatiku di kampung ini karena ramainya

²**medan** [medan] *n* ibukota provinsi Sumatera Utara

medang-edang [medanjɛdanj] *v* jalan-jalan tanpa tujuan: *medang-edang mando paegah ku bora, halani orang tua hulanga dongbe* penghidupan-ku berjalan-jalan tanpa tujuan karena orang tuaku sudah tidak ada lagi

medar [medar] *a* tidak tepat; tidak menentu: *medar do harsa pangulahmu* tidak menentu ulahmu

medep [medɛp] *n* kantuk; rasa hendak tidur; **mangedep** *v* mengantuk;

medep-medep *v* mengantuk

megah [megah] *a* gembira; suka; bahagia; bangga; senang;

hamegahon *n* kegembiraan;

ipamegah *n* digembirakan;

mamegahkon *v* menjadi gembira;

marmegah *v* bergembira: *Sidea marmegah halani* mereka bergembira karena naik kelas;

pamegahkon *v* menggembirakan

mehel [mɛhɛl] *v* gelak tawa; terkekeh-kekeh: *nase handian mehel?* mengapa kamu semua tertawa terkekeh-kekeh?

meja [mɛja] *n* meja: *opat nahei ni meja ai* kaki meja itu empat

mela [mɛla] *a* malu: *ulang mela ho* kamu jangan malu;

mamelahon *v* menjadikan (memberi) malu;

pamelahon *v* memalukan;

parmela *n* pemalu;

tarmela *a* agak malu;

mela-mela *a* malu-malu

melab [mɛlab] *a* manis: *melab dai ni bahni bagod* air nira rasanya manis

melap [mɛlap] *a* silau: *mataniari ari melap tumang* matahari itu menyilaukan sekali

melhat [mɛlhat] *a* kental; antara cair dan keras; pekat;
mamelhat *v* mengental;
mamelhatkon *v* mengentalkan;
melhatan *a* lebih kental;
tarmelhat *a* agak kental

melinjo [mɛlinjo] *n* belinjo

membar [mɛmbar] *v* tidak bergerak, berubah arah

mendihei [mɛndihey] *n*
 semangka: *mangan* mendihei
 makan semangka

mengas [mɛɲas] *a* resah; gelisah dan tidak tenang; gugup; rusuh hati: mengas *ia paimahon*
hasomanni *ia* resah menunggu temannya;

hamengason *n* keresahan;

mamengashon *v* meresahkan

meranti [mɛranti] *n* sejenis kayu:
hayu meranti ai baggal tumang
 kayu meranti itu besar sekali

merdeng [mɛrdɛŋ] *a* pening:
ulukku merdeng halani hona
udan kepala saya pening karena kena hujan

mermer [mɛrmɛr] *a* ranum: *buah*
lokang ai mermer tumang buah
 lokang itu ranum sekali

merung [mɛruŋ] *a* kurus:
dakdanak na merung ai domma
misir hu juma anak yang kurus itu sudah berangkat ke sekolah;
mamerung *v* mengurus;
 menjadi kurus;
merungan *v* lebih kurus;
merungtu *a* terlalu kurus;
pamerungkon *v* menguruskan;
 menjadikan kurus;
merung-merung *n*
 pembawaan badan kurus:
merung-merung *halak ni*
 pembawaan badannya memang kurus

miduk [miduk] *v* terkumpul:
bukuhu miduk tumang i atas
meja hang onga hubaca
 bukuku terkumpul saja di atas meja tidak pernah kubaca

migar [migar] *a* 1 asam: *untei ai*
migar *daini* jeruk itu asam rasanya; 2 masam seperti rasa cuka;

mamigar *v* mengasam;

mamigari *v* mengasami;
 membubuhi asam;

mamigartu *a* keasaman;
 terlalu asam; cemberut;

marmigar *v* berasam; terasa asam; ada asamnya;

pamigaron *a* proses, cara, perbuatan mengasami;

pamigar *n* asamkan; perintah untuk menjadikan asam;

pamigarhon *v* mengasamkan

milas [milas] 1 *a* panas: *mesin*
kareta ai milas tumang halani
dommah dokkah mardalan
 mesin kereta itu panas sekali karena sudah lama berjalan; 2 *ki* sangat iri; sakit hati; genting sekali; berbahaya;

hamilasan *n* kepanasan;

mamilas *v* memanasi;

milasan *a* lebih panas;

milastu *a* terlalu panas;

pamilashon *v* memanaskan;

tarmilas *a* agak panas;

tarpamilas *v* terpanasi; 1 dapat dipanasi; 2 terkena panas

milas-milas *a* hangat

marmilas-milas *v* berpanas-panas;

milas borgohan *a* demam panas

miling [miliŋ] *a* miring: *ulang*
miling *bahen galas ai kali*
madurus! jangan miring di-
 letakkan gelas itu, nanti tumpah!

miloh [miloh] *v* padam; mati (tentang api); tidak menyala atau tidak berkobar lagi:
domma miloh use lampu ai
halani domma bois minak ni
 lampu itu tadi telah padam karena sudah habis minyaknya;

pangilohkon *v* memadamkan; meredakan (kemarahan)

mimik [mimi[?]] *v* minum (digunakan pada anak-anak)

mimis [mimis] *n* mimis: *domma bois mimis lereng ai patut ma ban ni lenggang* sudah habis mimis sepeda itu, pantaslah bannya lenggang

minak [mina[?]] *n* minyak: *domma miloh use lampu ai halani domma bois minak ni* telah mati tadi lampu itu karena sudah habis minyaknya;

maminaki *v* meminyaki: *maminaki lampu* meminyaki lampu;

marminak *v* 1 berminyak: *jambulanni marminak* rambutnya berminyak; 2 *ki* ceria: *songon na marminak hu tonggor bohimu* ceria kulihat wajahmu;

parminakan *n* perminyakan

minal [minal], **minal-minal** *a* bercahaya: *kaca ai minal-minal anggo hona matani ari kaca* itu bercahaya kalau dikenai cahaya matahari

minar [minar] *a* murah: *nahnar ai minar tumang rara* itu murah sekali

mindoh [mindoh] *adv* berkurang sakitnya: *mindoh pangahapmu dongkansi mangan tambar* kurasa berkurang sakitnya setelah makan obat

minei [minɛy] *adv* maunya; hendaknya: *ulang minei roh udan in* hendaknya jangan datang hujan ini

minggip [mingip] *adv* nyaris: *ia minggip i langgar motor* dia nyaris dilanggar motor

minggol [mingol] *a* manja: *adekhu minggol tumang adikku* manja sekali

minggor [mingor] *n* para-para

minggot [mingot] *a* pusing: *minggot huahap mamikir hon ujian ai* pusing kurasa memikirkan ujian itu

minggu [mingu] *n* hari minggu;

marminggu *v* berminggu; pergi ke gereja di hari Minggu untuk beribadah;

parmingguan *v* rumah gereja; bangunan gereja

minik [minik] *n* umat: *Tuhan pasu-pasu hamma si minik mon!* Tuhan, berkatilah umat-Mu ini!

minsah [minsah] *v* pindah: *hanami minsah hu Medan* kami pindah ke Medan

minsai [minsai] *v* pindah: *sidea minsai halani boritan* mereka pindah karena sakit

minsur [minsur] *a* runcing: *minsur pensel ni* pinsil dia runcing

mintop [mintop] *v* padam: *mintop apui ai halani isi ram bani bah* padam api itu karena disiram dengan air

mintor [mintor] *v* terus: *kaluar sikolah ia mintor hu juma* pulang sekolah, dia terus ke ladang

minum [minum] *v* minum: *minum teh in!* minum teh ini!;

inumon *n* minuman;

manginum *v* meminum;

paimumhon *v* meminumkan;

parinum *n* tempat atau alat minum (cangkir, gelas);

parminum *n* 1 peminum; orang yang suka (gemar) minum minuman keras; 2 cara minum: *so naha parminummu?* bagaimana cara minummu?;

tarinum *v* 1 terminum; 2 *ki* kondisi bayi yang salah (tidak) terurus

mirah [mirah] *n* ayam merah: *ia marosuh mangan dayok mirah* dia suka makan ayam merah

mirdong [mirdoŋ] *v* pening; pusing: mirdong huahap pening kurasa

mirik [mirik] *n* sejenis ikan: ikan mas mirik na enak ikan mas sejenis ikan yang enak

mirlak [mirlak] *v* bercahaya: lampu mirlak torang tumang lampu bercahaya terang sekali

misam [misam] *a* panas: tongah on songon na misam pangahap kurasa agak panaslah tengah hari

mise [mise] *n* kumis: *ia mansukur mise i muka rumah* dia mencukur kumis di depan rumah

misir [misir] *v* pergi; berangkat: *amang misir hu Siantar nasogod* ayah pergi ke Siantar besok pagi;

marsimisir *v* (pada) berangkat

mistak [mistak] *v* tercampak: *mistak* *ia hun atas karetani* ia tercampak dari atas keretanya; **mangkamistak** *v* bercampakan

mitiltil [mitiltil] *a* gelisah: *ia songon mitiltil paima hon tulanganni roh* ia agak gelisah menunggu pacarnya datang

miut [miyut] *v* bergerak (bergeser dari tempat duduk): *rayok tumang ahu miut ai* aku malas sekali bergerak

moak [moʷak] *v* mual: *halani minggot ia moak* ia mual karena pening

mobi [mɔbi] *n* jenis kayu yang berbuah

monci [mossi] *n* tikus

mocor [mɔcɔr] *a* tegang: *hayu ai mocor agape i ombus togou* kayu itu tegang biarpun digoyang angin

modak [modak], **modak-modak** *v* melancong: *nantuari ia modak-modak hu Siantar* semalam dia melancong ke Siantar

modang [modaŋ] *n* sejenis kayu: *hayu maratentangi tarmasuk modang na jenges* kayu meranti termasuk sejenis kayu yang bagus

modar [modar] *a* sengsara

modei [modɛy] *a* lemah: *ia tarmasuk jolmana modei* dia termasuk manusia yang lemah

modoh-odoh [modɔhɔdɔh] *v* menekan: *ia modoh-odoh botokni nama borit* dia menekan perutnya yang sakit

modom [modom] *v* tidur;

makkamodom *v* bertiduran;

marsimodoman *v* bertiduran;

papodomhon *v* menidurkan;

parmodom *n* 1 penidur; tukang tidur; 2 cara tidur: *naha modom mi?* bagaimana cara tidurmu?;

parmodoman *n* tempat (ruang, area) tidur;

podoman *n* tempat tidur (ranjang, tikar, dan sebagainya);

tarpodom *v* tertidur; 1 (sudah) tidur: *tarpodom ganup sidea* semua mereka tertidur; 2 tidak sengaja tidur;

modom-modom *v* tidur-tiduran; berbaring-barang (untuk melepaskan lelah);

modong [modoŋ] *v* berputar: *banni motor pasti modong* ban motor pasti berputar

moduk → **modung**

modung [moduŋ] *v* luntur: *bajukku modung* baju saya luntur

mogah [moɣah] *a* bertuah: *ia tarmasuk jolma na mogah* dia termasuk manusia yang bertuah

mogan-ogan [moɣanɔgan] *a* mewah: *ia mogan-ogan tumang* dia mewah sekali

mogap [moɣap] *v* tenggelam: *kapal ai mogap i laut* kapal itu tenggelam di laut

mogar [mɔgar] *v* kena hukum: *ia mogar ibahen polisi* dia kena hukum oleh polisi

mogop [mɔgɔp] *v* tiarap: *ia mogop halani roh kapal ni musuh* dia tiarap karena kapal musuh datang

mogor-ogor [mɔgɔrɔgɔr] *a* sia-sia: *mogor-ogor tumang ahu hujai seng dong hasilni* sia-sia saja aku kesana tidak ada hasilnya

mogos [mɔgɔs] *v* gesek; bergesek

mohol [mɔhɔl] *v* tertawa: *ia mohol halani negah* dia tertawa karena gembira

mohop [mɔhɔp] *n* kepanasan; kegerahan: *ahu muhup halani ari milas tumang* aku kegerahan karena hari ini sangat panas

mok [mɔk] *v* memandang; membuat jadi dangkal

mokah [mɔkah] *n* kota Mekah

mokor [mɔkɔr] *a* mujur; beruntung: *mokor ma ia tertolong* beruntunglah dia tertolong

molei [mɔləy] *v* gugur: *molur molei hu tanoh* bunga mawar gugur ke tanah

molor [mɔlɔr] *a* licin: *dalan bubah nami molor* jalan ke sungai licin

molos [mɔlɔs] *a* gembira: *ia molos mambosa suratku* dia gembira membaca suratku

molur [mɔlur] *n* bunga mawar: *molur marum tumang* bunga mawar harum sekali

momah [mɔmah] *n* sejenis ikan lele yang yang besar dan kuning warnanya: *bahat momah i pandau ai* banyak ikan lele di rawa-rawa itu

mombur [mɔmbur] *a* 1 gemuk; 2 besar karena banyak dagingnya

(tentang tubuh dan sebagainya); tambun; 3 subur (untuk tanaman); 4 lemak

pamomburhon *n* pengge-mukan

momo [mɔmɔ] *a* lunak: *rondom lobei boras ai ase momo* rendam dulu beras itu agar lunak

momot [mɔmɔt] *v* banjir keringat: *hadoye ni mar momot* dia banjir keringat

mompak [mɔmpak] *v* terbelah: *domma mompak hayu ai* sudah terbelah kayu itu

mompas [mɔmpas] *v* terjatuh

monang [mɔnay] *v* menang; **hamonangan** *n* kemenangan; **namonang** *n* pemenang; **pamonang** *n* pemenang; **pamonanghon** *v* memenangkan; **monang butong** *n* menang dengan tidak jujur

mondei [mɔndɛy] *n* rasa berayun: *ia songon na mondei* dia seperti rasa berayun

mondok [mɔndɔʔ], **mondok-andok** *v* berjoget: *ia mondok-andok anggo marhapma tep* dia berjoget kalau tepdek berbunyi

mondun-ondun [mɔndunɔndun] *v* bergerak ke atas ke bawah: *balok ai mandun-ondun* balok itu ke atas ke bawah

monggak [mɔŋgak] *a* lemas: *ikan ai monggak* ikan saya lemas

monggal [mɔŋgal], **monggal-onggal** *v* bergerak ke atas ke bawah: *halak ai latab monggal-onggal* orang itu terus ke atas ke bawah

monggor [mɔŋgɔr] *v* taksir; menaksir: *garama ai monggor halani anak boru ai* pemuda itu menaksir anak gadis itu

mongkak [mɔŋkaʔ] *v* mau muntah:
ia mongkak mangan ikan ai dia mau muntah makan ikan itu

mongkap [mɔkkap] *v* sesak:
mongkap buahap tontonbu sesak kurasa dadaku

mongkik-mongkik [mɔk:ikmɔk:ik] *v* tercekik karena tulang ikan:
mongkik-mongkik mando ia halani tarpangan koak tercekik dia karena termakan tulang ikan

mongkoh-ongkoh [mɔŋkɔhɔŋkɔh] *n* orang yang keberatan membawa beban sehingga payah berjalan (tertatih-tatih):
mongkoh-ongkoh mando ia halani boratan tertatih-tatih sudah ia karena keberatan

mongkol [mɔkkɔl] *a* agak mentah:
indahan ai mongkol nasi itu agak mentah

mongkos-ongkos [mɔkkɔsɔkkɔs] *v* batuk terus menerus:
mongkos-ongkos mando batuk ni ondi terus menerus sudah batuknya itu

moning [mɔniŋ] *n* kalung biji yang jernih rupanya

monis [mɔnis] *a* lembut

monis-monis [mɔnismonis] *n* semacam kayu bakar

monok [mɔnɔʔ] *n* dendam: *ulang monok bani halak!* jangan dendam sama orang lain!

monsi [mɔnsi] *n* tikus: *omei nami bois ipangan monsi padi* kami habis dimakan tikus

monsong [mɔnsɔŋ] *v* hangus

montik [mɔntik], **montik-ontik** *v* berdebar-debar: *montik-ontik jantungni paimahon pengumuman* berdebar-debar jantungnya menunggu pengumuman

mopiopi [mɔpiyɔpi] *v* tunduk karena dimarahi: *mopiopi ia ilobeini amang ni ai, halani biarni* dia tunduk di depan ayahnya karena kena marah

mopop [mɔpɔp] *v* telungkup seperti induk ayam menjaga anaknya atau mengerami telur-nya

mopuk [mɔpuk] *a* harum: *bunga mawar mopuk tumang* bunga mawar harum sekali

¹**mora** [mɔra] *a* kaya: *sidea halak na mora ihuta nami* mereka orang yang kaya di kampung kami

²**mora** [mɔra] *a* takut

morah [mɔra] *pron* beliau: *morah laho tu Medan* beliau pergi ke Medan

morbou [mɔrbɔw] *n* semacam kayu; kayu merbau

morga → **marga**

morgot [mɔrgɔt], **morgot-orgot** *v* susah berjalan karena keberatan atau kesakitan

mornang [mɔrnaŋ] *v* tergenang: *sabah nami mornang sawah* kami tergenang

¹**morong** [mɔrɔŋ] **1** *v* menyalak: *baliang nami morong i laman* anjing kami menyalak di halaman; **2** *n* lolongan anjing

²**morong** [mɔrɔŋ], **morong-orong** *v* mengaduh kesakitan: *bapa morong-orong nabodari* bapak mengaduh kesakitan tadi malam

morpo [mɔrpɔ] *v* diam: *sidea baganup morpo* mereka semua diam

morsik [mɔrsik] *a* keras: *roti ai morsik tumang* roti itu keras sekali

morto [mɔrtɔ] *a* rapat di belakang: *hayu hai morto i pudini* kayu itu rapat di belakangnya

morum [morum] *a* harum

mosal [mɔsal] *n* barang-barang bekas: *domma mosal pakean on* sudah jadi barang bekas pakaian ini

mosap [mɔsap] *a* basah: mosap hanami hona udan basah kami kena hujan

mosog [mɔsɔg] *v* terbakar: rumahni halak ai mosog rumah orang itu terbakar

mosong[mɔsɔŋ] *v* hangus;
mamosonghon *v* menjadikan hangus;
mangkamosong *v* berhangusan; **pamosonghon** *v* penghangusan

mosor [mɔsɔr] *v* geser: mosor bulung gadung ai geser dulu daun ubi itu

mosos [mosos] *v* seret: mosos pardalani seret jalannya

motak [motak] *a* mentah: motak daini indahan on rasa nasi ini mentah

mote [mote], **mote-ote** *a* loyo: mase songon na mote-ote ho? kenapa kamu sepertinya loyo?

mot-mot [motmot] *v* orang yang berkeringat ketika demam

motok [motok] *n* denyut: motok jantungna lang tetap denyut jantungnya tidak tetap

motol [motol] *n* sebutan untuk tanaman yang tumbuhnya tidak subur

motor [motor] *n* motor: motor ni sidea baggal tumang motor orang itu berat sekali

motos [motos], **motos-otos** *v* tersentak-sentak: motos-otos ia mardalan tersentak-sentak dia berjalan

motot [motɔt] *a* gugup: ia motot manjawab ia gugup menjawab

motung [mɔtʊŋ] *n* sejenis pohon kayu bergetah daunnya lebar, perut daun berwarna hijau, dan punggung daun berwarna putih

moug [mɔʊg] *adv* satu kali: ia angga moug hu Medan ia pernah satu kali ke Medan

moyak [mɔyaʔ] *v* muntah: ia moyak manganggo bau ai ia muntah mencium bau itu

moyat [mɔyat] *a* anyir: moyat daini gulai on sayur ini rasanya anyir

moyoh [mɔyɔh] *v* buang air: anggi moyoh ipodohman adik buang air di tempat tidur

moyuk [mɔyʊʔ] *a* layu: dopma moyuk bulung gadung natuari daun ubi semalam sudah layu

moyut [mɔyut] *a* lemah kurus: ia jolma na moyut dia manusia yang kurus lemah

mu [mu] *kl p* kamu: in bagian mu itu bagianmu

muak [muwaʔ] *v* terkupas: muak halak ai kulit manis nami terkupas orang itu kulit manis kami

muap [muwap] *adv* mulai busuk: ihan na muap lang enak ikan yang mulai busuk rasanya tidak enak

muat [muwat] *v* muat: lang muat buku au i bagas tas buku saya tidak muat di dalam tas

mubah [mubah] *a* 1 berubah: parlahouni mubah sonari kelakuannya berubah sekarang; 2 sembuh kembali: ompung mubah borit ai kakek sembuh kembali dari sakit itu

mubang [mubang] *v* apung

muda [muda] *a* muda: ia muda tumang dia muda sekali

mudaha [mudaha] *adv* hari keempat dalam hitungan adat Simalungun

mudar [mudar] *n* darah

mugar [mugar] *v* mengganggu: ia mugar halak na bujur dia mengganggu orang yang baik

muget [mugɛt] *v* terbuka: anggo surat hu sikolah maningan muget kalau surat untuk ke sekolah harus terbuka

mug-mug [mugmug] *a* gemuk:
angkulani mugmug tumang
badannya gemuk sekali

muha [muha] *n* anjing: *muha nami*
baggal anjing kami besar

muhup → **mohop**

muhut [muhut] *a* kecil-kecil:
muhut buah ai tapi manis
tumang buah itu kecil-kecil tapi
rasanya manis

muut [muwit] *v* bergerak: *au royok*
muut aku malas bergerak

mula [mula] *n* lebih dahulu: *ia*
mula masuk ni jabu dia masuk
rumah lebih dahulu;

mamulai *v* memulai;

marmula *v* bermula;

mulani *n* (seperti) yang
dahulu;

parmulaan *n* permulaan;

mula-mula *adv* mula-mula

mulak [mulak] *v* 1 pulang: *amang*
baru mulak hun huta ayah baru
pulang dari kampung; 2 balik;

paulakkon *v* memulangkan: *si*
Tina paulakkon buku nami si
Tina memulangkan buku kami

mulei-uiei [muleyuley] *n* sejenis
tanaman (rumpun bau-bauan)

mulgap [mulgap] *v* timbul:
domma mulgap ihan ai sudah
timbul ikan itu;

marsimulgap *v* bermunculan:
bahat dekke marsimulgap i
bongbongan banyak ikan ber-
munculan di kolam;

mulgap-ulgap *v* tampak-
tampak

mulia [muliya] *a* mulia;

iparmuliahon *n* dimuliakan: *ia*
iparmuliahon halak dia
dimuliakan orang

mulih [mulih] *v* mati: *baliang ai*
domma mulih anjing itu sudah
mati

multak [multa?] *n* ujung jalan:
ija do multak ni dalan on?
dimana ujung jalan ini?

mulur [mulur] *a* cak molor (ber-
tambah panjang atau lebas):
kaus hu domma mulur kausku
sudah molor

mumbag [mumbag] *v* semakin
besar: *ia mumbag sonari* dia
semakin besar sekarang

mumbang [mumbang] *v* apung;
mengapung

mumbal [mumbal] *v* meng-
gonggong: *baliang mumbal*
halak na lewat anjing meng-
gonggong orang yang lewat

mumbang [mumbay] *v* terapung:
kapal ai mumbang i laut kapal
itu terapung di laut

mumpat [mup:at] *v* tercabut:
bunga ai mumpat ibahen adik
bunga itu tercabut oleh adik

mumuk [mumu?] *a* buruk: *kaen ai*
domma mumuk kain itu sudah
buruk

munah [munah] *v* tenggelam:
kapal ai munah kapal itu
tenggelam

mundar [mundar] *v* mundur: *ia*
mundar hupudi dia mundur
kebelakang

munduk [mundu?] *v* tunduk: *omei*
ai domma munduk padi itu
sudah mulai tunduk

munggal-unggal [mungalunggal] *v*
goyang-goyang (ke kanan dan
ke kiri): *ia munggal-unggal*
mardalan: dia jalan bergoyang-
goyang ke kanan dan ke kiri

munggil-unggil [muggilunggil] *v*
bergoyang-goyang (naik dan
turun): *munggil-unggil do*
hansa motor on halani bojanni
dalan motor ini bergoyang-
goyang karena jalannya buruk
ditiup angin

mungkah [muk:ah] *v* mulai: *anggi*
au mungkah boima mardalan
adikku mulai berjalan

mungkal [muk:al] *v* keluar kembali

mungkap [muk:ap] *v* terbuka: mungkap *tayub* rumah *ibahen logou* atap rumah terbuka

mungkat [muk:at] *a* pincang: *ia mardalan mungkat* dia berjalan pincang

mungkil [muk:il] *v* tunduk: *ia mungkil lobei rumah* ia tunduk di depan rumah

¹**mungkor** [muk:or] *n* dengkur: *ia mungkor tingki modom* ia tidur mendengkur;

²**mungkor** [muk:or]; **mamungkor** *v* melubangi; membuat lubang dengan alat bor

mungkur [muk:ur] *n* jeruk purut: *untei mungkur tambardo* jeruk purut adalah obat

mungkut [muk:ut] *v* terangkat: *badanni boi mungkut hu* atas badannya terangkat ke atas

mungmung [muŋmuŋ] *n* gong: *mungmung marhata tolu hali* gong berbunyi tiga kali

mungut [muŋut] *v* pelan-pelan *ia marhata mungut tumang* dia berbicara pelan-pelan

muni [muni] *v* sembunyi; **marmuni** *v* bersembunyi: *ia marmuni hutoruh bunga* dia bersembunyi di bawah bunga

munjar [munjar] *v* keinginan hati: *ia manliar munjar dassa* dia berpidato atas keinginannya sendiri

munjei [munjɛy] *v* terjatuh: *ia munjei hu nakkon* dia terjatuh tadi

muntad [muntad] *v* terhalang: *tulang muntad hu Siantar* paman terhalang pergi ke Siantar

muntol-untol [muntoluntol] *v* tidak bisa ditarik: muntol-untol *do tarihon horbou on* kerbau itu tidak bisa ditarik

muntul [muntul] *a* kebal: *si Bontang tarmasuk jolma na muntul* si Bontang termasuk manusia kebal

muntut [muntut] *n* kentut (buang angin): *ia muntut i sikolah* dia buang angin di sekolah

murah [murah] *a* murah; **pamurahkon** *v* memurahkan; **ummurah** *a* lebih murah

murak [muraʔ] *n* daun salam: murak *tarmasuk bumbu gulai* daun salam termasuk bumbu sayur

murik [muriʔ] *n* binatang berkaki empat yang berkembang biak dengan cara melahirkan: *dopma murik lembu dianʔ* sudah beranak lembu kalian?

murmak [murmaʔ] *v* gembung: *bohini murmak muka* wajahnya gembung

murtik [murtiʔ] *a* sedikit-sedikit: *ia mambere murtik* dia memberi sedikit-sedikit

muruh [muruh] *a* marah: *amang muruh hubakku* ayah marah padaku

murut [murut] *a* bertambah tinggi; bertambah panjang: *ia murut sonari* dia bertambah tinggi setiap hari

musang [musəŋ] *a* sudah buruk: *ia mambere baju na musang* dia memberi baju yang sudah buruk

musei [musɛy] *v* tumpah: *boras musei ibahen* beras ditaruh tumpah

musil [musil] *a* miskin: *hanami musil tumang* kami miskin sekali

musim [musim] *n* musim: *sonari musim marsuan omei* sekarang waktu menanam padi

musuh [musuh] *n* musuh; **mamusuhi** *v* bermusuhi;

parmusuhan *n* permusuhan

¹**mutah** [mutah] *v* muntah: *anggi*
mutah *i* *parsikolahan* adik
muntah di sekolah;

mamutahkon *v* memuntahkan;

marsimutah *v* banyak orang
yang bermuntahan;

pamutahkon *v* mengupayakan
supaya muntah;

parmutah *n* orang yang mudah
muntah;

mutah-utah *v* muntah-muntah

²**mutah** [mutah] *a* luntur; berubah
atau kehilangan warnanya:
kaus anggi mutah ai kaus adik
itu sudah luntur warnanya;

mamutahi *v* melunturi

mutik [mutik] *n* berputik;

marmutik *v* putik: *unte tangai*
name tikki marmutik jeruk
kami sedang berputik

mutir [mutir] *a* payah
(membutuhkan waktu yang
lama): *mutir tumang pulitan*
botahni boras on payah sekali
mengutipi antah beras ini

muyog [muyɔg] *v* goyang: *ia*
muyog mardalan dia bergoyang
jika berjalan

muyom [muyɔm] *v* terjatuh: *anggi*
muyom hu bagas bah adik
terjatuh ke dalam air

muyuk [muyuʔ] *v* mengejar:
muyuk dayok ai! kejar ayam
itu!;

mamuyuk *v* mengejar: *ia*
mamuyuk huting dia mengejar
kucing

muyun [muyun] *a* mudah: *ia*
muyun bani halak dia orang
yang mudah terpengaruh

muyup [muyup] *a* loyo: *muyup*
dassa ho kamu loyo sekali

N

na [na] *n* **1** huruf kelima dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah); **2** yang; menunjukkan kondisi sesuatu: *dong jolma na boritan* ada orang yang sakit

nabi [nabi] *n* nabi: nabi Daud nabi Daud;

hanabion *n* kenabian

naboru [naboru] *n* wanita; perempuan

nabung [nabun] *v* cukur: nabung humismu cukur kumismu;

parnabung *n* alat untuk mencukur

nada [nada] *adv* bukan: nada hubuat bukan aku yang ambil

nadom [nadom] *a* kuat hati: nadom uhurni manangar hata ai kuat hatinya mendengar perkataan itu

nadong [nadon] *v* ada: *maruah nadong* orang yang berada

nae [nae] *n* kaki

naenei [naenei] *adv* semoga: *sonaima naenei ompung mubah* semoga nenek sembuh kembali

naninei → **naenei**

naga [naga] *n* naga: *dong do naga tapi lang ongana idah* naga itu ada tapi tidak pernah tampak

nagaraja [nagaraja] *n* nama desa yang dibentuk dari kata nagori dan raja yang berarti benua raja atau kampung raja

nagori [nagori] *n* kampung: nagori hu ja do hanima? dimana kampung kalian?

nagur [nagur] *n* nama sebuah kerajaan dahulu kala

nah [nah] *n* kata yang diucapkan saat memberi: nah, *on doon duit mai!* nah, ini uangmu itu!

naha [naha] *pron* bagaimana: naha ma hoi dopni? bagaimanakah nanti akhirnya

nahei [nahey] *n* kaki: *mardalan nahei* berjalan kaki

nahi [nahi] *n* isi

nahit [nahit] *n* nyala: *paima lobei, nahit listrik* tunggu sebentar, listrik akan nyala;

mannahiti *v* menyalakan: *amang domma mannahiti apui ai* ayah sudah menyalakan api itu

nahkon [nahkon] *v* taruh: nahkon hu atas taruh ke atas

nai [nai] *n* isi: nai indahan hu bagas pelsi isi nasi itu ke dalam piring

naibata [naibata] *n* Allah; Tuhan; **marnaibata** *v* bertuhan; **marnaibatahon** *v* bertuhan-kan; **parnaibataan** *ki* dalam kandungan

naik [nai?] *v* naik: naik hu atas jabu naik ke atas rumah; **hanaikan** *n* perihal naik; **ipanaik** *v* dinaikkan; **manaiki** *v* menaiki; **panaikhon** *v* menaikkan

naima [naima] *pron* seperti itu; begitulah

nalih [nalih] *n* sepuluh kaleng: nalih ma haganupan omei ai padiku sepuluh kaleng semuanya

nam [nam] *n* kata yang diucapkan seseorang ketika menyerahkan sesuatu kepada orang yang lebih dihormati

namalum [namalum] *n* daging yang dimasak dengan bumbu khusus untuk disajikan kepada orang tua

naman [naman] *adv* hanya: *ia naman anakni* dia hanya tinggal dengan anaknya

namangalop [namaŋalɔp] *n* suami
nambom [nambɔm] *n* pantat
namin [namin] *adv* sebenarnya:
songon do namin maksud hai
 beginilah maksud yang sebenarnya
naminei → **namin**
namur [namur] *n* sisa air hujan
 yang tertinggal di rerumputan
 pinggir jalan
nan, nai [nai] *n* orang tua: nai
Japarmen orang tua Japarmen
nanah [nanah] *n* nanah: *bahat*
nanah *ni bayohni* bisulnya
 banyak nanah;
marnanah *v* bernanah: *lukanya*
marnanah luka sudah bernanah
nandigan [nandigan] *pron* kapan;
 bila: nandigan *ham roh?* kapan
 kamu datang?
nandok [nandɔʔ] *n* sebutan untuk
 anak yang mulai belajar ber-
 jalan
nang → **inang**
nangar [naŋar] *n* landasan
nanget [naŋɛt] *a* pelan; lambat:
mardalani nanget ompung
 nenek jalannya pelan-pelan;
panengethon *v* melambatkan;
nanget-nanget *a* pelan-pelan;
 lambat-lambat
nanggalutu [naŋgalutu] *n* nama
 kerbau dalam cerita Raja
 Negeri Raya
nanggas [naŋgas] *n* sejenis kayu
 berbatang besar dan kayunya
 sangat keras
nangei [naŋgei] *a* lambat:
nangei *pardalani* jalannya
 lambat
nangging [naŋgiŋ] *num* seraup: *i*
buatni indahan san nangging
 diambilnya nasi seraup
nanggordaha [naŋgɔrdaha] *n*
 burung garuda
nangka [naŋka] *n* nangka
nangkog [nakɔŋg] *v* daki;

manangkong *v* mendaki:
ngayot tumang hugekhon
manangkong *dolog on* aku
 capek sekali mendaki gunung
 itu
nang-nang [naŋnaŋ] *v* dimarahi:
nang-nang *inang ia halani*
marayoh ibu memarahi dia
 karena malas
nanialop [naniyalɔp] *n* istri
naninei [naniney] *adv* sebenarnya
nanjadihan [nanjadihan] *n* dua
 hari yang lalu: nanjadihan
inang mulak hun Siantar dua
 hari yang lalu ibu pulang dari
 Siantar
nangka [naŋkɔ] *n* nangka
nangkong [nakɔŋ] *v* taruh: nakkon
ibabouni meja ni taruh di atas
 meja ini
nansiam [nas:iyam] *pron* kalian:
lau huj nansiam? kalian mau
 kemana?
nansungguh [nansuŋguh] *n* siput
 kecil yang hidup di dalam air
nantigan [nantigan] *pron* kapan:
nantigan *handian hu jon?*
 kapan kalian ke mari?
nandigan → **nantigan**
nantuari [nantuwari] *n* kemarin
napa [napa] *n* pupuk: *amang*
mambaon napa hu juma ayah
 membawa pupuk ke ladang
naporon [napɔrɔŋ] *n* semak:
adong do ulog i naporon ular
 ada disemak-semak;
marporon *n* bersemak
napu [napu] *n* pupuk: *amang*
mambaon napu hu juma ayah
 membawa pupuk ke ladang
nari [nari] *adv* lagi: *sadari nari*
mulak inang hun kota ibu
 pulang dari kota sehari lagi
naring [nariŋ] *a* 1 perlahan:
naring *parohni* perlahan
 datangnya; 2 nyaring: naring
sorani suaranya nyaring

nar-nar [narnar] *n* bara api:
ulang idogei nar-nar ai jangan
dipijak bara api itu;
marnar-nar *v* membara

nase [nasɛ] *pron* mengapa: *nase
ibuat ho in?* mengapa kau
ambil itu?

nasikaha [nasikaha] *pron* abang
dari suami; ipar

nasi-nasi [nasinasi] *n* daun katu:
*in nasi-nasi molah bahen
lowah ta sayur daun katu saja
untuk kita*

nata [nata] *a* nyata

natu [natu] *n* kemaluan laki-laki

¹ne [nɛ] *p* ayo

²ne [nɛ] *n* kaki

neang [nɛyɑŋ] *n* sebutan untuk
anak-anak yang baru belajar
bicara untuk mengatakan cantik

neh [neh] *n* kata yang diucapkan
untuk menyuruh orang pergi:
neh, hu jabu ni pangulu
pergilah ke rumah penghulu

nehei → **nahei**

nei-nei [neyney] *n* sebutan untuk
mengatakan hujan turun terus
menerus

nekam [nekam] *v* makan: *nekam
dongkei hanami ijai* kami
makan daging di sana

nengel [nɛŋɛl] *a* tuli;
nanengel *n* orang yang tuli;
panengel-nengel *v* pura-pura
tuli: *ulang panengel-nengel do*
janganlah pura-pura tuli

neta [nɛta] *p* ayo: *neta ma hita
misir* ayo kita pergi

nga [ŋa] *n* huruf kelima belas
dalam aksara Simalungun (dari
surat sepuluh siah)

ngadol [ŋadɔl] *n* gigi geraham:
naborit ngadol au tumang sakit
sekali gigi gerahamku

ngair-ngair [ŋairŋair] *v* menjerit-
jerit: *ulang ho ngair-ngair i
jai, dong halak na bontan*

kamu jangan menjerit-jerit di
situ, ada orang yang sedang
sakit

ngais [ŋais] *n* suara melangkah
atau melompat (yang terdengar
tiba-tiba)

ngal [ŋal] *n* sebutan pada bayi me-
nangis yang tidak mengeluarkan
suara

ngalut [ŋalut] *a* susah: *ngalut do
mansari horja* susah sekali
mencari kerja;
marngalutan *v* berasa susah;
ngalutan *a* lebih susah;
ngalutentangu *a* terlalu susah

ngangang [ŋangɑŋ] *v* ternganga:
ngangang balbani mangindo
mangan mulutnya ternganga
minta makan

ngar-ngar [ŋaryɑr], **ngar-ngaran**
n pecahan kaca

ngar-ngaran → **ngur-nguran**

ngarut-ngarut [ŋarutŋarut] *n*
bunyi gigi yang berdenyit
karena makan sesuatu yang
rapuh atau mentah: *ngarut-
ngarut mangatah botik na
matah ai* dia makan pepaya
mentah itu berdenyit denyit

ngat-ngat [ŋatŋat] *n* gigitan

ngayot [ŋayɔt] *n* pegal; letih;
marngayot *a* berpegalan;
pegal-pegal;
ngayotan *v* merasa pegal;
merasa letih

ngem-ngem [ŋɛmŋɛm] *a* mulut
tertutup: *ngem-ngem do hassa
babahmu i, seng pat marhata*
mulutmu tertutup tidak mau
bicara

ngeong [ŋɛyɔŋ] *n* tiruan bunyi
kucing;
marngeong *v* mengeong;
mengeluarkan bunyi kucing

nger [ŋɛr] *n* bunyi benda yang
terpelanting

nges [ɲɛs] *v* mengambil sesuatu dengan sangat cepat (yang dilakukan pencuri)

nges-nges [ɲɛsɲɛs] *v* gigi atas dan bawah terkutup rapat (kejang pada wajah disebabkan oleh penyakit)

nget-nget [ɲetɲet] *adv* sangat: nget-nget halak ni lang tarimbang orang itu sangat kuat tidak terimbang

ngida [ɲida] *n* rasa tembakau

ngidol [ɲidɔl] *n* benda atau sesuatu yang besar

ngil-ngil [ɲilɲil] *v* tertawa yang tampak hanya gigi

ngimngir [ɲimɲir] *a* bosan mendengar: ngimngir au manangar hatamu bosan aku mendengar kata-katamu

ngis-ngisan [ɲisɲisan] *a* gelisah: ngis-ngisan ia paimahon inangni dia gelisah menunggu ibunya

nguh-nguh [ɲuhɲuh] *v* bertengkar mulut: nguh-nguh si dea i jai halani ulahni anak mereka bertengkar karena ulah anak

ngul-ngul [ɲulɲul] *a* sengau: ngul-ngul sonari dakdanak ai suara anak itu sengau

ngur-nguran [ɲurɲuran] *v* mimisan; keluar darah dari hidung

ni [ni] *pron* nya; bentuk terikat yang merupakan varian pronomina persona dia dan pronomina benda yang menyatakan milik, pelaku, atau penerima: bagianni bagiannya

¹**nini** [nini] *v* katanya: *domma sonai* nini sudah demikian katanya

²**nini** [nini] *pron* cicit

niadok [niyadɔʔ] *n* maksud bicara: *aha do* niadokmu apa maksud pembicaraanmu

niak [niyaʔ] *n* pedih: niak tumang ugahku lukaku pedih sekali

niat [niyat] *n* niat; hajat: niat ni uhur niat hati

nidokan [nidɔkan] *n* perkataan: *aha si* nidokanmu? apa yang kau katakan?

ningon [niŋɔn] *adv* musti: ningon misir do ho sonari kamu harus pergi sekarang

nin [nin] *pron* begitu: nin dong ni, nin ma napa oatik-oatik begitu adanya, itulah dipada-padai

ningan-ningan [niŋannɲan] *v* sikap mencemooh

ningku [nik:u] *n* kataku: *domma sonai* niangku sudah demikian kataku

ninta [ninta] *n* kata kita: *domma sondi* ninta kita sudah mengatakan demikian

niombah [niɔmbah] *n* anak: niombah ni baru mulak hun Raya anaknya baru pulang dari Raya;

iniombahkon *v* dijadikan anak;

marniombah *v* beranak;

niombah daboru *n* anak perempuan;

niombah dalahi *n* anak laki-laki

nipi [nipi] *n* mimpi; **1** sesuatu yang dialami dalam tidur: *aha* nipini si Butet apa mimpi si Butet; **2** angan-angan;

manipihon *v* **1** memimpikan; **2** mencita-citakan;

marnipi *v* **1** bermimpi; **2** berkhayal;

nipion *v* impian;

parnipi *n* pemimpi; **2** orang yang suka mengkhayal;

tarnipi-nipi *v* termimpi-mimpi

nira [nira] *n* nira

nolih [nɔlih] *n* batas (untuk pekerjaan): nolih *domma bolog* sudah banyak yang aku kerjakan

nol-nol [nɔlnɔl] *v* melotot: nolnol *panonggomi bai botentangou ai* matanya melotot melihat gadis itu

nongkan [nɔk:an] *n* tadi: nongkan *ai marguro-guro i alaman* ia tadi bermain-main di halaman rumah

nong-nong [nɔŋnɔŋ],
manongnong *v* tenggelam: *nombis ahu* nong-nong *i bah* aku hampir tenggelam di sungai;

manong-nonghon *v* menenggelamkan;

tarnong-nonghon *v* tertenggelamkan

nono [nɔnɔ] *pron* cicit

nonoi [nɔnɔy] *v* lihat: nonoi *dolog ai!* lihat gunung itu!

nonok [nɔnɔʔ] *v* kencing: *ulang* nonok *bae pedom ma* jangan kencing di tempat tidur

nor [nɔr] *v* putar: nor *sampai habang* putar sampai terbang

noran [nɔran] *n* baris; susun noran *ni suan suanan!* susunkan tanaman itu!

nu [nu] *n* kata untuk memanggil babi

nuan [nuwan] *n* sekarang: *lang i jon ia* nuan dia tidak berada di sini sekarang

nukna [nuʔna] *n* ucapan yang berubah ubah

nungnang [nuŋnaŋ] *n* keadaan bertengkar

nunut [nunut] *v* terus;

hanunuton *n* keterusan;

inunut *n* diteruskan: *ulang* inunut *tangis* jangan diteruskan menangis;

manunuti *v* menembuskan

O

oak [ɔwaʔ] *n* suara orang muntah: oak mangigi au manangar aku tidak suka mendengar suara orang muntah

oang [ɔwar], **oang-oang** *n* meniru suara elang terbang: oang-oang sorani anak-anak i darat suara anak anak seperti elang di luar

obeng [ɔbɛŋ] *n* obeng: pinjam lobei obeng nima pinjam dulu obeng kamu

obog [ɔbɔŋ] *v* memotong;
mangobogkon *v* memotongkan;
marobogan *adv* berpotongan ;
marsiobogan *v* saling memotong;
pangobog *n* pemotong;
pangobogan *n* 1 pemotongan; 2 bekas potongan;
sangobog *num* satu potong;
tarobog *v* terpotong;
mangobog-obog *v* memotong-motong

obor [ɔbɔr] *v* melintang: hayu ai obor i dalam kayu itu melintang di jalan

odak [ɔdaʔ] *n* aksi

odar [ɔdar] *n* sengsara: odar ma sedea dopkansi matei inangni mereka menjadi sengsara setelah ibunya meninggal;
mangodar *v* menyakiti, menyiksa: ulang mangodar huting on jangan menyakiti kucing itu

odih [ɔdih] *a* galak: odih do baliang ai anjing itu galak sekali

odoh [ɔdoh], **mangodoh** *v* tekan: odoh ujung ni tekan ujungnya;
mangodohkon *v* menekankan;
odohkon *v* tekan;
pangodoh *n* penekan;
tarodoh *v* tertindih;
odoh-odoh *n* banyak tekanan

odon [ɔdon] *v* ejan (orang yang hendak melahirkan agar bayinya keluar)

odong [ɔdɔŋ] *a* selidik: odong i lobei, ulang mintor itangkop selidiki terlebih dahulu jangan terus ditangkap

odor [ɔdɔr] *v* iring;
marodor *v* beriring: marodor do porkis mardalan semut jalan beriring;

odoran *v* iringan: ganjang odoran iringannya panjang;

marodor-odor *v* beriring-iring;

odot [ɔdɔt] *v* tekan: odot baen ase marhata tekan supaya berbunyi

oduk [ɔduʔ] *a* bengkok (keadaan suatu tumbuhan yang tumbuh tidak lurus atau tidak sempurna): oduk rih ai halani tutup ibaen batu lalang itu bengkok karena tertutup batu

ogung [ɔguŋ] *n* gong

¹**ojak** [ɔjaʔ] *n* alas: aha ibaen ho ojak ni apa yang kau gunakan untuk alasnya

²**ojak** [ɔjaʔ] *n* suara orang muntah

ojal [ɔjal] *adv* sering digunakan: hiou na dop ojal ini kain sarung yang sering dipakai

oji [ɔji] *a* suka: oji uhur mangidah ai suka hati melihatnya

ojoh [ɔjoh] *v* paksa: ojoh malah ase laho ai paksa saja biar dia pergi

ojur [ɔjur] *v* bujuk: ojur ia ase na ra missir hu sikolah bujuk dia biar mau pergi ke sekolah;

ojuran *n* bujukan; anjuran;

pangojur *v* orang yang membujuk;

tarojur *v* tersuruh

okak [ɔkaʔ] *n* tulang: baliang marosuh mangan okak anjing suka makan tulang

¹**okang** [ɔkaŋ] *Ark* *n* nasib;

haokangon *n* keberuntungan;

parokangan *n* peruntungan

²**okang** [ɔkɑŋ] *n* sorot; menyorot
okoh [ɔkɔh] *n* keberatan (orang yang tampak keberatan membawa beban)
olad [ɔlad] *v* mengambang: *olad hayu ibah* kayu mengambang di sungai
olang [ɔlay] *n* sejenis pisang
olat [ɔlat] *a* **1** kosong: *olat lobei bah ai* kosongkan air itu; **2** hambat, rintangi: *ulang olat ho parlahoni* jangan rintangi kepergiannya;
pangolat *n* penghambat;
pangolatan *n* penghambatan;
tarolat *v* terhambat
olbuk [ɔbug] *v* mengorek atau membalik padi yang ditumbuk di lesung dengan menggunakan tangan
oldog [oldog], **oldog-oldog** *n* tenggorokan
ole-ole [ɔleɔle] *n* terompet dari batang padi: *ole-ole aima guro guroni dakdanak* terompet dari batang padi adalah permainan anak-anak
olob [ɔlob] *n* sorak;
marolob *v* bersorak-sorak: *hanami marolob mamestahon parkawinan angkang nami kami* bersorak-sorak merayakan pesta perkawinan kakak kami
olom [ɔlom] *v* simpan: *ulang olom hata na salah* jangan simpan kata-kata yang salah
olos [ɔlos] *adv* lekas: *olos mulak hu rumah, dong na roh!* lekas pulang ke rumah, ada yang datang;
mangoloskon *v* mempercepat;
taroloskon *v* dapat dicepatkan;
marolos-olos *adv* berlekas-lekas
oma [ɔma] *n* jenis tumbuhanalang berdaun tajam bergerigi tumbuh di rawa-rawa

omar [ɔmar] *n* ancam (dengan kata-kata)
omas [ɔmas] *n* emas;
haomasan *n* keemasan;
mangomasi *v* melapisi dengan emas;
mangomaskon ki *v* memanjakan;
maromas *v* beremas;
paromas *n* pengrajin emas; penjual emas emas
ombah [ɔmbah] *v* gendong: *ombah ade min ase ulang tangis!* gendong adikmu agar tidak menangis!;
mangombah *v* gendong pakai kain;
ombahan *n* anak-anak yang digendong;
parombah *n* alat untuk menggendong;
tarombah *v* tergendong
ombak [ɔmbaʔ] *n* cangkul
ombik [ɔmbiʔ] *n* cabut (membongkar anak pisang untuk ditanam): *inang mangatahon bannami ombik anakni galuh, ase isuan hu juma* ibu menyuruh kami mencabut anak pisang untuk ditanam di ladang
ombing [ɔmbiŋ] *n* anting-anting yang bulat dan tipis: *ombing ai ia iberehkon simantuani bani parumaenni* anting-anting itu diberikan mertua kepada menantunya
ombis [ɔmbis] *adv* nyaris (tentang sesuatu yang membahayakan): *ombis madabuh au hubai hayu* aku nyaris jatuh dari pohon
ombob [ɔmbob] *n* lintah kecil: *ombob bahat i sabah nami* lintah kecil banyak di sawah kami
ombou [ɔmbow] *n* jasa: *ombou ni bam domma banggal* besar jasanya padamu;
marombou *v* berbuat jasa

¹**ombuk** [ɔmbug] *v* hembus:
ombuk lobei apui ai hembus
dulu api itu

²**ombuk** [ɔmbug] *n* bubuk: ombuk
jogul na i duda ini bubuk
jagung yang ditumbuk

ombun [ɔmbun] *n* embun;
hombunon *n* terkena embun;
mangombunhon *v* meng-
embunkan;
mangombuni *v* mengembuni;
marombun *v* berembun;
pangombun *n* alat untuk men-
dinginkan

ombut [ɔmbut] *n* bagian dalam
pucuktumbuh-tumbuhan seperti
kelapa aren dan pinang

omei [ɔmey] *n* padi: *ibotoh ho do*
mangotam omei tahukah kamu
mengetam padi?;

maromei *v* berpadi;

paromei *n* juragan padi;

omou [ɔmow] *a* dusta; bohong:
ganupan turi-turianmu omou
hagasupan ceritanya semua
dusta;

maromou *v* berdusta; ber-
bohong

ompak [ɔmpaʔ] *n* potongan kayu:
ompak pe hoi do ibaen soban
potongan kayu itu dapat dibuat
kayu bakar

ompan [ɔp:an] *n* umpan: *aha do*
ibaen ho ompan ni hailmu? apa
yang kamu buat untuk
umpanmu?

ompas [ɔmpas] *v* jatuh (tidak
disengaja): ompas ompung *i*
dalan halani lojatu nenek ter-
jatuh di jalan karena kelelahan

ompat → **opat**

ompon [ɔp:ɔn] *n* bakul berbentuk
bulat dan panjang: ompon *in*
bahen iananni omeimu bakul
ini untuk tempat padimu

ompong [ɔp:ɔŋ] *v* lempar:
ompong batu on hu dipar ai
lempar batu itu ke seberang
sana

ompot [ɔmpɔt] *v* habiskan; gasak:
ompot ma mangan ase dong
gogohmu habiskan makananmu
biar kamu bertenaga

ompung [ɔp:uŋ] *pron* kakek:
manja do niombah anggo ma
ompung anak menjadi manja
jika merindukan neneknya;

ompungahni [ɔp:uŋahni] *n*
pemilik

ompu-ompu [ɔp:uɔp:u] *n* ibu jari

on [ɔn] *pron* ini: on do huting na
manangkoi iahan ai inilah
kucing yang mencuri ikan itu

onah [ɔnah] *v* tanam: onah omei
on tanam padi itu

ondam [ɔndam] *v* ancam: ondam
ase jora ia manangko ancam
dia agar jera mencuri

ondas [ɔndas] *v* serah: *au ondas*
ma hu tanganmu aku serahkan
ke tanganmu

ondei [ɔndey] *v* ayun; berayun-
ayun: ondei ma matak
solmodom matak sudah ber-
ayun-ayun mengantuk mau
tidur

ondi [ɔndi] *p* cak dulu: ondi etek
pe au, sonari domma bangga
dulu aku masih kecil sekarang
sudah besar

onding [ɔndiŋ] *v* lindung: onding
bani labah terlindung oleh pintu

ondit [ɔndit] *v* urut: ondit lobei
gurung hu pijat dulu pung-
gungku

¹**ondok** [ɔndɔʔ] *v* angguk: ondok
tanda ni satuju mengangguk
tandanya setuju

²**ondok** [ɔndɔʔ] *v* lenggok tari:
ondok ni tortor *Simalungun*
lampei-lampe lambat lenggok
tari simalungun

ondong [ɔndɔŋ] *a* selidik:
ondong lobei sonopha do ia
sasihongi selidiki dulu bagai-
mana dia sebenarnya

ondos [ɔndɔs] *v* serah;
mangondos *v* menyerah;
mangondosi *v* menyerahi;
mangondoskon *v* menyerahkan;
marondos *v* berserah;
ondosan *n* serahan;
ondoskon *v v* serahkan:
ondoskan *bani* serahkan padanya;
pangondosan *n* penyerahan
ondun [ɔndun], **ondun-ondun** *n* ayunan: *i bolakang jabu nami dong ondun-ondun* di belakang rumah kami ada ayunan
ongga [ɔŋga] *adv* **1** pernah: ongga *do si Poltak hu penjara* si Poltak pernah di penjara; **2** ada kalanya: ongga *do ia tartangkap seng dong ia berbuat* adakalanya orang yang tidak bersalah juga dihukum
onggang [ɔŋgaŋ] *n* burung enggang: *padung ni onggang baggal* paruh burung enggang besar
onggih [ɔŋgi] *n* pembual: onggih *dassa ai na lang marbukti* pembual ceritanya banyak tapi tak terbukti
onggop [ɔŋgɔp] *v* intai: onggop *ia laho mulak hu jabu bodari* intai dia nanti malam, dia pulang ke rumah
ongkah → **ongkak**
ongkak [ɔkkaʔ] *n* duri ikan;
ongkakkon *v* ketulangan
ongkal [ɔŋkal] *v* gali: ongkal *gadung ni ase au i tutung* gali ubi itu biar kubakar;
ngongkal *v* menggali;
pangongkal *n* orang yang menggali;
pangongkalan *n* penggalian;
tarongkal *v* tergali
ongkap [ɔk:ap] *a* panas (karena tertutup): ongkap *songon nai tutung* panas seperti terbakar

ongkik [ɔk:ik] *n* ketulangan: ongkik *ibaen ongkak na oslot bai borgok au* saya ketulangan karena duri ikan tersangkut di leher
ongkos [ɔk:ɔs] *v* batuk serak: ongkos *aima naborit nalang parah, tapi loja* batuk serak penyakit yang tidak parah tetapi capek karenanya
ongon [ɔŋɔn] *v* ejek;
marongon *v* menjejek *ulang marongon* *bani* urusanni halak jangan menjejek urusan orang lain;
marsiongonan *v* saling mengejek
onil [ɔnɪl] *a* sedikit: *dia onil nari* dia minta sedikit lagi
oning [ɔniŋ] *a* sedikit: *baju ni domma oning* *maribak* bajunya koyak sedikit
onja [ɔnja] *n* beras yang dipergunakan untuk tepung tawar
onjap [ɔnjap] *n* perintah: onjap *hon mangkorja hu juma* perintahkan dia bekerja ke ladang
onjar [ɔnjar] *v* dorong; tolak;
mangonjar *v* mendorong;
mangonjarhon *v* mendorongkan;
marsionjaran *v* dorong-mendorong;
pangonjar *n* pendorong;
taronjar *v* terdorong
onjat [ɔj:at] *a* padat: onjat *baen ase siat haganuppan* padatkan agar muat semuanya
onjol [ɔnɔl] *v* istirahat: onjol *na lobei nasiam* istirahat dulu kalian
onom [ɔnɔm] *num* enam;
paonomhon *n* yang keenam;
saparonom *v* seperenam;
marsionom-onom *v* berenam-enam

onsit [ɔs:it] *n* binatang sejenis ulat kecil yang memakan sayur-sayuran: onsit mamangani bonani assimun ulat onsit memakani batang timun

onsop [ɔs:op] *v* hisap; hirup

ontang [ɔntaŋ] *v* undang: ontang hasonam mu ase mangan-mangan hita ari minggu undang teman-temanmu biar kita makan-makan hari minggu

opan [ɔpan] *v* memasang api: opan pui in ase marmasak inang hidupkan api itu biar ibu memasak

ompat [ɔp:at] *num* empat;

paopathon *n* yang keempat;

saparopat *v* seperempat;

maropat-opat *v* berempat-empat

ope [ɔpɛ] *adv* lagi: aha ope sihorjoaonkonku? apa lagi yang akan kukerjakan?

openi [ɔpeni] *adv* lagi: seng openi roh bapa ayah belum datang lagi

opi [ɔpi], **mopiopi** *v* mengangguk angguk (karena ketakutan)

opop [ɔpɔp] *v* menghangatkan anaknya di bawah sayap: opop do ibaen dayok ai anakni induk ayam itu menghangatkan anaknya di bawah sayap

opuk [ɔpug] *n* bau busuk: teranggoh au bau opuk aku mencium bau busuk

ora [ɔra] *v* usir: ora dayok in usir ayam itu

orak-orak [ɔra'ɔra'] *n* paru-paru

ora-ora [ɔraɔra] *n* pengikat beliung: buat ora-ora ai ambil pengikat beliung itu

orbat [ɔbat] *v* cabut: orbat bonani gadung ai! cabut pokok ubi itu;

mangorbat *v* mencabut;

tarorbat *v* tercabut

orbuk [ɔrbu'] *n* debu;

marorbuk *v* berdebu

ordong [ɔrdɔŋ] *v* 1 berputar; 2 pusing: ordong pangahap hu aku merasa pusing

orgos [ɔrgɔs] *v* makan dengan rakus: orgos parmangani dia makan dengan rakus

ornang [ɔrnaŋ] *v* tergenang: ornang bah i lobei halani jujut i baen tompoh tergenang air di halaman rumah karena tertutup sampah

orngak [ɔrŋa'] *ki* bual; membual; besar mulut: orngak dassa ia i kodei ai dia membual di kedai itu

orod [ɔrɔd] *a* rapat: orod i pudini jarak di belakangnya rapat

orom [ɔrɔm] *a* tahan diri; tahan selera: orom manginsopi! tahan diri, jangan merokok!

orong [ɔrɔŋ] *n* bunyi lenguh (karena sakit);

mangorong *v* 1 melenguh; 2 melenguh;

ortong [ɔrtɔŋ] *n* binatang terikat yang berusaha melepaskan ikatannya

oruk [ɔru'] *n* kunci: oruk labah in! kunci pintu itu!

osal [ɔsal] *a* kusut: ulang i osal hiou in! jangan dibuat kusut kain itu!

osang [ɔsaŋ] *n* dagu: osang ni anak-anak lombut dagu anak-anak masih lembut;

osang-osang *n* dagu hewan

osap [ɔsap] *n* air kencing anak-anak: osap ni si butet air kencing si butet

osor [ɔsɔr], **mossor** *v* geser: hunduanni mossor otik tu siamun geser sedikit ke kanan duduknya;

mangosor *v* menggeser;

marsiosoran *v* saling bergeser;

pangosoran *n* penggeseran;

tarosor *v* tergeser; dapat digeser

osos [ɔsɔs] *v* bergeser sedikit demi sedikit: osos *hujungkon otik!* geser ke sana sedikit demi sedikit!

osuh [ɔsuh], **mangosuh** *n* suara keras dan nyaring: mangosuh *do sorani bodil ai* keras sekali suara bedil itu

otak [ɔtaʔ] *n* otak

otik [ɔtiʔ] *a* dikit: otik *dassa omei nami* padi kami sedikit;

otikan *a* lebih sedikit;

otiktu *a* terlalu sedikit;

paotik *v* sedikitkan; kurangi: paotik *parrupeyanni!* kurangi jatahnya!;

sasaotik *adv* sedikit demi sedikit;

tarotik *a* agak sedikit;

umotik *a* lebih sedikit

otil [ɔtil] *a* sedikit: *nasi otil ipangan ho?* mengapa sedikit kamu makan nasinya?

oting [ɔtin] *a* sedikit: *bakku oting nari* minta sedikit lagi

oto [ɔtɔ] *a* bodoh: oto *aha pelang ibotoh* bodoh, apapun tidak tahu;

mangoto-otoi *v* membodoh-bodohi;

pangoto-otoi *n* orang yang membodoh-bodohi

otos [ɔtɔs] *v* sembelih: otos *dayok pojom ai* sembelih ayam hitam itu

otou [ɔtɔw] *n* warna putih yang terdapat pada mata apabila sakit mata (jenis penyakit mata)

otur [ɔtur] *v* selesai: mangotur *i bonang* menyelesaikan tenunan

otute [ɔtutɛ] *n* cara pandang anak yatim piatu ketika melihat anak yang mempunyai orang tua memakan makanan yang enak

ou [ɔw] *p* ya (jawaban dari yang lebih muda terhadap orang yang lebih tua ketika dipanggil)

oyang [ɔyaŋ] *a* 1 pincang: oyang *pardalanami* pincang jalannya; 2 sakit (tulang); 3 encok

oyok [ɔyɔʔ] *v* kencing: oyok *ni dakdanak lape marbual* kencing anak anak belum berbau

P

pa [pa] *n* huruf keempat dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

paboa [pabowa] *n* tandanya: *marposa do halak paboa dong na matei matua* kain berwarna putih tandanya ada orang tua yang meninggal dunia

pacat [pacat] *n* pacat

padan [padan] *n* janji;

marpadan *v* berjanji;

mamadhanon *v* menjanjikan;

parpadanan *n* perjanjian;

tarpadhanon *v* menjanjikan

padang [padan] *n* padang: *pejalangkon lembu au hu padang* aku mengembalikan lembu ke padang

padar [padar] *v* bakar: *padar lobei ngadung on!* bakar dulu ubi itu!;

mapadar *v* membakar *hanami mapadar jagul i juma nami* kami membakar jagung di ladang

padas [padas] *v* sampai;

mandashon *v* menyampaikan;

tarpadas *v* tersampaikan

padat [padat] *a* rapat

padehal [padehal] *n* gigi yang bertumpuk-tumpuk tumbuhnya

pader → **padar**

padil-padil [padilpadil] *n* rabung: *baen padil-padil ni sopoumin!* buat pulungannya rumahmu!

padot [padot] *v* beriring; bersama: *padot sidea roh* mereka datang hampir bersamaan

paduk [padu⁷] *n* lubang kayu: *marpaduk do hape bonani durian ai* rupanya, batang durian itu berlubang

padung [paduŋ] *n* paruh: *ongga baggal padung ni* burung enggang besar paruhnya

padur-padur [padurpadur] *n* sejenis burung

paduya [paduya] *n* sejenis tumbuh tumbuhan tali buahnya berwarna merah sebesar lada

paε [paε] *a* terang; jelas: *paε bahen alingmu!* perjelas suaramu!

paε-paε [paεpaε] *adv* hati-hati: *paε-paε hadian!* berhati-hatilah kalian!

paer-paer [paεrpaεr] *n* 1 jejak: *paer-paerni* urisa jejak rusa; 2 a bekas: *baju paer-paerni si Bona* baju bekas si Bona

paes [paεs] *a* kancil: *begu manangkap paes* harimau menangkap kancil

paet [paεt] *a* 1 pahit: *bulungni botik paet daini* daun pepaya pahit rasanya; 2 sengsara; melarat: *paet goluh* hidup sengsara;

hapaetan *n* kepahitan;

paetan *a* lebih pahit;

paetentangu *a* terlalu pahit;

papaethon *v* memahitkan;

sapaet *a* sepahit;

tarpaet *a* agak pahit;

mapaet-paet *v* berpahit-pahit

pag [pag] *a* berani;

parpag *n* pemberani;

pag-paghon *v* memberanikan;

pagar [pagar] *n* jimat (penjaga badan):

bahen pagar ni! ini buat jimatmu!

pagoling [pagoliŋ] *v* balik

pagori [pagori] *n* anggota: *pagori ni angkula* anggota badan;

hapagorion *n* keanggotaan;

marpagori *v* beranggota;

marpagorihon *v* beranggotakan

pagut [pagut] *n* patuk

ipagut *n* dipatuk: *ulang paturut ipagut dayok* jangan biarkan ayam itu dipatuk;

ipaguthon *v* dipatuk: *ipaguthon dayok au* aku dipatok ayam;

mamagut *v* mematuk;

tarpagut *v* terpatuk

paham [paham] *n* teras

pahan [pahan] *v* pelihara: *sadiha pahan i ho haming?* berapa ekor kambing yang kamu pelihara?;

marpahan *v* beternak; *marpahan dayok* beternak ayam;

marpinahan *v* memelihara (tentang binatang atau tanaman);

pahan-pahanan *n* ternak-ternakan

pahang [pahang] *a* parah: *pahang naboritni* sakitnya parah

pahar [pahar] *v* 1 gali; 2 dulang;

ipahar *v* 1 digali: *ulang ipahar on* jangan digali di sini; 2 didulang: *tulang mambuat omas ipahar i bah* paman mendulang emas di sungai

pahara [pahara] *n* macam: *piga pahara tumang tambar on?* ada berapa macam obat itu?

pahat [pahat] *n* pahat: *buat pahat ai* ambil pahat itu

pahei [pahey] *v* pakai: *ulang pahei baju na kotor in* jangan pakai baju kotor itu

paheng [pahɛŋ] *n* orang yang melihat ke

pahil [pahil] *a* tidak cocok: *pahil do i pakeiho baju in!* kamu tidak cocok pakai baju itu!

pahompū [pahɔpɔu] *pron* cucu;

marpahompū *v* bercucu

pahu [pahu] *n* pakis: *buat pahu ai bahen lowoh* ambil pakis itu buat disayur

pahular [pahular] *adv* pura-pura: *pahular misir ia marsiklah hun jabu* dia pura-pura pergi ke sekolah dari rumah

paik [paʔ] *n* tampar: *ulang paik baen anggi min!* jangan ditampar adikmu!

paima [paima] *v* tunggu;

ipaima *v* ditunggu;

napaima *n* penunggu;

paimahon *v* menunggu;

tarpaima *v* tertunggu (yang belum pasti datang)

paina [paina] *v* tunggu: *paina hanami holi* kami tunggu nanti

pair [pair] *n* tum (suara dentuman)

pais [pais] *v* dikatakan kepada binatang yang melompat dengan tiba-tiba

paja [paja] *a* mahir: *paja tumang tuhang* tukang itu sangat mahir

pajak [pajaʔ], **mamajak** *n* langganan: *hanami mamajak durian bae Ali* kami berlangganan durian pada si Ali

pajat [pajat] *v* tetap; tidak bergerak: *ijonlah ho pajat* di sini saja kamu menetap

pajog [pajɔg] *n* pancang;

mamajoghon *v* memancangkan;

pajogkon *v* pancangkan;

tarpajoghon *v* terpancangkan

pajom [pajɔm] *a* hitam: *nase pajom bohini* mengapa wajahmu hitam?

pajuh [pajuh] *v* puja

ipajuh *n* dipuja: *ulang ipajuh bonani hayu!* jangan dipuja kayu!

¹**pak** [paʔ] *n* pak

²**pak** [paʔ] *v* petak (sawah)

pake → **pakei**

pakei [pakey] *v* cak pakai;

mamakeihon *v* memakaikan;

marpakeian *v* berpakaian;

pakeian *n* pakaian;

pamakeian *n* pemakaian;

sipakeihonon *n* sesuatu yang dipakai;

tarpakei *v* terpakai

pakis [pakis] *a* bersih: pakis
bahen jabu on bersihkan dulu
rumah ini!

pakon [pakon] *p* 1 dan; 2 dengan:
pakon *ise do roh?* dengan siapa
kamu datang?

pakou [pakow] *n* pakau (permainan kartu Cina dengan kartu tiga helai di tangan dan dapat ditukar-tukarkan seperti main ceki; permainan tiga helai)

pak-pak [pa'pa'] *n* bagian marga dari suku simalungun

paksa [pa'sa] *v* paksa;

mamaksa *v* memaksa;

mamaksahon *v* memaksakan;

tarpaksa *v* terpaksa;

mamaksa-maksa *v* memaksa-maksa

paku [paku] *n* paku: tuktuk paku
in tokok paku itu;

mamaku *v* memaku;

mamakuhon *v* melekatkan dengan paku;

marpaku *v* berpaku;

tarpaku *v* terpaku (sudah dipaku)

¹**pala** [pala] *n* buah pala

²**pala** [pala], **marpala-sapala** *adv* sepenuh hati

³**pala** [pala], **sengpala** *adv* tidak usah: sengpala *ibere bani!*
tidak usah diberikan padanya!

palait [palait] *n* lembing: *hu tanya bae palait* aku menombak dengan lembing

palak [pala'] *a* benci: palak
tumang au mangindahsi aku sangat benci melihatnya

palang-palang [palaypalay] *n* jerat untuk menangkap binatang: *aili hona palang-palang*
babi hutan terkena jerat

palas [palas] *n* pondasi rumah:
bahen palas ni besikah ni sopou min! buat pondasi rumahmu!

paldou [paldow] *a* tidak tepat; menyimpang: paldou *do hatentanga mai* pembicaraan itu telah menyimpang

palei [paley] *a* 1 lalai; 2 lamban: palei *dassa ho mahorja* kamu sangat lamban bekerja

palget [palget] *a* nyaring: palget
baen alingmu nyaringkan suara kamu!

palging [palgin] *v* tengok; lihat: palging *hu jon* lihat kemari

palguk [palgu'] *v* duduk lama-lama: *ulang ho palguk* jangan duduk lama-lama di situ

palia [paliya] *n* petai: *on ma palia nisuan ni ompung* inilah petai yang ditanam nenek kita;

palia gunung *n* petai cina: *songon manakih palia gunung, mulak singgan gutulni, pb* seperti memanjat petai cina karena tantangan sedikit, gagal rencana

paling [pali] *n* penyakit sampar; kolera: *naborit paling ia do hape* dia kena penyakit sampar

palionggang [paliyonggan] *n* nama sejenis rumput ilalang

palis [palis] *p* cis (kata ejekan menunjukkan rasa tidak suka): palis *otik pelang pot au bani* cis, aku tidak suka kepadanya sedikitpun

palit [palit] *a* lengket: palit *hapur bani apei in bahen tandani!* lengketkan kapur itu pada tikar sebagai tandanya!

palkus [palkus] *a* montok: palkus
huyum ni tumang pipinya sangat montok

palou [palow] *n* bintik putih yang tumbuh di mata dan menyebabkan mata kabur atau buta

pal-pal [palpal] *a* gundul;
mamalpal *v* menggunduli
palta [palta] *n* petai: *hanami mambuat palta i juma* kami mengambil petai di kebun
palu → **parpalu**
paluh [paluh] *n* jalan air: *i jado paluh ni sabahmon?* di mana saluran air sawahmu itu?
palung [paluy] *n* tempat pancuran air hujan: *domma i pasang palung ni?* apakah palungnya sudah dipasang?
pamah [pamah] *n* tanah yang datar dan rendah: *bolak do pamah ni juma mai* ladangmu itu lebar tanah datarnya
pamal [pamal] *n* nama sejenis burung yang terbang bergerombol yang datangnya bermusim (saat tertentu)
pamarentah [pamarentah] *n* pemerintah
pamatang [pamatay] *n* badan (jasad manusia keseluruhan)
pamohot [pamohot] *v* penggunaan: *ulang pamohot in rumang i!* jangan hanya itu yang kau penggunaan!
pamonggor [pamonggor] *n* mata
pan [pan] *pron* pengganti nama untuk kaum laki-laki: *pan Jamaruli* bapak si Jamaruli
panagolan [panagolan] *pron* keponakan; kemanakan
pangan [pajan] *v* makan
pangani *v* makani: *ulang pangani indahan no dopma bayur* jangan makani nasi yang sudah basi
panah [panah] *n* panah
panaili [panaili] *n* mata
panakboru [panakboru] *pron* puteri raja
panal [panal] *a* nyata; jelas: *panal do hu idah rusa ai* aku melihat dengan jelas rusa itu

panas [panas] *n* biang keringat: *bahat ni panas*
pandak [panda?] *n* tiang pendek (terdapat pada rumah panggung): *pandak ni sopou domma maseda* tiang pendek rumahnya sudah rusak
pandan [pandan] *n* pohon pandan: *bulung pandan ni i bayu bahen apei* daun pandan dibuat untuk tikar
pandang [panday] *v* larang: *age do seng au pandang* aku tidak melarang, biarlah
pandau [pandaw] *n* pandau; rawa: *ai ma pandau* itu rawa
pandei [pandey] *a* pandai: *pb pandei lang tarpanggurui, bodoh lang tarajari* pintar tidak dapat dipergurui, bodoh tidak mau diajari;
hapandeian *n* kepandaian;
mapandei *v* bertambah pandai;
pandeian *a* lebih pandai;
pandaitu *a* lebih pandai;
tarpandei *a* agak pandai;
papandei-pandeihon *v* berlagak pandai
pandir [pandir] *a* 1 jauh berbeda: *pandir pambotoh mai* pendapatmu jauh berbeda; 2 lain: *pandir dahassa pangulahni* lain saja perbuatannya
panduja [panduja] *n* sejenis rumput tali yang buahnya berwarna merah sebesar merica
panei [paney] *v* terang penglihatan; jelas: *panei do hotonggor nokan tadi* aku melihat sangat jelas
panggung [pangay] *v* panggang: *panggung lobei dekke ai* ikan itu dipanggung dulu;
ipanggung *v* dipanggung;
mamanggung *v* memanggang: *ia mambahen mamanggung babui* dia membuat babi panggang;

- pinanggang** *a* panggangen yang sudah matang;
panggangon *v* sesuatu yang dipanggang;
sipanggangon *n* sesuatu yang dipanggang
- panggar** [paŋgar], **marpanggar-panggar** *n* berbenjol benjol: *marpanggar-panggar do hayu ai, gabe payah bolahan kayu itu berbenjol benjol susah sekali membelahnya*
- panggilingan** [paŋgɪliŋan] *n* cobek
- panggur** [paŋgur] *v* pagut; cotok;
ipanggur *v* dipagut: *danak ai ipanggur ulog anak itu dicatok ular*
- pangituai** [paŋituway] *n* ketua adat
- pangkah** [pak:ah] *v* pukul: *gosing ni nan sada pangkah gosing ni na sada nari gasing yang satu memukul gasing yang lain;*
tarpangkah *v* terkena pukul
- pangkar** [pak:ar] *a* berani: *pangkar do si Tongat mardalan golap age sahalaksi si Tongat berani berjalan sendiri di malam hari*
- pangkas** [pak:as] *v* pangkas;
mamangkas *v* memangkas;
marpangkas *v* berpangkas;
parpangkas *n* pemangkas; tukang pangkas
- pangkei** [pak:ɛy] *adv* hati-hati: *pangkei ma ho mangatur isi bajut i hati-hatilah kamu meng-isi bakul;*
hapangkeian *n* kehati-hatian
- pangkorhon** [paŋkorhon] *n* sesuatu yang merupakan akhir atau hasil suatu peristiwa: *pangkorhon ni ai kurang ma yakinhasoman hu bam akibat perbuatanmu itu orang kurang mempercayaimu*
- pangkou** [pak:ɔw] *n* semarga (memiliki keturunan yang sama)
- pangku** [pak:u] *n* persamaan: *Ginting pangku Saragih marga Ginting sama dengan marga Saragih*
- pangkuh** [pak:uh] *n* 1 ruyung (kayu keras dari batang enau, kelapa untuk tangkai pacul atau sula); 2 bagian batang enau yang keras (bagian luar)
- ¹**pangkur** [pak:ur] *v* patuk;
ipangkur *v* dipatuk: *au ipangkur ulog aku dipatuk ular*
- ²**pangkur** [pak:ur] *n* cangkul;
mamangkur *v* mencangkul;
mamangkuri *v* mencangkuli;
mamangkurhon *v* mencangkulkan;
pamangkur *n* pencangkul;
tarpangkur *v* tercangkul
- pangoloi** [paŋɔloi] *n* *Sp* hari sekitar pukul delapan malam
- pang-pang** [paŋpaŋ] *v* gulung: *timbangon pang-pang tembakau segulung tembakau*
- pangulu** [paŋulu] *n* penghulu; kepala kampung
- pangului** [paŋului] *n* *Sr* matahari sepenggalan
- pangus** [paŋus] *v* rampok;
ipangus *v* dirampok: *ipangus halak duitni uangnya dirampok orang*
- panihala** [panihala] *n* urat yang sakit karena kelelahan bekerja keras
- paninggoyongon** [paniŋgoyɔŋon] *a* *Sr* kejang urat
- panjar** [paŋjar] *v* larang: *nase langbi panjar hu? mengapa kamu tidak melarangnya?*
- panjil** [paŋjil] *a* lain: *panjil do pananggaranmu lain yang kamu dengar*
- panogolan** [panogolan] *pron* anak dari kakak; generasi kedua atau keturunan pertama dari saudara perempuan

panou [panɔw] *n* panu (sejenis penyakit kulit);
marpanou *v* berpanu;
panohon *a* panuan: panohon *dassa alani ipakkei baju ni halak terasa panuan karena memakai baju orang lain*
pansa [pansa] *n* kebiasaan dengan menggunakan empat: do pansa *somal basikahni tiangnya biasa berjumlah empat*
pansang [pansang] *n* tonggak; pancang: ipasuki hayu ai ma pansang *cucukkan kayu sebagai pancang*
pansar [pansar] *v* pancar; memancar: *songon bah bani pansar* *seperti air yang memancar*
pansing [pas:ij] *a* bersih;
papansinghon *v* membersihkan;
papasing *n* pembersih;
papasingon *n* pembersihan
pansung [pansuy] *n* cukai: pansung *ni hontang na nijual* *cukai barang yang dijual*
pansur [pansur] *v* pancur: *bah ni pansur* *air pancur*
pantang [pantay] *n* pantang;
ipantanghon *v* dipantangkan: ipantanghon *mangan daging aili alani lang tahan badanni* *tidak diperbolehkan makan daging babi karena badannya tidak tahan*;
marpantang *v* berpantang;
pantanghon *v* tidak boleh
pantangan [pantayan] *n* tempat berkumpul anak-anak muda
pantas [pantas] *a* pandai: anggi pantas *manghorjakaon horja tangan adik pandai mengerjakan pekerjaan tangan*
pantei [pantey] *n* pantai
pantik [panti?] *v* tercucuk: *nahei ni pantik* *duri kakinya tercucuk duri*

pantil [panti] *n* pantat: pantil *ni mangkuk* *pantat mangkuk*
pantis [pantis] *n* lilin: *osos bonang in bani pantis!* *gosok lilin itu dengan benang!*
pantom [pantom] **1** *n* tombak: pantom *i harangan* *babi hutan* *ditombak di hutan*; **2** *v* tikam; menikam: *tuan nabolon di si pantom* *horbou* *tuan Nabolon menikam kerbau*
¹**pantuk** [pantu?] *v* cucuk ke tanah: pantuk *hon hayu on* *cucukkan ke tanah kayu itu*
²**pantuk** [pantu?] *n* patok;
ipantuk *v* dipatok: *harangan ai domma ipantuk* *hutan itu sudah dipatok*
pantun [pantun] *n* sindir;
mampantuni *v* menyindir: *sidea mampantuni* *au* *mereka menyindir saya*
panumbahan [panumbahan] *n* rumah ibadat adat
paok [paɔ?] *v* gantung (digantung diatas batu)
paok-paok [paɔ?paɔ?] *v* tangis
paol [paɔl] *a* lain
papa [papa] *n* kutuk;
ipapa *v* dikutuk: ipapa *naibata* *do halak na mardusa* *Tuhan mengutuk orang yang berdosa*
papaga [papaga] *n* nama sejenis rumput yang pahit dan dapat dijadikan sayur
papan [papan] *n* papan: *dingdingni sopouni papan* *rumahnya berdinding papan*
papat [papat] *n* belikat
¹**par** [par] *n* suara benda yang meletus
²**par** [par] *v* asal seseorang: par *dolok hanami* *kami orang gunung*
para [para] *n* para-para: tempat barang-barang yang letaknya di atas seperti bagasi di kereta api

parah [parah] *v* parah: *parah do pangahapni* penyakitnya parah;
maparahu *a* terlalu parah;
pararahkon *v* memperparah;
tarparah *a* agak parah
parakpak [parakpak] *n* semacam kayu keras yang tumbuh di tanah yang keras dan berbunga wangi
parang [paraj] *n* parang: *bapa mamboan parang tu juma* ayah membawa parang ke ladang;
mamarang *v* memarang
parap [parap] *v* memegang kepala: *ulang i parap!* jangan memegang kepala!
parati [parati] *n* ranjang: *tarpodom gunup sidea i parati* mereka semua tertidur di ranjang
parbatu [parbatu] *n* alat pemintal benang *buat lobei parbatu!* ambil dulu alat pemintal benang!
pareman [pareman] *n* centeng
parentah [parentah] *n* perintah;
parentahkon *v* perintahkan
pargolongan [pargolajan] *n* pergelangan;
pargolongan ni tangan *n* pergelangan tangan
paria [pariya] *n* buah peria
pariama [pariyama] *n* panen;
marpariama *v* memanen: *parsaba marpariama omei i saba* petani memanen padi di sawah;
pamariama *n* pemanen;
tarpariama *v* sudah dapat dipanen
parik [pari?] *n* parit: *sidea mangkuruk parik* dia menggali parit
parinangon [parinayon] *pron* istri
paris [paris] *n* gerimis; hujan rintik rintik: *roh udan paris* hujan gerimis turun

pariyudan [pariyudan] *n* *Sr* musim hujan
parlaho [parlaho] *n* tingkah laku: *parlaho ni si Jawes hurang dear* kelakuan si Jawes kurang baik
parmahan [parmahan] *n* gembala
parmahanan [parmahanan] *n* kandang; bangunan tempat tinggal binatang
parmanis [parmanis] *n* jari manis
parpalu [parpalu] *n* palu: *ulang ipalu hayu on* kayu itu jangan dipalu;
mamalukon *v* memukulkan dengan palu;
maparpalu *v* memalu;
parpaluon *n* pukulan dengan palu;
tarpaluhon *v* terpalu
parsat [parsat] *v* berkubang: *parsat horbou ai tauban bani hubang* kerbau itu berkubang dalam lumpur
parsontingan [parsotijan] *n* *Sr* pelipis
partao-tao [partaotao] *n* *Hg* nelayan
¹**partongah** [partongah] *n* jari tengah
²**partongah** [partongah] *n* sebutan untuk raja-raja
parugasan [parugasan] *n* perkakas (seperti alat untuk makan, bekerja di dapur, perang): *boan parugasan ai tu bengke* perkakas itu bawa ke bengkel
paruh-paruh [paruhparuh] *n* kerongkongan: *paruh paruh hu naborit* kerongkongan ku sakit
parumaen [parumaen] *pron* menantu: *parumaen na majenges* menantu yang cantik
pasal [pasal] *n* pasal

pasang [pasay] *v* pasang; kenakan: *pasang lobei mandar min!* kenakan dahulu kainmu!;
mamasangkon *v* memasangkan;
marpasangan *v* berpasangan;
pamasangan *n* pemasangan;
pasangan *n* 1 pasangan; 2 taruhan untuk berjudi;
marpasang-pasang *num* berpasang-pasang;
marpasang-pamasang *n* pemasangan;
sapasang *n* sepasang;
terpasang *v* terpasang
pasar [pasar] *n* jalan raya; jalan besar: *pasar hu Pematang Raya* jalan besar ke Pematang Raya
pasi [pasi] *n* gagang; 1 tangkai (daun, bunga, dan sebagainya); 2 hulu (pisau, golok, dan sebagainya);
pasihon [pasihon] 1 *n* pegangan sewaktu keluar masuk rumah (biasanya ditempatkan pada kiri-kanan pintu); 2 bagian pisau yang dimasukkan pada hulunya (gagang)
pasir [pasir] *n* pantai: *eta hu pasir* ayo, kita ke pantai
pas-pas [paspas] *v* banting: *ulang pas-pas golas on* jangan banting gelas itu
passing → **pansing**
pastap [pastap] *v* lempar: *pastap batu on hu lombang* lempar batu itu ke jurang
pastima [pastima] *n* *Sr* barat
pasu [pasu], **pasu-pasu** *n* berkat; doa: *manjolo pasupasu* memohon doa;
marpasu-pasu *v* memberkahi; berdoa
pasuang [pasuway] *v* kembalikan: *pasuang duit pamboliku* kembalikan uang pembelianku

pasuk [pasu[?]] *n* cucukkan ke tanah: *pasuk hayu on!* Cucukkan ke tanah kayu ini!;
mamasuk *v* memancang;
mamasukon *v* memancangkan; memasang
pasul [pasul] *a* takabur: *ulang pasul* jangan takabur
pasung [pasuy] *n* belenggu;
mamasung *v* membelenggu seseorang dengan pasung
pat [pat] *n* kata permulaan pada umpama; bunga kata untuk menarik perhatian bagi orang yang akan mendengar umpama atau pantun: *pat gulipat, dua gundur marbuah, hu jape au marlumpat, tong marulih tuah* pat gulipat, dua gundu berbuah, ke mana aku melompat, akan selalu mendapat
patar [patar] *n* besok: *patar sogod* besok pagi
patei [patey] *a* lamban: *patei parmiutni* gerakannya lamban
pating [patij] *n* tangga (terbuat dari bambu atau kayu)
pator [patər] *a* terang; jelas: *pator do parsahapni* perkataannya jelas
pat-pat [patpat] *v* babat pendek;
ipat-pat *v* dibabat pendek: *ipatpat poyon ai* rumput itu dibabat pendek
patung [patuj] *n* patung: *amang mamboli patung* ayah membeli patung
paturut [paturut] *v* biarkan: *paturut misir lobei* biarkan dia pergi dahulu
patut [patut] *a* pantas: *seng patut* tidak pantas
pauk [pau[?]] *n* paruh: *pauk onggang ganjang tumang* paruh burung elang sangat panjang

paus [paus] *n* suara binatang yang melompat dengan tiba-tiba dan terburu-buru

paya [paya] *n* paya-paya: *bolag timang paya i jon* paya-paya itu sangat lebar

payah [payah] *a* sulit: *payah horjaonkan* susah sekali mengerjakannya;

hapayahan *n* kesulitan;

payahan *a* lebih sulit;

payah tu *a* terlalu sulit

¹**payak** [payaʔ] *n* udang: *ibah buei payak* udang banyak di sungai

²**payak** [payaʔ] *adv* terjerebab; **tarpayak** *adv* jatuh terjerebab: *tarpayak nokkan ambia ai i jai halani madabuh hun ngatas kareta* anak muda jatuh terjerebab di sana karena jatuh dari kereta

payas [payas] *v* tergelincir: *payas au bae hubang* aku tergelincir di lumpur

payo [payɔ] *num* semuanya: *hu jai nansiam payo* kalian semua ke sana

payung [payuŋ] *n* payung

pe [pɛ] *adv* masih

pede [pɛdɛ] *v* mengantuk: *pede matangku* mataku mengantuk

pedo [pɛdɔ] *adv* lagi: *seng roh pedo* belum datang lagi

pegol [pɛgɔl] *a* lengkung: *pegol balobasni* mistarnya melengkung

pegut [pɛgut] *a* lengkung: *pegut hayu on* melengkung kayu ini

pehul [pɛhul] *n* kaki atau tangan yang terkilir karena terantuk batu

pei-pei [pɛypɛy] *n* pinggir atau tepi lesung

pejel [pɛjɛl] *a* orang kerdil: *halak na pejel* orang kerdil

peleng [pɛlɛŋ] *a* oleng: *peleng hu siamun* oleng ke kanan

peles [pɛlɛs] *n* piring kecil: *manaruhkon peles bani inang* mengantarkan piring untuk ibu

pelet [pɛlɛt] *v* meleset; tidak kena: *pelet do panggijikmu* lemparanmu meleset

pelong [pɛlɔŋ] *a* tidak lurus: *pelong pardalani* jalannya tidak lurus

pelor [pɛlɔr] *n* peluru: *lang adong pelor ni bodil* bedil ini tidak ada pelurunya

peltou [pɛltow] *a* buta sebelah mata: *peltou matani hona tembak* matanya buta sebelah karena kena tembak

pelu [pɛlu] *n* perajuk: *urah pelu ia* dia gampang merajuk

pena [pɛna] *n* pena: *pena bahen* manulis pena untuk menulis

peneng [pɛnɛŋ] *v* pusing: *peneng huahap ulungku* aku merasa pusing

pene-pene [pɛnɛpɛnɛ] *n* mainan anak-anak yang terbuat dari buah pinang

penggur [pɛŋgur] *a* tangan yang bengkok: *penggur tanganni* halani madabuh tangannya bengkok karena jatuh

pentar [pɛntar] *a* pintar: *halak na pentar* orang yang pintar; **umpentar** lebih pintar

peor [pɛɔr], **marpeor** *v* air jatuh berkelok kelok: *marpeor pardurusni* airnya jatuh berkelok-kelok

peos [pɛɔs] *v* tersentuh: *posah golas halani peos bai batu* gelas pecah karena terantuk batu

peot [pɛyɔt] *a* tidak lurus: *peot dalan on* jalan ini tidak lurus

pepege [pɛpɛgɛ] *n* sejenis kayu yang mengeluarkan getah dan buahnya sering dimakan burung

peper [pɛpɛr] *v* cecer;

mangkapeper *v* berceceran:
mangkapeper omei i tongah
dalam padi berceceran di
tengah jalan

perak [pɛraʔ] *n* perak: *pahean*
perak do *pahean* ni raja
pakaian perak adalah pakaian
raja

perang [pɛraŋ] *v* seram: perang
tonggoran kelihatannya seram

peret-peret [pɛrɛtpɛrɛt],
marperet-peret *n* air menetes:
marperet-peret parroh ni bah
air menetes di kakinya

pesta [pɛsta] *n* pesta: pesta olob-
olob pesta besar;

marpesta *v* berpesta; pergi ke
pesta;

pestaanon *v* menggelar pesta

petak [pɛtaʔ] *n* petak; petak
sawah;

sapetak *n* sepetak

peteng [pɛtɛŋ] *n* sejenis penyakit
mata yang dibawa sejak lahir

petor [pɛtor] *v* putar;

petorhon *v* putarkan: petorhon
iruhni putarkan ekornya

piah [piyah] *a* senang: *naha*
pelang piah *uhurni* bagaimana
tidak senang hatinya

piah-piah [piyahpiyah] *n* tangis:
piah-piah tangaron hun jon
tangisnya terdengar dari sini

piak-piak [piaʔpiaʔ] *n* tangisan
anak yang sangat kuat: piak-
piak dakdanak ai itadingkon
inang ni anak itu menagis kuat-
kuat karena ditinggalkan ibu-
nya

piar [piyar] *v* ayak: piar i lobei
omei in ayak dulu padi itu

¹**pidoras** [pidɔras] *n* ilmu bertinju

²**pidoras** [pidɔras] *n* nama sejenis
burung yang dapat terbang
dengan sangat kencang

piduk [piduʔ] *n* sejenis burung

piga [piga] *pron* berapa; **1** kata
tanya untuk menanyakan bila-
ngan yang mewakili jumlah,
ukuran, nilai, harga, satuan,
waktu: piga halak? berapa
orang?; piga dari berapa hari?;
2 kapan; bilamana: *tahun* piga
ho tubuh? tahun berapa kamu
lahir?

piga-piga *num* beberapa

pigo [pigo] *a* sering

pigul [pigul] *n* telinga yang ber-
kerut karena penyakit

pihik [pihiʔ] *a* sempit: pihik dalam
on jalan ini sempit

pihir [pihir] *a* keras

pih-pih [pihipih] *a* pipih: pih-pih
hayu halani iodohkon kayu itu
pipih karena ditekan;

pijor [pijɔr] *n* patri

mapijor *v* mematri: mapijor
kaleng mematri kaleng

pijot [pijɔt] *a* tuli: pijot
panangarni pendengarannya
tuli

pikas [pikas] *v* jalin: pikas bae
bonang jalin dengan benang

pikul [pikul] *v* pikul;

tarpikul *v* terpikul: *lang*
tarpikul *halani* borat tidak
terpikul karena berat

pilih [pilih] *v* pilih; memilih: pilih
buat sidearan pilih yang
terbaik;

tarpilih *v* terpilih

pilit [pilit] *n* tetesan air enau yang
tidak masuk ke dalam bambu
penampungan

pilou [pilɔw] *n* panji;

pilou-pilou *n* panji-panji

pinadas [pinadas] *n* pengantar
iriman

pinah [pinah] *v* memancing ikan

pinahan [pinahan] *n* binatang;

parpinahan *n* pemiharaan;

pinah-pinahan *n* piaraan;

pinahan harangan *n* binatang buas;

parpinahan tanom *n* binatang yang disembelih sehubungan dengan meninggalnya orang tua

pinaras [pinaras] *n* hujan gerimis: ari pinaras harinya hujan gerimis

pindah [pindah] *v* cari: pindah *ma hasonangan* mencari kesenangan

pindo [pindo] *v* minta: pindo *banta deba* kami minta sedikit;

mamindo *v* meminta: *marsitangis niombahni mamindo* duit anaknya mena-
ngis meminta uang;

mangindo *v* meminta;

mangindoi *v* meminta-minta;

pamindo *n* peminta;

pamindoan *n* permintaan;

pangindoan *n* orang (tempat) meminta;

tarpindo *v* terminta;

mamindo-indo *v* meminta-minta;

pamindo-indo *n* peminta-minta

pinggan [pingan] *n* piring porselen: *bahen pangan ni amang bai pinggan* ambilkan makanan di piring porselen untuk bapak

pinggil [pingil] *n* alat perangkap

pinggol [pingol] *n* telinga: pinggol *do panangar* telinga untuk mendengar

pinggung [pingun] *v* jongkok: pinggung *parhundulni* duduknya jongkok

pingkal [pik:al] *v* jungkit: pingkal *paku i hayu on* jungkit paku di kayu itu

pingkir [pik:ir] *n* pikir;

marpingkir *v* berpikir: marpingkir *ia idahon* tampaknya dia sedang berpikir

pingor [piɔr], **mappingor** *a* pening: mappingor *dassa ulukku* kepalaku terasa pening;

pingoran *v* menyebabkan pening (kepala): pingoran *dasa au mamikkiri in* pening aku memikirkan ini

pining → **pinang**

pinjam [pinjam] *v* pinjam

pinjot [pinɔt] *a* sesak: pinjot *rumah on halani bahat jolma* rumah ini sesak karena banyak orang

pinjung [pinju] *a* runcing: pinjung *bahen ujungni buluh!* runcingkan ujung bambu!

pinsang [pinsaŋ] *n* ajar: *anak naso tar pinsang* anak tidak terajar

pinsur [pinsur] *a* lonjong;

pinsuran *a* lebih lonjong;

pinsurtu *a* terlalu lonjong;

tarpinsur *a* agak lonjong

pintal [pintal] *v* pintal: *timbangon pintal* memintal tembakau

pintor [pintɔr] *a* jujur; parpintor *uhurni* orangnya jujur;

pintoran *a* lebih jujur;

pintortu *a* terlalu jujur;

tarpintor *a* agak jujur;

parpintor uhur *ki* orang yang lurus hati atau orang jujur;

pintu [pintu] *n* tutup: pintu *labah in* tutup pintu itu

pinuh [pinuh] *n* bekas ketaman kayu yang ada di ladang

pinurun [pinurun] *n* api unggun: *mambahen pinurun hanami* kami membuat api unggun

pio [piyɔ] *v* panggil: pio *lobei anggimu!* panggil dulu adikmu!

pipi [pipi] *n* pipi: *lemes pipi ni* mulus sekali pipinya

pipil [pipil] *v* pipil

pipol [pipol] *a* salah;

marpipol *v* bersalah: *lang marpipol* *ia* dia tidak bersalah

pipot [pipɔt] *n* karma karena lupa akan janji atau karena tidak tahu balas budi

pir [pir] *a* keras: *gambiri pir tumang* kemiri ini sangat sekali

pira [pira] *n* telur: *pira ni dengke* telur ikan

pirak *Sr* → **perak**

pirei [pirɛy], **mahkapirei** *a* tidak tepat: *dear pangonah, ulang mahkapirei* tanam baik-baik jangan tidak tepat (di lubang-nya)

pirik [piriʔ] *v* periksa: *pirik bahen ase dapot hasahanni* periksa dengan teliti agar dapat kesalahannya

piring [piriŋ] *n* piring: *buat piring ase mangan hita* ambil piring biar makan kita

pis [pis] *n* cis (ucapan rasa benci)

pisak-pisak [pisaʔpisaʔ] *n* buah yang masih muda: *galuh pisak-pisak* pisang yang masih muda

pisang [pisaŋ] *n* pisang: *bonani pisang* pohon pisang

pisat [pisaʔ] *v* pijat;

ipisat *v* dipijat: *ulang ipisat* jangan dipijat;

mamisat *v* memijat;

pamisat *n* pemijat; tukang pijat

pisi [pisi] *n* nama sejenis burung

pisik [pisiʔ] *a* ganjil: *bilangan pisik* bilangan ganjil

piso [piso] *n* pisau

pisot [pisɔt] *a* sempit: *pisot lang dong hundulan be* sempit, tidak ada lagi tempat

pispi [pispi] *v* siram;

ipispi *v* disiram: *ulang ipispi au!* jangan disiram aku!

pis-pis [pispis] *n* percik: *ulang ipis-piskon!* jangan dipercikkan!

pistak [pistaʔ] *v* campak: *na pistak daoh hur jon* tercampak jauh ke sana

pistar [pistar] *a* pandai: *pistar anggi mandoding adik* pandai menyanyi

pita [pita] *n* pita

pitah [pitah] *a* tulen: *omas pitah emas tulen*

pitah [pitah] *adv* hanya: *pitah ho suna mamboloh parsoalan* hanya kamu yang mengetahui persoalan ini

pitak [pitaʔ] *v* bidik: *pitak na daoh* bidik yang jauh

pitil-pitil [pitilpitil] *v* remas;

ipitil-pitil *v* diremas: *ulang ipitil-pitil gadung on* jangan diremas daun itu

pitolon [pitolon] *n* celana: *boli sada pitolon sikolah na jenges!* belilah sebuah celana sekolah yang bagus!;

marpitolon *v* bercelana

pitor [pitɔr] *a* lurus

¹**pit-pit** [pitpit] *n* goreng; binatang pohon sejenis kumbang yang berbunyi nyaring

²**pit-pit** [pitpit] *v* pejam: *pit-pit pe matani lape bodak* matanya masih terpejam belum terbuka;

mapit-pit *v* pejamkan;

papit-pithon *v* menidurkan;

tarpapit-pit *v* terpejam; tertidur

pitu [pitu] *num* tujuh;

papituhon *n* yang ketujuh;

papitupuluhon *num* ketujuh-puluhan

pituah [pituwah] *n* petuah: *pituah ni ompung* petuah nenek

pitung [pituŋ] *a* buta

pitut [pitut] *v* tersumbat: *pitut lubangni igung* hidungnya tersumbat

piuha [piyuha] *n* sejenis kera yang bentuk wajahnya seperti kucing

piuk [piyuʔ] *a* lisut: *domma piuk buah ni* buahnya sudah lisut

¹**poda** [pɔda] *a* terlalu asin (terlalu banyak garam): poda daini lowoh on rasa sayur ini terlalu asin

²**poda** [pɔda] *n* nasihat: namatoras diri do mambere poda orang tua kita memberi nasehat;
mamodahi *v* menasihati

podah → **poda**

podalayam [pɔdalayam] *n* alat untuk mencampur sirih

podang [pɔdaŋ] *n* pedang: podang ni raja daud pedang Raja Daud

podas [pɔdas] *a* cepat: podas ho laho tu sekolah lekas engkau pergi ke sekolah;

podasan lebih cepat;

podastu *a* terlalu cepat;

papodaskon *v* cepatkan

podi [pɔdi] *n* patri: podi do bosi in! patri dulu besi ini!;

mamodi *v* mematri: mamodi bosi amang i bengkel ayah mematri besi di bengkel;

pamodi *n* pematri; tukang patri: pamodi pordomuan ni na pin bosi tukang patri menyatukan besi

podou [pɔdɔw] *a* gila: domma ro podou ia dia sudah gila

podu [pɔdu] *a* kasar: podu do tong perbalosni jawabannya selalu kasar

poga [pɔga] *n* sejenis rumput yang bisa dijadikan sayuran

pogang [pɔgaŋ] *v* pegang: pogang hayu on pegang kayu itu;

ipogang *v* dipegang: ulang ipogang aili on! jangan dipegang hutan itu!

poge [pɔgɛ] *n* jahe: manjual poge inang hun tiga ibu menjual jahe ke pasar;

poge-poge *n* jahe kecil

poge → **poge**

pogi [pɔgi] *v* terkilir: pogi tangan siamun ia halani madabuh tangan kananya terkilir karena jatuh

poghi [pɔgi] *a* pahit: pogit daini bagad on rasa tuak ini pahit sekali

pogo [pɔgɔ] *n* tipu;

ipogo *v* ditipu: ipogo halak ia dia ditipu orang

pogong [pɔgɔŋ] *n* sejenis binatang yang hidup dalam air (bukan ikan) biasa hidup di sawah

pogos [pɔgos] *a* miskin;

hapogoson *n* kemiskinan; keadaan miskin

pogot [pɔgɔt] *a* rajin: pogot do ia bae horjanai dia tekun dalam pekerjaannya

pogu [pɔgu] *n* empedu

pohir [pɔhir] *v* jentik (menjentik sesuatu dengan jari tangan)

pohol [pɔhɔl] *v* urut;

mapohol *v* mengurut: ahu mapohol gurung ni ompung aku mengurut punggung nenek

pohul [pɔhul] *v* kepal; genggam:

pohul indahan in bangku

genggam nasi ini untuknya;

mamohul *v* mengepal;

pamohul *n* pengepal;

sapohul *num* segenggam;

pohul-pohul *n* kepalan tangan

poilar [pɔilar] *n* sekrup: poilar ni dopma maseda sekrupnya sudah rusak

pojan [pɔjan] *a* gelap: pojan huahap aku merasa gelap

pojon [pɔjon] *v* sembunyi;

ipojonhon *v* disembunyikan

pojong [pɔjoŋ] *v* lari: pojong ia halani seng tangkop dia lari agar tidak ditangkap

pokan [pɔkan] *n* pekan: eda marjual sia hu pokan kakak menjual cabe ke pekan

polang [pɔlaŋ] *n* katak;
marpolang *v* mencari katak;
parpolang *n* penangkap katak
polas [pɔlas] *n* ampelas (kertas pasir)
poldas [pɔldas] *v* apit: poldas *on bajutmu in!* apit tas kamu!
poldung [pɔlduŋ] *n* perantara: poldung *sirotap padan, ki pemutus janji*
poldut [pɔldut] *a* betul: poldut *do parsahap ni* ucapannya benar
polgap [pɔlgap] *v* sergap;
ipolgap *v* disergap;
mamolgap *v* menyergap
polgei [pɔlgey] *a* nyata; terang; jelas: polgei *sorani tangaron* suaranya terdengar jelas
polod [pɔlod] *n* alas: *ulang podoktu* polod *ni ansubah* alas bambu untuk tempat air jangan terlalu pendek
pol-pol [pɔlpɔl] *n* dukun wanita
poltak [pɔltaʔ] *v* terbit: poltak *mataniari* matahari terbit;
hapoltakan *n* 1 timur: *dompak jabu ai tu* hapoltakan *rumah itu menghadap ke timur*; 2 tempat terbit (matahari)
mapoltak *v* terbit;
poltak mataniari *n* Sr fajar
poltik [pɔltiʔ] *a* erat: poltik *bahan panangkut* eratkan ikatannya
poltop [pɔltɔp] *v* putus: poltop *tali ni soban* pengikat kayu bakar ini putus
poluk [pɔluʔ] *v* ambil: poluk *golang hu* *bagas lubang* ambil gelang itu dari dalam lubang
pondang [pɔndaŋ] *n* suluh; pelita: *adong* pondang *i tongga bonog* ada pelita di tengah kegelapan
pondar-pondar [pɔd:arɔd:ar] *n* mata: *ulang jawar* pondar-pondar *min* lihat kemari mata-mu jangan arah sana!

pondir [pɔndir] *v* lari: mapondir *ganup panangko ai* semua pen-curi itu lari
pondok [pɔndɔʔ] *a* pendek: pondok *angkulani* tubuhnya pendek;
papondohkon *v* memendekkan
pondol [pɔndɔl] *a* pendek: pondol *angkulani ia* dia bertubuh pendek
ponggal [pɔg:al] *n* pohon enau yang tidak memiliki air
ponggei [pɔngey] *n* petir: *ulang hударат, marhata* ponggei *jangan keluar ada petir*
ponggol [pɔg:ɔl] *a* patah: ponggol *hayu iombus logou* kayu itu patah dihembus angin; ponggol *tobu, ki* patah dua: ponggol *do nahei ni* kakinya patah dua;
mamonggol *v* mematahkan;
maponggol *v* patah;
pamonggol *n* pematah;
tarponggol *v* terpatahkan
ponggit [pɔŋgit] *n* angin
pongkah [pɔŋkah] *v* tetak yang ada pada pohon: *mambahan* pongkah *ni halambir* membuat tetak pada pohon kelapa
pongkal [pɔk:al] *n* tempat ikan
pongkalan [pɔk:alan] *n* pohon enau yang sedang disadap airnya
pongkat [pɔk:at] *n* cara: pongkat *ni panriahan* cara bermufakat
pongkik [pɔk:iʔ] *v* cekik;
mamongkik *v* 1 mencekik; 2 *ki* mematkan; menindas;
marsipongkikan *v* saling mencekik;
pamongkik *n* pencekik;
pamongkikan *n* bekas cekikan;
tarpongkik *v* tercekik
pongkir [pɔk:ir] *v* lulur (mudah menelan)

pongkut [pɔk:ut] *a* rajin: *ia monang ujian halani ia pongkut marlajar ia lulus ujian karena ia rajin belajar;*
hapongkutan *n* kerajinan;
pamongkut *n* orang yang bersifat rajin;
pongkutan *a* lebih rajin;
tarpongkut *a* agak rajin
pongok [pɔŋɔʔ] *a* gemuk pendek : *pongok tonggoron halani* orangnya terlihat gemuk pendek
pongut [pɔŋut] *a* rajin: *pongut bani horja* rajin dalam bekerja
ponjal [pɔŋjal] *v* remas;
iponjal *v* diremas: *ulang iponjal indahan ai!* jangan diremas nasinya!
ponjot [pɔŋjɔt] *a* sesak: *ponjot jabu ai halani bahat na martandang* rumah itu sesak karena banyak yang bertamu
ponop [pɔnɔp] *v* simpan;
mamonopkon *v* menyimpan: *mamonopkon arta bani simatoras* menyimpankan harta kepada orang tua;
pamonop *n* penyimpan;
parponopan *n* penyimpanan;
ponopan *n* simpanan;
ponopkon *v* simpankan;
tarponopkon *v* tersimpan
ponot [pɔnɔt] *n* jalur air di bawah tanah
pontas [pɔntas] *v* lewat;
mamontas *v* melintasi; melewati;
pamontasan *n* jalan pintas: *au pamontasan dalam ai* saya melewati jalan pintas itu
ponut [pɔnut] *v* membakar perladangan yang baru ditebangi kayunya
popor [pɔpɔr] *v* musnah; habis: *popor ganup dayok nami* ayam kami semua habis
porad [pɔrad], **maporad** *a* asin: *maporad daini ihan on* ikan ini rasanya asin

poram [pɔram] *v* peram;
iporam *v* diperam: *iporam mangga ase mabei* mangga diperam supaya masak
porang [pɔraŋ] *n* perang;
marporang *v* berperang;
parporangan *n* peperangan: *turi-turian parporangan ni Sisingamangaraja songit do hujaha i buku sejarah* cerita peperangan Sisingamangaraja sengit sekali kubaca di buku sejarah
pora-pora [pɔrapɔra] *n* nama sejenis ikan kecil yang hidup di danau Toba
pordah [pɔrdah] *n* gagang: *pordah ni sangkul* gagang cangkul
porei [pɔrɛy] *v* libur: *domma porei sikolah* sudah libur sekolah
porgam [pɔrgam] *v* kerumun: *porgam porkis manarik balang matei* semut berkerumun menarik belalang mati
porhan [pɔrhan] *v* berpilin
porhot [pɔrhɔt] *a* tidak licin
pori [pɔri] *p* sekiranya: *pori dong duithu domma huboli* rumah sekiranya uangku sudah cukup aku membeli rumah
porih [pɔrih] *v* lihat: *porih ge dompak siamunmu* coba kamu lihat sebelah kananmu
porini [pɔrini] *n* pori-pori
porkas [pɔrkas] *n* halilintar: *marhata porkas roh udan* suara halilintar pertanda hujan turun
porkis [pɔrkis] *n* semut: *borit padaini porkis na etek-etek* sakit gigitan semut yang kecil;
marporkis *v* bersemut; ada semutnya
porling [pɔrlɪŋ] *n* sejenis burung
porlu [pɔrlu] *adv* perlu
porngi [pɔrŋi] *a* lama menanti: *porngi au mahon ho* aku sudah lama menanti

poroh [pɔrɔh] *v* peras: poroh *tobu in ase bahat bahni* peras tebu itu supaya banyak airnya

porsa [pɔrsa] *n* perca

porsan [pɔrsan] *v* pikul: porsan *hayu on hu huta* pikul kayu itu ke kampung

porsaya [pɔrsaya] *v* percaya;
haporsayaan *n* kepercayaan

porsou [pɔrsow] *a* dusta; bohong
iporsou *v* didustai: iporsou *ni orang tuani* dia mendustai orang tuanya

porus [pɔrus] *v* lari;
maporus *v* berlari dengan kencang; berjalan dengan cepat-cepat: maporus *panangko ai ganup* semua pencuri itu berlari dengan kencang

pos [pɔs] *a* sampai hati; tega: pos *uhurni madingkon ahu* sampai hati dia meninggalkan aku

posah [pɔsah] *v* pecah: posah *golas ibahen анги* gelas pecah dibuat adik

posal [pɔsal] *n* Sr pecal

posaya → **porsaya**

poso [poso] *a* muda: poso *pe halani domma mompo* masih muda tetapi sudah menikah;
maposo *v* buah yang sudah tua tetapi belum masak;
namaposo *a* muda-mudi;
posoan *a* anak muda;
posotu *a* terlalu muda;
tarposo *a* agak muda;
poso-poso *n* buah-buahan yang masih muda;

posong [pɔsɔŋ] *n* kemaluan

postop [pɔstɔp] *v* putus: postop *tali itagil halak* tali putus di-potong orang

potei [pɔtɛy] *n* petai: *mautin do daini potei* petai enak rasanya;
potei-potei *n* sebangsa petai cina (lamtoro) tetapi tidak bisa dimakan

poti [pɔti] *n* peti: *boanhon tolu poti!* bawaikan tiga peti!;

mamotihon *v* menyimpan dalam peti;

marpoti-poti *num* berpeti-peti

potik [pɔtiʔ] *n* ujung kain perca

poting [pɔtiŋ] *n* angin: poting *baliung* angin puting beliung

potir [pɔtir] *a* gelap gulita: potir *i dalam roh homa udan* sudah gelap gulita di jalan datang pula hujan

potol [pɔtɔl] *v* pegang: potol *uluni dayok in ase ulang mangguas* kepala ayam itu dipegang agar tidak mengelepar

potong [pɔtɔŋ] *v* memotong;
pamotongan *n* pintasan; jalan pintas

pou-pou [pɔwpɔw] *v* bentuk: *jenges poupou* *ni huta ai* bentuk desa itu sangat cantik

pyad [pɔyad] *a* banyak: pyad *durian ni sidea* buah durian mereka banyak

pyok [pɔyɔʔ] *n* tahi mata: *baru puho bahat pyok* *ni* ketika bangun tidur tahi mata sangat banyak

pyon [pɔyɔn] *n* rumput: *bahat pyon* *i juma nami* banyak rumput di ladang kami;

marpyon *v* berumput;

marpyoni *v* ditumbuhi rumput;

pyon-pyon *n* rumput-rumputan

pyut [pɔyut] *a* lepas;

mamoyut *v* melepas;

pyuthon *a* lepaskan: pyuthon *buah ni gambiri!* lepaskan buah kemiri itu!

pual-pualon [puwalpuwalon] *a* gila: *domma roh pual-pualon* *ni* dia sudah gila

puang [puwɔŋ] *n* **1** raja; pemerintah: puang sibanggalan pemerintah tertinggi; **2** istri raja: *haganupan* puang marhumpul semua istri raja berkumpul;

puanglima [puwɔŋlima] *n* panglima

puang-puang [puwɔŋpuwɔŋ] *n* ibu-ibu

puar [puwar] *a* berhamburan; bercerai-berai: puar huramah *humbai* *harangni* lebah berhamburan dari kandangnya

puas [puwas] *a* puas: puas *uhur* *saud* *pinirta* puas hatinya karena permintaannya dikabulkan

pudi [pudi] *n* belakang: pudi! kembali ke belakang!;

ipudihon *v* dibelakangkan;

mamudihon *v* membelakangkan, urutan;

parpudi *n* belakangan;

tarpudi *v* terlambat;

marsipudi-pudian *v* saling membelakangi

pudun [pudun] *n* simpul: pudun *ni* *bonang* *lang* *tartangali* simpul benang itu tidak dapat dibuka

puei [puwey] *n* punai (sejenis burung): *manangkop* puei menangkap punai

pugar [pugar] *a* hancur berantakan; cerai berai: pugar *juma* *hanami* *ase* *poting* *baliung* ladang kami hancur berantakan karena angin puting beliung

pugul [pugul] *v* menggulung: pugul *bonang* *au* aku menggulung benang

puhei [puhey] *v* terkilir: puhei *tanganni* *halani* *mamboan* *hayu* *na* *borat* tangannya terkilir karena membawa kayu yang berat

puho [puhɔ] *v* bangkit; bangun: *girahma* *ho* puho cepatlah kamu bangun;

mamuhoi *v* membangunkan

puhot [puhɔt] *n* pukot: *mamasang* puhot memasang pukot

puh-puh [puhpuh] *n* tanda-tanda: puh-puh *ijuma* *ase* *ulang* *ibontas* di ladang ada tanda-tanda untuk tidak dilewati

puhung [puhuŋ] *v* terjerumus: puhung *motor* *hu* *lombang* bus terjerumus ke jurang

puhur [puhur] *v* mengorek (kearah dalam);

ipuhur *v* dikorek: ipuhur *ubag* *tanoh* *baen* *asarni* tikus mengorek tanah dalam-dalam untuk membuat sarang

puji [puji] *v* memuji: *hata* pujian kata-kata pujian;

pujian *n* pujian;

sipujion *n* orang yang terpuji;

tarpuji *a* terpuji

pujuk [pujuʔ] *n* bujuk

puking [pukin] *v* usahakan: puking *ho* *mahorja* usahakan bekerja

pukou [pukɔw] *n* ilmu sihir yang memukau manusia

pukul [pukul] *n* pukul: *ulang* pukul *baliang* *ai!* jangan pukul anjing itu!;

mamukul *v* memukul;

marsipukulan *v* saling memukul;

pukulan *n* pukulan

pulas [pulas] *n* surat kaleng: *mambahen* pulas *bani* *musuhi* musuhnya membuat surat kaleng

puldir [puldir] *v* pungut;

mamuldir *v* memungut: mamuldir *rimah-rimah* memungut nasi yang berceceran

pulensa [pulɛnsa] *n* influenza

pulig [pulig] *v* tersendiri: puling *juma* *nami* *ijai* ladang kami tersendiri di sana

pulisi [pulisi] *n* *Ind* polisi
pulo holang [puloholaj] *n* delta
pulou [pulow] *ni* pulau: Pulou Samosir Pulau Samosir
pul-pul [pulpul] *v* mengasapi;
ipul-pul *v* diasapi: *gulei na ipul-pul* daging asap
pultak [pulta?] *v* pecah
pulu → **puluh**
puluh [puluh] *num* puluh
¹**pulung** [puluj] *v* kumpul;
mamulung *v* mengumpulkan;
pamulung *n* pengumpul;
²**pulung** [puluj] *n* ramuan;
pulungan *n* ramuan; hasil meramu: pulung ni tambar ramuan obat; pulungan ni tambar ramuan obat
pulur [pulur] *a* bulat: mapulur kue membuat kue bulat
pulur-pulur [pulurpulur] *n* daging yang dicincang halus dan dibentuk bulat
pulut [pulut] *n* getah perekat: pulut mambuat manuk-manuk getah getah perekat menangkap burung
punah [punah] *v* habis: punah ganup dayok hanami ayam kami habis semua
punak-punak [punakpunak] *a* kecil: *nangka punak-punak* nangka kecil-kecil
punar [punar] *v* menjadi besar: punar bayokni bisulnya bertambah besar
pungga [pungga] *n* gerenda
punggar [punggar] *a* samar-samar
punggur [pungur] *n* cabang kayu besar yang sudah tua dan lapuk: *idabuh motor punggur ai* motor itu dijatuhi kayu lapuk
pungil [pungil] *v* merajuk: pungil ia laho hu pudi ni labah dia merajuk di belakang pintu

pungkah [puk:ah] **1** *v* mulai; mengawali berbuat (bertindak, melakukan, dan sebagainya); **2** *p* sejak;
ipungkah *v* dimulai: *pesta domma ipungkah* pesta telah dimulai;
mamungkah *v* memulai pekerjaan
pungkor [puk:or] *n* bor
pungpang [pungpaj] *v* tengkar: pungpang do tong tiap bodari setiap hari bertengkar
pungut [pungut] *a* rajin: pungut ia mandalanhon horjani dia rajin mengerjakan tugasnya
punil [punil] *a* bengkok sedikit: *hituha na punil* perutnya agak bengkok
punjung [punjung] *a* tersendiri dan sunyi: punjung do huta ai desa terpencil
punjut [punjut] *v* membungkus dengan kain: punjut indahan in! bungkus nasi itu dengan kain!
punsa [pus:a] *n* ujung: punsa ni pisou on ujung pisau ini
punsi [pus:i] *n* pisang
punsu [pus:u] *n* penghabisan: punsu ni dalam penghabisan jalan
puntal [puntal] *n* bungkusan yang menggelembung
puntar [puntar] *v* **1** pecah: puntar bayok ni pecah bisulnya; **2** *Sr* meletus
puntung [puntuŋ] *v* hangus: *domma puntung gambiri ai* sudah hangus kemiri itu
punuk [punu?] *v* menyembunyikan kepala (seperti kura)
pupuk [pupu?] *n* obat atau ilmu sihir yang dapat mengobati atau merusak

pupus [pupus] *n* upacara adat (memercikan air sirih ke tubuh seseorang)

puraga [puraga] *n* limau: *untei puraga* jeruk limau

puran [puran] *n* sirih;
marpuran *v* bersirih; makan sirih: *marpuran ni opung* nenek memakan sirih

purih [purih] *n* lidi: *mambuat purih baen sapu* mengambil lidi untuk dibuat sapu

purik [puri?] *n* air tajin: *mambuat purik* mengambil air tajin

purikas [purikas] *a* gelisah: *dansa ho purikas lalab lang ro sok* kamu gelisah terus tidak pernah diam

purpar [purpar] *n* suara letusan bambu: *purpar sorani buluh na itungtung* suara dentuman bambu

pur-pur [purpur] *v* tiupan angin;
ipur-pur *v* ditiup angin: *hiap ipur-pur logou* terbang ditiup angin

puru [puru] *n* puru (nama sejenis penyakit): *bahat puru ni* banyak purunya

pus [pus] *n* kata atau ucapan untuk memanggil atau mengusir kucing

pusa [pusa] *v* mati: *pusa dayok ibae maborit* ayam banyak yang mati karena sakit

pusat [pusat] *n* pusat: *maborit sangkan ni pusat* sakit dipusatnya

pusil [pusil] *n* benda yang berikat bulat seperti telur ayam

pusing [pusij] *v* putar: *pusing hu sianmun* putar ke kanan

pusog [pusog] *n* puser: *lape mahun pusog ni dakdanak ai* anak itu belum sembuh pusarnya

pusok [puso?] *a* duka;

marpusok *v* bersedih;
marpusok ni uhur *v* berduka cita;

pusok uhur *v* bersedih;

pusok ni uhur *v* kecewa

pusor [pusor] *n* puser

pus-pus [puspus] *v* hembus: *i pus-pus logo doras* dihembus angin kencang

pusuh [pusuh] *a* manjur;

hapusuhan *n* kemanjuran

pusuk [pusu?] *n* pucuk: *pusuk ni galuh* pucuk pisang

pusu-pusu [pusupusu] *n* jantung

putar [putar] *v* pusing; putar;
tarputar *v* terpusing; terputar: *lang tarputar sitiur ni* setirnya tidak terputar

putat [putat] *n* sejenis buah bergetah dan getahnya biasa digunakan untuk obat

putei [putei] *v* ambil; petik

mamutei *v* memetik: *mamutei bulung gadung inang i juma* ibu memetik daun ubi di ladang
iputei *v* dipetik: *iputei inang buah ni ambotik* buah pepaya dipetik ibu

putik [puti?] *v* petik;

mamutik *v* memetik: *mamutik buah ni halambir* memetik buah kelapa

putor [putor] *v* putar: *putor hu siamun* putar ke kanan

put-put [putput] *v* cabut;

iput-put *v* dicabut: *iput-put poyon in!* cabuti rumput itu!

putus [putus] *v* putus: *putus i tali panangkutni* tali pengikatnya putus

puyuh [puyuh] *v* pintal;

mapuyuh *v* memintal: *mapuyuh tali* memintal tali

puyuh-puyuh [puyuhpuyuh] *v* digesek; dipulas dengan kedua tangan: *puyuh-puyuh bulung gadung ai* pulas dulu daun ubi itu sebelum direbus

R

¹**ra** [ra] *adv* ingin; mau: ra do au dihut ingin aku ke sana

²**ra** [ra] *adv* mudah-mudahan: ra ma malum iahap halak ai dob martambar hun ruma sakit mudah-mudahan orang itu sudah sehat kembali setelah berobat di rumah sakit

³**ra** [ra] *n* huruf kesepuluh dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

rabi [rabi] *n* sabit: *ahu mamboli sada rabi aku membeli satu buah sabit*

rabing-rabing [rabiŋrabiŋ] *v* tating;

irabing-rabing *v* ditating: *anak ai irabing-rabing halani maborit niheini anak itu ditating karena kakinya sakit*

rabin-rabin → **rabing-rabing**

rabis [rabis] *n* bulu ekor kuda: rabis ibahen tali biola bulu ekor kuda dibuat tali biola

rabojon [raboʝɔŋ] *n* lereng: *hanami mananom omei i rabojon ni dolok ai kami menanam padi di lereng bukit*

rab-rab [rabrab] *n* nama sejenis burung kecil

rabu [rabu] *n* nama hari: *ia laho hu Medan iari rabu dia pergi ke Medan hari rabu*

rabut [rabut] *a* lebat: *nebodari dan rabut i huta nami di kampung kami tadi malam hujan lebat*

radag [radag] *v* terletak: *hubotoh buku ai radag i atas meja saya melihat buku itu terletak di atas meja*

radang [radan] *v* kenang; ingat: *ulang radang nari namasa ai! jangan kenang lagi peristiwa itu!;*

manradang *v* terkenang; teringat

radean [radɛyan] *v* terletak: *bahat radean omei i pinggir sabah banyak padi diletakkan di pinggir sawah*

radei [radɛy] *v* terletak (terlentang): *anggita madabuh radei hu tano adik jatuh terlentang di tanah*

radig [radig] *a* lebat: *parbeu ni mangga ai radig tumang buah mangga itu sangat lebat*

radis → **radig**

raga [raga] *n* keranjang tempat ayam bertelur: *au mambahen sada raga aku membuat satu keranjang tempat ayam bertelur*

ragam [ragam] *n* rencana;

manragam *v* berencana: *manragam hanami hu Jakarta kami berencana ke Jakarta*

ragas [ragas] *v* habis: *domma ragas jagui ai i harangan aili jagung itu sudah habis dimakan babi hutan*

ragat [ragat] *n* waktu: *ragat ni halak mangan sudah waktunya untuk makan*

ragei [ragey] *a* payah

ragi [ragi] *n* jenis kain tenun: *martonun ragi do ho sonari? apakah kamu sedang menenun ragi sekarang?*

ragi panei *n* nama jenis tenunan Simalungun

ragum [ragum] *n* campuran: *buatma lobe ragum ni tambar ai ambil dulu campuran untuk obat itu*

rahanan [rahanan] *a* lebih baik: *rahanan sip tumang no i jabu kamu lebih baik diam di rumah*

rahang [rahaŋ] *a* loba: *pangobak halak na rakus rahang nahumingganup na dong ai sikap orang yang rakus ingin memiliki semua*

rahid [rahit] *n* rakit: *lahi mandipari bah ai hanami tarpaksa ma rahit kami terpaksa membuat rakit untuk menyeberangi sungai*

rahu [rahu] *n* nama sejenis kayu yang bergetah

rahut [rahut] *n* ikat;

marahut *v* mengikat; mengebat; mengeratkan (menyatukan dan sebagainya) dengan tali: *marahut soban amang iharangan i ayah mengikat kayu di hutan;*

rahutan *n* ikatan

raih [raih] *v* meminjam uang: *raih ma lobe sen ai hubani tulang! pinjamlah dahulu uang kepada paman!*

rais [rais], **marais** *a* jauh: *marais do hunjou hu Medan ke Medan sangat jauh*

raja [raja] *n* raja: *Hayam Wuruk raja harajaon Majapahit Hayam Wuruk adalah raja Majapahit*

rajah [rajah] *n* tanda: *rajah binahen ni dato bani angkula tanda yang dibuat dukun pada tubuh*

rajamantan [rajamantan] *n* nama sejenis pohon kayu besar

rajapinayungan [rajapinayungan] *n* sejenis tumbuhan berdaun lebar

rajum [rajum] *v* jerat;

manrajum *v* menjerat: *amang manrajum jala ayah menjerat ikan*

rajung [rajung] *n* sejenis hidangan yang telah disiapkan: *lawoh i bahen laho manombah atap mangkormati sayur dibuat untuk persembahan*

rambang [rambay] *n* sejenis permainan judi dengan memasukkan uang logam ke dalam lubang

rambas [rambas] *v* tebas: *rambasma poyon ai! tebas rumput itu!*

rambat [rambat] *n* sejenis ikat kepala yang diikat ujung-ujungnya untuk tempat sumpit

rambei [rambey] *n* rambe (seperti buah duku dan langsung tetapi hanya berisi tiga biji di dalamnya rasanya asam manis): *papan ma buah ni rambei ai! makanlah buah rambe itu!*

rambese [rambesɛ] *a* rabun (tidak terang penglihatan): *amangta domma rambese matani mata ayah kita sudah mulai rabun*

rambing [rambij] *a* lebar: *rambing hu buah gambiri ai buah kemiri itu terlalu lebar*

rambit [rambit] *n* marga yang hampir sama: *jauling ampa daraulung aima goranna pa rambit jauling dan daraulung adalah marga yang hampir sama*

ramboan [rambowan] *n* sejenis tempat cuci tangan yang terbuat dari bambu

rambu [rambu] *n* rumbai kain: *ganup rambu ni hiou jenges semua rumbai kain itu sangat cantik*

rambung [rambunj] *n* pohon karet

rambus [rambus] *a* tawar;

manrambus *v* menawari: *datu ai manrambus i tabas dukun itu menawari obat*

rambut [rambut] *n* rambut

rambutan [rambutan] *n* buah rambutan: *sonari bahat rambutan ijual halak sekarang banyak rambutan dijual orang*

rame → **ramei**

ramei [ramey] *a* ramai: *domma ramei tumang halak i pesta ai sudah ramai sekali orang di pesta itu;*

harameian *adj* terlalu ramai;

marameihon *v* meramaikan;

rameian *a* lebih ramai;

rameitu *a* terlalu ramai;

saramei *a* seramai;

tarramei *a* agak ramai;

marramei-ramei *v* beramai-ramai

rami [rami] *a* meriah: *pesta horja on rami dihorjahon sidea* pesta kerja ini ramai sekali dilaksanakan

ramos [ramɔs] *a* lebat: *ramos ni buah ambotik ai* lebat sekali buah pepaya itu

ramot [ramɔt] *v* jaga;

manramot *v* menjaga: *manramot anggi i jabu ia* dia menjaga adik di rumah

rampah [rampah] *n* nama batu atau kayu yang dibuat berbentuk empat persegi

rampak [rampaʔ] *v* rambas (melalui jalan yang belum pernah dilalui orang sebelumnya);

manrampak *v* merambas: *ia manrampak i harangan nagolap* dia berjalan di hutan yang lebat

rampas [rap:as] *v* rampas: *ulang rampas duit ai* jangan rampas duitnya;

manrampas *v* merampas: *manrampas hartani halak lang jeges* merampas harta milik orang lain tidak baik

rampasbire [rampasbirɛ] *n* nama sejenis tumbuh-tumbuhan

ramping [rap:iŋ] *a* sumbing;

manramping *v* menjadi sumbing; *sangkul ai manramping hona batu* cangkul itu sumbing terkena batu

rampis [rap:is] *a* tipis: *rampis dasa buku on* tipis sekali buku ini

marampis *v* menipis;

marampishon *v* menipiskan;

parrampis *v* pertipis;

rampisan lebih tipis;

rampistu *a* terlalu tipis;

tarrampis *a* agak tipis

rampok [rap:ɔʔ] *a* rapuh: *pangkei ho manangkih gambiri, ai rampok do rantingni* berhati-hati kamu memanjat pohon kemiri, rantingnya rapuh

rampus [rampus] *a* dongkol: *rampus au ma ia* aku merasa dongkol padanya;

manrampus *v* mendongkol

¹**ramuk** [ramuʔ] *n* luluk (mata pada batang enau): *ramos ramuk ni badan ni bagod* banyak luluk di batang pohon enau

²**ramuk** [ramuʔ] *n* rabuk: *sangon ramuk urah gara halani horak ni* seperti rabuk mudah terbakar karena sangat kering

ramuk-ramukon [ramuʔramukɔn] *n* jari-jari busuk karena banyak luka

rana [rana] *n* pekara: *rana pambunuhan ai ape das sonari* perkara pembunuhan itu belum selesai sampai sekarang

ranang [ranan], **manranang** *v* tergenang: *domma manranang bah ai* ladang itu sudah tergenang

randang → **rondang**

randei [randɛy] *n* tandu;

irandei *v* ditandu: *halak na bahat boritan ai irandei ma boan si hu rumah sakit* orang yang sakit parah itu ditandu ke rumah sakit

randung [rad:uŋ] *a* susah bergerak (karena kebanyakan beban): *huda ni sidea randung mardalan* kuda mereka susah berjalan

ranggak [ranɡaʔ] *v* sedia: *etah manggan domma ranggak hu bahen* mari kita makan aku sudah menyediakannya

ranggang [raŋgar] *adv* kaki ter-
kangkang karena jatuh (ter-
jengkang)

¹**ranggas** [raŋgas] *n* nama sejenis
rumput: *bahat tumang ranggas*
i juma nami rumput ranggas
banyak di ladang kami

²**ranggas** [raŋgas], **manranggas** *v*
berlubang (dimakan serangga):
dinding jabu ai manranggas
dinding rumah itu berlubang
dimakan rayap

ranggei [raŋɣey] *a* payah: *hoja*
hu adap, halani ranggei ni
manangkul tanah dolging ai
aku merasa sangat lelah karena
susah sekali mencangkul tanah
yang keras itu

ranggi [raŋgi] *n* aturan: *aloima*
ranggi ni lalu lintas patuhilah
peraturan lalu lintas

ranggisgis [raŋgisgis] *n* batu
apung: *i topi bah bahat daot*
ranggisgis batu apung banyak
di tepi sungai

ranggitgit [raŋgitgit] *n* jambul
pada ayam betina: *bolag*
ranggitgit ni dayok lebar sekali
jambul ayam itu

ranggiting [raŋgitin] *n* lebah kecil
penghasil madu: *au idoit*
ranggiting aku digigit lebah

¹**ranggou** [raŋgow] *a* jarang:
ilangma ranggou bahen
panuanmu tane jangan buat
jarang tanamanmu;
maranggou *v* menjarang;
maranggouhon *v* menjarang-
kan;

paranggouhon *n* dikurangi

²**ranggou** [raŋgow] *n* tanduk rusa:
ranggou ni ursa do ai itu
tanduk rusa

ranguan [raŋguwan] *n* pasangan;
paranguan *n* pasangan;
saranguan *n* satu campuran

rangin [rajin] *n* bagian: *rangin mu*
sibarjon bagian kamu sampai
di sini

rangin-rangin [rajinrajin] *n* nama
sejenis binatang air

rangit [rajit] *a* keras: *rangit dassa*
uhurmu sungguh keras hatimu

rangkah [rak:ah] *a* rakus;
rangkahan *a* lebih rakus;
rangkahtu *a* terlalu rakus;
tarrangkah *a* agak rakus

rangkei [rak:ey] *n* rangka:
rangkei ni jabu rangka rumah

rangrang [raŋraŋ] *a* jarang; tidak
padat; **marangrang** *a* terbuka;
lelang

rangrung [raŋruŋ] *n* alat bunyi-
bunyian penghalau burung
(binatang): *amang mambahen*
rangrung i juma nami ayah
membuat penghalau burung di
ladang kami

ranjak [ranjaʔ] *v* anjak;
manranjak *v* beranjak: *sidea*
manranjak hu topi ni bah
mereka beranjak ke tepi sungai

ran-ran [ranran], **manran-ran** *v*
berjuntai: *manran-ran buah ni*
hayu ai buah kayu itu ber-
juntai-juntai

ransah [ras:ah] *a* ceroboh; tidak
hati-hati: *ulang ransah marduit*
jangan ceroboh kalau memiliki
uang: *ulang rasah dassah ho*
manjaga anggimu jangan cero-
boh menjaga adikmu

ransang [ras:ay] *v* tembus:
ransang do dinding binodil ai,
lopus do timah hulopah tembus
ke sebelah dinding yang ditem-
bak itu

ransap [ras:ap] *v* atur: *ransap*
ambotik ai i topi! atur pepaya
itu di panggir!;

manransap *v* mengatur: *ia*
manransap parhorjaan on dia
yang mengatur pekerjaan ini

rantam [rantam] *n* maksud: *aha*
rantam mu roh ho hu huta on
apa maksud tujuan kamu
datang ke kampung kami

rantang [rantəŋ] *n* rantang; *ianan ni indahan na rantang rantang tempat nasi*

rante [rantɛ] *v* melubangi hidung kuda atau kerbau;

irante *v* dibuat lubang (pada hidung hewan): *igung ni huda ai irante ase buat talina* hidung kuda itu dilubangi supaya dipasang talinya

rantei [rantɛy] *n* rantai; kalung: *anak boru i huta bahat tumang mamakei rantei anak gadis di kampung banyak sekali memakai rantai*

ranting [rantɪŋ] *n* ranting: *haganup hayu na mardangkah pasti dong ranting ni setiap kayu bercabang pasti ada rantingnya*

rantou [rantɔw] *n* rantau;

manrantau *v* merantau: *si Manahan manrantau hu Medan* si Manahan merantau ke Medan

ranuh [ranuh] *v* peram;

iranuh *v* diperam: *domma i ranuh mangga ai* mangga itu sudah diperam

ranum [ranum] *a* matang; masak (buah-buahan)

raok [raʔ] *n* cakar;

manraok *v* mencakar

¹**raot** [raɔt] *n* pisau kecil: *buatma raot ai ase isayat dayok on* ambil pisau itu untuk memotong ayam ini

²**raot** [raɔt], **raot-raot** *n* kait: *biasani i tanoh Simalungun anggo mangipas loho i jadihon juma raot pakon pisou panjang na lurus* di Simalungun jika membuka hutan untuk dijadikan ladang harus memakai kait dan parang lurus (panjang); *si Helen mambuat jambu mamakai raot-raot si Helen* mengambil jambu dengan kait;

iraot *v* dikait;

manraot *v* mengait

rap [rap] *p* bersama-sama: *rap ma hita patar laho hu tiga da!* bersama-samalah kita berangkat ke pekan, ya!

rapat [rapat] *a* rapat: *rapat ma susun soban* susun rapat kayu itu

rapit [rapit] *a* lekat; erat; tidak bercelah: *domma rapit goni ai hu sangkut* goni itu sudah aku ikat erat

¹**rap-rap** [raprap] *v* petik: *rap-rapi ma ganup bulung ni dumber ai* petik semua sirih itu

²**rap-rap** [raprap] *adv* bersama-sama: *rap-rap do hanami laho hu sikola* kami sama-sama pergi ke sekolah

rapuh [rapuh] *a* rapuh: *batang tobu ai rapuh tumang* batang tebu itu sangat rapuh

rapus [rapus] *v* tangkap: *rapus balalang ai* tangkap belalang itu

rarat [rarat], **mararat** *v* merambak; merembet: *apui ai mararat das hu juma dipar ni* api itu merembet ke ladang sebelah

rarik [rarɪʔ] *n* cakar: *rarik huting* cakar kucing;

manrarik *v* mencakar: *huting boi manrarik musuhni* kucing dapat mencakar musuhnya

raru [raru] *n* campuran untuk membuat tuak;

mararu *v* mencampurkan raru pada nira untuk membuat tuak: *pabagas mararu ai hubani tunggom ai* masukkan raru itu ke dalam bambu tempat tuak

rasei [rasɛy] *a* banyak: *durian ai domma rasei madabuh, ijumpai nami* kami mendapat banyak durian jatuh

rasi [rasi] *n* ramal; tenung;
manrasi *v* meramal;
panrasi *n* peramal;
panrasian *n* peramalan;
rasian *n* ramalan
rasip [rasip] *n* gunting:
painjamma lobei rasipmu
 pinjam dulu guntingmu
rasipan [rasipan] *n* tidak rugi:
jualkon lobei tano ijai ase
rasipan jualkan dulu tanah
 yang di sana agar tidak rugi
rasog [rasoŋ] *a* hangus: *gambiri ni*
rasog tambar barit binongei
 kemiri yang dibakar adalah
 obat sakit pinggang
rasah → **ransah**
rasuk [rasuʔ] *v* kemasukan (jin);
 kesambet; kerasukan: *dong*
jolma na hona rasuk begu-begu
 ada orang yang kerasukan setan
rasun [rasun] *n* racun: *sonari*
domma dong rasun nirrik racun
 ilalang sudah ada sekarang
ratah [ratah] *a* hijau: *ratah idahon*
pamandangan di Dolog
Simbolon ai hijau dilihat pe-
zmandangan di Gunung
Simbolon itu
rati [rati] *a* lekat; terbenam: *motor*
ai rati lusop i bagas lubang
 motor itu terbenam di dalam
 lubang
rating [ratiŋ] *adv* sangat: *sonari*
jolma rating bahatni sekarang
 manusia sangat banyak
ratou [ratow] *a* gila: *parlahomu*
pas songon halak na ratou
 kelakuanmu seperti orang gila
¹**ratus** [ratus] *num* ratus; *n* satuan
 bilangan kelipatan seratus
²**ratus** [ratus] *n* sejenis semak yang
 jikalau kering bunganya ber-
 warna putih dan daunnya dapat
 terbang jika dihembus angin
raus [raus] *a* tidak telaten;
 sembarangan: *danak ai raus*

marhata anak itu berbicara
 sembarangan

raut [raut] *n* pisau kecil

rawak [rawaʔ] *v* periksa: *rawak*
lobei horjakon atap dong opa
na salah periksa dahulu
 pekerjaanku ini apakah masih
 ada yang salah

rawang [rawaŋ] *n* rawa: *i bagas*
rawang ai bawat ulok di dalam
 rawa itu banyak ular

rakyat [raʔyat] *n* rakyat: *anggo*
rakyat i huta nami pistar-pistar
do haganupan rakyat di
 kampung kami pandai-pandai
 semua

rayoh [rayoŋ], **marayoh** *a* malas:
anak na rayoh anak yang
 malas;

harayohan *n* kemalasan;

parrayoh *a* pemalas;

rayohan 1 *a* lebih malas; **2** *v*
 membosankan;

rayohtu *a* terlampau malas;

sarayoh *a* semalas;

tarrayoh *a* agak malas

rayung [rayuŋ] *n* buah-buahan
 yang tergantung: *rayung buah*
ni durian buah durian itu
 bergantung

reben [reβen] *n* lereng: *hanami*
mananom omei i reben dolok
 kami menanam padi di lereng
 gunung

regeng [reŋeŋ] *a* tegap: *garuma*
ai reteng janah hisah pemuda
 itu bertubuh tegap dan lincah

rek-rek [reʔreʔ] *n* papan tempat
 barang yang dibuat di
 boncengan sepeda: *rek-rek*
bahen lobei on i atas lereng ai
ase urah ho mamboan
barangon buat dulu papan
 tempat barang ini di atas
 sepeda supaya mudah mem-
 bawa barang-barang

remes [rɛmɛs] *a* bulat tanpa
 berlubang-lubang

rempang [rɛmpaŋ] *a* pincang: *ise mardalan rempang ai* siapa yang berjalan pincang itu

rende [rɛndɛ] *n* tidak teratur: *aimma barisan na rende itulah barisan yang tidak teratur*

reng [rɛŋ] *n* suara agak tinggi

renges [rɛŋɛs] *a* nyenyak;
rengesan *a* lebih nyenyak;
rengestu *a* terlalu nyenyak;
tarrenges *a* agak nyenyak

rengseng [rɛŋsɛŋ] *n* periuk nasi yang terbuat dari tembaga

renjeng [rɛnjɛŋ] *a* sedikit: *ulang renjeng ho mabiar ibuat ho tobu ni* jangan sedikit diambil tebunya

reong [rɛyɔŋ] *v* rebah

repat [rɛpat] *v* tidak dapat berjalan dan berdiri hanya berjongkok

rere [rɛrɛ] *n* tikar: *rere aima i bayu nasi inang* tikar adalah kerajinan kaum ibu

retak [rɛtaʔ] *a* tidak tentu: *mase lang retak ibahen ho buku on* mengapa tidak teratur susunan buku ini

retel [rɛtɛl] *a* teguh

reteng [rɛtɛŋ], **manreteng** *a* sangat panas; terik: *manreteng milas ari on* harinya sangat panas

retes [rɛtɛs] *v* bayar: *retes ma ai!* bayarlah itu!

rian [riyan] *n* penyakit pada perempuan yang baru melahirkan

riang-riang [riyaŋriyaŋ] *n* nama sejenis daun yang asam rasanya

riap → **rap**

ria-ria [riyariya] *n* semacam tumbuhan yang hidupnya memanjat

ribak [ribag] *n* cabik;
maribak *v* tercabik: *baju ni domma maribak* bajunya telah tercabik

ribi [ribi], **manribi** *n* memanggil babi: *nu! nu! ia manribi baui ai* nu! nu! ia memanggil babi itu

rib-rib [ribrib] *n* dinding: *rib-rib ni ruma sonari i bahen umbani batu* dinding rumah sekarang terbuat dari batu

ribu [ribu] *n* ribu;
marribu *n* beribu;
parsaribu *n* bagi seribu;
saribu *num* bilangan yang dilambangkan dengan angka 1000 *sonari duit saribu lang marharga nari* sekarang uang seribu tidak berharga lagi

ribu-ribu [riburibu] *n* jantan: *seng bagot ribu-ribu ai* itu bukan pohon enau jantan

ribut [ribut] *a* ribut: *ulang ham ribut!* jangan ribut kamu!

ridi [ridi], **maridi** *v* mandi: *maridi amang bodari* ayah mandi pada malam hari;
paridian *n* tempat mandi;
paridihon *v* memandikan

riga [riga] *n* serkah: *anggo laho mambola hayu i tonggor lobei riga ni ase urah* kalau membelah kayu, harus dilihat dulu serkahnya agar mudah

rigap [rigap] *n* suluh: *pagara lobei rigap ai ase idah liar!* nyalakan dulu suluh itu agar lebih terang lagi;
marrigap *v* bersuluh

rigat [rigat], **manrigat** *a* koyak;
manrigati *v* mengoyaki: *anggi manrigati bulung pisang ai* adik mengoyaki daun pisang itu;
manrigathon *v* mengoyakkan;
panrigat *n* pengoyak;
tarrigati *v* terkoyakkan;
rigat-rigat *v* koyak-koyak

rih [rih] *n* ilalang: *isuan omei turuh rih* ditanam padi tumbuh ilalang

rikah-rikah [rikahrikah] *n* sisa:
rikah-rikah ni bam ma, da!
sisanya untukmulah, ya!

rimah [rimah] *n* rimah (nasi):
anggo ho mangan ulang
bahatentangu rimah ni! kalau
kamu makan, jangan terlalu
banyak rimahnya!

rimak → **rimah**

¹**rimas** [rimas] *n* nama sejenis
tumbuhan di hutan

²**rimas** [rimas], **marimas** *a* marah:
marimasi *v* memarahi:
marimasi niombah lang
madear memarahi anak tidak-
lah baik;

parrimas *n* pemarah;

rimastu *a* terlalu marah;

rimasan *a* lebih marah;

tarrimas *a* agak marah;

tarrimasi *v* termarahi

rimbang [rimbay] *n* rimbang:
buahni rimbang mautin dauni,
anggo i bahen lowoh buah
rimbang enak rasanya jika
dibuat sayur

rimis [rimis] *n* gerimis

rim pang [rimpay] *n* jahe

rimpong [rimpon] *adj* patah:
dangkah ni mangga ai rimpong
halani longon marhalissung
dahan mangga itu patah karena
angin beliung

rimpusu [rimpusu] *n* sisa: *boan*
lobei hu jou rimpusu ni bah ai!
bawa dulu ke mari sisa air itu!

rindang [rinday] *n* keturunan:
halak Batak gati bahat rindang
ni orang Batak selalu banyak
keturunannya

rindih [rindih] *n* bunting

rinding → **tapang**

rindung [rinduy] *n* semacam kayu:
hayu ai das pakon rindung ni
hayu durian pohon itu semacam
kayu durian

ringgas [ringgas] *a* rajin; *ringgas*
tumang do ai marsiajar rajin
sekali ia belajar;

ringgasan *a* lebih rajin;

ringgastu *a* paling rajin

ringgubug [ringgubug] *n* semacam
kayu: *batang ai ma usik*
ringgubug jombu batang itu
adalah semacam kayu jambu

ringguguh [ringguguh] *n* sejenis
kayu yang tidak banyak dahan
selalu dibuat alu

ringis [rijis] *n* omel;

maringis *v* mengomel;
menggerutu: *ulang maringis*
anggo tingki marhorja! jangan
menggerutu kalau sedang
bekerja!

ringkad [rik:ad], **manringkad** *v*
mengatai: *ulang manringkad*
halak ase madear! jangan
mengatai orang supaya baik!

ring-ring [rijrij] *n* anggota: *jolma,*
bahat ring-ring badan ni
manusia, banyak anggota
badannya

rin-rin [rinrin] *n* semacam
campuran yang pedas rasanya

rinsan [rinsan] *n* tempat menyim-
pan lemang

rintabu [rintabu] *n* azimat

marrintabu *v* berazimat:
halak-halak na jola marrintabu
orang-orang dahulu berazimat

rintagtag [rintagtag] *n* tetes hujan
di atas daun kayu

rintang [rintay] *v* berbaris: *rintang*
hujae hujon berbaris ke sana
ke mari

rintik [rintik] *n* belang: *huting ai*
rintik kucing itu belang

rintis [rintis] *n* rintis;

manrintis *v* merintis; mem-
buat jalan baru: *bahat halak na*
marhorja manrintis dalam ai
banyak orang yang bekerja
merintis jalan itu

rintop [rintɔp] *a* gatal: *rongon ni bulu ai rintop miang bambu itu gatal*

riog [riyɔg], **manriog** *v* tegak

ripas [ripas] *a* rusak karena habis dimakan ulat: *bulungni domma ripas daunnya sudah rusak karena habis dimakan ulat*

rip-rip *n* [riprip] *n* rendang jagung

ripuk [ripuʔ] pecah: *golas ai ripuk gelas itu pecah*

ririd [ririd], **manririd** *v* memi-
nang: *garama domma biakni, manririd anak boru bahen parinangan ni* pemuda berke-
wajiban meminang seorang
wanita menjadi istrinya

riris [riris] *v* berbaris; berbaris-
baris: *rambung kobun ai i suau riris rambung perkebunan itu ditanam berbaris-baris*

ris [ris] *num* sedikit: *ris bei asalma ganup dapotan sedikit-sedikit asal semua sebagian*

risa [risa] *n* cela;

manrisa *v* mencela: *ulang ma ho manrisai na ihatahon inangmu!* janganlah kamu men-
cela perkataan ibumu

risou [risɔw] *v* teringat; terkenang:
au risou bani bapa aku teringat kepada ayah

ristei [ristey] *n* baris;

marristei *v* berbaris: *halak-halak singkola marristei anak-anak sekolah berbaris*

riting [ritɪŋ] *a* cerewet: *inang paduahon kahatan na riting bani anak ni nani dapot kebanyakan ibu tiri cerewet kepada anak tirinya*

rium [riyum], **marium** *a* harum:
marium goarmi halani habujurami namanya semakin
harum karena kebbaikannya;
mamarium *v* mengharum;
mamariumi *v* mengharumi;
rium-riuman *n* wewangian

roba [rɔba] baru: *juma nami roba na isurbui hanami nantoari ladang kami baru, yang kami bakar kemarin*

roba-roba [rɔbarɔba] *n* nama
burung: *hanami laho mambidik roba-roba kami pergi menem-
bak burung roba-roba*

robob [rɔbɔh] *v* tebang;

manrobob *v* menebang: *au manrobob an hayu i harangan saya menebang pohon di hutan*

rob-rob [rɔbrɔb] *n* timbunan;
lindungan;

irob-rob *v* ditimbun: *tano na irob-rob tanah yang ditimbuni oleh daun-daun*

robu [rɔbu] pantang: *hata-hata masambar ma robu do isihaphon kata-kata kotor pantang diucapkan*

robung [rɔbʊŋ] *n* lubang;

marrobung *v* berlubang

rodam [rɔdam] buta; kabur:
panonggorni orang tua domma mulai rodam penglihatan orang tua sudah mulai kabur

rodi [rɔdi] *v* 1 kerja paksa;

marrodi *v* melakukan kerja paksa;

parrodi *n* orang-orang yang melakukan kerja paksa; 2 pajak yang dikenakan kepada pen-
duduk

rodong [rɔdɔŋ] *v* tarik;

marrodong *v* menarik: *huda hi bahen laho manrodong gareta kuda dipergunakan untuk me-
narik pedati*

rodop [rɔdɔp] *n* rapat; padat:
rodop ni tubu hayu ai kayu itu tumbuh rapat

rogang [rɔgɔŋ] *a* 1 retak; 2 belah:
dosar ai domma rogang lantai itu sudah retak

roga-roga [rɔgarɔga] *n* fitnah:
roga-roga aima pambahenan na kejam fitnah itu perbuatan kejam

rogat [rɔɡat] *a* retak: *anggo masa milas ni ari das, tolu puluh taon manorus, sado bumi on rogat jika terjadi panas hari sampai tiga puluh tahun terus menerus, mungkin bumi ini akan retak*

rogon [rɔɡɔn] *n* miang

rogong [rɔɡɔŋ] *v* undang;

manrogong *v* mengundang: manrogong *halak* mengundang orang

rogop [rɔɡɔp] *v* 1 sembah; 2 sujud;

manrogop *v* 1 menyembah; 2 bersujud: manrogop *do halak laho manambah na marsangan bersujud tanda orang mulia*

rogou [rɔɡɔw] *merdu: halak ai mardodingan rogou orang itu bernanyi merdu*

roh [rɔh] *v* datang; hadir: *sidea roh hun Jakarta mereka datang dari Jakarta: ia roh dob borngin bagas ia datang sesudah malam larut ise na roh in? siapa yang hadir itu?;*

marsiroh *v* berdatangan;

marsirohan *v* datang-mendatangi: *domma dokah sidea lang marsirohan sudah lama mereka tidak saling mendatangi;*

parohkon *v* mendatangkan;

parrohni *n* kedatangan

rohat [rɔhat] *a* lengket;

parohat 1 *v* merekatkan: parohat *lobei surat on* rekat dahulu surat ini; 2 *n* perekat; lem

rohok [rɔhɔʔ] *n* rokok;

manrohok *v* merokok: *angkulani horah halani manrohok badannya kering karena merokok*

rohop [rɔhɔp] *v* peluk;

manrohop *v* memeluk;

marsirohohan *v* berpelukan: *hami marsirohohan halani marsihol kami saling berpelukan karena rindu;*

marsirohop-rohohan *v* memeluk

rojam [rɔjam] *a* buta: *penedek-nedek ai domma rojam peminta-minta itu sudah buta*

rojan [rojan] disentri: rojan *aima sada panahit (naborit) na marbahaya disentri itu suatu penyakit yang berbahaya*

rojat [rɔjat] *v* injak;

irojat *v* diinjak;

manrojat *v* menginjak;

tarrojat *v* terinjak

rojog [rɔjɔg] *a* susut

rokam [rɔkam] *v* cetak;

tarrokam *v* tercetak: *buku-buku anak nisikola dung tarrokam buku-buku anak sekolah sudah tercetak*

rokrok [rɔgrɔg], **marokrok** *n* susut: *aek bah Bolon marokrok air sungai Bolon menyusut*

romak [rɔmag] *v* jamah; pegang: *ulang ham romag gulei hai! jangan kau jamah gulai itu!*

romban [rɔmban] *v* damping; berdampingan: *hami hundul romban kami duduk berdampingan*

rombang [rɔmbar] *n* kedua belah pihak: *rombang domma mardamei kedua belah pihak sudah berdamai*

rombuk [rɔmbug] *v* tumbuk;

manrombuk *v* menumbuk: *inang manrombuk jagul ibu menumbuk jagung*

romei [rɔmey] *adv* perasaan haru yang datang secara tiba-tiba karena sesuatu

rompa [rɔmpa] *v* simpai

rompah [rɔp:ah] *n* rempah: *bahat halak koling mambahen rompah banyak orang keling membuat rempah*

rompas [rɔp:as] *n* diare

rompoh [rɔp:ɔh] *n* kayu yang tumbang: *dong rompoh i tonga* dalam ada kayu yang tumbang di tengah jalan

rom-rom [rɔmrɔm] *n* pembukaan pertama: *songon dong sada horja na banggal dipalobei pahon hata-hata ni rom-rom* begitu ada kerja besar di-dahului dengan kata-kata pembukaan pertama

roncon [rɔc:ɔn] *v* tunggu: *roncon ma si Bona i kodei hai!* tunggu si Bona di kedai itu!

¹**rondang** [rɔndaj] *a* terang: *domma randang na juma* ladang itu sudah terang

²**rondang** [rɔndaj] *n* berondong jagung

rondang bintang [rɔndajbintaj] *v* sejenis pesta muda-mudi untuk menampilkan keterampilan menari, bernyanyi, berpantun, dan lain-lain

rondoh [rɔndɔh] *v* reda (tentang marah dan sebagainya);
marondoh *v* menurunkan emosi

rongam [rɔŋam] *n* sakit yang berdenyut-denyut: *boltok ni rongam* perutnya sakit berdenyut-denyut

ronggak [rɔŋgak] *v* ternanti
tarronggak *v* ternanti-nanti: *ia hundulni taronggak dia* duduk ternanti-nanti

ronggang [rɔŋgar] *a* renggang: *solot ai artini ronggang* celah itu artinya renggang

ronggit [rɔŋgit] *v* sampai: *ronggit lobei buluh ai!* sampai dulu bambu itu!

ronggot [rɔŋgɔt] *n* bintik;
marronggot *v* berbintik: *hiou na marronggot aima* ajanghu

kain yang berbintik itulah punyaku;

marronggot-ronggot *v* berbintik-bintik

rongit [rɔŋit] *n* nyamuk: *anggo borngin roh, bahat rongit habang* kalau malam tiba banyak nyamuk berterbangan

¹**rongkap** [rɔk:ap] *n* pelepah daun talas yang dilengketkan pada pelepah aren untuk menampung air aren yang sedang disadap

²**rongkap** [rɔk:ap] *n* jodoh: *ia lalap ma torasan halani lang ape roh rongkap ni* ia hidup sendiri (sampai lanjut usia) karena belum datang jodohnya;
marrongkap *v* memasang(kan)

³**rongkap** [rɔk:ap] *n* nasib: *anggo rongkap ni badan aima goran na rotak* kalau nasib badan itulah namanya suratan

rongkat [rɔk:at] *v* bongkar;
irongkat *v* dibongkar: *parngan i jabu hanami, i rongkat tuhang* alat rumah kami dibongkar tukang

rongkih [rɔk:ih] capek; letih: *rongkih angkula manghorjahon horja ai* capek badan mengerjakan kerja itu

rongkob [rɔk:ɔb] *n* tutup;
irongkob *v* ditutup;
marrongkob *v* menutup

rungkub → **rongkob**

rongkon [rɔk:ɔn] *v* bersama: *na rongkon si Jensen narap pakon si Budi* si Jensen bersama si Budi

rongom [rɔŋɔm] kerumun: *bahat halak marrongom i jai* banyak orang berkerumun di sana

rongut [rɔŋut] *a* cermat: *si Tohir rongut tumang marhorjakon horja ai* si Tohir sangat cermat mengerjakan kerja itu

ronjam [rɔŋjam] *v* rendam;
ronjam hayu ai i bagan bah tolu ari! rendam kayu itu ke dalam air selama tiga hari;
manronjam *v* merendam;
panronjaman *n* perendaman;
tarronjam *v* terendam

ronjang [rɔŋjaŋ] *v* dicucuk dengan kayu kuat-kuat

ronjo → **ronjom**

ronjom [rɔŋjom] *v* benam:
ronjomkon hayu ai hu bagan bah! benamkan kayu itu ke dalam air!

ronsang [rɔs:ang] *a* tembus:
ronsang dinding hona binodil tembus dinding itu kena tembak

ronsi [rɔs:i] *p* sehingga: *torongkob rongkon sidea, ronsi matei* tertutup bersama mereka sehingga mati

rontong [rɔntɔŋ] *a* tegang

rontos [rɔntɔs] rintis: *rontos lobei dalam ai, ronsi ronsang hu topi ni bah* rintis dulu jalan itu sehingga tembus ke tepi sungai

ropang [rɔpaŋ] *n* sumbing: *halak na ropang seng orgou anggo mardoding* orang yang sumbing tidak merdu kalau bernyanyi

ropos [rɔpɔs] *v* peluk;

maropos-ropos *v* berpeluk-pelukan;

hundul marropos *ki* duduk berpeluk tangan berarti orang yang malas

ropou [rɔpɔw] *n* tali rotan yang dicocang

ropuk [rɔpuʔ] *a* hancur luluh:
rosah bulanga hai ronsi ropuk pecah belanga itu sehingga hancur luluh

rorang [rɔraŋ] *a* kerdil: *rosa angkulani* kerdil badannya

rorot [rɔrɔt] **1** jaga; **2** ikat kuat:
rorot bahen panrahutni! kuat buat ikatannya!

rosa [rɔsa] *a* kerdil: *rosa angkulani* badannya kerdil

rosak [rɔsaʔ] pecah: *ulang rosak golas ini* jangan pecah gelas ini

rosuh [rɔsuh], **marosuh** *a* **1** suka:
au seng marosuh saya tidak suka; **2** senang

rota [rɔta] *v* sentak;

irota *v* disentak: *irota hon no hayu hai ase matei* disentak-kannya kayu itu supaya mati;

marrota *v* menyentak

rotak [rɔtaŋ] *a* retak;

rotak ni tangan *n* suratan tangan; nasib

rotap [rɔtaŋ] *v* putus: *ia manambung tali horbo na rotap* ia menyambung tali kerbau yang putus;

manrotap *v* memutus;

manrotaphon *v* memutuskan;

panrotap *n* pemutus;

tarrotap *v* terputus;

tarrotaphon *v* terputuskan

rotas [rɔtas] cair: *domma rotas es ai* sudah cair es itu

roti [rɔti] *Ind n* roti

rotol [rɔtɔl] *v* pijat

ruak [ruwak] *a* koyak: *hiou ni ruak haganup* kainnya koyak semua

ruang [ruwaŋ] *n* lubang: *ruang ni jarum etek tumang* lubang jarum sangat kecil

rubei [rubɛy] *n* semacam kayu yang bergetah

rubing [rubinŋ] **1** sumbang; **2** sumbing: *sangkul ai rubing halani hona batu cangkul* itu sumbing karena kena batu

¹**rudang** [ruday] *n* rambut gimbal

²**rudang** [ruday] *n* kumpulan bunga

³**rudang** [rudan] *n* mayang;

marrudang *v* 1 bermayang; suntung; 2 hiasan (bunga dan sebagainya) yang dicucukkan di rambut atau di belakang telinga;

marrudang *v* bermayang; bersunting; mengenakan suntung: *daboru i huta biasani marrudang do anggo hu pesta* wanita kampung biasanya bersunting ke pesta

rugi [rugi] *a* rugi: *sahalak mahasiswa anggo lang marlajar pasti roya rugi bani dirina rap pokok orang tuani* seorang mahasiswa kalau tidak rajin belajar pasti merugikan dirinya sendiri dan orang tuanya

rugun [rugun] *v* kumpul;

marrugun *v* berkumpul: *anak dayok marrugun i toruh habong ni indung ni* anak ayam berkumpul di bawah sayap induknya

ruhu [ruhu] *n* nama bunga: *ruhu ai jeges pangidahan ni* bunga ruhu itu cantik kelihatannya

ruhun [ruhun] *n* pakaian: *marbutak ruhun do idahon* tampaknya, pakaian itu kotor

ruhup [ruhup] *n* rebung

rujak [rujak] tertusuk: *nakei ni si Ani rujak bani tarugi kaki si* Ani tertusuk oleh lidi aren

rukas [rukas] geledah;

marrukas *v* menggeledah: *ulang ho marrukas kamar hu da!* jangan kamu menggeledah kamarku, ya!

rukruk [ru'ru'] *v* cuci bagian dalam dengan mengguncang: *rukruk lobei emberni, ase tanggo bah ni ai!* cuci dulu embernya, baru tampung airnya!

rumah [rumah] *n* rumah;

marrumah *v* berumah; memiliki rumah;

rumah bolon *n* rumah adat: *rumah bolon i Simalungun jeges-jeges, janah ibahen gana-ganaan* rumah adat di Simalungun sangat cantik, penuh dengan ukiran

rumang [rumaŋ] *n* rangka: *mabahren sopoh parlobei i bahen rumang ni* membuat gubuk harus didasari dengan rangkanya

rumbak [rumbak] *v* roboh; tumbang;

mangkarumbak *v* bertumbangan: *halani logou marappelaos mangkarumbak on gambiri i juma* karena angin kencang bertumbangan pohon kemiri di ladang;

marumbak *v* rebah

rumbun [rumbun] *n* rimbun: *bulung mangga ai rumbun* daun mangga itu rimbun

rumbung [rumbuŋ] *n* suara yang besar: *si Tongat jenges marrumbung si Tongat bagus bersuara besar*

rumis [rumis] *n* gerimis

runda [runda] *v* ronda

rundut [rundut] *a* kusut: *ulos on anggo lang lang igosok pasti rundut* ulos itu kalau tidak disetrika pasti kusut

rung [ruŋ] *v* rebah: *sopoh ai domma laho rung tapi lape homa i paturei* gubuk itu telah mulai rebah (rusak), tetapi belum juga diperbaiki

runggang [runɡaŋ] *v* terjatuh: *sahalak humbani mahasiswa sastra runggang tingki marbaris hona milas ni ari i barisan* seorang mahasiswa sastra terjatuh dalam barisan karena terlalu lama dijemur di panas matahari

runggas [rungas] *n* anak yang lasak: *si Sormin ai danak na runggas si Sormin itu anak yang lasak*

runngu [rungu], **marrunggu** *v* berkumpul: *laho manriah sada horja, dearma lobei ibahen ase marrunggu untuk merencanakan sesuatu pekerjaan, lebih baiklah terlebih dahulu berkumpul untuk musyawarah*

runnkub [rukkub] *n* tutup; **manrunnkub** *v* menutup; **panrunnkub** *n* penutup: *i ja panrunnkub ni hudon on? di mana penutup periuk ini?*

rungrung [rungru] *v* keluaran: *rungrungma indahan ai humbagas bahul-bahul! keluaranlah nasi itu dari dalam bakul tempat nasi!*

runjang [rujjay] *v* membersihkan bagian dalam dengan menggunakan alat kayu, berus, dll: *runjang lobei botolni, ase tanggo bah ni ai! cuci dulu botolnya, baru tampung airnya!*

runsang [russay] *n* bunga padi yang mekar

runsi [russi] *n* tangkai padi: *anggo hita mardongi, ase sirang ma omei ni pakon runsini jika kita menginjak padi, biar terpisah padi dari tangkainya*

runta [rutta] *n* barang yang ber-serak

runting [rutti] *v* potong: *runting lobei bulung galuh ai! potong dulu daun pisang itu!*

rup [rup] *v* bersama-sama: *rup hita horjahu juma bersama-sama kita kerja ke ladang*

rupa [rupa] *n* warna; rupa: *hortas ai rupa ni lopak kertas itu warnanya putih*

rupei [rupey] *v* memberi; **rupeian** *n* jatah;

parrupeai *n* pemberian

rurus [rurus] *n* gugus: *rurus ma ganup mangga ai gugur semua mangga itu*

rusak [rusak] *a* sangat takut: *rusak hu ahap halani marrakit mantuari saya merasa sangat takut naik rakit kemarin*

rusia [rusiya] *n* rahasia: *hupatagah holi rusia i lobei simbuli, anggo lang i urupi ho ahu aku akan membongkar rahasiamu di depan umum jika kamu tidak menolongku*

rusuh [rusuh] *a* rusuh; recok: *hei anggi, ulang rusuh i jai! adik, jangan recok di situ!*

rusuk [rusuk] *n* rusuk; tulang iga

ruti [ruti] *n* roti; kue

rutu [rutu] *n* kudis; borok: *rutu aima termasuk panakit ni kulit kudis itu termasuk penyakit kulit;*

marutu *v* berkudis;

rutuon *n* kudisan

rutuh [rutuh] *n* gemuruh: *rutuh sora ni bodil gemuruh suara bedil*

S

- sa-** [sa-] **1** se-; satu: *sajabu* serumah; **2** sama: *saogung* sebesar gong
- sa** [sa] *n* huruf ketiga belas dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)
- sab** [sab] *a* banyak: *sab jolma i tanoh on* banyak manusia di dunia ini
- sabah** [sabah] *n* sawah: *manuan omei inang i sabah* ibu menanam padi di sawah
- sabal** [sabal] *n* sejenis kayu: *jenges tumang do hayu sabal ibahen jadi gitar* kayu sabal bagus sekali dibuat jadi gitar
- sabang** [sabang] *n* alat untuk bertenun
- sabar** [sabar] *a* sabar;
parsabar *a* penyabar
- sabas** [sabas] *p* syabas: *sabas mangan durian i Semahe* puas makan durian di Semahe
- sabat** [sabat] *n* Sabtu
- sabei** [sabe] *v* selimut;
isabei *v* diselimutkan: *bani horja adat, disabeihon hiou* “bintang marratur” *bani namatua* dalam upacara adat akan diselimutkan kain “bintang marratur” pada orang tua;
manabeihon *v* menyelimutkan
- sabi** [sabi] **1** *n* sabit; **2** *v* potong: *sabi omei ai!* potong padi itu!;
manabi *v* menyabit; memo-tong;
panabi *n* penyabit; pemotong;
sabion *n* sesuatu yang mau disabit (biasanya tanaman)
- sabing** [sabi] *n* selimut; *sabing hiou on ambia, anggo ma bongah iahap hoi!* selimutkan kain ini nak, kalau kamu ke-dinginan!
- sabou** [sabow] *v* **1** terhibur; **2** hilang: *sabou pingkiranhu* hilang pikiranku
- sabsab** [sabsab] *v* kibas; kibar: *sabsabkon hioumu ase ulang longkot orbuk!* kibaskan kainmu agar jangan lengket abu!
- ¹sabun** [sabun] *n* sabun;
manabun *v* menyabun
- ²sabun** [sabun] *Sp n* embun
- sabung** [sabun] *v* laga; sabung: *sabung dayok in!* laga ayam itu!;
manabung *v* menyabung
- sabur** [sabur] *v* hambur;
manaburhon *v* menaburkan: *ia manaburhon omei jadi samei* dia menaburkan padi menjadi bibit;
mangkasabur *v* berhamburan
- sabut** [sabut] *n* sabut: *sabut kalapa bahat i bolakang rumah nami* sabut kelapa banyak di belakang rumah kami
- sada** [sada] *num* satu;
hasadaon *n* kesatuan;
marsada *v* bersatu; berkumpul;
parsadaan *n* persatuan; perkumpulan; perserikatan: *parsadaan merga Saragih* persatuan marga Saragih;
pasadahon *v* menyatukan;
sada-sada *adv cak* satu per satu
- sadari** [sadari] *n* sehari: *sadari on lalap ho lang marhorja* sehari ini penuh kau belum bekerja
- sadei** → **sandei**
- sadih** [sadih] *a* lelah: *sadih pangahapku* lelah perasaan
- sadiha** [sadiha] *pron* berapa: *sadiha harga ni hiou in iboli ho, baya?* berapa harga kain ini kamu beli, nak?
- sadokah** [sadokah] *adv* selama: *burju maho sadokah manggoluh* baik-baiklah kau selama hidup

sagad [sagad] *a* tampan: sagad
botouni abangnya tampan

sagadon [sagadon] *n* kayu api yang besar: *hun ja do iboan ho sagadon na banggal on?* dari mana kau bawa kayu api yang besar ini?

sagak [sagak] *n* tunas: *domma roh sagak na baru* tunas yang baru sudah tumbuh

sagakan [sagakan] *n* kaki: sagakan *ni suluh* kaki lampu

sagala [sagala] *num* sekalian: sagala *marhorja, seng adong na sonang* semua bekerja, tak ada yang senang

sagar [sagar] *n* taruhan; **marsagar** *v* bertaruh

sagi [sagi] *n* fitnah: sagi *lobuh borit pakon pambunuhan* fitnah lebih sakit daripada pembunuhan; **managi** *v* memitnah

sagu [sagu] *n* sagu: *tingki mahal boras mangan sagu do hanami* waktu beras mahal kami makan sagu

sagur [sagur] *n* sampan besar di sungai yang dapat mengangkut barang-barang yang dilengkapi dengan ruangan seperti kamar sebagai tempat berteduh

sahal [sahal] *a* tengik: sahal *dai ni salak ai* rasa salak itu tengik

sahala [sahala] *n* sembah; **sahala ni ompung** yang harus disembah

sahan [sahan] *n* cawan: *boan hu jon sahan in!* bawa kemari cawan itu!

sahang [sahang] *adv* terlalu; amat; sangat: sahang *ho marosuh bani* kau terlalu cinta padanya

sahap [sahap] *n* kata; **marsahap** *v* berkata: *ia marsahap hubaku* ia berbicara kepada saya;

parsahap *n* pembicara;

pinarsahapkon *n* hal yang dibicarakan

sahar [sahar] *n* pedas: sahar *parsahapni mambaen sigi uhurhu* kata-katanya pedas membuat tersinggung perasaan

sahat [sahat] *v* sampai: sahat *bani tujuanni* sampai pada tujuannya;

ipasahat *v* disampaikan;

pasahathon *v* menyampaikan

sahei [saheɣ] *v* selesai: *domma sahei haganupan* semuanya sudah selesai;

pasaheihon *v* menyelesaikan

sahira [sahira] *adv* sekiranya; seperti: sahira *tua-tua do parsahapmu* bicaramu seperti orang tua

sahit [sahit], **marsahit** *v* sakit: *dommah piga dongkah ia marsahit?* sudah berapa lama ia sakit?;

parsahit *n* orang yang sering sakit

saholat [saholat] *n* coklat

sahor [sahor] *v* kencing: sahor *ho tiop ari* kamu bau kencing setiap hari

sai [sai] *adv* sesudah itu; setelah itu: *au maridi, sai lahoma hu juma* saya mandi, setelah itu pergi ke ladang

saik [saik] *v* pukul: saik *huda in!* pukul kuda itu!;

isaik *v* dipukul;

manaik *v* memukul;

panaik *n* pemukul

saing [saing] *n* tanda tangan: saingi *lobei bukuku on!* tanda tangani dulu bukuku ini!;

manaingi *v* menandatangani

sais [sais] *n* kusir: sais *ni sadu tartunduh* kusir sado itu mengantuk

sait [sait] *n* gigi taring: *domma tubuh saitmu? sudah tumbuh gigi taringmu?*

sait dilah [saitdilah] *n* nama sejenis kayu: *hayu sait dilah dear do ibahen soban* kayu sait dilah baik digunakan untuk kayu api

saja [saja] *v* rapat: *saja i rumah ni Juni bodari patar* rapat di rumah si Juni malam ini

sajuh [sajuh] *a* sama buruknya

sakah [sakah] *a* kerap: *pala sakah huidah ibana mangkai hu juma ai* ia kerap kali kulihat mencuri ke ladang itu

salabang [salabang] *n* salak: *dopma masak salabang ai?* sudah masak salak itu?

salah [salah] *a* salah;

marsalah *v* bersalah;

pasalahkon *v* menyalahkan

salahsah [salahsah] *n* tebing; jurang: *tungkis ni salahsah ai* do tebing itu curam sekali

salang [salang] *v* telanjang;

marsalang *v* bertelanjang

salangan [salangan] *n* rak piring yang terbuat dari rotan

salapsap [salapsap] *Spp n* dahi

salei [salei] *n* dendeng: *salei aima sipanganon harosuhku* dendeng adalah makanan kegemaranku

salendang [salɛddang] *n* selendang

salenggam [salɛggam] *n* ikan yang dicincang halus, dicampur dengan lengkuas dan serai

salep [salep] *n* salep

saleper [salepɛr] *n* terompah

salhod [salhɔd] *v* terlambat: *salhod roh ia* dia datang terlambat

¹**salibon** [salibɔn] *n* dahi: *salibon ni anak ai bolag* dahi anak itu lebar

²**salibon** [salibɔn] *n* alis

salih [salih] *v* berubah menjadi: *tolur ni ampul-ampul salih gilok-gilok* telur kupu-kupu berubah menjadi ulat

salimbubu [salimbubu] *n* ubun-ubun

salimut [salimut] *Mly n* selimut;

manalimuti *v* menyelimuti;

marsalimut *v* berselimut

salin [salin] *v* salin;

manalin *v* menyalin;

panalin *n* penyalin

salipotpot [salipotɔtɔt] *n* kunang kunang;

marsipotpot *v* berkunang-kunang (karena pusing); nanar:

marsipotpot pangindahni halani tarantuk uluni penglihatannya berkunang-kunang karena kepalanya terantuk

saloh [salɔh] *n* sejenis kayu: *pihir tumang do saloh* kayu saloh keras sekali

salohot [salɔhɔt] *n* nama sejenis rumput: *sada hutinta ni halak Simalungun, nini songon anggo diidah lang iboban, ahama ai? aima salohot* satu teka-teki orang Simalungun, katanya begini, kalau dilihat tidak dibawa, tetapi kalau tidak dilihat, dibawa-bawa, apakah itu? Itulah salohot

salpu [salpu] *v* selesai: *haganupan na masa na laho salpu do* semua hal yang terjadi akan berakhir

salsal → **sinalsal**

saluar [saluwar] *n* celana

salud [salud] *adv* lewat (tentang waktu): *domma salud baru ia roh* sudah lewat waktunya, baru ia datang

saluhsuh [saluhsuh] *n* corong: *saluhsuh ni minak lampu* corong minyak lampu

saluju [saluju] *n* hati yang tulus:
payoh do manonggori paruhur
saluju payah sekali mencari
orang yang hatinya tulus

salung [saluŋ] *n* tempat air terbuat
dari satu ruas bambu; tempat
minum

salungkar [salukkar] *v* cabut;
bongkar: salungkar gadung ai!
cabut ubi itu!;

manalungkar *v* mencabut

salur [salur] *v* menceret: salur do
ia hape dia menceret rupanya

sama [sama] *v* sama: sama
haganupan semuanya sama

saman [saman] *n* uang meja: *i ja*
samanni? mana uang meja-
nya?

samar [samar] *n* racun: samar
ubag racun tikus

sambahou [sabbahow] *n* hiasan
bagian samping dan belakang
rumah yang biasa dilukis

sambang [sabbar] *v* gagal; tidak
berhasil: sambang *haganupan*
semuanya tidak berhasil

sambat [sabbat] *v* sambung:
sambat tali on! sambung tali
ini!

sambe [sabbey] *v* terjurai:
jambulanni sambe *das hu ban*
binongeini rambutnya terjurai
sampai ke pinggangnya

sambil [sabbil^h] *n* jerat: sambil
ipakei bapa menangkap
manuk-manuk jerat dipakai
bapak menangkap burung;

manambil *v* menjerat;

tarsambil *v* terjerat

sambilou → **siambilou**

sambilu [sabbilu] *n* sembilu:
songon na isayat-sayat sambilu
seperti disayat-sayat sembilu

sambolah [sabbolah] *n* sebelah

sambor [sabbor] *a* jelek; buruk:
ulang sai na sambor *ai tong*
ihorjahon! jangan yang jelek
itu selalu dikerjakan!

sambou [sabbow] *n* padang;
rumput: *bunga ni* sambou
ibaen inang tambar bunga
rumput digunakan ibu untuk
obat

sambu [sabbu] *v* dikentuti: sambu
adikni kakakni adik dikentuti
oleh kakaknya

sambubu [sabbubu] *n* ubun-ubun

sambung [sambung] *n* baskom

sambut [sabbut] *n* utang: sambut
lobei ma utang dulu ya

samei [samey] *v* semai;

isameihon *v* disemaikan:
dopma isameihon *batu ni*
tuyung nantuari biji terung
sudah disemaikan semalam;

manamei *v* menyemai

samih-samih [samihsamih] *n*
saudara: *bahat do* samih-samih
nami i Balige banyak saudara
kami di Balige

samir [samir] *n* tapisan; saringan:
samir *ni bagod* saringan tuak

samista [samista] *adv* kalau
memang: *anggo* samista *dong*
tontu ibere do pangindoanta
kalau memang ada tentu
permintaan kita diberinya

samoja [samoja] *v* tahbis;

isamojai *v* ditahbiskan:
niombah ni ai lape isamojai
anakanya belum ditahbiskan;

manamojai *v* menahbiskan

¹**samon** [samɔn] *a* rabun

²**samon** [samɔn] *n* senja: *malele*
samon *marhatama pitpit*
menjelang senja berbunyiilah
hewan malam (pitpit)

sampah [sappah] *n* sepah: *ulang*
marampar ibahen ho sampah
na i alaman in ambia! jangan
kau buat berserakan sampah
yang di halaman ini, nak!

sampak [sappak] *v* tabur; campak;
manampakhon *v* menaburkan;
mencampakkan;

tarsampak *v* tertabur; ter-campak: *tarsampak i tongah dalan!* bertabur di tengah jalan!

sampak hotang [sappa⁷hotan] *n* sepak raga rotan

sampal [sappal] *a* banyak: *sampal hutu bani uluni* banyak kutu di kepalanya

sampalan [sappalan] *n* padang (penggembalaan): *etah hu sampalan mardalani!* ayo, jalan-jalan ke padang tempat penggembalaan!

sampan [sappan] *n* sampan;

marsampan *v* bersampan

sampang [sappay] *n* jawaban: *layoh tangaran sampangni* jawabannya lembut terdengar;

isampang *v* dijawab;

manampang *v* menjawab;

tarsampang *v* menjawab

sampar [sappar] *n* sampar: *sampar do na borit ni ombahni ai* penyakit anaknya adalah sampar

sapat [sappat] *v* bantu: *sapat lobei ahu sadari on ambia!* bantu dulu aku satu hari ini, nak!

sampe [sappɛy] *v* sampai: *taruhkon ia sampei hu rumahni!* antarkan dia sampai ke rumahnya!;

pasampeihon *v* menyampaikan;

tarpasampe *v* tersampaikan

sampik [sappi⁷] *v* sembur; percik: *sampik baen ase hona haganupan!* sembur agar kena semuanya!;

manampik *v* menyembur

sampilpil [sappilpil] *n* resam; sejenis tumbuh-tumbuhan: *pae-pae ho mardalan i sabah ai ambia, bahat i jai sampilpil!* hati-hati kau berjalan di sawah itu nak, banyak di situ tumbuhan resam!

sampilutut [sappilutut] *n* sejenis rumput: *ruahi ma holi sampilutut na turahan i tonga juma ai baya!* cabuti nanti rumput yang tumbuh di tengah ladang itu, nak!

sampinur [sappinur] *n* sejenis kayu: *sampinur tubuh i harangan* sampinur tumbuh di hutan

sampir [sappir] *adv* kurang tepat: *sampir pangonaini* tujuannya kurang tepat

sampulelet [sappulelet] *n* sejenis permainan: *sampulelet ni danak-danak* sejenis permainan anak-anak

sampil-sampil [sappulsappul] *n* kipas anglo

sampur [sappur] *v* campur: *ulang sampur ibahen ho boras ai, da!* jangan kau campur beras itu, ya!;

manampur *v* mencampur;

panampur *n* pencampur;

tarsampur *v* tercampur

sampuran [sappuran] *n* air terjun: *sampuran ai bagas tumang* air terjun itu dalam sekali

samuk [samuk] *v* bercampur aduk: *domma samuk boras pakon horsik* beras sudah bercampur aduk dengan pasir

samun [samun] *n* senja; menjelang malam: *anggo domma samun sonon, ulang be mardalani* kalau sudah senja begini, jangan jalan-jalan lagi

sandang hamil [saddayhamil] *v* hamil: *sandang hamil parinangon ni Jalotup sonari* istri Jalotup hamil sekarang

sandei [saddey] *v* sandar;

isandeihon *v* disandarkan: *isandeihon ia sigei ai bani bagod na martangan* tangga itu disandarkannya pada pohon aren yang bermayang

- manandehon** *v* menyandar-kan;
- mangunsandei** *v* menyandari: *au mangunsandei labah saya menyandari pintu;*
- marsandei** *v* bersandar: *marsandei do ia i dingding ia bersandar di dinding;*
- pasandehon** *v* menyandarkan;
- sandeian** *n* sandaran
- sandiri** [saddir] *adv* sendiri: *bagod ai iagati sandiri do aren itu disadap sendiri*
- sandu** [saddu] *n* candu: *sandu ia mangisop ia candu merokok*
- sanduduk** [sadduduk] *n* sejenis kayu: *buah ni sanduduk ipangan manuk-manuk buah senduduk dimakan burung*
- sanduhu** [sadduhu] *a* bungkuk sabut: *halakni pe sanduhu aha lang pardalanni gundung orangnya pun bungkuk sabut, apakah tidak bungkuk jalannya*
- sandumahop** [saddumahop] *n* sepelukan (tentang ukuran): *sandumahop banggal ni hayu na iroboh ai kayu yang ditebang itu besarnya sepelukan*
- sandur** [saddur] *a* miring (tentang pohon): *sandur halambir halani doras udan na bodari miring kelapa itu karena hujan lebat semalam*
- sandut** [saddut] *a* sedikit: *bangku sandut sambalmu! mintalah sedikit sambalmu!*
- sanei** [sanɛy], **parsaneian** *n* dubur (binatang): *hudarat tois humbae parsaneianni tahi keluar dari duburnya*
- sanei-sanei** [sanɛysanɛy] *n* anai-anai: *buei tumang sanei-sanei in banyak sekali anai-anai itu*
- sang** [sar] *n* nama kehormatan: *sang raja harodes sang raja harodes*
- sangap** [sangap] *a* hormat; mulia; sempurna: *sangap iahapkon halani tamat sarjana haganup ni ombahni terhormat dirasanya karena semua anaknya tamat sarjana;*
- hasangapon** *n* kehormatan; kemuliaan;
- marsangap** *v* mulia;
- pasangapkon** *v* memuliakan
- sangar-sangar** [sajarsangar] *n* laras senjata yang lebar mulutnya di ujung
- sangat** [sarjat] *n* waktu: *sangat mangan sidea sanari sekarang waktu makan mereka*
- sangei** [sajɛy] *v* berserakan: *sangei omei nami halani lape ibaen hu bagas hobon padi kami masih berserakan karena belum dimasukkan ke dalam lumbung*
- sanggah** [saggah] *adv* sedang
- sanggar** [sangar] *n* pimping: *on ma sada umpama ni halak Simalungun, nini sonon: ulangma ho songon sanggar na i atas uruk-uruk, hun jai ia meleng inilah satu perumpamaan orang Simalungun, katanya begini, janganlah kamu seperti pimping di atas bukit, ke mana datang angin ke situ dia rebah*
- saggat** [saggat] *n* ketika; sewaktu: *saggat ia roh, mangan hanami ketika dia datang, kami sedang makan*
- sangge-sangge** [sangesange] *n* serai: *alop lobei sangge-sangge hu juma! ambil dulu serai ke ladang!*
- sanggoh** [saggoh] *v* cium;
- isanggoh** *v* dicium: *mase isanggoh ho indahan mi? mengapa kau cium nasimu itu?;*
- mananggoh** *v* mencium;
- tarsanggoh** *v* tercium

sanggou [saggow] *a* hebat:
sanggou *do turi-turianni*
ceritanya hebat sekali

¹**sanggul** [saggul] *n* cacar; campak;

²**sanggul** [saggul] *n* sanggul; konde

sanggum [saggum] *n* tutup:
sanggum *ni hudon na birong*
tutup periuk yang hitam;
mananggum *v* menutup

sangir [sajir] *v* mukanya lembam
dan darah keluar dari hidung:
ma sangir bohini ilanggar
motor mukanya lembam di-
langgar motor

sangka [sakka] *n* sebatang: *tobu*
sakka sebatang tebu

sangkah [sakkah] *v* elak;
manangkah *v* mengelak;
manangkahon *v* mengelakkan:
manangkahon *ase ulang hona*
mengelakkan agar jangan kena

sangkak [sakka²] *n* sangkar ayam;
tempat ayam bertelur yang ter-
buat dari bambu: *bahen lobei*
sangkak *ni dayok ai!* buat dulu
sangkar ayam itu; *i bagas*
sangkak *do dayok martolur*
ayam bertelur di dalam sangkar

sangkil sipilit [sakkilsipilit] *n*
sejenis kayu; beluntas: *bulung*
ni sangkal sipilit boi *do ibae*
tambar danak-danak daun
sangkal sipilit dapat dijadikan
obat anak-anak

sangkalan [sakkalan] *n* talenan

sangkaluat [sakkaluwat] *n* alat
musik tiup udara bebas

sangkamata [sakkamata] *num*
sebij: sangkamata *jagul boi*
mandongkon bahat sebij
jagung dapat menghasilkan
banyak

¹**sangkan** [sakkan] *adv* tepat:
tembakanni sangkan temba-
kannya tepat

²**sangkan** [sakkan] *a* karib:
sangkan *pe parpalion ni sidea*
hubungan famili mereka masih
karib

sangkar [sakkar] *n* raja monyet:
awas ho da idakdak sangkar
ai! awas kau dikejar raja
monyet itu!

sangkat [sakkat] *n* halangan:
halani lang roh ho, sangkat
horja ai nantuari karena kau
tidak datang, kerja itu jadi
terhalang semalam

sangkil [sakkil] *v* berhenti: sangkil
i tongah dalam motor ai mobil
itu berhenti di tengah jalan

sangkir [sakkir] *n* cangkir: *tolu*
sangkir *tes* teh tiga cangkir

sangkob [sakkob] *v* tutup;
isangkobi *v* ditutupi: *suan-*
sanan i topi dalam isangkobi
abu tumbuhan di tepi jalan
ditutupi debu;
manangkobi *v* menutupi

sangkot [sakkot] *v* sangkut:
sangkot *layang-layang si*
Benny bani hayu layang-layang
si Benny tersangkut di kayu;
manangkothon *v* menyangkut-
kan;
sangkotan *n* sangkutan;
gantungan: *bahat tumang dassa*
sangkotan *ni baju nima!*
banyak sekali gantungan baju
kalian!

sangkul [sakkul] *n* cangkul;
isangkul *v* dicangkul: *tanoh ai*
isangkul *parjuma* tanah itu
dicangkul petani;
manangkul *v* mencangkul;
tarsangkul *v* tercangkul

sangkup [sakkup] *v* tutup:
sangkup *lobei indahan in!*
tutup dulu nasi itu!;
manangkup *v* menutup;
manangkupi *v* menutupi;
manangkuphon *v* menutupkan
tarsangkup *v* tertutup

sangkut [sakkut] *v* ikat: sangkut
lobei soban ai! ikat dulu kayu
api itu!;

- manangkut** *v* mengikat;
manangkuthon *v* mengikat-kan;
panangkut *n* pengikat;
tarsangkut *v* terikat
- sangkuttoi** [sakkuttɔy] *n* kecibung:
sangkuttoi *habang-habang i atas nami* kecibung terbang di atas kami
- sanina** [sanina] *n* saudara
- santan** [sattan] *n* santan: *poroh lobi santan ai ase ibaen kuahni gulei on!* peras dulu santan itu biar ditaruh air daging ini!;
manantani *v* menyantani;
marsantan *v* bersantan
- santik** [sattik] *v* berantuk; bergesek: santik *solok in* berantuk korek itu
- santou** [sattɔw] *n* racun: *ulang sompat tarpangan santou!* jangan sempat termakan racun!;
manantou *v* meracun;
manantoui *v* meracuni
- santun** [sattun] *a* serupa buruk: santun *dansa baliang inangmu ai* serupa buruknya istrimu itu dengan anjing
- santung** [sattun] *n* jantung (tentang pisang): *arjuk santung ni galuh ai!* jolok jantung pisang itu!
- saoh** [sach] *n* sawo: *ongga doho mangan saoh?* pernahkah engkau makan buah sawo?
- saong** [saɔŋ] *n* payung;
isaongi *v* dipayungi;
manaongi *v* memayungi;
marisaong *v* berpayung *ia marisaong bulung galuh* dia berpayung daun pisang
- saor** [saɔr] *v* campur;
marisaor *v* bercampur: *minak pakon bah seng boi marisaor* minyak dengan air tidak dapat bercampur
- sap** [sap] *v* tanda: *landongmu na banggal inma sapmu anggo*
- magou ho* tahi lalatmu yang besar itulah tandamu seandainya engkau hilang
- sapa** [sapa] *v* tegur: sapa *guru mai!* tegur gurumu itu!;
isapa *v* ditegur;
manapa *v* menegur
- sapah** [sapah] *n* dulang; piring yang terbuat dari kayu: *halak sapari mangan bani sapah* orang-orang dahulu makan dengan dulang
- pahara** [pahara] *n* perkara;
ipaharahon *v* diperkarakan;
mamaharahon *v* memerkarakan;
sapahara *n* seperkara: sapahara *sedea na satangga age pesonai lang marhaila* karena seperkara mereka sekeluarga walaupun demikian tak ada rasa malu
- sapal** [sapal] *v* cakup kotor: *ulang ho sapal i jon!* jangan kau cakup kotor di sini!
- sapala** [sapala] *adv* sepala-pala: sapala *domma ihorjahon, masema lang dear ibahen* sepala-pala sudah dikerjakan, mengapa tidak baik dibuat
- sapari** [sapari] *adv* dulu; dahulu: sapari *das listrik hu huta-huta* dulu belum sampai listrik ke desa-desa
- sapata** [sapata] *v* kutuk: *hona sapata ho halani parlahoumu na lang madear* kamu kena kutuk karena kelakuanmu yang kurang baik;
isapata *v* dikutuk;
manapata *v* mengutuk
- sape** [sapɛ] *n* tikar: sape *in!* bentangkan tikar itu!
- sapih** [sapih] *n* sesama: *seng mahua, sapih hita do hansa* tidak apa, ini sesama kita saja
- ¹**sapsap** [sapsap] *n* lereng; tebing

²**sapsap** [sapsap], **masapsap** *v* luka; lecet: *mase sapsap naheimi ambia?* mengapa kaki-mu luka, nak?;
sapsapon *n* cacat

sapu [sapu] *n* sapu: *sapu lobei alaman ai!* sapu dulu halaman itu!;

manapu *v* menyapu;

panapu *n* penyapu

saput [saput] *n* kain: *saput tumang pe lang targanti ho* kainmu saja pun tidak dapat kau ganti

sar [sar] *a* masyhur;

hasaron *n* kemasyhuran;

massarhon *v* memasyhurkan ;

tarsar *a* termasyhur

sarad [sarad] *v* tarik; seret: *sarad hujon in!* tarik kemari itu!;

manarad *v* menarik; menyeret;

manaradhon *v* menarikkan;

panarad *n* penarik; penyeret;

tarsarad *v* tertarik; terseret

sarah [sarah], **sarah-sarah** *n* peti (tempat pakaian, padi, dsb): *sarah-sarah ianan ni omei* peti tempat padi

saran [saran] *v* istirahat;

manaranhon *v* mengistirahatkan;

marsaran *v* beristirahat: *marsaranma anggo domma loja* beristirahatlah kalau sudah lelah

sarande [saraddɛ] *a* landai

sarang [saray] *v* larang: *sarang danak ai mambasa buku on!* larang anak itu membaca buku ini!;

isarang *v* dilarang;

manarang *v* melarang

sarat [sarat] syarat: *aha sarat ni?* apa saratnya?;

marsarat *v* bersyarat

sareisei [sarɛysey] *n* fajar: *sareisei binsar pagi-pagi* fajar menyingsing di pagi hari

sari [sari] *v* cari: *payah tumang do sari mangan i Medan* sulit sekali cari makan di Medan;

mansari *v* mencari;

pansarian *n* pencarian

sarib [sarib], **sarib-sarib** *n* tempurung kelapa

sariguppupan [sariguppupan] *n* kodok

sarindan [sariddan] *n* benalu: *sarindan pe sarondun hotang pajalin-jalin sai inang pe saompung marga palain-lain* satu mamak satu nenek, tetapi marganya berbeda-beda

saringkut [sarikkut] *n* semacam kayu: *saringkut buei i juma* saringkut banyak di ladang

sarip [sarip] *n* cangkir (dari tempurung kelapa): *enak do daini bagod minum humbani sarib* enak rasanya minum tuak dari tempurung kelapa

sarita [sarita] *n* cerita: *aha saritamu bani?* apa ceritamu padanya?;

manaritahon *v* menceritakan;

marsarita *v* bercerita

saro [saro] *v* rodi: *horja saro i juma ni raja sadarion* kerja rodi di ladang raja hari ini

sarsar [sarsar] *v* kibas; urai: *sarsar lobei ganup sigundal in, ase diidah ho sen mai!* kibaskan dulu semua kain itu biar kau tampak uangmu itu!;

manarsarhon *v* mengibaskan; menguraikan

saru [saru] *n* syukuran (pesta syukur): *anggo dopma dapotan horja, na bahenma saru* kalau sudah dapat kerja, buatlah acara syukuran

sarung [saruy] *n* sarung: *sarung balati ni bapa magou* sarung belati bapak hilang;

manarungi *v* menyarungi;

marsarung *v* bersarung

sasa [sasa] *v* timbun: sasa *lobei*
lubang in ase ulang taridah!
timbun dulu lubang itu, agar
jangan kelihatan!;

manasa *v* menimbun;

panasa *n* penimbun;

tarsasa *v* tertimbun

sasabi [sasabi] *n* arit; sabit:
pariama omei irotap bani
sasabi panen padi digunakan-
kah sabit

sasadiha [sasadiha] *num* beberapa

sasanggul [sasaggul] *n* penyakit
bubul; muncul: *na borit*
sasanggul *masa i huta nami*
sonari penyakit bubul musim
di kampung kami sekarang

sasap [sasap] *v* hapus;

isasap *v* dihapus;

manasap *v* menghapus;

manasaphon *v* menghapuskan;

panasap *n* penghapus;

tarsasap *v* terhapus

¹**sasar** [sasar] *n* cacar;

marsasar *v* bercacar: *dopma*
ongga ho marsasar? sudah
pernah kau bercacar?

²**sasar** [sasar] *v* suntik: sasar *ia,*
milas borgohon angkulani!
suntik dia, badannya panas
dingin!

sasei [sasɛy] *v* berjangkit: *dopma*
sasei *ganup bana panahitna*
ondi penyakitnya dulu sudah
berjangkit semua padamu

sasih [sasih] *n* sewa: *sadiha* sasih
ni sabulan? berapa sewanya
satu bulan?;

manasih *v* menyewa;

panasih *v* penyewa

sasing [sasɪŋ] *n* cacing

sasou [sasow] *a* kacau: sasou
haganupan domkonsi matei
inangni semua kacau setelah
ibunya meninggal

sat [sat] *n* cat: *alop lobei* sat *na i*
atas lamari ai! ambilkan dulu
cat yang di atas lemari itu!

satei [satey] *n* sate;

manatei *v* menyate

saud [saud] *v* jadi: *domma* saud
ipadear dalam hu jumani jalan
ke ladangnya sudah jadi diper-
baiki;

ipasaud *v* dijadikan;

pasaudhon *v* menjadikan

sawi [sawi] *n* sawi

sayag [sayag] *a* landai: sayag *tu*
do tayub ni sopoumin atap
rumahmu itu landai sekali

sayak [sayak] *a* boros;

marsayak *v* memboroskan:
marsayak *duit do hansa*
horjamu kerjamu memboros-
kan uang saja

sayat [sayat] *v* sayat;

isayat *v* disayat;

manayat *v* menyayat;

panayat *n* alat yang digunakan
untuk menyayat;

sayaton *n* sayatan;

tarsayat *v* tersayat: *ulang*
menggagah, tarsayat holi
tanganmu! jangan mencacah,
tersayat tanganmu nanti!

sayoh [sayɔh] *v* saring;

isayoh *v* disaring: *dopma*
isayoh *santan ai* santan itu
sudah disaring;

manayoh *v* menyaring;

panayoh *n* penyaring;

tarsayoh *v* tersaring

sayop [sayɔp] *adv* tidak akan:
anggo sonin do ulahmu sayop
ma ho dapotan horja kalau
begitu ulahmu, kamu tidak
akan dapat pekerjaan

sayu [sayu] *n* sejenis burung
berekor panjang

sayung [sayuŋ] *a* serong: *tampak*
bahen, ulang sayung! rata buat,
jangan miring!;

manayung *v* menyerong;

pasayunghon *v* menyerongkan

sayur [sayur] *a* lurus; tidak patah
sampai ke ujung;

pasayurhon *v* meluruskan
sayurmatua [sayurmatuwa] *n*
 orang usia uzur dan telah me-
 miliki cucu dari anak laki-laki
 dan anak perempuan
sebak [sebak] *v* sibak: sebak
jambulanmu! sibak rambutmu!;
manebak *v* menyibak;
manebakhon *v* menyibakkan
sebe → **sengbe**
¹**sebok** [seboʔ] *n* sendok nasi yang
 terbuat dari tempurung
²**sebok** [seboʔ], **sebok-sebok** *n* alat
 atau tempat cuci tangan
seda [sɛda], **maseda** *a* rusak;
hasedaon *n* kerusakan;
marsedaan *v* berusakan;
parseda *v* merusak;
paseda-sedahon *v* merusak-
 rusak(kan)
sede → **sidea**
seder [sɛdɛr] *a* miring;
ipaseder *v* dimiringkan;
manederhon *v* memiringkan;
sederan *a* lebih miring;
tarseder *a* agak miring
sedo [sɛdo] *adv* bukan: sedo sonai
mampodear ase dear bukan
 begitu membuatnya agar cantik
seer [sɛʔɛr] *adv* semua bagi rata:
seer berei sidea baya! semua
 mereka beri, nak!
sege [sɛgɛ] *v* ayak: sege lobei
borasta in baya! ayak dulu
 beras kita itu nak!;
manege *v* mengayak;
panege *n* pengayak
segei [sɛgɛy] *v* sebar: segei i bai
tanoh sebar di tanah;
manegei *v* menyebar;
manegeihon *v* menyebarkan;
tarsegei *v* tersebar
segu [sɛgu] *v* kocok (tentang
 kartu): segu lobei pakou in, ase
maen hita! kocok dulu kartu itu
 biar kita main!;
isegu *v* dikocok;
manegu *v* mengocok

sehang [sehaŋ] *v* kangkang;
 terkangkang: ulang ho sehang i
jin! jangan kau terkangkang di
 situ!;
isehang *v* dikangkangi;
manehang *v* mengangkang
sehu [sehu] *a* kacau;
marsehu *v* mengacau: marsehu
do hansa horjamu! mengacau
 saja kerjamu!
seis [seis] *n* kata yang digunakan
 untuk mengusir anjing
sekoh [sekoɦ] *v* sembelih; gorok;
isekoh *v* disembelih;
manekoh *v* menyembelih;
panekoh *n* penyembelih
seksek [seksɛk] *n* tampi: *ibotoh*
ho do seksek? tahukah kau
 tampi?;
maneksek *v* menampi (beras
 dsb)
seleng [sɛlɛŋ] *n* bentuk papan se-
 tengah inci
semer [sebbɛr] *v* sindir;
isemer *v* disindir: *anggo roh*
au hu jai tong isemer kalau
 aku datang ke sana aku tetap
 disindirnya;
manemer *v* menyindir;
tarsemer *v* tersindir
semporong [sepporɔŋ] *n*
 semprong (kaca lampu): *dopma*
posah semporong ondi
 semprong ini sudah pecah
sendol [sɛddol] *n* cendol
seng [sɛŋ] *adv* tidak: seng dong
pambotohni na bawok tidak
 ada pengetahuan orang yang
 bodoh: seng be songon sogari
lobei ho huidah kau tidak lagi
 seperti dulu kulihat
senger [sɛŋɛr] *a* makin ke ujung
 makin besar
senggeh [sɛggɛɦ] *n* senyum;
tarsenggeh *v* tersenyum:
tarsenggeh ia bae anak boru ai
 ia tersenyum kepada gadis itu

sengkeh [sɛkkɛh] *n* cengkih: *opat rimpang sengkeh* empat tangkai cengkeh;

marsengkeh *v* bertanam cengkih;

parsengkeh *n* petani cengkih;

parsengkehon *n* perihal pengusahaan dan pembudidayaan cengkeh

sengon [sɛŋon] *n* sengon

seret [sɛrɛt] *n* ceret; tempat air minum

serleng [sɛrlɛŋ] *v* delik; lotot;

manerleng *v* mendelik; melotot

ses [sɛs] *n* suara menyayat sesuatu

set → **sat**

si [si] *pron* kata penunjuk orang ketiga

sia [siya] *n* rantang tempat nasi: *nongkan indahan bae sia!* taruh nasi ini ke rantang!

siah [siyah] *num* sembilan;

pasiahkon *n* yang kesembilan: *au anak pasiahkon* aku anak yang kesembilan

siak [siyak] *a* pedas: *siak ni posal on do* pecal ini pedas;

pasiakhon *v* memedaskan;

siakan *a* lebih pedas;

tarsiak *a* agak pedas

sial [siyal] *a* sial: *sial tumang au arian on* aku sial sekali hari ini;

hasialan *n* kesialan

siam [siyam] *n* siam

siambilou [siyabbilow] *n* kiri: *ulang tangan sambilou* manjalohon jangan tangan kiri menerima

siamun [siyamun] *n* kanan: *maborit tangan siamunhu* tangan kananku sakit

¹**siang** [siyaŋ] *n* siang; terang: *nahiti lobei suluh ase siang!* pasang dulu lampu biar terang!;

pasiangkon *v* membuat jadi terang

²**siang** [siyaŋ], **pasiangkon** *v* mengebiri hewan

siap [siyap] *adv* selesai: *dopma siap ihorjahon ho?* sudah selesai kau kerjakan?;

pasiaphon *v* menyelesaikan

siar [siyar] *v* trans; kemasukan (roh): *dopma siar datu ai!* dukun itu sudah kemasukan!

siat [siyat] *a* muat: *ulang hubagas, seng siat!* jangan masuk, tidak muat lagi!;

maniat *v* memuat;

tarsiat *v* termuat

siatup [siyatup] *n* kawan; teman: *ise do siatupmu horja ai?* siapa kawanmu bekerja itu?

sibaguri [sibaguri] *n* sejenis rumput, daun dan akarnya direndam untuk obat panas

sibahuei [sibahuwey] *n* burung merbuk

sibahut [sibahut] *n* ikan lele: *bahat dapat sidea sibahut* mereka dapat banyak ikan lele

sibak [sibak] *n* asam durian (buah durian masak yang diasamkan): *topong sibak ai hu bagas buluh on!* masukkan asam durian itu ke dalam bambu ini!

sibalik angin [sibalikajin] *n* sejenis pohon kayu, warna punggung daunnya putih dan perut daunnya hijau

sibalik kuning [sibalikkuniŋ] *n* teja

sibalingse [sibaliŋsɛ] *n* sejenis bunga, dapat dibuat ramuan obat-obatan

sibar [sibar] *n* ukuran; sampai; batas;

tarsibar *v* terukur: *lang tarsibar* tidak terukur

sibaran [sibaran] *n* nasib; peruntungan: *sononma sibaranni* angkula beginilah nasib badan

sibarangan [sibarayan] *n* jenis keladi yang warnanya hitam dan rasa umbinya enak bila direbus

sibarou [sibarow] *n* nama sejenis ikan sungai, badannya besar, mulutnya lebar, dan ada garis pinggangnya, serta mau menangkap dan memakan ikan kecil

sibasoh [sibasoh] *n* dukun: *dong do i huta on sibasoh?* adakah di kampung ini dukun?

sibayak [sibayak] *n* sebutan orang Simalungun kepada raja-raja dari tanah Karo; raja Karo

sibetu [sibetu] *n* sejenis kayu (menurut kepercayaan zaman dahulu kayu sibetu ini dibuat hambatan di bendungan agar jangan dilanggar naga)

sibigou [sibigow] *n* sejenis burung; kepodang: *sibigou itembak bapak natuari* burung sibigou ditembak bapak kemarin

sibirong [sibirɔŋ] *n* hitam

sibit [sibit] *n* cumi-cumi

siboruduma [siboruduma] *n* sejenis rumput: *siboruduma ipangan babui* rumput siboruduma dimakan babi

sibou [sibow] *a* hilang; tidak tampak lagi: *dopma sibou lomoman ni inang ondi* sudah tidak tampak lagi kuburan ibu dulu

sibunbun [sibubbun] *n* sejenis kayu kecil, biasanya tumbuh di tanah keras

sibur [sibur] *n* minum (binatang): *bere lobei sibur lombu ai!* beri dulu minum lembu itu!;
manibur *v* minum (binatang): *manibur lombu ai i bongbongan* lembu itu minum di bendungan

siburnei [siburney] *n* sejenis pohon yang keras, tetapi tidak begitu besar batangnya dan bagus untuk gagang pisau

sibur-sibur [sibursibur] *n* kulit penutup ujung penis; kulup: *isunat do sibur-sibur ni hailaonni* kulup kemaluannya disunat

siburuk [siburuk] *n* sejenis burung pemakan serangga dan terbangnya tidak jauh, selalu dicari tabib untuk diambil minyaknya menjadi obat terkilir atau patah tulang

sidabuhan [sidabuhan] *n* nasi; makanan: *rajinma hita marhorja ase ulang holi hurang sidabuhan!* rajin-rajinlah kita bekerja agar nanti jangan kurang nasi (makanan)

Sidadolog [sidadolog] *n* bagian dari marga Purba

¹**sidalan** [sidalan] *v* pura-pura

²**sidalan** [sidalan] *n* perantara: *ise do naboron sidalan niar sahap hu ibana?* siapa dulu perantara-mu untuk bicara dengannya?

sidalian [sidaliyan] *n* alasan;

marsidalian *v* saling menolak tanggung jawab (dengan membuat alasan-alasan)

¹**Sidamanik** [sidamanik] *n* nama daerah di Simalungun

²**Sidamanik** [sidamanik] *n* salah satu marga Simalungun

sidanggir-danggor

[sidaggirdaggor] *n* gong yang besar: *gual lobei sidanggir-danggor ai!* pukul dulu gong itu!

sidea [sidea] *pron* mereka: *andigan do sidea roh?* kapan mereka datang?

siding [sidiŋ] *n* jerat: *bahen holi siding i tongah juma ai!* buat nanti jerat di tengah ladang itu!;

maniding *v* menjerat;

parsiding *n* penjerat;

tarsiding *v* terjerat

sidogetan [sidogetan] *n* tempat berpijak; pijakan: *buat kursi ai sidogetan ambil kursi itu untuk tempat berpijak*

sidok [sidok] *n* salah satu alat untuk bertenun: *onga do ho mangidah sidok? pernahkah kau melihat salah satu alat untuk bertenun?*

sidorik [sidorik] *n* sejenis kayu: *bahat i juma nami hayu sidorik banyak kayu sidorik di ladang kami*

sidungari [sidunari] *n* musang: *sidungari marlintun i topi lombang musang berlari di tepi tebing*

sigap [sigap] *a* cekatan

sigei [sigey] *n* tangga bambu: *sigei ibahen humbani buluh tangga dibuat dari bambu*

¹**sigi** [sigi] *n* cara memakai kain yang kurang sopan sehingga tampak bagian paha: *sigi pamakeini kain sarung ai kurang sopan memakai kain sarung itu*

²**sigi** [sigi] *a* mudah tersinggung

sigoh [sigoh] *v* sembelih; sayat;

isigoh *v* disembelih: *tangkap dayok ai ase isigoh! tangkap ayam itu biar disembelih!*

manigoh *v* menyembelih

sigor [sigor] *n* air buah jeruk: *pisat untei in, ase hudarat sigor ni! pencet jeruk itu supaya keluar airnya*

sigorsing [sigorsin] *n* kuning: *buat baju sigorsing ai! ambil baju kuning itu!*

sigundal [siguddal] *n* kain buruk: *ai mase ragei-ragei ibahen ho sigundal in? mengapa di situ kau letakkan kain buruk itu?*

sihala [sihala] *n* tumbuhan asam: *boanma holi sihala ondi hu huta! bawalah asam itu ke kampung nanti!*

sihampilis [sihappilis] *n* jenis ubi jalar

sihampir [sihappir] *n* nama sejenis rumput: *boan holi sihampir ai ibahen tambar ipon! bawa nanti sihampir itu untuk obat gigi*

sihap [sihap] *a* cepat: *sihap do ia roh cepat juga ia datang;*

pasihaphon *v* mencepatkan

sihat [sihat] *n* perekat gagang parang atau pisau: *sihat dong do ijual i tiga perekat parang ada dijual di pasar*

sihiap [sihiyap] *n* nama sejenis rumput

sihid [sihid] *n* nama sejenis rumput air

sihil [sihil] *a* nyaring (menggelikan telinga): *ulang ikiskisi ho buluh in sihil pinggol! jangan kau gesek-gesek bambu itu, geli rasanya telinga!*

sihilang [sihilang] *n* nama sejenis tebu: *sihilang ijual inang hu tiga tebu dijual ibu ke pekan*

sihit [sihit] *n* gergaji: *buat bangku sihit! ambikan saya gergaji!*

manihit *v* menggergaji;

manihiti *v* berulang-ulang menggergaji: *tuhang ai manihiti hayu tukang itu menggergaji banyak kayu*

sihol [sihol], **marsihol** *a* rindu: *na marpadan somal do marsihol bani badanni yang bertunangan itu biasanya selalu rindu dengan kekasihnya;*

hasiholan *n* tumpuan rindu; kesayangan; kekasih

sihonda [sihōdda] *n* coklat

sihong [sihōŋ] *a* benar;

sasihongni *adv* sebenarnya: *ondong lobei sonaha do ia sasihongni! selidik dulu siapa ia yang sebenarnya!*

sihorhor [sihɔrhɔr] *n* nama sejenis rumput yang daunnya dapat dijadikan obat

sihorlu [sihɔrlu] *n* penanda vokal o pada aksara Batak

sihor-sihor [sihɔrsihɔr] *n* 1 pagar: *bahen nasiamma sihor-sihor ni lasina in!* kau buat pagar tanaman cabai itu!; 2 kayu yang dipancangkan untuk tempat merambat tanam-tanaman

sihotang [sihɔtaŋ] *n* rotan: *i harangan toras buei do ijumpah sagala masam sihotang* di hutan belukar banyak dijumpai jenis rotan

sijalu sohei [sijalusohey] *n* penerima pajak

sijumekjek [sijumɛkɛk] *Sp n* jari manis

sikah [sikaɦ] *a* retak: *domma sikah huidah pinggan silopak ai* sudah retak kulihat piring putih itu;

pasikahkon *v* meretakkan

sikaos [sikaɔs] *n* kiri

sikolah [sikolah] *n* sekolah:

marsikolah *v* bersekolah: *au marsikolah i SD nagori* saya bersekolah di SD negeri

parsikolahon *v* persekolahan;

pasikolahkon *v* menyekolahkan;

sikolahon *n* gedung sekolah

sikou [sikɔw] *a* mati: *ripas ganup songkeh ai sikou halani juma ai isurbui halak* habis semua cengkih itu mati karena ladangnya dibakar orang yang tidak dikenal

siku [siku] *n* siku;

marsiku *v* bersiku

silabu [silabu] *a* abu-abu: *dayokni lang piga silabu* ayamnya tidak banyak yang abu-abu

silad [silad], **marsilad** *v* memberikan dengan kayu: *halani lang dong bah, paksama dakdanak ai marsilad* karena tidak ada air, terpaksa anak-anak itu membersihkan pantatnya dengan kayu

silah [silah] *v* mengelak: *jolma na malo mandihar biasani malo silah sorangan lawanni* orang yang pandai bermain pencak silat biasanya pandai mengelakkan serangan lawannya

silamlambau [silamlambaw] *n* nama sejenis dedaunan: *silamlambau ai ma samasam bulung-bulung na sambor tumang bauni* daun silamlambau adalah sejenis daun-daunan yang baunya tidak mengenakkan

silanton [silatɔn] *n* nama sejenis pohon yang tidak besar, daunnya berwarna merah dan dapat dijadikan obat

silastom [silastɔm] *n* nama sejenis kayu

silip [silip] *v* selip;

manilipon *v* menyelipkan;

tarsilip *v* terselip: *buat lobei suri ai tarsilip bani bajuthu!* ambil dulu sisir itu terselip di tempat sirihku!

silon-silon [silɔnsilɔn] *n* kuku: *obog silonsilonmin, domma ganjang!* potong kukumu itu, sudah panjang!

silou [silow], **marsilou** *a* silau: *silou do mata mammonoi mataniari* mata silau melihat matahari

siltag [siltag] *a* retak: *golas ai siltag hona bah milas* gelas itu retak terkena air panas;

mangkasiltag *v* beretakan

simargalunggung [simargaluggun] *n* nama sejenis rumput yang daunnya selalu dibuat untuk obat

simarganjo-ganjo

[simargajjogajjo] *n* nama sejenis kayu: hayu simarganjo-ganjo dear ibahen jadi parugas ni sopou kayu simarganjo-ganjo baik sekali dibuat bahan untuk membuat gubuk

simarpaman [simarpaman] *n* nama sejenis pohon berduri, dahan dan rantingnya jarang, dan buahnya kecil-kecil dimakan burung

simartolu [simartolu] *n* nama sejenis kayu besar dan dibuat jadi kayu bangunan

simarultop-ultop

[simarultopultop] *n* nama sejenis pohon kayu

simarumbalang [simarubbalang] *n* nama sejenis pohon kayu, batangnya bagus dibuat tiang karena tahan dalam tanah

sima-sima [simasima] *n* nama sejenis keturunan: bahatma ra sima-simamu, tene? mungkin keturunanmu sudah banyak, ya?

simatua [simatuwa] *n* mertua

simbalog [sibbalog] *n* batas; yang berbatasan dengan tanah atau ladang kita;
marsimbalog *n* berbatasan: marsimbalog Indonesia pakon Malaysia Indonesia berbatasan dengan Malaysia

simbat [sibbat] *v* tengkar; kelahi;
marsimbat *v* bertengkar; berkelahi: ulang handian marsimbat i jin! jangan kalian berkelahi di situ!

simbei [sibbey] *a* silap: simbei do panonggorhu ai hape da penglihatanku itu rupanya silap

simbil [sibbil] *v* hindar;
manimbil *v* menghindar;
manimbili *v* menghindari: ia manimbili au halani hutang dia menghindari aku karena utang

simbora [sibbora] *n* pemberat jala

simbur [sibbur] *n* percikan air: halani udan marhaba-haba, sompat simbur das hu bagas jabu karena hujan lebat dan angin kencang, percikan air itu sampai ke dalam rumah;
manimbur *v* memercik

simbut [sibbut] *a* buru-buru: mase min simbut ham? mengapa engkau begitu buru-buru?

siminik [siminik] *n* ciptaan: jolma siminik ni Tuhan manusia adalah ciptaan Tuhan

simir [simir] *n* semir; pembersih sepatu;

manimir *v* menyemir: manimir sipatu menyemir sepatu

simou [simow] *a* samar-samar; kabur: simou do hansa huidah nongkan samar-samar kulihat tadi

simpok [sippok] *v* terkilir;

tarsimpok *v* terkilir: tarsimpok baluyuhu lututku terkilir

simu [simu] *n* kuman: bani kotoran bahat simu kotoran banyak kumannya

sinalsal [sinalsal] *n* sinar;

marsinalsal *v* bersinar: mataniari marsinalsal torang matahari bersinar terang

sinata [sinata] *n* tanda: ibahen sinata ase lang magou dibuat tanda agar tidak hilang;

mansinatai *v* menandai

¹**sindar** [siddar] *n* sinar: sindar ni lampu ai masilou tumang sinar lampu itu sangat silau

²**sindar** [siddar] *Spp n* fajar

sindulpak [siddulpak] *n* nama sejenis pohon, getahnya pahit dan baik untuk obat gigi yang sakit

singat [sijat] *v* ingat; ingatkan: anggo lupa au holi singatma! kalau aku lupa nanti kau ingatkan, ya!

singatei [sɪnatey], **marsingatei** *a*
rajin; suka: marsingatei *tumang*
ma ia na marhorja ai dia
bekerja rajin sekali

singat-singat [sɪnatsɪnat] *v*
berhati-hati: singat-singat
handian borngin on! kalian
berhati-hati malam ini!

singgah [sɪgga] *v* singgah: ulang
singgah *ase girah das!* jangan
singgah agar cepat sampai!;
maninggahi *v* menyinggahi;
pasinggahkon *v* menyinggah-
kan

sanggan [sɪgga] *n* hingga; batas
penghabisan

singgip [sɪgɪp] *a* nyaris; hampir:
si Nelli singgip ilanggar motor
nattuari i tiga si Nelli nyaris
dilanggar motor kemarin di
pekan

singgohgoh [sɪggoŋgoŋ] *n* nama
sejenis lumut yang berbentuk
tali

singgok [sɪggo] *v* sedak;
tarsinggok *v* tersedak:
tarsinggok *ia halani*
marhonang dia tersedak karena
berenang;
singgokon *v* tersedak

singgom [sɪggo] *a* cukup;
paspasan: *duit Rp 10.000*
singgom *bae ongkos do hansa*
ai uang Rp 10.000 paspasan
untuk ongkos saja

singgorah [sɪggora] *n* waktu;
saat yang tertentu untuk me-
lakukan sesuatu: singgorah
mangan waktu makan

singguboh [sɪggubo] *n* nama
sejenis pohon kayu yang
buahnya selalu dipakai untuk
peluru mainan anak-anak

singgung [sɪggu] *n* pipa bambu
untuk meniup api di dapur

singkadou [sɪkkadow],

marsingkadou *a* sengsara;
merana: marsingkadou *tumang*
ma hugehkon na manggoluhon
sengsara sekali kurasa hidup ini

singkaes [sɪkkaes] *Sp n* kiri

singkal [sɪkka] *a* salah: singkal *do*
ma ibahen ho ai da salah yang
kau buat itu;

maningkali *v* menyalahi;

maningkalthon *v* menyalahkan

singkam [sɪkkam] *n* nama sejenis
pohon kayu keras yang getah
kulitnya merah dan dibuat
menjadi kuah masakan ayam

singkap [sɪkka] *v* singkap; buka:
manangkap *v* membuka:
manangkap *tingkap* membuka
jendela;

maningkaphon *v* membuka-
kan;

tarsingkap *v* terbuka

singkot [sɪkko] *n* celana dalam;
cawat: *jomur singkotmu na*
bonsot ai! jemur celana dalam-
mu yang basah itu!

sinjata [sɪjɪta] *n* senjata;
marsinjata *v* bersenjata

sinog [sɪno] *a* nyenyak: sinog
modom halani loja hu juma
nyenyak tidur karena lelah dari
ladang

sinokok [sɪno] *n* kalung: *halak*
na mamboli sinokok ai domma
misir hu Jakarta orang yang
membeli kalung itu sudah
berangkat ke Jakarta;

marsinokok *v* saling menga-
lungkan;

masinokokhon *v* mengalung-
kan;

masinokoki *v* mengalungi;

sasinokok *n* sekalung

sinongkuk [sɪno] *n* kalung

sinta [sɪtta] *n* maksud: *ahu*
ringgas marlajar ase pintar,
sintakku *podas manjadi*
sarjana sastra aku rajin belajar
agar pintar, maksudku agar
cepat menjadi sarjana sastra

sintak [sittak] *v* sentak; tarik:
sintakma hail ai, domma dapotan huidah! sentakkan pancing itu, kulihat sudah dapat ikan!;

manintak *v* menarik;
manintakhon *v* menarikkan;
tarsintak *v* tertarik

sintakan [sittakan] *n* kain adat Simalungun yang dibuat untuk menutup keranda ketika membawa mayat ke kuburan

sintig [sittig] *n* hingga; sampai:
sintig ija hita mardalan? sampai di mana kita berjalan?

sintong [sittɔŋ] *a* baik; benar;
pasintonghon *v* memperbaiki

sio-sio [siosio] *n* nama sejenis rumput yang selalu dibuat untuk gaba-gaba dalam pesta natal dan tahun baru

sior [siyor] *n* panah;
manior *v* memanah

sip [sip] *v* diam: *sip lobei, ulang marsahap!* diam dulu, jangan berbicara!;

parsip *n* pendiam;
pasiphon *v* mendiamkan;
sip-sip *adv* diam-diam

sipaha [sipaha] *n* bulan: *bani sipaha dua hanami pariam* kami panen pada bulan dua

sipahuk [sipahuk] *n* burung hantu

sipak [sipak] *n* sepak;
manipak *v* menyepak: *ia manipak bola* dia menyepak bola;

manipakhon *v* menyepakkan;
marsisipakan *v* bersepak-sepakan;

panipak *n* penyepak;
panipakan *n* penyepakan;
sipakan *n* sepakan;
tarsipak *v* tersepak

sipang-sipang [sipangsipang] *n* nama sejenis pohon kayu, batangnya lembek serta tidak banyak cabang dan ranting

sipata [sipata] *adv* kadang-kadang

sipatu [sipatu] *n* sepatu: *sipatu na gerger* sepatu yang merah;
marsipatu *v* bersepatu;
manipatui *v* menyepatui

Sipayung [sipayun] *n* salah satu marga Simalungun

sir [sir] *a* suka: *sir au mangan buah apel hun Surabaya* aku suka makan buah apel yang berasal dari Surabaya

sira [sira] *n* garam;
manirai *v* menggarami;
marsira *v* bergaram: *tawar do daini lawoh anggo lang marsira* rasa sayur hambar jika tidak bergaram;

parsiraan *n* pergaraman;
pasiraan *n* proses menggaramkan;
tarsirai *v* tergarami

sirabun [sirabun] *n* abu

sirak [sirak] *a* robek; koyak: *sirak bajukku haut bani andor-andor hayu* bajuku robek terkait pada ranting kayu;

manirak *v* merobek;
manirakhon *v* merobekkan;
manirak-nirak *v* merobek-robek

sirakan [sirakan] *n* gusi

sirang [sirang] *v* cerai; pisah; lerai;
manirang *v* memisah; melerai;
manirangkong *v* menceraikan;
marsirang *v* bercerai; berpisah: *au domma marsirang pakon binuatku* saya sudah bercerai dengan istri saya;

panirang *n* pemisah;
parsirangan *n* perceraian;
sirang-sirang *v* satu usaha agar suami istri saling membenci sehingga bercerai;
tarsirang *v* terpisah; terlerai

siranggang [siraggang] *n* nyamuk

sirat [sirat] *n* atap lalang: *sopouhu tayubni i tombei humbani sirat* atap gubukku dibuat dari atap lalang;

marsirat *v* beratapalang
siratah [siratah] *n* hijau
siratan [siratan] *n* gusi
sirdok [sirdok] *adv* matahari tepat tegak lurus di atas kepala: *dopma sirdok mataniari* sudah tegak lurus matahari
sirgang [sirgan] *a* retak;
manirganghon *v* meretakkan;
masirgang *v* meretak
siri-siri [sirisiri] *n* capung
sirom [sirɔm] *n* senyum: *sirom ia laho manjumpahi hasiholanni* ia senyum menjumpai kekasihnya;
tarsirom *v* tersenyum
sirsir [sirsir] *adv* siap sedia; tersedia: *sipanganon domma sirsir i meja* makanan sudah tersedia di meja
sis [sis] *a* suara yang mengejutkan
sisa [sisa] *n* sisa;
marsisa *v* bersisa;
pasisahon *v* menyisakan
sisei [sisey] *v* tegur: *sisei do ia anggo pajumpah* dia selalu menegur jika berjumpa;
isisei *v* ditegur;
manisei *v* menegur
sisibang [sisibang] *n* kelabang; lipan
sisik [sisik] *n* sisik;
marsisik *n* bersisik: *haporas marsisik sibahut lang* ikan pora-pora bersisik, ikan lele tidak
sisik naga [sisiknaga] *n* nama sejenis tumbuhan, daunnya dapat dicampur bumbu untuk obat pinggang
sisik rabrab [sisikrabrab] *v* mencari kutu ramai-ramai;
manisik rabrab *v* saling mencari kutu: *sidea manisik rabrab* mereka mencari kutu ramai-ramai

sisilon [sisilon] *n* kuku: *sisilon ni singa ai marot* kuku singa itu tajam;
marsisilon *v* berkuku
sisip [sisip] *v* suap; sogok: *sadiha ibere ho duit sisip?* berapa kau beri uang sogok?;
manisip *v* menyuap;
panisip *n* penyuap
sisir [sisir] *n* cakar untuk membersihkan sawah: *olap lobei sisir hu pansa* ambil dulu cakar ke pondok
sisorlei [sisorley] *n* sejenis tumbuhan bertali yang daunnya dibuat untuk bahan campuran memasak ikan atau udang
sitabiar [sitabiar] *n* babi hutan
sitabolan [sitabolan] *v* sibak rambut; bentuk sisiran rambut: *jempes ni sitabolanmin* do sibakmu itu cantik sekali
sitalasari [sitalasari] *n* nama sejenis bunga
sitarak [sitarak] *n* sejenis kayu yang batangnya mudah dibelah dan bagus untuk kayu api
sitolu bulung [sitolubulung] *n* sejenis pohon kayu yang daunnya terdiri dari tiga helai tiap-tiap tangkai
sitomu dalan [sitomudalan] *n* sejenis rumput tali yang selalu tumbuh dipinggir jalan dan kalau dibiarkan dapat menutupi jalan
situwalang [situwalan] *n* jari tengah
situnjuk [situnjuk] *n* sejenis rumput yang daunnya dapat dibuat lalapan, rasanya agak pahit
siut [siyut], **maniut** *v* memetik senjata supaya berbunyi;
isiut *v* dipetik (tentang senjata): *ulang isiut bodil in, holi tolkas!* jangan dipetik bedil itu nanti meletus!

siwah → **siah**

soak [sowak] *v* sangrai; gongseng:
soak kopi ai, ase niduda!
sangrai kopi itu biar ditumbuk!

sobal [sobal] *a* bosan: *sobal do anggo ai dassa torus* bosan kita kalau begitu-begitu terus;

sobalan *v* merasa bosan

sobali [sobali] *p* kecuali: *ganup warna dong, sobali na birong* semua warna ada kecuali yang hitam

soban [soban] *n* kayu api: *anggo i juma, buei do soban* kalau di sawah, banyak kayu api;

marsoban *v* mencari kayu bakar;

parsoban *n* pencari kayu

sobat [sobat] *a* rapat; hampir tidak berantara: *sobat tumang suga i dalam ai* duri di jalan itu rapat sekali;

pasobathon *v* merapatkan;

tarsobat *a* agak rapat

sobu [sobu], **sobu-sobu** *n* busut; longkok tanah sarang semut

sobur [sobur] *v* minum (tentang binatang): *bere lobei sobur lembu ai!* beri dulu minum lembu itu!

sobut [sobut] *v* sebut: *sobut tumang goran tulangmon pasti domma itanda halak huta ai!* sebut saja nama pamanmu, pasti telah dikenal orang kampung itu!;

isobut *v* disebut;

manobut *v* menyebut;

manobuthon *v* menyebutkan;

tarsobut *v* tersebut

sodang [sodaj] *adv* sedang: *sodang mardiha ho nabudari i jabu?* sedang apa kau semalam di rumah?

sodap [sodap] *a* enak: *kueh on sodap ipangan* kue ini sedap dimakan

sodar [sodar], **tarsodar** *v* teringat: *tarsodar au bani amang ondi* teringat aku kepada bapakku dulu

sogam [sogam] *a* benci: *halani godalni hasoman ai sogam uhurhu manonggorsi* karena kawan itu jahat, aku benci melihatnya;

manogami *v* membenci

sogan [sogan] *a* segan: *sogan do au manonggor pangulunta ai* aku segan melihat kepala kampung kita itu;

isogani *v* disegani;

manogani *v* menyegani

sogar [sogar] *a* kasar: *jambulan ni si Risman sogar songon ijuk* rambut si Risman kasar seperti ijuk;

tarsogar *a* agak kasar

sogih [sogih] *n* batas: *i ja do sogih ni jumamu ai?* di mana batas ladangmu itu?

sogod [sogɔd] *n* 1 besok; 2 pagi: *sogodma ihorjahon* besok saja dikerjakan;

marsogod-sogod *v* berbesok-besok

sogop [sogɔp] *v* hinggap: *manuk-manuk sogop bani hayu* burung-burung hinggap di pohon;

manogopi *v* menghinggap;

marsogopan *v* berhinggapan

soh [soh] *n* henti; berhenti; diam: *ulangma nasiam soh anggo garama ope!* jangan kamu diam selagi muda!;

marsohan *v* berhenti ramai-ramai;

pasohkon *v* menghentikan; mendiamkan;

soha [soha] *adv* waktu memulai membuat sawah: *ai dopma soha handian?* apa kalian sudah mulai membuat sawah?

sohad [sohad] *n* sokong;

manohad v menyokong:
manyohad hunjin, holi marumbak sokong dari situ, nanti tumbang;

panohad n penyokong

sohak [sohak] n genggaman tangan terhadap nasi: *halak na loheian anggo mangan banggal-banggal do sohak ni* orang yang lapar kalau makan sangat besar genggaman tangannya terhadap nasi

sohal [sohal] a parau; serak (tentang suara)

soham [soham] n bau busuk; *soham mando indahan on, halani dokahni* nasi ini sudah bau busuk lantaran lamanya

sohei [sohɛy] n pajak: *satiap taun au manggalar sohei* setiap tahun saya membayar pajak;

manohei v memajaki;

marsohei v berpajak

sohit [sohit] n nama sejenis tumbuh-tumbuhan yang bentuk batangnya seperti tali dan berduri

sohol [sohɔl] v membuka mulut anak-anak dengan paksa seperti hendak memberi obat: *sohol lobei babahni ase nibere tambar!* bukakan dulu mulutnya agar diberi obat!

soirgaga [soirgaga] n nama sebuah sungai yang terdapat di sebuah desa di Simalungun

sol [sɔl] adv akan: *au sol misir hu Medan* saya akan berangkat ke Medan

solam [solam] v menutup muka dengan kain seperti orang mau hipnotis

solar [solar] a koyak lebar: *masema solar hiou min?* mengapa kainmu itu koyak lebar?

solat [solat] v terselip: *buat lobei raotku na solat bani tayup ai*

ambilkan dulu belatiku yang terselip di atap itu;

manginsolat n orang yang bergantung hidup pada orang lain;

manolathon v menyelipkan

solo [solo] adv mau; hendak: *solo do nasiam mangan ambasang?* maukah kalian makan bacang?

solok [solɔk] n korek api: *buat solok ase hu nahiti palita on!* ambil korek api agar kupasang lampu teplok ini!

solong [solɔŋ] a rabun

solop [solɔp] n sandal: *solop na huning* sandal yang kuning;

marsolop v bersandal

solot [solɔt] v sisip: *solotma tayub na tirisan ase anggo roh udan holi ase ulang mosap hubagas!* sisipilah atap yang bocor itu agar kalau turun hujan nanti tidak basah di dalam;

manolot v menyisip;

manolothon v menyisipkan;

tarsolothon v tersisipkan

solpah [sɔlpah] a matang; masak

solu [solu] n perahu: *solu na lopak on* perahu yang putih ini;

marsolu v berperahu: *marsolu hun Parapat hu Ajibata* berperahu dari Parapat ke Ajibata;

parsolu n pemilik perahu

solup [solup] v celup;

manolup v mencelup;

manoluphon v mencelupkan;

tarsolup v tercelup

soma [soma] n nama jenis bambu yang besar dan tinggi: *buluh soma* bambu soma

somal [somal] a biasa; lazim;

hasomalon n kebiasaan: *hasomalon hanami do marsiseian anggo pajumpah* kebiasaan kami bertegur sapa kalau berjumpa;

ipasomal v dibiasakan;

pasomalhon v membiasakan

soman [soman] *n* kawan: *ise somanmu nokkan hu jon?* siapa kawanmu tadi ke mari?

¹**sombah** [sɔbbah] *n* sembah;

isombah *v* disembah: *sapari isombah* halak do begu-begu dahulu kala berhala disembah orang

manombah *v* menyembah: *hanami manombah* Tuhan kami menyembah Tuhan;

marsombah *v* bersembah;

panombah *n* penyembah;

panombahan *n* penyembahan;

parsombahon *n* persembahan;

sombahon *n* yang (akan) disembah;

tarsombah *v* tersembah

²**sombah** [sɔbbah] *v* panggang dengan cara diletakkan langsung di atas bara api: *sombahonma gadung in hubani nagara in ase podas tongka!* masukkanlah ubi itu ke dalam bara api yang marak agar cepat masak!;

manombah *v* memanggang langsung di atas bara

sombam [sɔbbam] *v* sembam; memanggang dengan cara diletakkan di panggang sebelum diletakkan di atas bara api;

isombam *v* disembam: *ulang isombam* dekke in! jangan dipanggang daging itu!;

manombam *v* menyembam

sombop [sɔbbɔp] *a* sedu: *si Beti dokahtu tangis sombop dokah* si Beti terlalu lama menangis tersedu-sedu

sombuh [sɔbbuh] *a* miskin;

hasombuhon *n* kemiskinan;

masombuh *v* menjadi miskin: *anggo masombuh* diri idoruni halak do kalau kita miskin dilecehkan orang;

sombuhon *a* lebih miskin;

tarsombuh *a* agak miskin

sombul [sɔbbul] *n* mata air: *i suah an dong do sombul* di lembah sana ada mata air

sompat [sɔppat] *v* sempat: *anggo sompat* singgah be au holi kalau sempat, aku singgah;

hasompatan *v* kesempatan; **manompathon** *v* menyempatkan;

marhasompatan *v* berkesempatan

sompit [sɔppit] *v* sempit;

manompiti *v* menjadikan sempit;

pasompithon *v* menyempitkan;

sompitan *n* kesempitan;

tarsompit *a* agak sempit;

marsompit-sompit *v* bersempit-sempit

sompong [sɔppɔŋ] *adv* tiba-tiba: *sompong do parujungni goluhni ai* tiba-tiba dia sampai di ujung hidupnya (meninggal)

sompul [sɔppul] *v* tiup;

manompul *v* meniup: *ia manompul* apui dia meniup api; *parmahan ai manompul* sulim anak gembala itu meniup seruling;

manompulhon *v* meniupkan;

manompul-nompul *v* meniup-niup;

marsompul *v* bertiuip;

panompul *n* peniup;

tarsompul *v* tertiuip;

sompul-sompul *n* kipas

sonaha [sonaha] *pron* bagaimana: *sonaha do manari tortor?* bagaimana caranya menari tortor?

sonai [sonay] *pron* begitu

sonam [sonam] *n* senam;

marsonam *v* bersenam;

parsonam *n* pesenam

sonang [sonay] *a* senang: *sonari sonangma goluhni* sekarang senanglah hidupnya;

hasonangan *n* kesenangan;
pasonanghon *v* menyenangkan;

marsonang-sonang *v* ber-senang-senang; bergembira

sonari [sonari] *adv* sekarang

sondah [sɔddah], **sondahan** *adv* sekarang: sondahan *on* *bahatma na sonangon* sekarang ini banyak orang senang

sondahi [sɔddahi] *n* kotoran gigi; tahi gigi: *anggo lang onga igugus ipon bueima* sondahi kalau tidak pernah gosok gigi pasti banyak tahi gigi

sondi [sɔddi] *n* tempat paling atas

sondia [sɔddia] *pron* bagaimana

sondihi [sɔddihi] *n* jeroan; alat bagian dalam dada atau perut seperti paru-paru, hati, jantung, usus, limpa, empedu

sondop [sɔddɔp] *v* masuk (ke dalam lubang);

manondophon *v* memasukkan ke dalam lubang: manondophon galuh memasukkan bibit pisang ke dalam lubang

sonduk [sɔdduk] *n* sendok (nasi); centong;

manonduk *v* menyendok (nasi);

marparsonduk *v* beristri;

marparsondukhon *n* beristri-kan;

parsonduk *n* orang yang biasanya menyendokkan nasi untuk lelaki yang menikahnya; istri

song [sɔŋ] *adv* bukan: song ahu na mambuat tarompahmu ai bukan aku yang mengambil selopmu itu

songa [sɔŋa] *n* bau pesing;

marsonga *v* berbau pesing

songgak [sɔggak] *n* tanah rata di atas bukit

songgot [sɔggɔt] *v* kejut;

manonggoti *v* mengejut;

tarsonggot *v* terkejut: *ia tarsonggot mangida au roh* dia terkejut melihat saya datang;

songgot-songgot *n* kejutan-kejutan;

songit [soŋit] *a* sengit: *turi-turian parporangan ni Sisingamangaraja songit do hujaha i buku sejarah* cerita peperangan Sisingamangaraja sengit sekali kubaca di buku sejarah

songkak [sɔkkak] *n* nama sejenis kayu yang batangnya lembek dan tidak bagus untuk bahan bangunan

songkeh [sɔkkɛh] *n* cengkih

songkik [sɔkkik] *v* cekik: *halani rangaptu* songkik *pala ia mangan ruti ai* karena rakusnya, ia tercekik makan roti itu;

manongkik *v* mencekik;

panongkik *n* pencekik;

tarsonggik *v* tercekik

songom [soŋɔm] *v* tutup: *ulang ribut, hu* songom *holi pamanganmin!* jangan ribut, kututup nanti mulutmu itu!;

manongom *v* menutup;

tarsonggom *v* tertutup

songon [soŋɔn] *adv* seperti; mirip: *tonggor ge hiouni an, usih* songon *hiouhu!* lihatlah kainnya, persis seperti kainku!;

songonin *adv* seperti ini;

songonon *adv* seperti itu;

songon-songon *adv* mirip-mirip

songkir [sɔkkir] *n* gagang: *patureima* songkir *sangkulhu na maseda in!* perbaikilah gagang cangkulku yang rusak ini!;

marsongkir *v* bergagang

sonson [sɔssɔn] *v* tersumbat: *patutma nongnong bah i jon,* sonson *hape parik ai* patutlah tergenang air di sini, parit itu tersumbat rupanya;

manonson *v* menyumbat;
panonson *n* penyumat
sonto [sɔtto] *v* berhenti;
marsonto-sonto *v* berhenti-henti (tentang bicara); gagap: *ia marsahap marsonto-sonto* dia berbicara tergagap-gagap
sopah [sopah] *n* sepah: *bois namatobu sopahi ambungkon, bois sopah pe ipangan pb* habis manis sepah dibuang, habis sepah ampas pun dimakan
sopal [sopal] *a* bosan: *ulang ho i jon, sopal ahu manonggor bohimu!* jangan kau di sini, bosan aku melihat mukamu!
manopalthon *v* membosankan
sopit [sopit] *v* sunat; khitan;
marsopit *v* berkhitan: *dopma marsopit ho?* sudah berkhitan kau?
sopot [sɔpɔt], **mansopoti** *v* mengakui: *mansopoti parlahouni na lepak* mengakui kelakuannya yang salah
sopou [sopow] *n* gubuk kecil di ladang atau sawah; dangau; pondok: *anggo roh udan manisio hu sopou* kalau hujan turun berteduhlah ke gubuk
sopuh [sopuh] *n* sepuh;
isopuh *v* disepuh: *dopma isopuh gupak na baru itopa ai?* sudah disepuh golok yang baru ditempa itu?;
manopuh *v* menyepuh;
panopuh *v* penyepuh;
pasopuhkon *v* menyepuhkan
sor [sɔr], **tarsor** *v* silap; terlanjur: *tarsor do hatahu ai nongkan* kata-kataku terlanjur tadi
sora [sora] *n* suara: *sorani maling* suaranya keras;
manorahon *v* menyuarkan;
marsora *n* bersuara: *marsorama kiah i atas bona potei* monyet lampung bersuara di atas pohon petai

sorah [sorah] *a* retak: *somenni SD Inpres ai domma sorah, padahal sangga dope salpu* semen SD Inpres itu sudah retak, padahal baru selesai
soran [soran] *v* limpah; melimpah: *soran lalap bagod ni si Ali ai* air nira si Ali melimpah terus
sorap [sorap] *v* meresap; masuk: *sorap bah niduruskon ai bani tanoh* air yang ditumpahkan itu meresap ke dalam tanah;
manoraphon *v* meresapkan
¹**sorba** [sɔrba] *num* semua
²**sorba** [sɔrba] *v* terdiri dari: *sorba dolog i* kampung yang terdiri dari gunung
sorbing [sɔrbɪŋ], **manorbing** *v* melintang: *ulang ho manorbing i jin, haru lewat!* jangan kau melintang di situ, payah lewat!
sorbob [sɔrbɔb] *v* tidak beranjak: *anggo si Pirman sorbob i lobei ni inangni ai* kalau si Pirman, tidak beranjak dari depan ibunya
sordam [sɔrdam] *n* serdam;
marsordam *v* bermain serdam: *malo do ho marsordam* pandainya kau memainkan serdam
sordu [sɔrdu] *v* berkurang: *buahni durian nami domma sordu taun on humbani taun na salpu* buah durian kami berkurang tahun ini dibanding tahun yang lewat
sorei [sɔrɛy] *a* urai; terurai: *jambulan ni anak boru ai, usih songon mayang na sorei ram-* but anak gadis itu persis seperti mayang terurai
sorgang [sɔrgaŋ] *a* kasar;
tarsorgang *a* agak kasar
sorgi [sɔrgi] *a* seram; ngeri; merinding: *sorgi ahu halani mardingat parmateini si anu ondi na mandolos i bona ni* *nangka ai* aku merinding

karena mengingat matinya si Anu dulu yang gantung diri di pohon nangka itu

sorha [sɔrha] *n* sejenis alat penganyam benang: *patureihon hiou ipakei halak do sorha* orang membuat kain menggunakan alat penganyam benang

sorhop [sɔrhɔp] *n* perangkap: *buei sorhop hutaon, tapi sada pe lang dapotan letou* banyak perangkap kupasang, tetapi satu burung puyuh pun tidak dapat ;

manorhop *v* memerangkap;

tarsorhop *v* terperangkap

sori [sori] *a* seri; imbang: *sori, seng dong na talu* seri, tidak ada yang kalah

soridi [soridi] *n* ayam yang berbulu bintik: *dayokhu buei na soridi* ayamku banyak yang berbulu bintik

sorigudam [sorigudam] *n* nama sejenis lumut, hidup di batu padas

sorlup [sɔrlup] *n* nama sejenis racun (binatang);

manorlup *v* meracun;

sorlupan *v* beracun; berbisa: *ulang pangan lampet na sogot in, sorlupan!* jangan makan lepat yang tadi pagi itu karena beracun!

sormin [sɔrmin] *n* cermin: *anggo manorikah bohi, itorih bani sormin* kalau melihat wajah, lihatlah di cermin;

marsormin *v* bercermin

sorminan [sɔrminan] *n* hiasan depan biasanya dilukis ornamen

sormou [sɔrmɔw] *a* gemar: *sormou do sidea mangkail i bah anak-anak na i suah ni huta on* mereka gemar memancing di sungai kecil yang di lembah kampung ini

sorngot [sɔrɲɔt] *a* dendam: *ulang nasiam sorngot samah hasoman nasiam!* janganlah kalian dendam sesama teman kalian!

sornob [sɔrnɔb] *v* celup;

isornobkon *v* dicelupkan: *tanda na dop mambere sora, isornobkon do jari-jari hu tinta* tanda sudah memberi suara (pada pemilu) dicelupkan jari ke tinta;

manornobkon *v* mencelupkan

sorod [sɔrɔd] *n* sengat (pada lebah atau tawon): *anggo idoit ranggiting da tading do sorodni* kalau digigit tawon, sengatnya tertinggal;

isorod *v* disengat;

manorod *v* menyengat

sorok [sɔrɔk] *n* pacul; cangkul yang lebar: *boan sorok ai hu juma!* bawa pacul itu ke ladang!

sorot [sɔrɔt] *n* sirat; simpul tali yang membentuk mata jala;

manorot *v* menyirat; merajut tali jala atau jaring ikan

sorou [sɔrɔw] *a* ranum (buah): *sorou mando buah ni rambutan ai* buah rambutan itu ranum sekali

sorpa hudon [sɔrpahudɔn] *n* nama sejenis kayu yang tidak begitu keras dan tumbuh di semak-semak dan bisa dibuat jadi kayu rumah

sosah [sosah] *v* oles;

isosahi *v* diolesi;

manosah *v* mengoles;

manosahkon *v* mengoleskan

sosak [sosak] *a* sesak;

manosak *v* menyesak;

manosakhon *v* menyesakkan

sosal [sosal] *n* sesal;

manosal *v* menyesal: *ia manosal mamarahi inangni* dia menyesal telah memarahi ibunya;

manosalhon *v* menyesalkan;

manosali *v* menyesali

sosap [sosap] *n* tangguk (empat segi);

manosap *v* menangguk

sosar [sosar] *v* memisahkan daging dari tulang-tulang: *domma isayat lembu ai, sosarma lobei ase hubuat inganan ni!* lembu itu sudah dipotong, pisahkanlah dagingnya dari tulangnya agar kuambil tempatnya!

sosob [sosob] *v* celup;

manosobhon *v* mencelupkan;

tarsosobhon *v* tercelupkan

sosohotan [sosohotan] *v* cegukan

sosopan [sosopan] *n* nama sejenis kayu lembek dan buahnya yang matang berasa manis sehingga disukai anak-anak

sosot [sosot] *a* rapat; padat; sempit: *halani bahatni jolma, sosod use i kantur samat* karena banyaknya orang, sempit jadinya kantor camat;

isosoti *v* dipadatkan: *isosoti joring ai hubagas goni* jengkol itu dipadatkan ke dalam goni;

manosoti *v* menyempiti;

tarsosot *v* agak sempit

sotei [sotɛy] *v* putus;

marsotei-sotei *v* putus-putus: *marsotei-sotei mando andor ondi igatgat* tali itu sudah putus-putus dipotongnya

sotek [sotɛk] *a* campur; aduk: *sotek lobei dongkei na dob itaktaki in pakon bituhani!* campur dulu daging yang sudah dicincang itu dengan ususnya!;

isotek *v* dicampur;

manotek *v* mencampur;

tarsotek *v* tercampur

sotok [sotɔʔ] *n* patuk;

isotok *v* dipatuk: *isotok ulog tulangku* pamanku dipatuk ular;

manotok *v* mematuk

sotol [sotɔl] *v* peluk kuat-kuat;

isotol *v* dipeluk erat-erat: *isotol au ase seng boi maluah* aku dipeluk kuat-kuat agar tidak bisa lepas;

manotol *v* memeluk kuat-kuat

sotong [sotɔŋ] *n* cumi-cumi

sousou [sɔwsɔw] *n* pesan orang yang akan meninggal;

marsousou *v* berpesan (tentang orang yang akan meninggal): *paima marujung goluhni, ompung marsousou do ia bani ni ombah pakon hompuni* sebelum nenek menghembuskan napasnya yang terakhir, dia meninggalkan pesan pada anak-anak serta cucunya

soya [soya] *a* sayang; sia-sia: *anggo marsikolah ringgasma nasiam marlajar, anggo lang, soyama bois ganup artani niombah nasiam!* kalau bersekolah rajinlah kamu belajar, kalau tidak, sayang habis semua harta orang tuamu!;

manoyahon *v* menyayangkan

sua [suwa] *adv* tidak; bukan

suag [suwag] *v* menolak ke pinggir agar bisa lewat: *husuag mando jolma na buei ai baru boi au mamontas* orang ramai itu kutolaki ke pinggir baru aku bisa lewat

suah [suwah] *n* lembah

suak [suwak] *a* patah (dahan atau cabang): *dopma suak tupangni durian ai* cabang durian itu sudah patah;

manuakhon *v* mematahkan;

tarsuakhon *v* terpatahkan

suak-suak [suwaksuwak] *kas n* mulut: *sip suak-suak min, ulang marhatai!* tutup mulutmu, jangan banyak bicara!

sual [suwal], **marsual** *adv* terus-menerus: *anggo musim bunga, marsual bongkik roh* kalau

musim bunga, kalong datang terus- menerus

suali [suwali] *cak p* maaf-maaf cakap: suali hata, *si Butet domma bunting* maaf-maaf cakap, *si Butet* katanya sudah hamil

suan [suwan] *v* tanam;

manuan *v* menanam: *sidea manuan omei i sabah* mereka menanam padi di sawah;

manuani *v* menanam;

marsisuan *v* masing-masing menanam;

marsuan *v* bertanam: *domma panorangni hita marsuan jagul i juma* sudah saatnya kita bertanam jagung di ladang;

panuan *n* penanam;

panuanan *n* penanaman;

suanon *n* tanaman: *bonih suanon domma tubuh* benih tanaman sudah tumbuh;

suan-suanon *n* tanam-tanam-an;

tarsuan *v* tertanam

suap [suwap], **marsuap** *v* mencuci muka: *marsuap si Ucok i bah Bolon* *si Ucok* mencuci muka di sungai Bolon;

parsuapan *n* alat atau tempat untuk mencuci muka: *buat bah bahen parsuapan!* ambil air untuk cuci muka!

suasah [suwasah] *n* suasa: *sadiha ituhor ho tintin suasah na ipakaimin?* berapa kamu beli cincin suasa yang kamu pakai itu?

suat [suwat] *n* corak: *ai sonaha do suat ni hioumu ai?* bagaimana corak kainmu itu?

suawa [suwawa] *n* nama sejenis rumput yang dapat digunakan untuk obat

suba [suba] *v* coba: *subama pikkiri sonaha janginni mardalan borngin i harangan toras!*

cobalah pikirkan bagaimana jadinya berjalan malam di hutan lebat!;

isuba *v* dicoba;

mansuba *v* mencoba

subali [subali] *p* kecuali: *haganup roh subali si Erni* semua datang kecuali si Erni

subil [subil] *a* iri: *subil ia mangidah sinadonganku* dia iri melihat kekayaanku;

manubil *v* mengiri;

parsubil *n* pengiri

subut [subut] *v* diterangkan; ditegaskan: *dopma subut guru parlajaran ai* pelajaran itu sudah diterangkan guru

suda [suda] *a* tersinggung; sakit hati: *suda uhurhu halani hatani* perasaanku tersinggung karena kata-katanya

sudol [sudol] *v* membal: *sudol sangkulhu halani hona batu* cangkulku membal karena kena batu

suduk [suduk] *n* tembilang: *alop lobei suduk i rumah!* ambil dulu tembilang di rumah!

sudur [sudur] *v* julur; menjulur (keluar): *anggo i datas mobil ulang sudur ulu!* kalau naik mobil, kepala jangan menjulur keluar!

suga [suga] *n* duri: *suga ni ikan ai marot* duri ikan itu tajam;

marsuga *v* berduri;

tarsuga *v* terduri

sugad [sugad] *v* terhalang (disebabkan sesuatu benda yang melintang): *sugad au halani hayu na bartong ai* jalanku terhalang karena kayu yang melintang itu

sugar [sugar] *a* benci: *sugar uhurhu manonggor halak na butak* hatiku benci melihat orang yang jahat;

manugari *v* membenci

sugarang [sugaraj] *n* tutup pintu bubu agar ikan yang sudah masuk tidak dapat keluar lagi: *siapkan sugarang ni bubumu ai!* siapkan pintu bubumu itu!

sugud [sugud] *v* tersuruk; tersungkur: *hutenju ia lanjar sugud kutinju dia sampai tersungkur*

sugui [suguy] *n* nama sejenis binatang

suha [suha] *n* nama bagian dari marga Simalungun, yaitu Purba Dasuha (laki-laki) dan Boru Suha (perempuan)

suhap → **suap**

suhar [suhar] *v* terbalik: *suanma hayu gadung in janah ulang suhar panuanni!* tanamlah kayu ubi ini dan jangan terbalik menanamnya!

¹**suhat** [suhat] *n* takar: *adong do dua kaleng suhat ni kopini ai* ada dua takar kopinya itu;

manuhat *v* menakar;

sahatan *n* takaran

²**suhat** [suhat] *n* talas; umbi talas: *hanami mambolgang suhat kami merebus umbi talas*

suhi [suhi] *v* asing; lain: *suhi baen ia mangan asing buat dia makan*

suhi-suhi [suhisuhi] *n* sudut: *i suhi-suhi ai ho hundul* di sudut sana kau duduk;

marsuhi-suhi *v* bersudut

suhil [suhil] *a* mengotot untuk meminta sesuatu

suhul [suhul] *n* hulu; gagang: *domma maseda suhul ni pisouhu* gagang pisauku sudah rusak;

marsuhul *v* bergagang

suhun [suhun] *a* tepat: *pajuppah hita holi jam onom suhun kita berjumpa nanti pukul enam tepat*

suhung [suhuj] *v* tunduk dan terguling (seperti orang yang terjatuh kena tumbuk tengkuknya)

suhur [suhur] *v* cukur;

isuhur *v* dicukur;

marsuhur *v* bercukur;

parsuhur *n* alat mencukur: *pisau parsuhur marot salian do, ase boi isuhurhon* pisau cukur sangat tajam, agar dapat dicukurkan

suhut [suhut] *n* orang yang punya pesta: *nini suhut, "haganup ontangan ase ijalo ibagas dear"* orang yang punya pesta berkata, "semua undangan agar diterima dengan baik"

suing [suwɪŋ] *a* payah dibelah; tidak mau lurus dibelah: *suing do bolah ni hayu on* belah kayu ini tidak lurus

suju [suju] *n* menir beras yang hancur; lembut: *bahatni suju boras in do* banyak sekali menir beras itu

sujuk [sujuk] *n* sejenis perangkap ikan

suku [suku] *n* nasihat: *tangarhon suku ni inang ai!* dengarkan nasihat ibu itu!;

manukui *v* menasihati

sula [sula] *v* membakar dengan puntung kayu yang berapi

sulang [sulaj] *n* suap;

isulangi *v* disuapi: *anak-anak isulangi do mangan* anak-anak makan (dengan cara) disuapi;

manulang *v* menyuap;

manulang *v* menyuapi;

marsisulangan *v* bersuap-suapan;

marsulang *v* bersuap;

panulang *n* penyuap;

tarsulang *v* tersuap;

sulang-sulang *n* nasi atau makanan untuk anak-anak

sulei [suley] *n* sisa: *mase sonin buei ni suleini?* mengapa begitu banyak sisanya?;
manuleihon *v* menyisakan;
marsulei *v* bersisa;
tarsulei *v* tersisa
sulelet [sulɛlɛt] *v* jalan-jalan;
marsulelet *v* berjalan-jalan: *eta marsulelet hu tiga!* ayo berjalan-jalan ke pekan!
suli [suli] *n* tunas;
marsuli *v* bertunas: *dopma marsuli jagul na isuan nantuari* jagung yang ditanam kemarin sudah bertunas
sulig [sulig] *n* tempias: *bossat dasor ondi sulig hunbai tayub* lantai basah karena tempias dari atap
suligi [suligi] *n* alat tulis yang terbuat dari lidi ijuk yang diruncingkan ujungnya seperti pena (pada suku Batak dahulu ini dipakai untuk menulis di kulit-kulit kayu)
suligor [suligor] *v* sebut; ingat;
tarsuligor *v* tersebut: *tarsuligor use goran ni amang ondi* tersebut pula nama ayah dahulu
sulim [sulim] *n* seruling: *ise do na manompul sulim ai?* siapa yang meniup seruling itu?;
marsulim *v* berseruling;
parsulim *v* pemain seruling
sulit [sulit] *n* cara memasak sagu dengan membentuknya seperti bentuk kuali, tipis, lalu dijerangkan di api seperti kue martabak
suluh [suluh] *n* lampu: *suluh rigapan bani na golap* lampu menerangi tempat gelap;
marsuluh *v* berlampu
suluk [suluk] *n* tembilang
sulur [sulur] *v* lebih; bersisa: *mase sulur ibahen?* mengapa lebih dibuat?

suma [suma] *n* nama hari kedua pada penanggalan suku Batak
sumbah [subbah] *v* sembah;
manumbah *v* menyembah;
panumbah *n* penyembah;
sumbahan *n* sesuatu yang dipuja-puja (batu, pohon, patung, dll): *sumbahan ni halak parhuta on do in* puja-pujaan orang kampungnya itu
sumbang [subbay] *n* banjir
sumbi [subbi] *n* bagian dari alat tenun yang berfuingsi untuk menyamakan lebar sisi kain
summah [summah] *v* cium;
marsummah *v* berciuman: *marsummah do sidea halani dakkah lang pajumpah* mereka berciuman karena lama tidak berjumpa;
sumpit [suppit] *n* karung: *nangkon boras on hu bagas sumpit ai!* taruh beras ini ke dalam karung itu!;
marsumpit *v* berkarung;
marsumpit-sumpit *num* berkarung-karung
sumpol [suppol] *n* sumbat;
manumpol *v* menyumbat;
panumpol *n* penyumbat;
tarsumpol *v* tersumbat
sumsam [sumsam] *v* sembam;
isumsam *v* disembam: *taboh do hape dekke na isumsam* enak rasanya ikan yang disembam;
manumsam *v* menyembam
sunat [sunat] *v* sunat;
isunat *v* disunat: *isunat do hailaonni ase borsih* kemaluannya disunat supaya bersih;
manunat *v* menyunat;
marsunat *v* bersunat
sundalap [suddalap] *n* nama perkakas rumah
sundar [suddar] *v* mundur; menyelah: *ulang sundar anggo lape kalah!* jangan mundur kalau belum kalah!

sundat [suddat] *v* berhalangan: *mase sundat nasiam roh bani partumpuan i jambur nongkan? kenapa kamu berhalangan hadir pada rapat tadi?*

¹**sundol** [suddɔl] *a* suntuk

²**sundol** [suddɔl] *v* terantuk: *halani ganjang ni si Bona, sundolma ia i labah karena si Bona terlalu tinggi, ia terantuk di pintu*

sundut [suddut] *v* **1** mati; **2** terbenam: *paima sundut mataniari paksa do ahu i juma mamuro menunggu matahari terbenam aku terpaksa menjaga padi di ladang;*

hasundutan *n* barat; tempat terbenam (mati) matahari;

sasundut *adv* seumur hidup

sungguh [sugguh], **tarsungguh** *a* tepat; betul: *seng tarsungguh hatami bicaramu itu tidak tepat*

sunggul [suggul], **tarsunggul** *v* sadar dari pingsan atau dari sakit: *lang pe tarsunggul ia humbae na sogod* dia belum sadar dari tadi pagi

sungkak [sukkak] *v* melintang: *sungkak hayu na mayup ai bae batu kayu yang hanyut itu melintang di batu*

sungkei [sukkey] *v* bongkar; **manungkei** *v* membongkar: *manungkei aili do gadung nami nabodari* babi hutan membongkar ubi kami tadi malam; **tarsungkei** *v* terbongkar

sungkod [sukkɔd] *v* terhalang; sangkut (kepala): *sungkod ulu hu bae labah ai* kepalaku terhalang di pintu itu

sungkok [sukkɔʔ] *v* terhalang: *ulang i labah, sungkok hasoman mardalan!* jangan di pintu, terhalang teman berjalan!

sungkun [sukkun] *v* tanya;

manungkun *v* bertanya: *ia manungkun alamat bakku* dia bertanya alamat pada saya;

manungkunhon *v* menanyakan;

marsisungkunan *v* tanya-menanya; saling bertanya;

panungkun *n* penanya;

sungkunon *n* yang ditanya

sungui [suɣuy] *n* ingus;

marsungui-sunguion *n* dalam keadaan pilek: *anak ni ai marsungui-sunguion* anak saya ingus-ingusan;

sungui-sunguion *n* pilek

sun [suni] *v* sembunyi;

isunihon *v* disembunyikan: *i ja do isunihon ho?* di mana kau menyembunyikan?;

tarsuni *v* tersembunyi

suntei [sutteɣ] *n* pantat tabung bambu tempat kapur

suntil [suttil] *n* until; tembakau;

marsuntil *v* bersuntil; mengunyah tembakau: *marsuntil do oppung sonari on* nenek menyuntil sekarang

¹**supak** [supak] *n* petak;

manupaki *v* memetaki;

marsupak *v* berpetak;

sasupak *num* sepetak (tentang sawah)

²**supak** [supak] *n* takaran beras yang terbuat dari tempurung kelapa yang isinya sekitar 0,5 liter

supan [supan] *a* sopan: *supanma nasiam marpangbak hubani toras-toras nasiam!* sopanlah kamu berkenalan pada orang tua kamu!;

hasupanan *n* kesopanan;

marsupan *v* bersopan

sura [sura] *adv* ingin;

sura-sura *n* keinginan: *sura-suraku haganup dakdanak on salih sarjana* keinginanmu semua anakku menjadi sarjana; **isura-surahon** *v* diinginkan

surambih [surabbih] *n* serambi: *au hundul i surambih saya duduk di teras;*

marsurambih *v* berserambi

surar [surar] *v* bertaburan: *surar haganup tayub rumah halani logou marampilaos* semua atap rumah bertaburan karena angin puting beliung

surat [surat] *n* **1** surat: *au mambasa suratni hasiholanku* saya membaca surat kekasih saya; **2** huruf: *seng mambotoh surat* tidak tahu huruf;

manurat *v* menulis: *au manurat doding* saya menulis lagu;

manurathon *v* menuliskan:

panurat *n* penulis;

panuraton *n* penulisan;

tarsurat *v* tertulis

surbui [surbuy] *v* bakar (tentang hutan, rumah, dsb);

manurbui *v* membakar;

panurbui *v* pembakar

surduk [surduk] *v* sodor;

isurdukhon *v* disodorkan: *isurdukhon hu jon sipanganon ai* makanan itu disodorkan kemari;

manurdukhon *v* menyodorkan

surdung [surdug] *a* condong: *robohma hayu na surdung hu dalam ai!* tebanglah kayu yang condong ke jalan itu!

suri [suri], **suri-suri** *n* nama sejenis kain adat Simalungun: *dear tumang suri-suri ni amboru ai tene inang!* bagus sekali kain adat punya bibi itu, ya bu!

suruh [suruh] *v* suruh;

manuruh *v* menyuruh;

panuruh *v* penyuruh

surui [suruy] *n* sisir: *surui jambulanmi ase ulang mangajuyut!* sisir rambutmu agar tidak kusut!;

manurui *v* menyisir;

marsurui *v* bersisir

suruk [suruk] *v* suruk;

manuruk *v* menyuruk;

tarsuruk *v* tersuruk

surung [surug], **surungan** *a* berlebihan: *ringgasma ho suruhan ni inang halani surungan do pambereni bam pakon saninamu* rajinlah kau disuruh ibu sebab pemberiannya berlebihan kepadamu daripada saudaramu

surup [surup], **hasurupan** *v* kesurupan

sus [sus] *a* **1** lincah; **2** cerdik: *hasoman ai pardalanni hinsah tumang, sus hu jai, sus hu jon* kawan itu berjalan cepat sekali, lincah ke sana, lincah ke mari

susa [susa] *n* ilmu untuk melemahkan dan menundukkan orang

susat [susat] *a* sempit; tidak muat lagi: *susat mando i bagas mobil ai* sudah sempit dalam mobil itu

susu [susu] *n* tetek;

manusu *v* menetek;

manusui *v* meneteki

suyuk [suyuk] *n* nama sejenis perangkap ikan; tangguk

T

ta [ta] *n* huruf kedua belas dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

tabak [tabak] *n* dulang; talam: tabak ibahen ianan gulei dayok dulang dibuat tempat gulai ayam

¹**taban** [taban] *v* tahan; kekang; **itaban** *v* ditahan; dipenjara: *na marsalah itaban pulisi* yang bersalah ditahan (dipenjara) polisi; **manaban** *v* menahan; mengekang

²**taban** [taban] *n* lawan: taban ai domma lumpat borngin nabudari lawan itu sudah lari malam semalam

tabar [tabar] *n* obat penawar: *ia mamboli tabar bani datu* ia membeli obat penawar pada dukun

tabar-tabar [tabartabar] *n* nama sejenis tumbuhan: *porlu do tabar-tabar suanon i topi juma halani jenges tumang rupani* tabar-tabar perlu ditanam di tepi rumah karena warnanya cantik

tabas [tabas] *n* mantera; jampi; **manabas** *v* menjampi; **martabas** *v* berjampi-jampi: *datu ai martabas dukun* itu berjampi-jampi; **partabas** *n* tukang jampi

tabi [tabi] *n* kata yang digunakan untuk mendapatkan persetujuan atau izin (untuk melakukan sesuatu, ingin lewat, dsb) sebagai penanda kesopanan: tabi, tabi, au laho lupus maaf, maaf, saya mau lewat; **mangtabi** *v* menghormati: *anggo hita mariapusi halak dear do hita mangtabi kalau kita melewati orang tua lebih baik menghormatinya*

taboh [taboh] *a* enak: *gulei na iboanni nantuari taboh tumang daging yang dibawahnya kema-rin enak sekali*

tabu [tabu] *n* nama sejenis tumbuhan labu

tabun [tabun] *a* rimbun: *hayu mangga ai tabun bulungni* pohon mangga itu daunnya rimbun; **manabun** *v* merimbun

tadah [tadah] *n* bekal: *otik tumang tadah jabolon ai* bekal buruh itu sedikit sekali; **manadahi** *v* membekali; **martadah** *v* berbekal

tadi [tadi] *n* taji: *ganjang tumang tadi ni dayok ai* taji ayam itu panjang sekali; **manadi** *v* menaji; **martadi** *v* bertaji

tading [tadiri] *v* tinggal; **itadingkon** *v* ditinggalkan; **manadingkon** *v* meninggalkan: *ia manadingkon au i tiga* dia meninggalkan saya di pasar; **tading-tadingan** *n* peninggalan

tađuhan [tađuhan] *n* keruntung; tabung: *banggal tumang tađuhan ai* keruntungnya itu besar sekali

taduk [taduk] *n* mayang kuncup: *bahat do taduk ni kelapa nami* banyak mayang kuncup kelapa kami

tadur → **tajur**

tae [taɛ] *a* nyata

taes [taɛs] *a* retak

taga [taga] *v* kencing: *si Jengo ai taga i podomanni nabodari* si Jengo itu kencing di tempat tidurnya tadi malam

¹**tagam** [tagam] *v* sedia; bersiap: *ia domma tagam paimahon parrohni pamilini hun Jakarta* dia sudah sedia menunggu kedatangan familinya dari Jakarta

²**tagam** [tagam], **tagam-tagam** *n* serap; cadangan; pengganti: *diatia dong tagam-tagam inang da, ase sandia laho* untung ada pengganti ibu, jadi dia pergi

¹**tagan** [tagan] *n* tabung: *domma magou tagan ni oppung itakko halak* tabung nenek sudah hilang dicuri orang

²**tagan** [tagan], **tagan-tagam** *n* nama sejenis cetakan gula merah: *tangka kossi gula ai dob ai, iduruskonma bani tagan-taganni* setelah gula itu masak, dituangkanlah ke dalam cetakan

tagas [tagas] *a* habis: *domma tagas indahan ai ipanganni nasi* itu sudah habis dimakannya;

managashon *v* menghabiskan;

tartagashon *v* terhabiskan

tagih [tagih] *v* tagih;

katagih *v* ketagihan; kecanduan: *katagih ia minum bagod* dia ketagihan minum tuak;

managih *v* menagih

tagil [tagil] *v* sembelih;

itagil *v* disembelih; dipotong: *lombuni itagil bani horja anakni* lembunya disembelih untuk pesta anaknya;

managil *v* menyembelih;

panagil *n* penyembelih

taha [taha] *v* belah;

martaha *v* membelah: *inang martaha hayu bani parmasak ni indahan* ibu membelah kayu untuk memasak nasi;

partaha *n* pembelah;

tartaha *v* terbelah

tahan [tahan] *a* tahan: *ia tahan manggoluh bani hasombuhan* dia tahan hidup dalam kemiskinan;

manahan *v* menahan;

manahankon *v* menahankan;

panahan *n* penahan;

tartahan *v* tertahan

tahar [tahar] *a* besar (tentang lubang): *tahar do babahni begu* mulut hantu besar lubangnya

taheak [taheʔaʔ] *n* ketiak

tahi [tahi] *n* khianat: *bahat do jolma na hona tahi halani bujatni* banyak orang yang kena khianat karena jujurnya;

martahi *v* berkhianat;

partahi *n* pengkhianat

tahu [tahu], **tahu-tahu** *n* timba; gayung;

manahu *v* menimba: *au manahu bah hun sumur* saya menimba air dari sumur;

panahu *n* penimba;

tartahu *v* tertimba

tahuk [tahuk] *n* gerakan: *ulang songon tahukni guyut!* jangan seperti geraknya tupai!

tahul → **tahu**

taun [taun] *n* tahun

tahur [tahur] *v* gali;

manahur *v* menggali: *tulang manahur tanoh laho mambahen sumur* paman menggali tanah hendak membuat sumur;

panahur *n* penggali;

tartahur *v* tergali

tahuru [tahuru], **tahuru-tahuru** *n* nama sejenis semut: *bahat tumang tahuru-tahuruni bagod ai* banyak sekali semut tahuru di pohon enau itu

¹**tail** [tail] *n* enau yang tidak lagi menghasilkan nira

²**tail** [tail] *n* sejenis mata uang pada zaman Belanda

tair [tair] *v* tergantung: *ulangma ipaturut tair andor in halani sangkot hasoman mardalan!* jangan dibiarkan tergantung tali-tali itu karena kalau teman berjalan bisa tersangkut

taja [taja] *v* rebut; rampas;

itaja *v* direbut; dirampas: *duitni itaja halak na seng itandaini* uangnya direbut orang yang tidak dikenalnya;
manaja *v* merebut; merampas
tajak [tajak] *n* tajak;
manajak *v* menajak;
tartajak *v* tertajak
tajal [tajal] *a* keras kepala: *si Obo tajal tumang, seng dapot ipodahi namatorasni* si Obo keras kepala sekali, tidak dapat dinasehati orang tuanya
tajan [tajan] *n* sangkar: *bahat tumang tulur ni dayok bani tajan age otik do dayokni* banyak sekali telur ayam di sangkar biarpun ayamnya sedikit
tajap [tajap] *a* pipih: *domma tajap ember ni bani hayu na marumbak halani odoh embernnya* sudah pipih oleh kayu yang tumbang
tajom [tajom] *n* tarum: *boi do tajom bani tambar borit boltok* tarum dapat dijadikan obat sakit perut
tajuk [tajuk] *v* anjur;
manajukhon *v* menganjurkan: *kopala lorong manajukhon paborsih dalam pakon bah* kepala lorong menganjurkan pembersihan jalan dan sungai
tajur → **tajuk**
takengan [takeŋan] *n* lereng
taktak [taktak] *v* cincang: *buat gadung in, taktak lumat bani panganon ni dayok!* ambil ubi itu, cincang halus untuk makanan ayam!;
manaktak *v* mencincang;
tartaktak *v* tercincang
taktak habong [taktakhaboŋ] *n* anai-anai
talag [talag] *v* terbuka: *mase domma talag bajuni si Ali ai?* kenapa sudah terbuka baju si Ali itu?;

ipatalag *v* dibuka;
patalaghon *v* membuka
talaga [talaga] *n* bawah: *na hotor ulang iluan-luan bahen, tapi i talaga nakkon* yang kotor jangan di atas, tetapi letakkan di bawah
talanjang [talajaŋ] *v* telanjang: *dakdanak maridi talanjang* anak-anak mandi telanjang;
martalanjang *v* bertelanjang
talar [talar] **1** *v* terlihat jelas: *talar do ganup bani naibata* semua terlihat jelas oleh Tuhan; **2** *a* terang: *domma talar sonari pamikiranhu* pikiranku sudah terang sekarang
talbang [talbaŋ] *n* tebal (tentang sayatan)
talbis [talbis] *a* sipi: *hampirma nokkan ia madabuh, talbis nando* dia tadi hampir jatuh, sipi lagi
talbug [talbuŋ] *v* jatuh: *pangkei ho manangkih gambiri ase lang talbug* berhati-hati kamu memanjat pohon kemiri agar tidak jatuh
taldou [taldəw] *a* berselisih jauh: *godang ni on taldou humbani na legan in* besarnya ini jauh berselisih daripada yang lain
talempong [taleppəŋ] *n* talempong
tali [tali] *n* tali: *buat tali bani panrahut barang on!* ambil tali untuk pengikat barang ini!;
martali *v* bertali
tali sior [talisiyər] *n* busur
talkah [talkah] *n* potongan pada batang kelapa untuk tempat berpijak saat memanjat
tallung [talluŋ] *n* lentera
talotas [talotas] *a* jelas: *sahapni ai talotas botohon* perkataannya jelas kita ketahui
talpak → **talpok**

talpang [talpay] *a* luas: *lang talpang parhorjaanta ai* pekerjaan kita itu tidak luas

talpok [talpok], **matalpok** *a* patah: *hayu ai matalpok* pohon itu patah;

manalpokhon *v* mematahkan: *ia manalpokhon tungkot ai* dia mematahkan tongkat itu;

mangkatalpok *v* berpatahan

talpung [talpur] *v* jatuh (semua): *nonoima tongon, talpung do haganupan?* coba lihat betul, semuanya jatuh bukan?

taltal [taltal] *v* pukul;

italtal *v* dipukuli: *si Jaiman italtal tapi seng mahua si jaiman* sering dipukuli tetapi tidak apa-apa;

manaltal *v* memukuli

talun [talun] *n* hutan: *i jai dong talun bani parjumaan* di sana ada hutan untuk perladangan

talup [talup] *a* cocok; pantas: *anggo ho talup pakon si Junaha* kalau engkau cocok dengan si Junaha

talutuk [talutuk] *n* bebatuan: *akar pe lang ra tubuh i talutuk ai* akar pun tidak mau tumbuh di bebatuan itu

tama [tama] *a* cocok; pantas; patut: *haganupan tama hu bani* semuanya pantas untuk dia

tambah [tabbah] *n* tambah: *piga nari tambahni ase sukkup* berapa lagi tambahannya biar cukup;

itambahi *v* ditambah;

manambah *v* menambah;

manambahi *v* menambahi;

manambahkon *v* menambahkan;

martambah *v* bertambah

tambahur [tabbahur] *n* tempat makan dari bambu

tambal [tabbal] *v* tambal;

manambal *v* menambal;

tambalan *n* tambalan: *mase sab tambalan bani bajumin* mengapa banyak tambalan di bajumu itu?

tambam [tabbam] *v* duduk

tamban [tabban] *v* timbun: *tamban lobei lubang ai!* timbun dulu lubang ini!;

manamban *v* menimbun;

panamban *n* penimbun;

tartamban *v* tertimbun

tambang [tabbay] *v* sewa

tambar [tabbar] *n* obat;

martambar *v* berobat: *laho au martambar* saya pergi berobat; **martambari** *v* berulang-ulang berobat;

martambar-tambar *v* menyenangkan hati;

partambaran *n* perobatan;

patambarhon *v* mengobati

tambat [tabbat] *v* ikat;

manambat *v* mengikat;

manambathon *v* mengikatkan;

tartambat *v* terikat: *hambing ni si Amir tartambat do haganupan* kambing si Amir terikat semuanya

tambihul [tabbihul] *n* tumit: *nahei ni si Ali tambihulni* godang kaki si Ali tumitnya besar

tambing [tabbij] *a* bengkok: *tambing mata si Ali halani idoit bala borngin* mata si Ali bengkok karena disengat lebah kemarin

tambirik [tabbirik] *n* kuku (binatang): *tonggor lobei tambirik ni huda ai!* lihat dahulu kuku kuda itu!

tambos [tabbos] *n* nama sejenis tanaman hutan

tambul [tabbul] *n* kudapan: *etah mangan tambul lobei paima mangan* ayo makan kudapan terlebih dahulu sebelum makan (resmi)

tambun → **timban**

tambur [tabbur] *n* tanah galian: *bahat do tambur igijikkon* banyak tanah galian dilemparkan

tambus [tabbus] *v* timbun: *tambus lobei lubang ai!* timbun dahulu lubang itu!

tampak [tappak] *a* rata: *domma tampak ujung hu ujung* sudah rata dari ujung ke ujung

tampang [tappay] *n* bibir

tampar [tappar] *v* tampar;

itampar *v* ditampar: *itampar si Ali nokkan mangkap haganupan* semua tumpah ditampar si Ali tadi;

manampar *v* menampar;

manampari *v* menampari;

manamparhon *v* menamparkan

tampar apui [tapparapuy] *n* arang para-para: *dos mando birong ni bajuni pakon tampar apuy* warna bajunya sampai hitam oleh arang para-para

tampe [tappɛy] *n* letak;

itampeihon *v* diletakkan;

manampeihon *v* meletakkan

tampin [tappin] *v* terima;

manampin *v* menerima: *ia manampin surat bani harompakni* ia menerima surat dari orangtuanya;

panampin *n* penerima

tamporan [tapporan] *n* hilir: *pasma i tamporan paridianni daboru* pemandian perempuan tepatlah di hilir

tamporung [tapporuy] *n* tembolok

tampua [tappua] *n* tempua

tampuk [tappuk] *n* tangkai;

martampuk *v* bertangkai: *mangga ai lang martampuk* mangga itu tidak bertangkai

tampulak [tappulak] *n* musang: *dayokni itangkap tampulak i bagas harang bagasni* ayamnya ditangkap musang di dalam sarangnya

tanak [tanak] *v* endap;

marnanak *v* mengendap: *ia marnanak roh hu anak boru na jenges ai* ia mengendap-endap datang kepada anak gadis yang cantik itu

tanda [tadda] *n* tanda; kenal;

mananda *v* mengenal;

patandahon *v* mengenalkan;

partandaan *n* pertanda;

¹**tandang** [tadday] *v* tandang;

martandang *v* bertandang;

tandangkon *v* mengajak orang untuk bertandang

²**tandang** [tadday] *n* kentongan: *anggo dong na masa i huta igual do tandang ase ibotoh parhuta* jika ada kejadian di kampung maka dipukullah kentongan agar penduduk mengetahui

tanduk [tadduk] *n* tanduk;

mananduk *v* menanduk;

manandukhon *v* menandukkan;

martanduk *v* bertanduk;

pananduk *n* penanduk;

tandukon *n* tandukan

tandur [taddur] *n* kuda-kuda

tang [tay] *adv* hanya: *sai do tang harosukni* hanya itu cintanya

tangah [tajah] *n* kutu busuk; kepinding: *lang tarpodom halani iherati tangah* tidak bisa tidur karena digigiti kepinding

tangan [tayan] *n* tangan: *tangan manjolom, nahei manipak* tangan menjabat, kaki menyepak;

martangan *v* bertangan;

matangani *v* memberi langsung dari tangan;

tangan siamun *ki* pemurah

tangar [tajar] *v* dengar;

manangar *v* mendengar; **1** dapat menangkap suara (bunyi) dengan telinga: *manangar radio* mendengar radio; **2**

mendapat kabar: *ia manangar kabar na jenges* dia mendengar kabar yang baik; **3** *mengindah-*
kan: manangar *podah*
mendengar nasihat;

manangarhon *v* mendengar-

kan;

marisitangar *v* saling mende-

ngar;

panangar *n* pendengar;

panangaran *n* pendengaran;

tartangar *v* terdengar

tangas [taɲas] *n* uap: *tangkas do taridah tangas bah anggo sogot-sogot* uap air tampak jelas jika pagi hari

tangga [tagga] *n* tangga;

martangga *v* bertangga: *jabu nami martangga rumah kami bertangga*

tanggak [taggak] *v* terbuka: *mase tanggak labahni rumah ai?* mengapa terbuka pintu rumah itu?

tanggal [taggal] *v* lepas; copot; *iponni domma tanggal giginya* sudah lepas

tanggam [taggam] *v* tetak;

itanggam *v* ditetak: *domma itanggam ho hayu ai?* sudah engkau tetak kayu itu?;

mananggam *v* menetak

tanggek [taggɛʔ] *v* sedia: *domma tanggek i jai sipanganon* makanan sudah sedia di situ

tanggian [taggian] *n* nama sejenis pakis kayu yang dapat dibuat tiang gubuk

tanggiling [taggiling] *n* tenggiling

tanggiripan [taggiripan] *n* penyu

tanggo [taggo] *v* tampung: *tanggo bah udan ai!* tampung air hujan itu!;

mananggo *v* menampung;

pananggo *n* penampung;

tartanggo *v* tertampung

tanggong [taggɔŋ] *n* jelaga yang terdapat di periuk atau belanga

¹**tanggopul** [taggopul] *n* nama sejenis tumbuhan yang dapat dimakan

²**tanggopul** [taggopul] *n* kepompong

tanggor [taggɔr] *v* jerang: *tanggor balanga ai!* jerangkan belanga itu!;

mananggor *v* menjerang;

mananggorhon *v* menjerang-

kan

tanggoruh [taggoruh] *n* punggung: *tanggoruh ni horbou sodap bahen sup tulang punggung* kerbau sedap dibuat sop

tangguh [tagguh] *v* tinggal;

manangguhkon *v* meninggal-

kan;

tartangguh *v* tertinggal: *si Badu tartangguh ope bani Ali* si Badu tertinggal lagi oleh Ali

tanggulon [taggulɔn] *n* rukam

tanggung [tagguj] *v* tanggung;

itanggung *v* ditanggung;

mananggung *v* menanggung

tanggungan [taggujan] *n* tempat makanan bayi

tanggurung [tagguruj] *n* punggung: *ia mamboan sibonan bani tanggurungni* dia membawa beban dengan punggungnya

tangi [taŋi] *v* dengar;

itangihon *v* mendengarkan;

manangihon *v* mendengarkan: *si Ali manangihon parbualan ni sidea* si Ali mendengarkan pembicaraan mereka

tangis [taŋis] *v* tangis; menangis: *tangis adik halani itadingkon inang* adik menangis karena ditinggalkan ibu;

tangkal [takkal] *n* tangkal; penangkal;

manangkal *v* menangkal;

martangkal *v* bertangkal

tangkap [takkap] *v* tangkap;

manangkap *v* menangkap;
manangkaphon *v* menangkap-
 kan;
panangkap *n* penangkap;
tartangkap *v* tertangkap
tangkar [takkar] *n* cupak yang ter-
 buat dari tempurung kelapa
tangkas [takkas] *a* jelas: *domma*
tangkas *huidah* sudah jelas
 kulihat;
ipatangkas *v* diperjelas;
patangkashon *v* memperjelas;
tartangkas *a* agak jelas
tangkei [takkey] *n* sejenis kapak;
 beliung
tangkidik [takkidik] *a* kecil: *dong*
do na banggal, ibuei tangkidik
ni ada yang besar, diberinya
 yang kecil
tangkih [takkih] *v* panjang;
manangkih *v* memanjat:
manangkih here i hayu ai kera
 memanjat di pohon itu;
panangkih *n* pemanjat;
tartangkih *v* terpanjang
tangking [takkiŋ] *v* gendong;
manangking *v* menggendong:
inang ai manangking anakni
 ibu itu menggendong anaknya;
panangking *n* penggendong;
tartangking *v* tergendong
tangkir [takkir] *adv* kurang;
 tanggung: *parsuma horjani ai,*
tangkir do haganupan percuma
 saja pekerjaannya, semua
 tanggung
tangkis [takkis] *v* sambar;
manangkis *v* menyambar:
manuk-manuk hampiles
manangkis kiok burung layang-
 layang menyambar ulat
tangko [takko] *v* curi;
manangko *v* mencuri: *anak ai*
manangko durian anak itu
 mencuri durian;
panangko *n* pencuri;
tangkoan *n* curian; hasil
 mencuri

tangkol [takkoɭ] *v* hinggap: *manuk*
na marhabong tangkol bani
ranting hayu burung yang
 terbang hinggap di ranting kayu
tangkong [takkoŋ] *v* mendaki:
dalanni tangkong hu dolog
 jalannya mendaki ke bukit
tangkop [takkoɔp] *v* tiarap: *halak*
ai tangkop i atas buhit orang
 itu tiarap di atas bukit
tangkuhuk [takkuhuk] *n* tengkuk;
 kuduk: *manongi ambulu ni*
tangkuhukni halani mabiar
 bulu kuduknya berdiri karena
 takut
tangkuluk [takkuluk] *n* topi;
 tudung kepala;
martangkuluk *v* bertopi; me-
 makai topi: *ahu martangkuluk*
 saya memakai topi
tangkul-tangkul [takkultakkuɭ] *n*
 nama sejenis tanaman yang
 ujung daunnya bergulung
tangtang [tattatŋ] *v* gugur: *torih*
lobei tangtang ni demban! cari
 dahulu sirih yang gugur
tanja [taji] *n* tombak;
mananja *v* menombak: *ia*
mananja aili dia menombak
 babi hutan
tanjak [tajak] *v* terjang;
itanjak *v* diterjang;
mananjak *v* menerjang:
mananjak dayok baliang ai
 anjing itu menerjang ayam
tano → **tanoh**
tanoh [tanoh] *n* tanah; **1** per-
 mukaaan bumi atau lapisan
 bumi yang paling atas; **2**
 daerah: *au marianan i tano*
Simalungun saya tinggal di
 tanah Simalungun
tanom [tanom] *v* tanam;
mananom *v* menanam: *au*
mananom omei saya menanam
 padi;
mananomi *v* menanami;
martanom *v* bertanam;

pananom *n* penanam;

pananoman *n* penanaman;

tanomon *n* sesuatu yang ditanam;

tartanom *v* tertanam

tantan [tattan] *n* akar yang bergantung; *buat lobei tantan ni hayu ai!* ambil dulu akar yang bergantung di pohon itu!

tantoban [tattoban] *n* galang di atas tiang tempat melengketkan lantai

tao [taɔ] *n* danau: *tao Toba na laingan* Danau Toba yang indah

tapa [tapa] *v* tapa; semedi;

martapa *v* bertapa; bersemedi: *piga borngin ho martapa i jai?* berapa malam kau bertapa di situ?;

partapaan *n* pertapaan

tapak [tapak] *n* tapak

tapang [tapay] *adv* bersamaan: *lahoma hita tapang hu jai* kita pergi bersamaan ke sana

tapangan [tapayan] *n* tali perian

tape → **tapei**

tapei [tapey] *n* tapai;

manapei *v* menapai: *ibotoh inang mambahen tapei* ibu pandai membuat tape;

panapei *n* penapai

tapi [tapi] *p* tetapi

tapi garo-garo [tapigarɔgarɔ] *n* elang

tapian [tapiyan] *n* pemandian; tempat mandi;

martapian *v* pergi ke tempat mandi: *au martapian i tao* saya pergi mandi ke danau;

patapianhon *v* memandikan anak yang baru lahir serta memberi nama

¹**tapis** [tapis] *a* pecah

²**tapis** [tapis] *n* saringan

tapongan [tapɔɣan] *n* bakul

taptap [taptap] *a* basah;

manaptapi *v* membasahi; mencuci: *au manaptapi baju i topi bah* saya mencuci baju di tepi sungai;

taptapan *a* sudah jadi basah;

tartaptapi *v* terbasahi

tara [tara] *n* meterai; tera

tarahuak [tarahuwak] *n* sejenis rumput menjalar

taram [taram] *n* saat; musim

taran → **taram**

tarasih [tarasih] *n* nama sejenis burung berparuh panjang dan pengisap bunga

tarei [tarey], **mantarei** *v* memuja: *nattuari dong huidah mantarei siumbah* tadi malam aku melihat ada orang memuja hantu

tare-tare [taretare] *n* penumpang

targok [targɔk] *a* sesak: *ia targok halani borit napas* ia sesak karena sakit napas

tarhatos [tarhatɔs] *v* pingsan

tarik [tarik] *v* tarik; hela;

itarik *v* ditarik: *sisir itarik horbo* bajak ditarik oleh kerbau;

manarik *v* menarik;

manarikhon *v* menarikkan;

panarik *n* penarik;

tartarik *v* tertarik

tarngalut [taryalut] *a* agak susah; *goluhni tarngalut* hidupnya agak susah

tarnitni [tarnitni] *n* cincin

tarombo [tarobbo] *n* silsilah (tentang keluarga); urutan margamarga dari zaman dahulu hingga kini;

martarombo *v* bersilsilah: *anggo pajumpa pakon jolma na baru maningon martarombo* kalau bertemu dengan orang baru harus bersilsilah

taron [tarɔn] *n* derita;

sitaronon *n* yang diderita (tentang perasaan dsb): *parngit do sitarononni sonari* sulit sekali yang dideritanya saat ini

taronong-onong [tarɔŋɔŋɔŋɔŋ]
n nama sejenis rumput

tarsop [tarsɔp] *adv* terlanjur:
*ulangma ho marhoru halani
 palahoumu domma tarsop
 sonon!* janganlah kau bersedih
 karena perbuatanmu telah ter-
 lanjur begini!

tartar [tartar] *v* serak;
manartarhon *v* menyerakkan;
martartar *v* berserak: *bahat
 duitni martartar i jai* banyak
 uangnya berserak di sana

tarugui [taruguy] *n* lidi ijuk

taruh [taruh] *v* antar;
manaruhkon *v* mengantar;
 mengantarkan: *manaruhkon
 tinongos bani inang* meng-
 antarkan kiriman untuk ibu;
marsitaruhkon *v* saling meng-
 antar;
panaruhkon *n* pengantar;
tartaruhkon *v* terantar

taruhuah [taruhuwah] *n* sejenis
 rumput yang menjalar

taruitui [taruituy] *n* bulu roma

tarup → **tayup**

¹**tasak** [tasak] *n* kapur

²**tasak** [tasak] *a* tanak: *domma
tasak indahanmu i?* sudah
 matang nasimu itu?

tastas [tastas] *v* retas;
itastas *v* diretas: *domma itastas
 ho dindingmu i?* sudahkah
 engkau retas dindingmu itu?;
manastas *v* meretas

tata [tata] *v* tuntun;
mantata *v* menuntun: *si Aman
mantata adekni laho mardalan*
 si Aman menuntun adeknya
 yang mau berjalan

tatabu [tatabu] *n* tebu

tatada [tatada] *n* nama sejenis
 kayu

tatadu [tatadu] *n* ulat daun keladi

tatah [tatah] *v* tatah; memberi
 hiasan emas atau permata

tatang [tatay] *v* tatang;
manatang *v* menatang

tatap [tatap] *v* tinjau;
manatap *v* meninjau: *ia
manatap bangunan in ia* me-
 ninjau bangunan itu;
panatap *n* peninjau

tataring [tatariŋ] *n* tempat tungku;
 dapur;
martataring *v* berdapur

tauk lawan [tauklawan] *v*
 melawan: *pang ho tauk lawan
 danak on?* beranikah engkau
 melawan anak itu?

taur [taur] *v* panggil;
itaur *v* dipanggil: *si Ani itaur
 si Badu* si Ani dipanggil si
 Badu;
manaur *v* memanggil;
manaurhon *v* memanggilkan

tawa [tawa] *n* tawa;
tartawa *v* tertawa: *bahat halak
tartawa i bagas jabumu i*
 banyak orang tertawa di dalam
 rumahmu itu

tawar [tawar] *n* jamu; penawar
 racun

tawas [tawas] *n* tawas

tawei-tawei [taweytawey] *n* nama
 sejenis ulat

tayup [tayup] *n* atap: *tayup ni
 rumah nami ibaien aribut* atap
 rumah kami dibuat dari ijuk;
martayup *v* beratap;
martayupkon *v* beratapkan;
 beratap

teal [tɛal] *a* tidak sama: *pas
 songon kilo na teal lang dos
 borat ni* seperti timbangan
 yang tidak sama beratnya

teas [teas] *n* kaki: *teasni dayok ai
 ginjang* kaki ayam itu panjang

teba [teba] *n* sisa; tertinggal: *dong
 pe na teba?* ada lagi yang ter-
 tinggal?

teba-teba *n* sisa-sisa: *ia
 mangan teba-teba ni halak* dia
 memakan sisa-sisa orang

tedang [tɛdaŋ] *a* jelas;
patedanghon *v* menjelaskan
tedek [tɛdɛk] *v* tadah;
itedek *v* ditadah;
manedek *v* menadah;
manedekhon *v* menadahkan:
ulang pala ho manedekhon
tangan humbani halak bekon!
jangan lagi engkau menadahkan tangan kepada orang lain;
panedek *n* penadah
teget [tɛgɛt] *a* cocok; pantas:
sonari teget ia jadi polisi
sekarang ia pantas menjadi polisi
teh [tɛh] *n* teh; pohon teh
tehan [tɛhan] *v* tahan;
itehan *v* ditahan;
manehan *v* menahan;
tartehan *v* tertahan
tehor [tɛhɔr] *a* kurus: *lang pala mabiar ho, badanni pe do tehor songon balang hayu* engkau tidak usah takut, badannya pun kurus seperti belalang kayu
tekeh [tɛkɛh] *n* tembakau isapan
tektek [tɛktɛk] *v* tetes; titik;
manektek *v* menetes: *bagod na marbah manektek sali-sali enau* yang berair (setelah disadap) menetes sekali-sekali;
mangkatektek *v* bertetesan
telambung [tɛlabuŋ] *n* pelampung: *bahen telambungni ase ulang mogap!* buat pelampungnya supaya jangan tenggelam!
teleng [tɛlɛŋ] *a* miring;
patelenghon *v* memiringkan
telep [tɛlɛp] *v* terbang: *peles telep* piring terbang
telpak [tɛlpak] *adv* kurang; tidak lengkap: *ai mase telpak na sada on?* mengapa yang satu ini kurang?
telpang [tɛlpəŋ] *v* berbeda: *ai mase telpang pahorjaan nasiam on?* mengapa pekerjaan kalian ini berbeda?

tembak [tebbak] *v* tembak;
itembak *v* ditembak: *mase itembak ho buyut ai?* mengapa engkau tembak tupai itu?;
manembak *v* menembak;
manembakhon *v* menembakkan;
panembak *n* penembak;
tartembak *v* tertembak
tembok [tɛbbɔʔ] *n* tembok;
manembok *v* menembok
tempang [tɛppəŋ] *a* pincang
tendel [tɛddɛl] *a* keras kepala: *si Mudin tendel do, seng tarpodahi* si Mudin keras kepala, tidak bisa dinasihati
tenger [tɛŋɛr] *a* keras; padat dan kuat; *tenger pe batu, tengeran do uhur pb* keras pun batu, lebih keras pikiran
tenjalak [tejjalak] *v* loncat; meloncat: *mase tenjalak ho i jin?* mengapa engkau meloncat di situ?
tenju [teju] *n* tinju;
manenju *v* meninju;
martenju *v* bertinju: *si Maung martenju pakon si Daulat* si Maung bertinju dengan si Daulat;
partenju *n* petinju
tepak [tɛpak] *n* tepak; tempat rokok atau sirih
tepal [tɛpal] *adv* tidak sama: *mase tepal panimbanganmu?* mengapa tidak sama timbanganmu?
tepek [tɛpɛk] *n* tepek: *gula merah ni si Butek 20 tepek bahatni* gula merah si Butek banyaknya 20 tepek
tepung [tɛpuŋ] *n* markisa
terab [terab] *n* serdawa;
marterab *v* berserdawa: *marterab si Ali siap mangan si Ali* berserdawa setelah selesai makan

terbad [tɛrbad] *a* patah: *terbad pat ni dayok ai igijig si Munir* kaki ayam itu patah dilempar si Munir

teres [tɛrɛs] *n* utang: *holi teresmu bayar!* bayar utangmu nanti!;

marteres *v* berutang

tete [tɛtɛ] *n* kemaluan perempuan; vagina

tetet [tɛtɛt] *v* setubuh; senggama;

maneteti *v* menyetubuhi;

martetet *v* bersetubuh; ber-senggama

tiak [tiyak], **martiak** *a* kencing: *anak-anak ai martiak i dalam* anak-anak itu kencing di jalan

tiang [tiay] *n* tiang;

martiang *v* bertiang

tias [tiyas] *v* tunduk;

maniashon *v* menundukkan;

tartias *v* tertunduk

tibal [tibal] *v* tidur; berbaring;

patibalhon *v* menidurkan; membaringkan: *patibalhon inang anakni i podoman* ibu itu menidurkan anaknya di tempat tidur

tibis [tibis] *n* leman

tibtib [tibtib] *v* potong rata: *holi tibtib hotang ai!* potong rata rotan itu!;

manibtib *v* memotong rata

tidah [tidah] *v* tanam; *holi tidah omei on i juma!* tanam padi ini di ladang nanti!;

mantidah *v* menanam;

tidahan *n* tempat menanam (sawah atau ladang)

tidak [tida?] *a* jelas; nyata: *nai tidak taridah* begitu jelas terlihat

tidos [tidos] *v* mati: *domma tidos ulog ai* ular itu telah mati;

patidoskon *v* mematikan

tidur [tidur] *v* sodor;

mantidurhon *v* menyodorkan

tiga [tiga] *n* pasar; pekan: *mardalan si Amir hu tiga* si Amir berjalan ke pasar;

martiga *v* pergi ke pasar;

martiga-tiga *v* berjualan; berdagang; berniaga;

partiga-tiga *n* pedagang: *tolu halak partiga-tiga* tiga orang pedagang;

tiga-tiga *n* dagangan; barang dagangan

tigtig [tigtig] *v* timang: *neh tigtig lobei adek ni si Jonaha ai!* ayo timang dulu adik si Jonaha itu!

¹**tiha** [tiha] *n* umpat;

mantiha *v* mengumpat: *ulang mantiha humbani hasoman* jangan mengumpat kepada sesama kawan

²**tiha** [tiha], **mangatiha** *v* meramal

tiham [tiham] *v* tikam;

maniham *v* menikam;

manihamhon *v* menikamkan;

marsitihaman *v* tikam-menikam;

paniham *n* penikam;

tartiham *v* tertikam

tijur [tijur] *n* ludah;

martijur *v* meludah: *ulang martijur bani dasor!* jangan meludah di lantai!

tikal [tikal] *a* meninggal: *domma tikal ia i topi tao Toba* ia meninggal di tepi danau Toba

tikar [tikar] *n* tikar

tikas [tikas] *n* parut; bekas luka pada kulit;

martikas *v* berparut: *bohini martikas hona piso* wajahnya berparut terkena pisau

tilaha [tilaha] *n* anak yang telah meninggal: *piga halak tilahamu?* berapa orang anakmu yang telah meninggal?

tiktik [tiktik], **tiktikan** *n* katak; kodok

tilam [tilam] *n* tilam; kasur: *amparhon tilam ase modom!* bentangkan tilam agar tidur!

tili [tili] *n* jelas: *naima tili hutangar* begitu jelas kudengar

tiling [tilinj] *a* terarah: *haganupan tiling humbani hu parsahapan pangulu* semua terarah kepada pembicaraan penghulu

tilpak [tilpak] *v* petik;
itilpak *v* dipetik: *mase itilpak bunga on?* mengapa dipetik bunga ini?;
manilpak *v* memetik;
panilpak *n* pemetik;
tartilpak *v* terpetik

timah [timah] *n* timah

timbangou [tibblew] *n* tembakau

timbang [tibbay] *v* timbang: *boan hujon lasina ai ase hita timbang!* bawa kemari cabai itu supaya kita timbang!;
manimbang *v* menimbang;
panimbang *n* penimbang

timbas [tibbas] *a* jelas: *parsahapan si Ali timbas* pembicaraan si Ali jelas

timbuk [tibblek] *v* muncul;
martimbuk *v* bermunculan: *martimbuk sibahut ai* ikan lele itu bermunculan

sibahut [sibahut] *n* ikan lele

timbun [tibbon] *n* timbun;
itimbun *v* ditimbun: *ulang itimbun parit ai!* jangan ditimbun parit itu!;
manimbun *v* menimbun;
panimbun *n* penimbun;
tartimbun *v* tertimbun

timbul → **timbuk**

timpal [tippal] *v* terkapar

timuk [timuk] *n* rotan yang sudah tua

timus [timus] *n* asap;
martimus *v* berasap

tinada [tinada] *Sp n* muara sungai

tinaru [tinaru] *n* telur;
martinaru *v* bertelur

tindih [tiddih] *v* tindih: *anggo domma isusun, tindih ase bani*

baroti! kalau sudah disusun, tindih lagi dengan beroti!;
manindih *v* menindih;
panindih *n* penindih;
tartindih *v* tertindih

tindang [tiddanj] *Tb v* tegak; berdiri: *tindang ia i atas bukit* dia berdiri di atas bukit

ting [tij] *n* tiruan bunyi; denting: *songon bosi ipokpok, ting sorani* seperti besi dipukul, ting bunyinya

tinggala [tiggala] *n* bajak; mata bajak

tinggil [tiggil] *v* kelahi; tengkar;
maninggili *v* menengkar;
martinggil *v* berkelahi; bertengkar: *ulang martinggil handian!* jangan kalian berkelahi!;
partinggil *n* orang yang suka bertengkar

tinggir [tiggir] *a* tinggi: *tinggirhu 165 cm* tinggiku 165 cm

tingkal [tikkal] *v* anjur;
maningkal *v* menganjurkan: *maningkal kopala lorong in paborsih dalam dohot bah* kepala lingkungan menganjurkan untuk membersihkan jalan dan sungai

tingkap [tikkap] *n* jendela: *dong tolu tingkap rumahku* ada tiga jendela rumahku;
martingkap *v* berjendela

¹**tingki** [tikki], **partingkian** *n* peringatan

²**tingki** [tikki] *adv* sedang

tingkir [tikkir] *v* lihat;
itingkir *v* dilihat: *mase lang itingkir ho nokkan hu ja lahoni?* mengapa tidak dilihat olehmu ke mana perginya?;
maningkir *v* melihat

tingkis [tikkis] *v* harap; mohon;
martingkis *v* berharap: *haganupan halak martingkis hasonangan* semua orang berharap kesenangan

tingkup [tikcup] *v* sergap;
itingkup *v* disergap;
maningkup *v* menyergap:
domma maningkup polisi
panangko ai polisi telah
menyergap pencuri itu
tingting [tittij] *n* pengumuman;
 pemberitahuan: *dong tingting i*
kantor kepala desa ada peng-
umuman di kantor kepala desa
tingtingbah [tittijbah] *n* nama
 sejenis burung
¹**tinjak** [tijjak] *n* perangkap
²**tinjak** [tijjak] *n* keturunan
tinop [tinɔp] *v* tenggelam; karam;
patinophon *v*
 menenggelamkan
tinta [titta] *n* tinta
tintin [tittin] *n* cincin: *tintin omas*
 cincin emas;
martintin *v* bercincin
tios [tiyɔs] *v* abai;
itioshon *v* diabaikan: *otik pe*
lang itioshonni hita sedikitpun
 kita tidak diabaikannya;
manioshon *v* mengabaikan;
tartioshon *v* terabaikan
tipa [tipa] *v* timpa;
itipa *v* ditimpa: *naheiku itipa*
hayu kakiku ditimpa kayu;
manipa *v* menimpa;
tartipa *v* tertimpa
tipak [tipak] *a* sopan: *parlahouni*
tipak pakon haganupan jolma
 kelakumannya sopan kepada
 semua orang
tipis [tipis] *a* tipis: *mamasang*
kaca tipis Ali i tingkap rumahni
 Ali memasang kaca tipis di
 jendela rumahnya;
patipishon *v* menipiskan;
tartipis *a* agak tipis
tiptip [tiptip] *n* nama sejenis
 burung
tipu [tipu] *n* tipu: *hona tipu si Anto*
i tiga nantuari si Anto kena
 tipu di pasar kemarin;

manipu *v* menipu;
panipu *n* penipu;
tartipu *v* tertipu
tirahap [tirahap] *a* teruk; parah:
na borit tirahap biasani
mangutahkon daroh yang sakit
 teruk biasanya memuntahkan
 darah
tirangkap [tirakap] *n* perangkap;
manirangkap *v* memerangkap;
tartirangkap *v* terperangkap
tirdang [tirdaŋ] *a* mati: *dayok ai*
domma tirdang ayam itu telah
 mati
tirei [tirey] *n* layar;
manirei *v* memasang layar
tirgas [tirgas] *Spp a cekatan*
tiris [tiris] *a* bocor: *ulang*
mambuat aek pakon ember na
tiris! jangan mengambil air
 dengan ember yang bocor!
tirtir [tirtir] *v* tabur;
manirtir *v* menabur: *manirtir*
gulo inang i kopi ibu menabur
 gula di kopi;
manirtiri *v* menaburi;
manirtirhon *v* menaburkan
tiru [tiru] *v* tiru;
maniru *v* meniru: *maniru ia*
hasil horja ni halak ia meniru
 hasil pekerjaan orang;
marsitiruan *v* tiru-meniru;
paniru *n* peniru;
tartiru *v* tertiru
titah [titah] *n* perintah;
manitah *v* memerintah;
manitahi *v* memerintahi;
manitahkon *v* memerintahkan;
panitah *n* pemerintah
titeng [titey] *v* timang;
maniteng *v* menimang
titi [titi] *a* gila; tidak waras
titir [titir] *n* baris;
martitir *v* berbaris: *haganup*
martitir roh hu jon semua ber-
 baris datang ke mari;
patitirhon *v* membariskan

tittit [tittit] *n* nama sejenis burung kecil
tiung [tiyũŋ] *n* terong belanda
tiur [tiyur] *a* nyaring: *hatani tiur pas songon i bagas lubang* suaranya nyaring seperti di dalam lubang
toal [toal] *a* bijak
tob [tɔb] *n* tiruan suara dentuman
Toba [toba] *n* salah satu subsuku Batak
tobak [tobak] *v* tikam;
manobak *v* menikam;
manobakkon *v* menikamkan: *parburu ai manobakkon pisou hu borgokni singa* pemburu itu menusukkan pisau ke leher singa;
marsitobakan *v* bertikam-tikaman;
panobak *n* penikam;
tartobak *v* tertikam
tobal [tobal] *a* tebal: *dong sadiha tobalni bukumu?* seberapa tebal bukumu?;
tartobal *a* agak tebal
tobas [tobas] *v* tebas;
itobas *v* ditebas;
manobas *v* menebas: *manobas harangan parjuma tolu rante* petani menebas hutan tiga rantai;
partobas *n* penebas;
tartobas *v* tertebas
tobat [tobat] *v* tobat: *sonari domma tobat ia, seng songon ondi be ia* telah tobat sekarang, tidak lagi seperti dahulu;
martobat *v* bertobat
tobayas [tobayas] *n* nama sejenis ular
tobu [tobu] *n* tebu;
matobu *a* manis;
matobui *v* memanisi;
matobu-tobu *a* asam manis; bercampur rasa asam dan manis

tobus [tobus] *v* tebus;
manobus *v* menebus;
panobus *n* penebus;
tartobus *v* tertebus
tobtob [tɔbtɔb] *a* gemuk pendek: *badanni tobtob* badannya gemuk pendek
todei [todɛy] *n* sisa: *domma bois, tading todeini mando* sudah habis, tinggal sisa-sisanya lagi;
manodeihon *v* menyisakan;
martodei *v* bersisa
todei-todei → **todei**
todoh [todɔh] *v* pilih; tunjuk;
itodoh *v* dipilih: *na sada on domma itodoh si Badu ai* yang satu ini telah dipilih si Ali;
manodoh *v* memilih;
todohan *n* pilihan
todos [todɔs] *v* terlentang: *anggo domma modom todos torus das bani sogod* kalau sudah tidur, ia terlentang terus sampai pagi
togap [togap] *a* tegap; gagah: *togap dakdanak ai marangkula* anak lelaki itu berbadan tegap
togas [togas] *a* segar: *baru pe songon na togas ia idahon* baru dia kelihatan segar
togong [togɔŋ] *v* tahan: *togong halak ai, ulang ibere ia misir!* tahan orang itu, jangan biarkan ia pergi!;
manogong *v* menahan
togu [togu] *v* bimbing; tuntun;
manogu *v* membimbing;
marsitoguan *v* bimbing-membimbing;
panogu *n* pembimbing
toguh [toguh] *a* teguh; kukuh;
patoguhkon *v* meneguhkan
toha [toha] *v* mulai;
manoha *v* memulai: *manoha sabah* memulai bersawah
tohang [tohaŋ] *n* palang dada; atap
tohod [toɦɔd] *n* lutut;
martohod *v* berlutut

tohuk [toɦuk] *n* katak (yang hidup di sungai)

toi → **tois**

tois [tois] *n* tahi; kotoran;

martois *v* buang air besar; berak

tojok [tojɔk] *v* tusuk; tikam;

manojok *v* menusuk; mencucuk;

tartojok *v* tertusuk: *tartojok paku naheihu* kakiku tertusuk paku

token [tokan] *n* cap; stempel;

manokan *v* mencap; menstempel;

martokan *v* bercap; berstempel

tolah [tolah] *v* cerai: *dong tolah rombani* sudah cerai kedua belah pihak;

manolahkon *v* menceraikan;

martolah *v* bercerai

tolon [tolɔn] *v* telan;

manolon *v* menelan;

tartolon *v* tertelan

tolonan [tolonan] *n* kerongkongan: *borit tolonanni manolon indahan* kerongkongannya sakit menelan nasi

tolngou [tolɲɔw] *v* tergenang: *i sabahta tolngou bah ni udan* air hujan tergenang di sawah kita

tolor → **tolur**

tolu [tolu] *num* tiga;

partolu *num* pertiga;

patoluhon *num* yang ketiga: *au anak patoluhon bani keluarga* saya anak ketiga dalam keluarga;

toluhon *num* tigakan; jadikan tiga

tolur [tolur] *n* telur;

martolur *v* bertelur: *marhotek do indung ni dayok dob martolur* ayam betina berkotek sesudah bertelur

tomat [tomat] *a* mahir: *tomat bani marsahap* mahir berbicara

tombaga [tɔbbaga] *n* tembaga

tombak [tɔbbak] *n* hutan; rimba: *i tombak bahat hayu na banggal* banyak kayu besar di hutan

tombei [tɔbbey] *v* buat;

manombei *v* membuat: *manombei rumah* membuat rumah;

panombei *n* pembuat

tombom [tɔbbɔm] *n* pantat; bokong

tombu [tɔbbu] *n* ayam laga

tombuk [tɔbbuk], **matombuk** *v* tembuk;

manombuk *v* menembuk

tombul [tɔbbul] *n* air yang terdapat dalam bambu

tombur [tɔbbur] *v* campur;

manombur *v* mencampur: *manombur bah ni tambar* mencampur air obat;

panombur *n* pencampur;

tartombur *v* tercampur

tomos [tomɔs] *adv* amat; sangat; parah: *na boritni tomos tumang* penyakitnya sangat parah

tompas [tɔppas] *v* pukul; tampar;

manompas *v* memukul; menampar: *ia lang onggah manompas anak-anakni* dia tidak pernah menampar anak-anaknya;

manompasi *v* memukuli; menampari

tompoh [tɔppɔh] *n* sampah: *tompoh bulung ni botik* sampah daun papaya;

martompoh *v* bersampah

¹**tompu** [tɔppu] *v* cabut;

itompu *v* dicabut: *ipon na borit podasma itompu* gigi yang sakit cepatlah dicabut;

manompu *v* mencabut;

tartompu *v* tercabut

²**tompu** [tɔppu] *adv* tiba-tiba: *hape tompu roh udan* hujan turun tiba-tiba

tompul [tɔppul] *v* tiup;
manompul *v* meniup: *ise do na manompul sulim ai?* siapa yang meniup seruling itu?;
panompul *n* peniup

tomu [tomu] *v* temu;
manomuhon *v* menemukan;
martomu *v* bertemu: *martomu halak ai i pardalanan* orang itu bertemu di perjalanan

tomulang [tomulaj] *adv* mesti; harus: *tomulang marhata longgur anggo domma marjepjep hilap* kalau telah berkata silap harus berkata keras

tona → **tonah**

tonah [tonah] *n* pesan: *padas tonahku bani halak ai* sampaikan pesanku untuk orang itu;
manonahkon *v* memesankan;
tinonahkon *n* yang dipesankan;
tonahon *n* pesanan

tonan [tonan] *n* upa-upa; hadiah

tonang [tonaj] *a* tenang;
patonanghon *v* menenangkan

tondang [tɔndaj] *n* nama marga (bagian dari marga Purba)

tondok [tɔddɔk] *v* menginap

tondol [tɔddɔl] *v* tumbuk;
itondol *v* ditumbuk: *itondol omei ai i bagas losung* padi itu ditumbuk di dalam lesung;
manondol *v* menumbuk

tondong [tɔndɔŋ] *n* kerabat laki-laki dari pihak ibu; abang/kakak/adik istri;
martondong *v* beripar (laki-laki dengan saudara laki-laki istri)

¹**tondui** [tɔdduy] *n* roh: *domma roh tondui halak na matei* roh orang mati itu telah datang

²**tondui** [tɔdduy] *a* berat

tondung [tɔdduŋ] *v* ramal;
manondung *v* meramal: *si Lotung manondung halak ai si* Lotung meramal orang itu

¹**tong** [tɔŋ] *adv* selalu: *tong ia marguro-guroi hu jabuku* dia selalu bermain ke rumahku

²**tong** [tɔŋ] *n* tong; tempat air: *buluh dapot ibahen ianan ni bah songon tong* bambu dapat dibuat tempat air seperti tong

tongah [tojah] *n* tengah;
satongah *num* setengah;
tongah-tongah *n* pertengahan;

tongak [tojak], **manongak** *v* menengadah: *manongak tanganni hu atas* tangannya menengadah ke atas

tongantagan [toɣattagan] *n* tunangan: *jenges tumang tongantagan na ipadear ni tulang* tunangan yang dipilih paman cantik sekali

tongar → **tangar**

tonggo [tɔggo] *n* doa;
itonggohon *v* didoakan;
manonggohon *v* mendoakan;
martonggo *v* berdoa;
tonggohonon *n* yang akan didoakan

tonggor [tɔggor] *v* lihat;
hatonggoron *n* kelihatan;
itonggor *v* dilihat;
manonggor *v* melihat: *au manonggor mara* saya melihat kecelakaan;
manonggori *v* melihati; mengamati-amati;
manonggor-nonggor *v* melihat-lihat;
marsitonggoran *v* saling melihat;
panonggor *n* orang yang melihat; pengunjung; penonton;
panonggoran *n* penglihatan;
tartonggor *v* terlihat

tongkar [tɔkkar], **martongkar** *v* bertengkar: *si Amir dohot si*

- Mina martongkar i dalam si Amir dan si Mina bertengkar di jalan;*
partongkar *n* orang yang suka bertengkar;
partongkaran *n* pertengkaran
tongkarang [tokkarang] *n* kolong rumah
tongkol [tɔkkɔl] *n* tungkul: *malopah inang tongkol jagol na poso* ibu memasak tungkul jagung muda
tongon [toɣɔn] *a* benar;
patongonhon *v* membenarkan; menyatakan benar
tongos [toɣɔs] *v* kirim;
itongos *v* dikirim;
itongoskon *v* dirimkan: *itongoskon surat humbani kantor pos* surat dikirimkan melalui kantor pos;
manongos *v* mengirim;
manongoskon *v* mengirimkan;
panongos *n* pengirim;
tinongos *n* kiriman
tongos-tongos [toɣɔstɔɣɔs] *n* nama sejenis tumbuhan bera-cun
tongtong [tɔttɔɣ] *adv* senantiasa; selalu; selamanya
tonja [tɔjja] *v* titip;
itonja *v* dititip: *itonja ugasni i rumah si Neli* barangnya dititip di rumah si Neli;
itonjahon *v* dititipkan;
manonjahon *v* menitipkan
tonjan [tɔjjan], **tartonjan** *v* termenung: *halak ai hundul tartonjan* orang itu duduk termenung
tonton [tɔttɔn] *n* dada;
martonton *n* berdada (yang berisi penuh)
tonun [tonun] *n* tenun;
manonun *v* menenun;
martonun *v* bertenun: *anak boru marosu martonun* anak gadis suka bertenun;
partonun *n* penenun;
partonunan *n* rumah tenun
top [tɔp] *n* tiruan bunyi letupan
topa [topa] *v* tempah;
manopa *v* menempah;
panopa *n* penempah; pandai besi: *panopa ai mambaen pisou* pandai besi itu membuat pisau;
patopahon *v* menempahkan
topak [topak] *v* petik;
manopak *v* memetik: *manopak inang bulung timbahou* ibu memetik daun tembakau;
manopakhon *v* memetikkan
topap [topap] *n* tepuk;
martopap *v* bertepuk: *dakdanak martopap halani malasni uhurna* anak-anak betepuk tangan karena sedang bergembira
topar [topar] *v* tampar; tepuk;
manopar *v* menampar: *ia lang ongghah manopar anak-anakni* dia tidak pernah menampar anak-anaknya
topas [topas] *n* tepas: *topas ipake gabe dingding* tepas dipakai untuk dinding
topat [topat] *a* tepat: *ai topat tumang pambotohmu ai* memang tepat sekali penge-tahuanmu itu
topi [topi] *n* tepi; pinggiran: *topi tao Toba* tepi danau Toba
topik [topik], **matopik** *a* sompek: *domma matopik pinggan ondi* pinggan yang dulu sudah sompek
toping [topij] *n* topeng;
martoping *v* bertopeng
topong [topɔɣ] *v* masuk:
matopongkon *v* memasukkan: *matopongkon bah ia hu bagas buluh* ia memasukkan air ke dalam bambu
¹**topot** [topɔt] *v* mengakui

²**topot** [topɔt], **topot-topot** *n* ampun;
manopoti *v* mengampuni: *hata manopoti na salah* kata yang mengampuni salah
topu [topu] *n* sejenis daun yang dapat dijadikan sayur
topung [topuŋ] *n* tepung: *inang mambahen itak pakon topung* ibu membuat itak dari tepung
torab [torab] *n* kali
torang [toraŋ] *a* terang;
manorangi *v* menerangi;
panorang *n* penerang;
patoranghon *v* menerangkan;
tartorang *a* agak terang
toras [toras] *a* tua;
patorashon *v* menuakan;
tartoras *a* agak tua;
torasan *n* orang (laki-laki atau perempuan) yang tidak kawin walau umur sudah lanjut;
namatoras *n* orang tua
tordou [tɔrdɔw] *n* alas kaki
torih [torih] *v* cari; periksa;
manorihi *v* mencari: *humationg do ia manorih duitni na magou in* ia berputar-putar mencari uangnya yang hilang itu;
marsitorihan *v* mencari-carian;
panorihi *n* pencari; pemeriksa;
panorihon *n* pencarian;
tartorih *v* ter cari;
torih-torih *v* sedang mencari-cari
torik [torik] *a* capek; lelah: *torik amang halani dongkah mardalan* ayah capek karena lama berjalan
torjang [tɔrjaŋ] *n* sejenis pisau yang biasa diselipkan di pinggang; golok
torjok [tɔrjɔk] *n* pancang: *bahenma torjok batas tanoh ai i jai!* buatlah pancang sebagai batas tanah itu di sana!

torkis [tɔrkis] *n* sehat: *ia domma torkis* ia sudah sehat;
hatorkisan *n* kesehatan
tornoh [tɔrnɔh], **matornoh** *v* runtuh: *domma matornoh tanoh ai* tanah itu sudah runtuh
torop [torɔp] *n* sejenis kayu bergetah dan berdaun lebar
torsa [tɔrsa] **1** *v* selesai: *sidea torsa marhorja* mereka telah selesai bekerja; **2** *a* baik sekali; sempurna: *domma torsa* sudah sempurna
tortor [tɔrtɔr] *n* tari;
manortor *v* menari;
manortorhon *v* menarikan: *ia manortorhon Sitalasari, tortor na tarbarita i Simalungun* ia menarikan Sitalasari, tarian yang terkenal di Simalungun;
panortor *n* **1** penari; **2** cara menari;
panortoran *n* **1** tempat menari; **2** perihal yang berkaitan dengan tari-menari;
tartortorhon *v* tertarik; dapat ditarikan;
tortor sombah *n* tari persembahan atau penghormatan; tari untuk menghormati pihak mertua atau raja-raja pada masa lampau dan sekarang untuk menyambut kedatangan tamu
toruh [toruh] *n* bawah;
partoruh *n* bagian bawah
torus [torus] *adv* terus: *marhorja torus ia i saba* ia bekerja terus di sawah;
patorushon *n* meneruskan;
torus uhur *ki* pikiran tenang
torusuk [torusuk] *a* dingin (yang meresap);
partorusuk *n* hal dingin: *pas songon partorusuk ni es* persis seperti dinginnya es
totap [totap] *v* tetap: *seng pala mabiar ham, totaphon uhurmu!* engkau tidak usah takut, kuatkan hatimu!;

manotaphon *v* menetapkan
totok [totɔʔ] *n* gigi anak-anak:
domma piga totokni tubuh?
 sudah berapa giginya tumbuh?
totor [totɔr] *a* terang: *domma totor*
panghaphu sudah terang perasaanku
towod [towɔd] *n* lutut: *mahua towodmu mardaroh?* mengapa lututmu berdarah?;
manowod *v* berlutut; menyembah: *manowod do ia ro* dia datang menyembah
tu [tu] *kp* **tumang** *adv* terlalu; sangat: *bahattu* terlalu banyak
tua [tuwa] *a* tua;
matua *n* yang tua;
partua *n* orang yang dituakan;
partua-tua *n* orang yang tua yang pernah menikah;
sintua *n* orang yang dituakan; imam dalam agama Kristen
tuah [tuwah] *n* peruntungan; tuah;
hatuahon *n* keberuntungan: *hatuahon do halak na manangihon hata ni naibata* keberuntungan bagi orang yang mendengarkan sabda Tuhan;
martuah *v* beruntung; berbahagia
tuak [tuwak] *Tb* *n* tuak;
panuakon *n* proses membuat tuak
tuakal [tuwakal] *v* kuat bekerja: *tuakal si Jusli i juman* si Jusli kuat bekerja di ladang
tualah [tuwalah] *n* kain lap: *anggo domma maridi, pakai tualah ase koring* kalau sudah mandi pakai kain lap agar kering
tualang [tuwalan] *n* kayu raja: *hayu tualang biasani bagal-bagal janah godang* kayu raja biasanya besar-besar dan panjang
tualu [tuwalu] *n* sejenis burung
tuamalang [tuwamalan] *n* jari tengah

tuang [tuwan] *v* tuang: *domma, tuanghon hubagas kaleng on!* sudah, tuangkan ke dalam kaleng ini;
ituanghon *v* dituangkan;
manuanghon *v* menuangkan
tuangan [tuwanan] *n* lumbung padi
tuar [tuwar] *n* perangkap ikan
tuba [tuba] *n* tuba; semacam tanaman berduri, mempunyai getah beracun, selalu dipakai untuk menuba ikan
tubar [tubar] *n* alat untuk memerahkan benang
tubir [tubir] *v* makan
tubuh [tubuh] *v* lahir: *domma tubuh anakmu?* sudah lahir anakmu?;
hatubuhan *n* kelahiran; *ia laho hu huta ianan hatubuhanni* dia pergi ke kampung tempat kelahirannya;
manubuhkon *v* melahirkan;
partubuh *n* 1 hari lahir; 2 cara lahir;
tubuhan *v* melahirkan;
tubuh tuah *ki* melahirkan anak
tubung [tubun] *n* sejenis kayu
tuda [tuda] *a* canggung
tudu [tudu] *a* tepat; kena
tuduh [tuduh] *v* tunjuk;
ituduh *v* ditunjuk;
manuduh *v* menunjuk;
panuduh *n* penunjuk;
patuduhkon *v* menunjukkan
tuduh-tuduh [tuduhtuduh] *n* jari telunjuk
tudung [tudun] *n* tudung: *mamakai tudung ia anggo milas ari* dia memakai tudung kalau hari panas
tugah [tugah] *v* beri tahu;
itugah *v* diberi tahu: *domma itugah nokkan* sudah diberi tahu tadi;

patugahkon *v*
memberitahukan;
panugah *n* pemberi tahu;
pelapor;
patugah *v* memberi tahu;
tarpatugah *v* terberitahukan;
tugah-tugah *n* pemberitahuan;
pengumuman
tugan [tugan] *n* ejek;
itugan *v* diejek: *ulang itugan*
torus jangan diejek terus;
manugan *v* mengejek
tugat [tugat] *n* sangka;
manugat *v* menyangka;
tartugat *v* tersangka
tugo [tugo] *n* bekal: *hita mamboan*
tugo untuk di dalam kita
membawa bekal untuk di jalan
tuha [tuha] *a* tua: *domma tuha*
barang in barang itu sudah tua;
partuha *n* pengetua; ketua
(adat)
tuhak [tuhak] *n* lubang: *ia*
mambahen tuhak ni sulim dia
membuat lubang seruling
tuham-tuham [tuhamtuham] *n*
rabung: *pasang lobei tuham-*
tuham ni rumah on! pasang
dulu rabung rumah ini!
Tuhan [tuhan] *n* Tuhan;
martuhan *v* bertuhan
tuhang [tuhaj] *n* tukang;
martuhang *v* bertukang: *arian*
on au martuhang rumah ni si
Godi hari ini aku bertukang di
rumah si Godi
tuhar [tuhar] *v* tukar;
manuharhon *v* menukarkan;
martuhar *v* bertukar;
tartuhar *v* bertukar
¹**tuhil** [tuhil] *n* pahat: *boban tuhilni*
ase martuhang hita bawa
pahatnya agar kita bertukang;
ituhil *v* dipahat;
manuhil *v* memahat: *ia*
sangгах manuhil hayu dia
sedang memahat kayu;
martuhil *v* berpahat;

partuhil *n* pemahat;
patuhilon *n* pemahatan;
tuhilon *n* pahatan
²**tuhil** [tuhil] *n* telinga
tuhong [tuhɔŋ] *n* makanan yang
menguatkan badan
tuho-tuho [tuhotuho] *n* tunggul
tuhu [tuhu] *a* benar; asli: *bagod*
tuhu ibahen gula nira asli
dibuat gula
tuhuk [tuhuk] *n* pundak;
manuhuk *v* memundak
tuhul-tuhul [tuhultuhul] *n* siku;
lutut
tujur [tujur] *n* ludah; liur;
manujur *v* meludah;
manujuri *v* meludahi;
manujurkon *v* meludahkan;
tujur-tujur **1** *n* penyakit:
tujur-tujur do ia dia penyakitan
2 *v* menghina dengan meludah:
roh si Jedi tujur-tujur do si
Butet si Jedi datang si Butet
meludah
tukas [tukas] *v* tuduh;
itukas *v* dituduh;
manukas *v* menuduh;
panukas *n* penuduh;
tartukas *v* tertuduh
tukason [tukason] *n* aren pertama
dibuka untuk mengambil nira-
nya
tuktodung [tuktɔdung] *a* lapar
tuktuk [tuktuk] *n* batu giling;
manuktuk *v* menggiling;
manuktukhon *v* menggiling-
kan;
tartuktuk *v* tersandung: *au*
tartuktuk batu aku tersandung
batu
tula [tula] *n* **1** purnama: *i bulan*
tula huingot rupamu di bulan
purnama kuingat wajahmu; **2**
hari kelima belas dalam setiap
bulan
tulan [tulan] *n* paha
tulang [tulan] *pron* saudara laki-
laki ibu

tulbas [tulbas] *v* mandi bunga;
itulbasi *v* dimandikan pakai bunga: *patar itulbasima ia ia* dimandikan pakai bunga besok
manulbasi *v* memandikan pakai bunga
tuldak [tuldak] *n* alat yang dipakai dalam pertenunan
tuldik [tuldik] *n* nama sejenis burung
tuldom [tuldom] *v* menentang
tulduk [tulduk] *v* tunjuk;
itulduk *v* ditunjuk;
manulduk *v* menunjuk: *ia manulduk jolma na marsala* dia menunjuk orang yang bersalah;
panulduk *n* penunjuk; orang yang menunjuk
tulila [tulila] *n* semacam seruling (dari bambu)
tulimat [tulimat] *a* cermat dan berhati-hati: *tulimat do ia marhorja* dia bekerja dengan cermat;
itulimati *v* dicermati;
manulimati *v* mencermati
tulluk → **tulduk**
tulpang [tulpay] *n* anak sungai
tului [tuluy] *v* singgah; mampir
tuluk [tuluk] *n* menonjol; sangat baik
tulus [tulus] *v* kejar;
manulus *v* mengejar;
marsitulusan *v* berkejar-kejaran;
partulus *n* pengejar
tumang [tumay] *adv* amat; sangat; terlalu: *borit tumang huahap na so marnadong on* sangat sakit kurasa karena ketiadaan uang
tumba [tubba] *n* gantang; ukuran berat: *laho boli boras dua tumba hu kodei!* pergi beli beras dua gantang ke kedai!
tumbak [tubbak] *n* tombak;
itumbak *v* ditombak;

manumbak *v* menombak;
panumbak *n* penombak
tumbalelang [tubbalelay] *v* berguling terpelanting
tumbeng [tubbey] *n* semacam tali yang dibuat dari akar tumbuhan
tumbor [tubbɔr] *n* tunas;
martumbor *v* bertunas
tumbuk [tubbuk] *v* sentuh;
itumbuk *v* disentuh;
manumbuk *v* menyentuh;
tartumbuk *v* tersentuh
tumpak [tuppak] *n* pemberian; bantuan
tumpanan [tuppanan] *n* tempat nasi di atas paha atau nampan
tumpang → **tumpak**
tumpang-tumpang [tuppangtuppang] *n* sejenis tabung tempat menyimpan obat
tuppol [tuppɔl] *v* berayun (naik turun)
tumpur [tuppur] *a* binasa; hancur; tumpur
tumtum [tuttum] *n* bungkus;
itumtum *v* dibungkus: *mase itumtum bani hortas?* mengapa dibungkus pakai kertas?;
manuntum *v* membungkus
tunam [tunam] *n* bara api
tunangan [tunayan] *n* tunangan: *ise tunanganmu?* siapa tunanganmu?
tunas [tunas] *n* tunas;
martunas *v* bertunas
tundal [tuddal] *v* paling; berpaling;
manundalhon *v* memalingkan
tunei [tuney] *adv* tunai; kontan
tunggal [tuggal] *a* jantan: *horbou tunggal kerbau jantan*
tunggal isang [tuggalisang] *v* jungkir balik;
martunggal isang *v* berjungkir balik
tunggar [tuggar] *n* ranggas; ranting kayu yang terbenam dalam air

tunggom [tuggom] *n* tabung bambu tempat tuak atau nira
tunggu [tunggu] *v* tagih;
itunggu *v* ditagih;
manunggu *v* menagih
tunggul [tuggul] *n* modal: *sadiha kira-kira tunggulni? berapa kira-kira modalnya?;*
martunggul *v* bermodal
tunggung [tuggung] *a* mulia; terhormat
tungir [tunjir] *n* sejenis binatang yang kecil: *bahat do tungir i harangan toras banyak binatang kecil di hutan rimba*
tungkal [tukkal] *a* habis: *domma tungkal omei iparseda aili i jumanami padi kami di ladang habis dirusak babi hutan;*
itungkalhon *v* dihabiskan;
manungkalhon *v* menghabiskan
tungkang [tukkan] *v* tengkar;
martungkang *v* bertengkar
tungkap [tukkap] *v* tumpah;
manungkaphon *v* menumpahkan;
tartungkaphon *v* tertumpahkan
tungkik [tukkik] *n* congek;
tungkikon *v* menderita congek
tungking [tukkiŋ] *v* tengkar;
martungking *v* bertengkar
tungkir [tukkir] *v* jenguk;
manungkir *v* menjenguk: *manungkir na boritan menjenguk orang sakit;*
tungkir-tungkir *v* perhatikan; awasi
tungkis [tukkis] *n* curam; terjal: *dalan laho hu juman tungkis tumang jalan mau ke ladangnya curam sekali*
tungkol [tukkol] *n* sokong;
itungkol *v* disokong: *pisang ai paksa do itungkol ase ulang maumbak pisang itu terpaksa*

disokong supaya jangan tumbang;
manungkol *v* menyokong;
panungkol *v* penyokong;
tungkol-tungkol *n* penyokong
tungkot [tukkot] *n* tongkat;
martungkot *v* bertongkat
tungou [tuŋow] *n* kutu ayam; tungau
tungtung [tuttuŋ] *n* penyu
tungub [tuŋup] *n* tutup: *domma iboli bapa tungub ni hudon na dokah ai tutup periuk yang lama itu sudah dibeli bapak;*
martungub *v* bertutup
tunila [tunila] *n* sapu;
itunila *v* disapu: *mase lang itunila holah tompoh ai? mengapa tidak disapu saja sampah itu?;*
matunila *v* menyapu
tuntun [tuttun] *v* sengaja: *pas songon na tuntun parrohni bani sadari on kedatangannya seperti disengaja hari ini*
tuok [tuwɔk] *v* sejenis permainan judi (menggunakan uang logam);
martuok *v* bermain judi
tupa [tupa] *adv* bagus (baik sekali); mujur; terima kasih: *tupa ma roh nasiam terima kasih kalian sudah datang;*
patupahon *v* membaguskan
tupang [tupaŋ] *n* cabang;
martupang *v* bercabang
tupang pipis [tupaŋpipis] *n* sejenis burung
turab [turaβ] *v* baru tumbuh
turah [turaβ] *Kr v* tumbuh
turahan [turaħan] *n* lesung yang dipelihara di rumah bolon
turak [turaκ] *v* keluar (tentang keringat)
turan [turaŋ] *n* kucing jantan
turbung [turaβuŋ] *n* bambu yang dibelah ujungnya

turei [turey] *a* baik: *turei uhur ni si Juan* hati si Juan baik;
ipaturei *v* diperbaiki;
patureihon *v* memperbaiki
turgis [turgis] *v* suntik;
iturgis *v* disuntik;
manurgis *v* menyuntik
¹**turih** [turih] *n* gores; garis;
iturih *v* digores;
iturihkon *v* digoreskan;
manurih *v* menggores; meng-
 garis;
manurihkon *v* menggoreskan;
tarturih *v* tergores: *meja ai tarturih pisou* meja itu tergores pisau;
turihon *n* goresan
²**turih** [turih] *n* urat: *turih ni hayu* urat kayu
turik [turik] *n* bopeng; burik;
turikon *v* kena bopeng; bekas campak
turpa [turpa] *n* bentuk (bangunan): *jenges tumang turpa rumah ni si Anggi* bentuk rumah si Anggi cantik
tursam [tursam] *a* aib
turtar [turtar] *n* tiruan suara tem-
 bakan; bunyi yang tidak teratur
turun [turun] *v* turun;
ipaturun *v* diturunkan;
manurun *v* menurun;
manuruni *v* menuruni;
paturunhon *v* menurunkan
turut [turut] *v* turut; ikut
tusa [tusa] *n* kutu; tuma: *bahat tumang tusa longkat bani baju ai* banyak sekali kutu lengket dibaju itu
tusam [tusam] *n* tusam
tusik [tusik] *a* karat;
martusik *v* berkarat: *mase domma martusik parang mon?* mengapa sudah berkarat parangmu ini?
tusuk [tusuk] *v* tusuk; tikam;
manusuk *v* menusuk; meni-
 kam;

manusukhon *v* menusukkan;
 menikamkan;
panusuk *v* penusuk; penikam;
tartusuk *v* tertusuk; tertikam
tutua [tutuwa] *n* nenek
tutualang [tutuwalay] *n* jari tengah
tutuduh [tutuduh] *n* jari telunjuk
tutuhuyon [tutuhuyon] *n* sejenis tikus
tutung [tutuy] *v* bakar;
itutung *v* dibakar;
manutung *v* membakar;
 memanggang: *sidea manutung dekke i topi tao* mereka membakar ikan di tepi danau;
situtungon *n* yang dibakar;
tartutung *v* terbakar
tutungei [tutuyey] *n* jarum: *inang mamboli tutungei i kodei* ibu membeli jarum di kedai
tutup [tutup] *n* tutup: *tutup ni hudon* tutup periuk;
manutup *v* menutup: *manutup tuhil* menutup telinga;
tartutup *v* tertutup
tutupan [tutupan] *n* penjara: *ia baru mulak hun tutupan* ia baru pulang dari penjara
tutur [tutur] *v* tutur;
martutur *v* bertutur;
manuturhon *v* menuturkan;
partuturan *n* pertuturan: *palobei nisungkun marga ase nibotoh partuturan* lebih dulu ditanya suku supaya jelas pertuturan
tutut [tutut] *n* sejenis kudis yang terdapat di kepala manusia;
tututon *v* menderita penyakit kulit di kepala
tuyung [tuyuy] *n* terung

U

- ualuh** [uwaluh] *num* delapan;
marualuh-ualuh *v* berdelapan-
 delapan;
parualuh *v* membagi delapan;
pauuluhkon *n* yang kedelapan
- uang** [uway] *n* uang: *bahat do gunani uang uang* banyak gunanya
- ubag** [ubag] *n* tikus: *bahat do ubag i rumah nami* banyak tikus di rumah kami
- ubah** [ubah] *n* ubah: *ubahma parlahoumu!* ubahlah kelakuanmu!;
mangubah *v* mengubah;
marsiubah *v* masing-masing mengubah;
marubah *v* berubah;
tarubah *v* terubah
- uban** [uban] *n* uban;
maruban *v* beruban;
ubanon *v* beruban
- ubar** [ubar] *n* arah: *ubar hu siamun* arah sebelah kanan
- ¹**ubat** [ubat] *n* obat;
mangubati *v* mengobati;
marubat *v* berobat;
paubathon *v* mengobati
- ²**ubat** [ubat] *n* mesiu: *au maoban ubat* saya membawa mesiu
- ubi** [ubi] *n* ubi; sejenis umbi-umbian
- ubit** [ubit], **ubit-ubit** *v* komat-kamit: *ubit-ubit babahni manabas* mulutnya komat-kamit membaca mantra;
marubit-ubit *v* berkamat-kamit
- ubung** [ubuy] *v* sambung;
maubung *v* menyambung;
maubunghon *v* menyambungkan;
tarubung *v* tersambung
- ucok** [ucok] *n* panggilan untuk anak laki-laki kecil
- udan** [udan] *n* hujan: *anggo roh udan, lang roh au* kalau hujan turun, saya tidak datang; *ki udan songon tangtang ni na, manektek hu bongbongan* seperti sisa air hujan jatuh ke dalam kolam, datang tak tambah pergi tak kurang;
haudanan *n* kehujanan;
mangudani *v* menghujani;
marudan *v* berhujan-hujan;
paudan *n* terkena hujan;
udan marsira-sira hujan lebat
- udang** [uday] *n* udang
- udor** [udor] *v* pintal: *udor aribut ai ase ibaen tali* pintal ijuk itu biar dijadikan tali;
iudor *v* dipintal;
mangudor *v* memintal
- ugah** [ugah] *n* luka: *tambari ugah mu in obati lukamu itu;*
mangugahi *v* melukai;
marugah *v* mempunyai luka: *marugah ni pakkuh* terluka sampai dalam (hingga tak terlupakan)
parugahon *n* pelukaan
- ugama** [ugama] *n* agama;
ugama Islam agama Islam;
ugama Kristen agama Kristen
- ugar** [ugar] *v* aduk: *ugar lowoh ai!* aduk sayur itu!;
mangugar *v* mengaduk
- ugas** [ugas], **ugas-ugas**, **ugasan** *n* barang perhiasan;
parugasan *n* hal tentang barang perhisan
- ugei** [ugey] *a* kacau: *ulang ugei hiou ai!* jangan kacau kain itu!
- uget** [uget] *v* terus; lanjut: *uget mardalan sidea hun tiga* mereka teruskan berjalan ke pekan
- uguh** [uguh] *a* lemah: *uguh angkulani* badannya lemah
- ugup** [ugup] *n* buih: *bahat ugup ni bagod on* tuak ini banyak buihnya;

marugup *v* berbuih
ugus [ugus] *v* gosok;
iugus *v* digosok;
mangugus *v* menggosok;
pangugus *v* penggosok
uhal [uhal] *v* gali: *ulang uhal na dop isuan in!* jangan gali yang sudah ditanam itu!;
manguhal *v* menggali;
panguhal *n* penggali;
taruhal *v* tergali
uhir [uhir] *v* ukir;
manguhir *v* mengukir:
manguhir karosi mengukir kursi;
panguhir *n* pengukir
uhub [uhub] *n* selimut;
maruhub *v* berselimut
uhum [uhum] *n* hukum;
ihum *v* dihukum: *parjahat ai iuhum jolma simbue* orang jahat itu dihukum masyarakat
manguhum *v* menghukum;
uhumon *v* akan dihukum
uhur [uhur] *n* hati; pikiran: *marmalas uhurma namin nasiam* bersuka hatilah kiranya kalian;
maruhur *v* hati-hati;
paruhur *n* perhatian;
uhur-uhur *adv* suka hati: *uhur-uhurmuma*: suka hatimulah
ui [ui] *n* sejenis burung: *na i atas bagod aima manuk-manuk ui* yang di atas pohon enau itu burung ui
ujar [ujar], **ujar-ujaran** *n* guna-guna: *hona ujar-ujaran* terkena guna-guna
ujat [ujat] *a* masyhur: *domma ujat goranni* namanya sudah masyhur
uji [uji] *v* coba;
iuji *v* diuji: *lang pala iuji domma masak gulei ai* tidak perlu dicoba daging itu sudah masak;

manguji *v* mencoba
ujung [ujung] *n* ujung;
marujung *v* berujung;
parujung *n* bagian ujung;
ujung goluh ajal;
ujung sombah uang atau makanan untuk acara menyembah
ukur [ukur] *n* ukur: *ukurma sadiha godangni!* ukurlah berapa besarnya!;
mangukur *v* mengukur;
pangukur *n* pengukur;
tarukur *v* terukur
ulah [ulah] *n* perangai; kelakuan: *ulahni pe lang jenges* perangainya pun tidak baik
ulak [ulak] *v* ulang; coba lagi: *ulak sahali nari* ulang sekali lagi;
mangulaki *v* mengulangi;
tarulaki *v* terulangi
ulang [ulang] *adv* jangan: *ulang ibuat duit inang mai!* jangan diambil duit ibumu!
ulangan [ulangan] *n* jala besar
ular [ular] *a* boros: *ular do duit anggo i tiga* uang boros kalau pergi ke pekan
ulbei [ulbey] *n* tambah: *ulbei indahanmu, ulang maila!* Tambah nasimu, jangan malu!;
maulbei *v* menambah;
maulbeihon *v* menambahkan
ulbuk [ulbuk] *v* sisip (tentang tanaman);
iulbuk *v* disisip;
maulbuk *v* menyisip
ulgap [ulgap] *v* timbul: *ulgap mataniari hun timur* matahari terbit dari timur
ulig [ulig] *v* dekap (saat tidur): *ulig ia ase ulang borgohan!* dekap dia biar tidak kedinginan!;
maulig *v* mendekap
ulih [ulih] *n* untung (tidak bersifat materi): *ulih do ai marboru na rajin* dia beruntung punya anak perempuan yang rajin

uli-uli [uliuli] *n* alat pemintal benang

ulog [uloŋ] *n* ular;

ulog sabah ular sawah;

ulog siratah ular hijau

ulok → **ulog**

ulos [ulos] *n* selimut atau kain khas Batak;

mangulosi *v* menyelimuti;

manguloskon *v* menyelimutkan;

marulos *v* berselimut;

maruloshon *v* berselimutkan

ulpak [ulpak] *v* pukul: ulpak *ulog ai!* pukul ular itu!;

maulpak *v* memukul;

paulpak *n* pemukul

ultop [ultop] *n* sumpit;

iultop *v* disumpit;

maultop *v* menyumpit;

parultop *n* penyumpit

ulu [ulu] *n* kepala: *pantang ijolomi ulu ni halak* kepala orang

pantang dipegangi;

marulu *v* berkepala;

pangulu *n* kepala desa

umbak [ubbak] *n* ombak;

marumbak *v* berombak

umbal [ubbal] *v* gonggong;

mangumbal *v* menggonggong: *mangumbal aili baliang* anjing menggonggong babi hutan

umbalos [ubbalos] *n* kata-kata yang diucapkan dalam tangisan untuk meratapikematian mertua

umban [ubban] *n* ganti: *umban tiang ni bagas ai domma buruk!* ganti tiang rumah itu sudah rusak!

umbang [ubban] *v* terapung: *aha na umbang ai?* apakah yang terapung itu?

umboh [ubboh] *n* suara lembu

umbung [ubbuŋ] *v* sambung (membuat kamar, dapur, atau teras bagian dari rumah utama)

ummah [ummah] *v* cium;

maummah *v* mencium;

marsiummahan *v* berciuman;

maummahi *v* menciumi;

maummahkon *v* menciumkan;

pangummah *n* pencium;

tarummah *v* tercium;

maummah-ummah *v* mencium-cium

umpama [uppama] *n* umpama;

maumpamahon *v* mengumpamakan;

marumpama *v* berumpama;

parumpamaan *n* perumpamaan

umpasa [uppasa] *n* pantun;

marumpasa *v* berpantun

umpat [uppat] *v* cabut;

maumpat *v* mencabut: *lawei maumpat gadung i juma* saudara (ipar) mencabut ubi di ladang;

maumpati *v* mencabuti;

maumpathon *v* mencabutkan;

pangumpat *n* pencabut;

tarumpat *v* tercabut

umpong [uppoŋ] *n* senggulung

umung [umuŋ] *n* ulat dalam air

umur [umur] *n* umur;

marumur *v* berumur

umut [umut] *n* lumut;

marumut *v* berlumut

unang → **ulang**

unap [unap], **maunap** *v* menguliti (mengambil kulit kayu sehingga tinggal kayu kerasnya);

iunap *v* dikuliti

undalap [uddalap] *n* nama sejenis ikan tawar yang hidup di danau atau di rawa

undalit [uddalit] *n* nama sejenis kayu

undar [uddar] *v* mundur: *undar otik ase lang tartabrak* mundur sedikit agar tidak tertabrak;

mangundarhon *v* memundurkan

undong [uddɔŋ] *a* agak banyak:
undong do halak na roh marhorja agak banyak orang yang datang bekerja

unduh [udduh] *v* mengantuk:
unduh ma au, parlobei au modom da aku sudah mengantuk, aku tidur duluan, ya

unduk [udduk] *v* tunduk;
maunduk *v* menunduk:
maunduk au halani maila aku menunduk karena malu;
paundukhon *v* menundukkan;
tarunduk *v* tertunduk

undur [uddur] *v* surut;
paundurhon *v* menyurutkan

ungar [ujar], **ungar-ungar** *n* tengkorak

unggal-unggal [uggaluggal] *v* bergoyang turun naik

unggas [uggas] *n* alat (kuas) untuk menghaluskan benang agar tidak berbulu;
mangunggas *v* menguas benang

unggat [uggat] *v* goyang: *ulang unggat ambotik ai ase lang madabuh buahni!* jangan goyang pohon pepaya itu agar tidak jatuh buahnya!;
iunggat *v* digoyang;
maunggat *v* menggoyang

unggil [uggil] *v* membungkukkan badan (sambil mengoyang-goyangkan pantat biasanya untuk memanas-manasi lawan); tungging;
maunggili *v* memantati; menungging;
maunggilhon *v* menunggingkan

unggul [uggul] *n* keputusan yang diambil orang tua ketika anak perempuannya akan menikah

unggun [uggun] *n* bujuk rayu; bujukan terus-menerus yang dilakukan orang tua kepada anak perempuan untuk segera menikah

unggur [uggur] *n* rantai yang dikalungkan ke leher anjing;

marunggur *v* berantai

ungkal [ukkal], **ungkal-ungkal** *v* goyang-goyang; jingkat-jingkat

ungkap [ukkap] *v* buka: *ungkap lobei labah in!* buka dulu pintu itu!;

maungkap *v* membuka;

tarungkap *v* terbuka

ungkat [ukkat], **ungkat-ungkat** *a* pincang: *ungkat nahei ni itojok duri* kakiku pincang tertusuk duri

ungkil [ukkil] *v* cungkil;

maungkil *v* mencungkil;

paungkil *n* pencungkil;

tarungkil *v* tercungkil

ungkoh [ukkoḥ], **ungkoh-ungkoh** *v* sesak napas (karena mengangkat beban berat): *ungkoh sidea mangangkat omei sada goni* dia sesak napas mengangkat padi satu goni

ungkor [ukkoṛ] *n* dengkur: *tartangar ungkorni hu jon* dengkurnya terdengar ke sini;
mungkor *v* mendengkur

ungut [ujut], **ungut-ungut** *n* gerutu; sungut-sungut;
marungut-ungut *v* menggerutu; bersungut-sungut

unjah [ujjah] *a* sayang; murah hati: *unjah do ia marboru* dia sayang beranak gadis

unjaj-unjaj [ujjalujjal] *v* goyang naik turun (seperti mengendarai motor di jalan berlubang);
marunjaj-unjaj *v* bergoyang-goyang

unjar [ujjar] *v* pancang;

maunjarhon *v* memancangkan: *maunjarhon besikah ni pansa!* memancangkan tiang gubuk!

unjat [ujjat] *v* bergoyang naik turun; jungkat-jungkit

unjei [ujjɛy] *a* condong: unjei
hayu in hu ambilou kayu itu
condong ke kiri

unjom [ujjom] *v* tersungkur:
unjomma *au i bagas pudi* aku
tersungkur di belakang rumah

unjuk [ujjuk] *v* menikah: *dopma*
ho marunjuk? apakah kamu
sudah menikah?;

paunjukhon *v* menikahkan;

siparunjuk *n* pengantin

unob [unob] *v* tenggelam: unob
ibagas bah sidea sada borngin
mereka tenggelam di sungai
satu malam;

iunobhon *v* ditenggelamkan;

maunobhon *v* menenggelamkan

unok [unok] *n* bagian dalam kayu
yang lembut; empulur

unong [unɔŋ] *n* lubuk: *bagas*
tumang unong ai do lubuk itu
dalam sekali

unsaga [ussaga] *v* bangga (atas
diri sendiri);

mangunsaga *v*
membanggakan: *ulang ho*
mangunsaga *i jin!* jangan kau
membanggakan diri sendiri di
sini!

unsagah [ussagah] *a* andal:
unsagahkonma *pambotoh min!*
andalkanlah kemampuanmu
sendiri!

mangunsagahkon *v* meng-
andalkan

unsim [ussim] *n* sejenis pisang
yang tumbuh liar di hutan dan
tidak bisa dimakan

unsok [ussok] *n* panggilan untuk
anak laki-laki kecil

unsum [ussum] *n* moncong

unta [utta] *n* unta

untal [uttal] *v* gigit (menggigit
kain atau baju biasanya pada
anak-anak): *ulang untal baju*
min! jangan gigit bajunya!

untalas [uttalas] *v* meronta-ronta:
untalas *aili ai hona siding* babi
hutan itu meronta-ronta terkena
perangkap

untam [uttam] *v* ikat (tentang
hewan piaraan): untam *horbou*
mai ase ulang maluah! ikat
kerbau mu biar tidak lepas!

mauntam *v* mengikat;

taruntam *v* terikat

untei [uttɛy] *n* jeruk

untong [uttɔŋ] *v* tahan napas;

manguntong *v* menahan napas

untor [uttɔr] *v* sentak: untorhon
tali panrahutni ase madabuh
halambir ai! sentakkan tali
pengikatnya biar jatuh buah
kelapa itu!;

mauntorhon *v* menyentakkan;

taruntor *v* tersentak

untungan [uttujan] *n* untung;
laba: *utik do untungan* *martiga-*
tiga sedikit sekali laba dari
berdagang

untut [uttut] *n* kentut: untut *ise do*
na marbau masak? siapa yang
kentut berbau busuk?

manguntuti *v* mengentuti;

taruntut-untut *v* terkentut-
kentut

uor [uwɔr] *v* putar (tentang angin);
maruor *v* berputar

uos [uwɔs] *v* hembus (tentang
angin);

maruos *v* berhembus

upah [upah] *n* gaji; upah: *sadiha*
upah ni? berapa upahnya?;

mangupahi *v* mengupahi;

marupah *v* berupah

upak [upak] *a* hormat

upam [upam] *v* gesek (ke tanah):
upamhon *lobei sandal min*
sandalmu gesekan dulu ke
tanah;

mangupamhon *v* menggesek-
kan ke tanah

upar [upar] *n* ular sendok

upas [upas] *n* pesuruh; opas
upat [upat] *n* serupa: upat bohini
sidea wajah mereka serupa
upa-upa [upaupa] *n* upa-upa;
 sajian;
mangupa-upa *v* mengupa-upa
upih [upih] *n* pelepah pinang:
songon upih halak ai orang itu
 seperti pelepah pinang (sangat
 kurus)
upir [upir] *v* geleng;
mangupir *v* menggeleng: *lalap*
mangupir do tong uluni anggo
isuruh kepalanya selalu
 menggeleng kalau disuruh
upok [upok] *n* anak tumbuhan
 yang baru tumbuh dari dalam
 tanah
ura [ura] *n* jenis masakan dari
 daging yang diberikan kepada
 orang yang sakit agar cepat
 sembuh
urah [urah] *a* 1 gampang; mudah:
urah horjaonkon gampang
 dikerjakan; 2 murah: urah
hargani sipatu ai harga sepatu
 itu murah
urak [urak] *adv* kurang: *harga*
bajuni seng boi urak harga baju
 ini tidak boleh kurang;
manguraki *v* mengurangi;
mangurakhon *v* mengurang-
 kan
uram [uram] *n* campur;
iuram *v* dicampur;
iuramhon *v* dicampurkan:
bulung bawang iuramhon hu
lowoh daun bawang dicampur-
 kan ke dalam sayur;
mauram *v* mencampur
uras [uras] *v* bersih: urasma
jabulanmu bani untei mungkur!
 bersihkan rambutmu dengan
 jeruk purut!;
iuras *v* dibersihkan;
manguras *v* membersihkan
¹**urat** [urat] *n* akar;

mangurat *v* mengakar;
marurat *v* berakar
²**urat** [urat] *n* urat;
marurat *v* berurat
urdo [urdo], **mangurdo** *v* me-
 nimang; membuai
urling [urling], **urling-urling** *n* dua
 potong bambu yang diselipkan
 di tengah-tengah sebagai pe-
 misah antara dua bagian
ursa [ursa] *n* rusa: *eta hita*
marburu ursa mari kita berburu
 rusa
ursak [ursak] *v* muntah (tentang
 anak bayi): ursak anakni halani
bosurtu minum anaknya mun-
 tah karena terlalu banyak
 minum
ursam [ursam] *a* mulut kotor
 (karena berbicara tidak pantas):
ursam *dasa pamanganmui*
 ucapanmu kotor sekali
urung [urung] *n* bukit barisan
urup [urup] *v* tolong; bantu: urup
au da mamboan hayu on!
 tolong aku mengangkat kayu
 itu!;
mangurupi *v* menolong; mem-
 bantu;
marsiurupan *v* tolong-meno-
 long; bantu-membantu;
pangurup *n* pembantu;
pangurupi *n* dukun bayi;
pangurupion *n* penolongan;
tarurupi *v* tertolong
usah [usah] *v* basuh: usah naheimu
ase borsih! kakimu basuh
 supaya bersih!
mangusah *v* membasuh
usang [usang] *a* lama: omei usang
lang boi mambaen boni padi
 yang sudah lama tidak baik
 untuk dijadikan benih:
hausangon *a* kelamaan
usap [usap] *v* hapus: usap iluh
min! hapus air matamu!;
mangusap *v* menghapus;

mangusaphon *v* menghapuskan;

tarusap *v* terhapus

usat [usat] *a* sedih: usat *uhurhu mamingkiri ganup on* hatiku sedih memikirkan semua ini

use → **usei**

usei [usey] *adv* lagi: *mulak usei hanami hu juma* kami balik lagi ke ladang

¹**usih** [usih] *n* serupa: usih *bajumin songon baju edamu* bajumu serupa dengan baju kakamu

²**usih** [usih], **usih-usih** *n* patung yang dibuat menyerupai manusia

usil [usil] *n* pedas: usil *tumang sambal in* sambal ini sangat pedas

usir [usir] *v* usir: usir *dayok in hun alaman!* usir ayam itu dari halaman!

mangusir *v* mengusir;

tarusir *v* terusir

usog [usɔg] *n* sejenis burung yang memakan padi di sawah; pipit

usop [usɔp] *v* benam; terbenam: usop *naheini hu bagas lumpur* kakinya masuk ke dalam lumpur

usta [usta] *v* endus;

mangusta: mangusta *bauni begu horbou ai* kerbau itu mengendus bau harimau

usung [usuj] *n* pikul: usung *jagul ai hu bagas!* pikul jagung itu ke dalam!

mangusung *v* memikul

utah [utah] *v* muntah: *ulang utah i parmodoman!* jangan muntah di tempat tidur!;

mangutahkon *v* memuntahkan;

parutah *n* pemuntah

utang [utang] *n* utang: *sadiha utang mu i kodei?* berapa hutangmu di kedai?;

pautanghon *v* mengutangkan;

marutang *v* berutang;

parutang *v* pengutang;

tarutang *v* terutang

utap [utap] *a* marah: *ulang utap ho!* jangan marah kau!

¹**utar** [utar], **utar-utar** *n* penanda dalam permainan ilmu mistik

²**utar** [utar], **utar-utar** *n* ikat kepala

utok [utɔk], **utok-utok** *n* otak;

marutok-utok *v* berotak

utus [utus] *v* sengaja: utus *au marlajar bodari on* aku sengaja belajar malam ini;

marutus *v* bersengaja

utut [utut] *n* kepompong

uyuk [uyuk], **uyuk-uyuk** *n* ucapan ketika memasukkan ayam ke dalam kandang

uyup [uyup], **uyup-uyup** *n* tempat udara dalam perut ikan

W

wa [wa] *n* huruf keenam dalam aksara Simalungun (dari surat sapuluh siah)

wajip [wajip] *v* wajib;

mawajiphon *v* mewajibkan

weiwei [weywey], **weiweian** *n* alat memintal tali

Y

¹**ya** [ya] *n* huruf keempat belas
dalam aksara Simalungun (dari
surat sapuluh siah)

²**ya** [ya] *n* bara

yangon [yaŋɔn] *a* lumpuh

PUSTAKA ACUAN

- Atkins, B.T. Sue and Michael Rundell. 2008. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. New York: Oxford University Press.
- Chaer, Abdul. 2007. *Leksikologi & Leksikografi Indonesia*. Jakarta: Rineka Cipta.
- Damanik, Ulrich H. dkk. 1984. *Morfologi dan Sintaksis Bahasa Batak Simalungun*. Jakarta: Pusat Pembinaan dan Pengembangan Bahasa, Depdikbud.
- Hasyim, Zubeirsyah M. ddk. 2001. *Kamus Bahasa Simalungun-Indonesia*. Jakarta: Balai Pustaka.
- Jackson, Howard. 2002. *Lexicography An Introduction*. London and New York: Routledge.
- Lingga, S. Andareas, dkk. 2002. *Terjemahan Pustaka Lak-lak ke Dalam Aksara Latin*. Pematangsiantar: Disparsenibud, Pemkab Simalungun.
- Saragih, St. J.E. 1989. *Kamus Simalungun Indonesia*. Pematangsiantar: Kolportase GKPS.
- Sinaga, Salmon. 2008. *Adat ni Simalungun, Hasil Seminar/Bedah Buku Presidium Partuha Maujana Simalungun 2008*. Pematangsiantar: tanpa penerbit.
- Sinaga, Salmon. 2010. *Uppasa & Uppama Simalungun*. Medan: tanpa penerbit.
- Tim Penyusun Kamus Pusat Bahasa. 2005. *Kamus Besar Bahasa Indonesia*. Edisi Ketiga. Jakarta: Balai Pustaka.